

SOSIAL SİLƏH DARVINİZM

HARUN YƏHYA

Bu kitabda istifadə edilən ayələr
Z.Bünyadov və V.Məmmədəliyevin, həmçinin
Ə.Musayevin tərcümə etdiyi
Qurani-kərim məallarından götürülmüşdür.

İÇİNDƏKİLƏR

Giriş

Sosial darvinizm

Maltusdan Darvinə kimi mərhəmətsizliyin tarixi

Darvinin təqibçisi "Oğru baronlar"

Sosial darvinizm və əlverişli fərdlər yalanı

Darvin-Hitler koalisiyasının nəticəsi: 40 milyon ölü

Sosial darvinistlərin qısırlaşdırma və öldürmə qanunları

Qadınları alçaq görən bir nəzəriyyə

Darvinizm və əxlaqi pozuntu

Təkamüli psixologiya yanılması

Nəticə

Təkamül yalanı

OXUCUYA

Bu kitabda və digər işlərimizdə təkamül nəzəriyyəsinin süqutuna xüsusi yer ayrılmasının səbəbi bu nəzəriyyənin hər cür din əleyhdarı olan fəlsəfənin təməlini meydana gətirməsidir. Yaradılışı və dolayısıyla Allah`ın varlığını inkar edən darvinizm 150 ildir ki, bir çox insanın imanını itirməsinə və ya şübhəyə düşməsinə səbəb olmuşdur. Buna görə də, bu nəzəriyyənin yalan olduğunu gözlər önünə gətirmək əhəmiyyətli imani bir vəzifədir. Bu əhəmiyyətli xidmətin bütün insanlığa çatdırılması isə zəruridir. Bəzi oxucularımız ola bilər ki, yalnız bir kitabımızı oxumaq imkanı tapa bilər. Bu səbəblə, hər kitabımızda bu mövzuya xülasə də olsa yer ayrılması uyğun hesab edilmişdir.

Qeyd edilməsi lazım olan başqa bir xüsusiyyət də bu kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Yazıçının bütün kitablarında imani mövzular Quran ayələri yönündə izah edilir və insanlar Allah`ın ayələrini öyrənməyə və yaşamağa dəvət edirlər. Allah`ın ayələri ilə əlaqədar bütün mövzular oxucuda heç bir şübhə və ya sual buraxmayacaq şəkildə açıqlanmışdır.

Bu mövzuda istifadə edilən səmimi, sadə və səlis üslub isə kitabların hamı tərəfindən rahat başa düşülməsini təmin edir. Bu təsirli və sadə izah sayəsində kitablar "bir nəfəsə oxunan kitablar" ibarəsinə tam uyğun gəlir. Dini qəti şəkildə rədd edən insanlar belə bu kitablarda bildirilən həqiqətlərdən təsirlənir və yazılanların doğruluğunu inkar edə bilmirlər.

Bu kitab və yazıçının digər əsərləri oxucular tərəfindən şəxsən oxuna biləcəyi kimi, qarşılıqlı söhbət şəraitində də oxuna bilər. Bu kitablardan istifadə etmək istəyən bir qrup oxucunun, kitabları bir yerdə oxumaları mövzu ilə əlaqədar öz təfəkkür və təcrübələrini də bir-birlərinə ötürmək baxımından faydalıdır.

Bununla belə, yalnız Allah`ın razılığı üçün yazılan bu kitabların tanınmasında və oxunmasında iştirak etmək də böyük xidmətdir. Çünki yazıçının bütün kitablarında isbat və razı salıcı yön son dərəcə güclüdür. Bu səbəblə, dini izah etmək istəyənlər üçün ən təsirli üsul bu kitabların digər insanlar tərəfindən də oxunmasının təşviq edilməsidir.

Kitabların arxasına yazıçının digər əsərlərinin təqdimatının əhəmiyyətli səbəbləri vardır. Bu sayədə kitabı nəzərdən keçirən şəxs yuxarıda yazılan xüsusiyyətləri daşıyan və oxumaqdan xoşlandığını ümid etdiyimiz bu kitabla eyni xüsusiyyətlərə sahib daha bir çox əsərin olduğunu görür, imani və siyasi mövzularda faydalana biləcəyi zəngin bir qaynağın mövcudluğuna şahid olacaq.

Bu əsərlərdə digər bəzilərdə görülən, yazıcının şəxsi qənaətlərinə və şübhəli qaynaqlara əsaslanan izahlara, müqəddəsata qarşı lazım olan ədəb və hörmətə diqqət yetirilməyən üslublara, şübhəli və həmçinin incidici yazılara rast gələ bilməzsiniz.

YAZIÇI VƏ ƏSƏRLƏRİ HAQQINDA

Harun Yəhya təxəllüsündən istifadə edən yazıçı Adnan Oktar 1956-cı ildə Ankarada anadan olmuşdur. İbtidai və orta təhsilini Ankarada almışdır. Daha sonra İstanbul Memar Sinan Universitetinin İncəsənət fakültəsində və İstanbul Universitetinin Fəlsəfə bölməsində təhsil almışdır. 1980-ci illərdən bu yana imani, elmi və siyasi mövzularda bir çox əsər hazırlamışdır. Bununla yanaşı, yazıcının təkamülçülərin saxtakarlıqlarını, iddialarının əsassızlığını və darvinizmin qanlı ideologiyalarla olan qaranlıq əlaqələrini ortaya qoyan çox əhəmiyyətli əsərləri vardır.

Harun Yəhyanın əsərləri təxminən 30.000 şəklin olduğu cəmi 45.000 səhifəlik külliyyatdır və bu külliyyat 60 fərqli dilə tərcümə edilmişdir.

Yazıcının təxəllüsü inkarçı düşüncəyə qarşı mübarizə aparan iki peyğəmbərin xatirəsinə hörmət olaraq adlarını yad etmək üçün Harun və Yəhya adlarından götürülmüşdür. Yazıçı tərəfindən kitabların üz qabığında Rəsulullahın (s.ə.v) möhürünün olmasının simvolik mənası isə kitabların məzmunu ilə əlaqədardır. Bu möhür Qurani-kərimin Allah`ın son kitabı və son sözü, Peyğəmbərimizin (s.ə.v) xatəmül-ənbiya olduğunun rəmzidir. Yazıçı bütün yayınlarında Quranı və Rəsulullahın sünnəsini özünə rəhbər etmişdir. Bu surətlə, inkarçı düşüncə sistemlərinin bütün təməl iddialarını bir-bir ortadan qaldırmağı və dinə qarşı yönələn etirazları tam susduracaq son sözü söyləməyi hədəfləmişdir. Böyük hikmət və kamal sahibi olan Rəsulullahın möhüründən bu son sözü söyləmək niyyətinin duası olaraq istifadə edilmişdir.

Yazıcının bütün işlərindəki ortaq hədəf Quranın təbliğini dünyaya çatdırmaq, beləliklə, insanları Allah`ın varlığı, birliyi və axirət kimi təməl imani mövzular üzərində düşünməyə sövq etmək və inkarçı sistemlərin əsassız təməllərini və azğın tətbiqlərini gözlər önünə çəkməkdir.

Necə ki, Harun Yəhyanın əsərləri Hindistandan Amerikaya, İngiltərədən İndoneziyaya, Polşadan Bosniya-herseqovinaya, İspaniyadan Braziliyaya, Malayziyadan İtaliyaya, Fransadan Bolqarıstana və Rusiyaya qədər dünyanın əlavə bir çox ölkəsində sevilərək oxunur. İngilis, fransız, alman, italyan, ispan, portuqal, urdu, ərəb, alban, rus, boşnaq, uyuğur, İndoneziya, Malayziya, benqal, serb, bolqar, Çin, Danimarka və İsveç dili kimi bir çox dilə tərcümə edilən əsərlər xaricdə geniş oxucu kütləsi tərəfindən izlənilir.

Dünyanın dörd tərəfində fəvqəladə təqdir toplayan bu əsərlər bir çox insanın iman etməsinə, bir çoxunun da imanında dərinləşməsinə vəsilə olur. Kitablari oxuyub araşdıran hər kəs bu əsərlərdəki hikmətli, dolğun, asan aydın olan və səmimi üslubun, ağıllı və elmi yanaşmanın fərqlində olar. Bu əsərlər sürətli təsir etmə, qəti nəticə vermə, etiraz və təkzib edilə bilinməyən xüsusiyyətləri daşıyır. Bu əsərləri oxuyan və üzərində ciddi şəkildə düşüncənə insanların artıq materialist fəlsəfəni, ateizmi və digər azğın görüş və fəlsəfələrin heç birini səmimi olaraq müdafiə etmələri mümkün deyil. Bundan sonra müdafiə etsələr də, ancaq romantik inadla müdafiə

edəcəklər. Çünki fikri dayaqları aradan götürülmüşdür. Dövrümüzdəki bütün inkarçı cərəyanlar Harun Yəhya külliyyatı qarşısında fikirlə məğlub olmuşlar.

Şübhəsiz, bu xüsusiyyətlər Quranın hikmət və ifadə təsirliliyindən qaynaqlanır. Yazıçı bu əsərlərə görə öyünmür, yalnız Allah`ın hidayətinə vəsilə olmağa niyyət etmişdir. Bundan başqa, bu əsərlərin çap və nəşrində hər hansı bir maddi qazanc hədəflənməmişdir.

Bu həqiqətlər göz önünə gətirildikdə insanların görmədiklərini görmələrini təmin edən, hidayətlərinə vəsilə olan bu əsərlərin oxunmasını təşviq etməyin də çox əhəmiyyətli xidmət olduğu ortaya çıxır.

Bu qiymətli əsərləri tanıtmayın yerinə insanların zehinlərini bulandıran, fikri qarışıqlıq meydana gətirən, şübhə və tərəddüdləri aparmaq və imanı qurtarmaq üçün güclü və iti təsiri olmadığı ümumi təcrübə ilə sabit olan kitabları yaymaq isə əmək və zaman itkisinə səbəb olar. İmanı qurtarmaq məqsədindən çox, yazıçının ədəbi gücünü vurğulamağa yönələn əsərlərdə bu təsirin əldə edilə bilməyəcəyi məlumdur. Bu mövzuda şübhəsi olanlar varsa, Harun Yəhyanın əsərlərinin tək məqsədinin dinsizliyi yox etmək və Quran əxlaqını yaymaq olduğunu, bu xidmətdəki təsir, müvəffəqiyyət və səmimiyyətin açıq şəkildə göründüyünü oxucuların ümumi qənaətindən anlaya bilərlər.

Bilmək lazımdır ki, dünyadakı zülm və qarışıqlıqların, müsəlmanların çəkdiyi əziyyətlərin təməl səbəbi dinsizliyin fikri hakimiyyətidir. Bunlardan xilas olmanın yolu isə dinsizliyin fikirlə məğlub edilməsi, iman həqiqətlərinin ortaya qoyulması və Quran əxlaqının insanların qavrayıb yaşaya biləcəkləri şəkildə izah edilməsidir. Dünyanın gündən-günə daha çox büründüyü zülm, fəsad və qarışıqlıq mühiti diqqətə alındığında bu xidmətin mümkün qədər sürətli və təsirli şəkildə edilməsinin lazım olduğu aydındır. Əks halda, çox gec ola bilər.

Bu əhəmiyyətli xidmətdə öndərliyi üzərinə götürən Harun Yəhya külliyyatı Allah`ın izni ilə 21-ci əsrdə dünya insanlarını Quranda təsvir edilən hüsur, sülh, düzgünlük, ədalət, gözəllik və xoşbəxtliyə daşımağa vəsilə olacaq.

GİRİŞ

İyirminci əsrin insanlıq tarixinin ən qaranlıq, ən təhlükəli, ən çox qan tökülən, insanların ən çox qorxu və şiddətə məruz qaldığı əsrlərdən biri olduğunu hər kəs bilir və qəbul edir. Hitler, Stalin, Pol Pot kimi diktatorların zalımlığını, milyonlarla insana qarşı soyqırım törətdiklərini, Hitlerin öz millətinin içindən belə "işə yaramayan" gördüyü insanları qaz otaqlarında öldürtdüyünü; İngiltərədən Almaniyaya, ABŞ-dan İsveçə qədər bir çox qərb ölkəsində yüz minlərlə insanın yalnız xəstə, şikəst və ya yaşlı olduğu üçün zorla axtalandığını və ya ölümə tərk edildiyini; amansız rəqabət səbəbi ilə dünyanın hər yerində insanların əzildiyini və istismar edildiyini; irqçiliyin bəzi dövlətlərin ideologiyasına çevrildiyini və bəzi fərdlərin insan belə sayılmadığını; şərq və qərbin, kommunist və kapitalistin, sağ və solun arasında qarşıdurmaların, isti və soyuq müharibələrin yaşandığını; bu səbəblə, eyni ölkə millətlərinin, hətta qardaşların belə bir-birlərinə düşmən kəsildiyini hamı bilir.

Lakin çox vaxt fərq edilməyən əsl nöqtə 20-ci əsri belə çaxnaşmalara, qarışıqlığa, müharibə və qarşıdurmalara aparan, insanlar arasında kin və düşmənliyə səbəb olan ideoloji əsasdır. Bu ideoloji zəminin əsasları 19-cu əsrdə ingilis iqtisadçı Tomas Maltusla atılmışdır. Din əxlaqından uzaq yaşayan bəzi insanlar tərəfindən qəbul edilən bu yanlış fikri əsas yenə ingilis olan sosioloq Herbert Spenserlə gücləndirilmiş və üçüncü ingilis olan Çarlz Darvinin təkamül nəzəriyyəsi ilə yayılmışdır.

Bu üç ad öndərliyini etdikləri ideologiyanın gərəyi olaraq din əxlaqının xüsusiyyətlərindən olan həmrəylik, fədakarlıq, yoxsul və zəiflərin qorunması, bütün insanların bərabər sayılması kimi məziyyətləri tamamilə görməzlikdən gəldilər. Bunun yerinə həyatın mübarizə yeri olduğu, zəif və yoxsul olanların, özlərinə görə "aşağı irqdən" olanların əzilməsinin və hətta yox edilməsinin qanuni olduğu, var gücü ilə mübarizə nəticəsində "ən uyğun" olanların həyatda qalıb digərlərinin yox olacağı və insanlığın bu yolla "irəliləyəcəyi" yalanını ortaya atdılar.

Çarlz Darvin təkamül nəzəriyyəsi ilə təməli eqoizm olan bu fəlsəfəni təbiət elmlərinə tətbiq etməyə çalışdı. Allah'ın təbiətdə yaratdığı həmrəylik və köməkləşmə nümunələrini görməzlikdən gəlib sözdə bütün canlıların amansız həyat mübarizəsi apardıqlarını önə sürdü. Hətta heç bir elmi dəlilə dayanmadan eyni amansızlığın insan cəmiyyətləri üçün də əsaslı olduğunu iddia etdi. Darvinin təkamül nəzəriyyəsi cəmiyyətlərə tətbiq olunarkən ortaya sosial darvinizm çıxdı.

Bəziləri hər nə qədər sosial darvinizmin 19-cu əsrin ikinci yarısında meydana çıxıb 20-ci əsrin birinci yarısında təsirini itirmiş sosial nəzəriyyə olduğunu irəli sürsə də, həqiqətdə bu nəzəriyyənin cəmiyyətlərin və fərdlərin mədəniyyəti üzərindəki mənfi təsiri daha çox qalmış və zərər vermişdir. Həyatın sözdə mübarizə yeri olduğu, insanın bu mübarizəni qazanmaq və ya heç olmasa bu vəhşi mühitdə həyatda qalmaq üçün yaşamasının lazım olduğu sapqınlığı din əxlaqına tamamilə zidd olan səhv bir dünyagörüşü olaraq yayıldı. İnsanlığa fəlakət gətirən yeni həyat formaları ortaya çıxardı. Bu yeni həyat formaları kommünizm və ya faşizm kimi totalitar və qanlı ideologiyaların, sosial ədaləti tanımayan vəhşi kapitalizmin, irqçiliyin, etnik qarşıdurmaların, əxlaqi degenerasiyanın və daha bir çox bəlanın qaynağı oldu.

Sosial darvinizm mövcud pisləklərə, amansız siyasət və tətbiqlərə bir anda sözdə elmi əsaslılıq qazandırdı. Heç bir elmi dayacağı olmayan bu cərəyanla yanaşı amansızlıq, vəhşilik və zülm din əxlaqını yaşamayan bir çoxları tərəfindən adi qarşılamağa başlandı. İnsanlar və cəmiyyətlər arası əlaqələrdə mərhəmət, şəfqət, anlayış, fədakarlıq, köməkləşmə və həmrəylik kimi din əxlaqının gərəyi olan dəyərlər qəbul edilmədi. Zülmü tətbiq edənlər (özlərinə görə) zalımlıqlarının elmi əsası olduğunu iddia edir, etdikləri vəhşiliyin bu şəkildə məqbul qarşılana biləcəyini zənn edirdilər. Əlbəttə, bu iddia və zənləri böyük yalan və yanılmadan ibarət idi. Bu kitabda xüsusilə iki mövzunu araşdırıb açıqlayacağıq:

Birinci, darvinizmin cəmiyyətlərin və fərdlərin həyatı üçün niyə ciddi bir təhlükə olduğunu anlamayan və ya anlamazlıqdan gələnələrə bu nəzəriyyənin geniş miqyasda qəbul görməsinin və xüsusilə gənc nəsillərə bu nəzəriyyənin öyrədilməsinin təhlükələrini göstərəcəyik.

İkinci, Darvinin və hər təkamülçünün sosial darvinistlərlə eyni fikirdə olmadığını müdafiə edənlərə cavab verəcək, hər təkamülçünün təkamül nəzəriyyəsini qəbul etməklə, əslində, sosial darvinizmi də qəbul etdiyini açıqlayacağıq.

Kitab boyu tez-tez haqqında danışacağımız bu həqiqəti yadda saxlamaq lazımdır: insanları bir növ heyvan kimi görmək yanlışlığına düşən təkamül nəzəriyyəsinin ortaya qoyduğu həyat modeli mərhəmətsizlik, sevgisizlik, egoizm və mənfəət üzərinə qurulmuşdur. Darvinizm insanların heyvanlar kimi yaşayacağı və davranacağı bir dünya qurmağa çalışır. Sosial darvinizmin təlim və tətbiqləri də bu həqiqəti göstərir. Sosial darvinizmin sapqın düşüncələrinə görə, yaşlı və köməyə möhtacı olan bir insanı evində oturarkən heç bir səbəb olmadan evindən çıxarıb qətl etməyə aparmaq adi bir işdir. Şikəst insanların toplama düşərgələrində bir yerə yığılıb ölümə tərk edilmələri də normaldır. İnsanların kəllələri ölçülməli və buna görə təsnif edilməlidirlər. Bu yanlış düşüncəyə görə, sözdə aşağı siniflərdə olanlar amansız şəkildə əzilər, istismar edilər və ortadan qaldırılır. İnsan və cəmiyyətlərin ancaq bu vəhşiliyi tətbiq etdikləri təqdirdə irəliləyəcəyinə inanan bu insanlara görə, bu yolda edilən qətlialmlar, soyqırımlar, zülmələr, mərhəmətsizliklər bir növ müvəffəqiyyət qəbul edilir. Bu müvəffəqiyyəti əldə edə bilməyən insanlar, cəmiyyətlər, mədəniyyət və millətlər isə yox olmalıdırlar.

Şübhəsiz, bu çox azğın və təhlükəli bir düşüncə quruluşudur. Bu təhlükənin fərqində olmaq söz mövzusu nəzəriyyəyə və bu nəzəriyyəyə söykənən ideologiyalara qarşı lazımi fikri tədbirlərin alınması baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir. Unutmaq olmaz ki, darvinizm və darvinizmi əsas alan bütün cəmiyyət modelləri insanlığı böyük fəlakətlərə sürüyən modellərdir. Allah'ın insanlara əmr etdiyi və Quranda bildirilən əxlaq isə cəmiyyətləri həmişə rifaha, hüsur və sülhə aparan bir əxlaqdır.

SOSIAL DARVİNİZM

Güclünün haqlı sayılması, bərabərsizlik, irq və ya etnik əsaslı ayrı-seçkilik, zülm, haqsız rəqabət və çəkişmə, kasıbların əzilməsi, güclünün zəif olanı istismar etməsi cəmiyyətlərin tarix boyu yaşadığı pislik və çətinliklərdəndir. Min illərlə əvvəl, məsələn, Hz. Musanın dövründə yaşayan fironun rəhbərliyində də bütün bunları görmək mümkündür. Firon zənginliyi və güclü ordusu səbəbi ilə daima özünü üstün görmüşdür. Doğru söylədikləri açıq olan Hz. Musa və Hz. Harunu bütün gücü ilə yalanlamış, hətta onları öldürmək istəmişdir. Firon, bundan başqa, bölücü siyasət aparıb xalqını siniflərə ayırmış, bəzilərini aşağı sinif adlandırmış, İsrail oğullarına müxtəlif işgəncələr etmiş, onların kişilərini öldürüb, qadınlarını sağ buraxmışdır. Beləcə, İsrail oğullarının soyunun kəsilməsini hədəfləmişdir. Allah Quranda Fironun bu azğınlıqlarını belə bildirir:

Həqiqətən, firon yer üzündə baş qaldırıb onun əhalisini zümrələrə bölmüşdü. Onların arasında olan bir tayfanı gücsüz görüb onların oğlan uşaqlarını öldürür, qızlarını isə sağ buraxırdı. O, həqiqətən, fitnə-fəsad törədənlərdən idi! (Qəsəs surəsi, 4)

Yaxud mən az qala aydın deyə bilməyən bir zavallı kimsədən daha yaxşı deyiləmmi?! (Zuxruf surəsi, 52)

Beləliklə, öz qövmünü yelbeyin yerinə qoydu, onlar da ona itaət etdilər. Həqiqətən, onlar fasiq bir qövm idilər! (Zuxruf surəsi, 54)

Zəif görünən o tayfanı yer üzünün daim xeyir-bərəkət verdiyiniz şərq tərəflərinə varis etdik... (Əraf surəsi, 137)

Yalnız güclünün haqlı sayıldığı, insanların siniflərə ayrıldığı, aşağı görülənlərin əzilib yox edildiyi, bəzi insanların digərlərinə qarşı insanlıqdan kənar davranışlara yol verdiyi tək azğın cəmiyyət firon hakimiyyətindəki qədim Misir deyildi. Min illərlə əvvəldən günümüzdə qədər belə üsul və tətbiqlərin bir çox nümunəsi var.

Lakin 19-cu əsrdə bütün bu pislilər daha fərqli bir ölçüyə sahib oldu. 19-cu əsrə qədər zalımlıq, təcavüzkarlıq, amansızlıq olaraq səciyyələndirilən bu cür tətbiq və siyasətlərin bir anda sözdə "təbiətin həqiqətlərinə əsaslanan elmi tətbiqlər" yalanı müdafiə olunmağa başlandı. Yaxşı, bəs bütün bu mərhəmətsizliklərə birdən-birə sözdə qanunilik qazandıran nə idi?

Çarlz Darvinin təkamül nəzəriyyəsi... Darvin 1859-cu ildə nəşr olunan "Növlərin mənşəyi" adlı kitabında ortaya atdığı təkamül nəzəriyyəsi ilə həyatın mənşəyinə dair bəzi fərziyyələr irəli sürürdü. Bu fərziyyələri son dərəcə aldadıcı bir dünyagörüşünün və həmçinin Allah'ın varlığını inkar edən və təsadüfləri "yaradıcı" sayan (Allah'ı tənzih edirik), insanı heyvan qəbul edən, həyatı mübarizə və rəqabət yeri olaraq görən azğın bir fəlsəfənin sözdə elmi həqiqət kimi qəbul edilməsinə səbəb oldu.

Darvin elmi sübutu olmayan, 19-cu əsrin köhnə elm anlayışının bir nəticəsi olaraq ortaya çıxan bu nəzəriyyəni təkbaşına inkişaf etdirməmişdi. Özündən təxminən 50 il əvvəl, 1798-ci ildə Tomas Maltus "Əhali qanununda təcrübə" adlı işində Darvinin nəzəriyyəsinə əsas təşkil edən, həqiqətlə əlaqəsi olmayan bəzi fikirlər ortaya atmışdı. Maltus indiki dövrdə elmi dəyəri olmadığı isbat edilən işində əhalinin qida qaynaqlarından daha sürətli artdığını, buna görə, əhalinin idarə edilməsinin lazım olduğunu iddia edirdi. Müharibələrin, epidemik xəstəliklərin əhali üzərində təbii idarə təmin etdiyini və bu səbəbdən faydalı olduğunu iddia edən Maltus ilk dəfə "həyatda qalma mübarizəsi"ndən danışan insan oldu. Maltusun insani dəyərlərdən uzaq bu tezisə görə, kasıblar qorunmayıb mümkün olduğu qədər pis şərtlərdə yaşadılmalıdırlar ki, çoxalmalarının önü kəsilsin və yuxarı siniflərə kifayət qədər qida qaynağı qalsın. (Ətraflı məlumat üçün baxın: "Maltusdan Darvinə mərhəmətsizliyin tarixi" bölümü). Vicdan və ağıl sahibi hər insanın şiddətlə qarşı çıxacağı bu vəhşiliyin qəbul olunması, heç şübhəsiz, böyük zülmüdür. Din əxlaqının kasıblara, möhtaclara əl tutmağı tələb etməsinə baxmayaraq, Maltus və onu təqibçisi Darvin bu məzlumların mərhəmətsiz şəkildə ölümə tərk edilməsini söyləyirdi.

Maltusun insanlıq xarici bu fikirlərini dərhal mənimsəyib inkişaf etdirənlərin başında ingilis sosioloq və fəlsəfəçi H.Spenser gəlirdi. Darvinizmin təməl iddiasını yekunlaşdıran "ən uyğun olan həyatda qalır" ifadəsi Spensərə aid idi. "Uyğun olmayanlar"ın isə ələnməsinin, yəni ölməsinin lazım olduğunu iddia edən Spenser: "İnsanlar əgər yaşamaq üçün kifayət qədər tamamdırlarsa, yaşayırlar və yaşamaları da yaxşıdır. Əgər yaşamaq üçün kifayət qədər tamam deyillərsə, ölürlər və ən yaxşısı ölmələridir", -deyirdi.¹ Yəni Spensərə görə, kasıb, xəstə, şikəst, müvəffəqiyyəti və

təhsili olmayan hər insan ölməli idi. Bütün bunlar Spenserin nə qədər ürküdücü, zalım olduğunun, xəstə ruha və dünyagörüşünə sahib olduğunun göstəriciləri idi. Şəfqət və qorunmağa ehtiyacı olan insanlara qarşı böyük mərhəmətsizlik duyur, eyni Maltus kimi onları əziyyət yolu ilə yox etməyin yollarını axtarırdı. Dövlətin kasıbları qoruyan qanunlar çıxarmasını da önləməyə çalışan Spenser üçün amerikalı tarixçi R.Hofstadter "Amerikan düşüncəsində sosial darvinizm" adlı kitabında belə açıqlama vermişdir:

Spenser yalnız yoxsullar üçün hazırlanan qanunlara deyil, eyni zamanda, dövlətin dəstəklədiyi təhsil, sağlamlıq yoxlaması, saxlama şərtlərinin təşkil edilməsi və hətta saxta həkimlərə qarşı cahillər üçün dövlət qorumasının təmin edilməsi ilə əlaqədar qanunlara da qarşı çıxırdı.²

Maltus və Spenserin mərhəmətsiz dünya görüşlərindən çox təsirlənən Darvin isə "Növlərin mənşəyi" adlı kitabında növlərin təbii seleksiya ilə təkmilləşdikləri nağılını ortaya atdı. Darvin alim deyildi, biologiya ilə yalnız həvəskar kimi maraqlanmışdı. Bundan başqa, Darvinin dövründəki mikroskoplar da son dərəcə primitiv idi. O dövrdə hüceyrə hələ yalnız bir ləkə bilinirdi, irsiyyət qanunları da kəşf edilməmişdi. Darvin elmi baxımdan son dərəcə qeyri-kafi olan bu şərtlərdə məhdud bilgisi ilə inkişaf etdirdiyi nəzəriyyəsində təbiətin həmişə üstün və ən uyğun olanları seçdiyini, digərlərini isə ələdiyini, canlılığın bu şəkildə inkişaf etdiyini iddia etdi. Darvinin ən əvvəldən səhv bir təməl üzərinə qurduğu elmdən kənar nəzəriyyəsinə görə, canlılıq təsadüflərin əsəri idi; bu şəkildə, Darvin canlılığı Allah'ın yaratdığı həqiqətini də rədd edirdi. (Allah'ı tənzih edirik). Darvin "Növlərin mənşəyi" kitabından sonra "İnsanın törəməsi" adlı kitabında elmə zidd nəzəriyyəsini insanlara da tətbiq etməyə cəhd etdi. Kitabında sözdə geri qalmış irqlər olduğundan bu irqlərin yaxın gələcəkdə ələnəcəyindən və bu minvalla üstün olanların inkişaf edib irəliləyəcəyindən bəhs edirdi. Darvinin bu kitabında və bəzi yazışmalarında təkamül nəzəriyyəsini insanlara tətbiqi ilə sosial darvinizm formalaşdı.

Bundan sonrakını isə qatı Darvin tərəfdarları davam etdirdi. İngiltərədə Spenser və Darvinin əmioğlu F.Qalton, Amerikada U.Q.Sumner kimi bəzi alim və kapitalistlər, Almaniyada isə E.Hekkel kimi darvinistlər və ardından 20-ci əsrin qanlı diktatoru A.Hitler kimi faşist irqçilər sosial darvinizmin amansız və mərhəmətsiz qanunlarının öndə gələn müdafiəçi və tətbiqçiləri oldular.

Sosial darvinizm qısa müddətdə vəhşi kapitalizm adı altında haqsız rəqabəti ən amansız şəkli ilə tətbiq edənlərin- irqçilərin, imperialistlərin, kasıbları və köməyə möhtacları qorumaq vəzifəsini yerinə yetirməyən idarəçilərin özlərini sözdə müdafiə etmə vasitəsi halına gəldi. Sosial darvinistlər zəiflərin, kasıbların, sözdə "aşağı" irqdən olanların əzilməsini; şikəstlərin sağlam insanların, kiçik müəssisələrin isə böyük şirkətlərin qarşısında yox olmasını təbiətin bir qanunu və insanlığın irəliləməsinin tək yolu kimi göstərməyə çalışdılar. Vicdansızlıq kimi qəbul edilməsinə baxmayaraq, insanlıq tarixi boyu davam edən bu haqsızlıqları bir anda sözdə elm adı altında qanuni göstərmək istədilər. Sosial darvinizm amansızlığı təbiətin qanunu və insanlığın sözdə təkamülünün ən əhəmiyyətli yolu kimi izah edirdi.

Xüsusilə amerikalı bəzi kapitalistlər meydana gətirdikləri şiddətli rəqabət mühitini sosial darvinist ifadələrlə özlərinə görə qanuniləşdirdilər. Halbuki, bu, böyük yalandan başqa bir şey deyildi. Haqsız və mərhəmətsiz rəqabəti sözdə elmi dayağı

varmış kimi göstərməyə çalışanlar yalnız yalan danışdılar. Məsələn, Amerikanın ən böyük sərmayə sahiblərindən A.Karneci də bu yanılardan biri idi və 1889-cu ildəki bir nitqində belə deyirdi:

Rəqabət qanunu üçün cəmiyyətin ödədiyi əvəz ucuz komfort və lükslər üçün ödədiyi əvəz kimi böyükdür; ancaq bu qanunun üstünlükləri əvəzindən daha çoxdur. Çünki bu qanun sayəsində maddi inkişaf mükəmməldir və bu, bizə daha inkişaflı şərtlər təmin edir... Bu qanun insan üçün bəzən çətin olsa da, irq üçün ən yaxşısıdır. Çünki hər sahədə ən uyğun olanın həyatda qalmasına zəmanət verir. Buna görə, böyük bərabərsizlikləri, iş imkanlarının, sənaye və ticarətin bir neçə adamın əlində toplanmasını və bunların arasında rəqabət qanunu kimi şərtləri qəbul edir və xoş qarşılayırıq. Bunlar yalnız faydalı deyil, eyni zamanda, irqin inkişafı üçün əsasdır.³

Göründüyü kimi, sosial darvinizmə görə, tək hədəf irqin fiziki, iqtisadi və siyasi baxımdan inkişafıdır. Fərdlərin xoşbəxtliyi, rifahı, hüuru və təhlükəsizliyi əhəmiyyət kəsb etmir. Acı çəkən, kömək üçün fəryad edən, uşaqlarına, ailəsinə və yaşlı atasına yemək, dərman, sığınacaq tapa bilməyən yazıq və gücsüz insanlara heç bir şəkildə mərhəmət duyulmur. Məsələn, bu azğın düşüncəyə görə, kasıb, lakin gözəl əxlaqlı bir insan qiymətli deyil. Bu adamın ölməsinin cəmiyyətə faydalı olduğunu iddia etmək olar. Bununla belə, pis əxlaqlı, amma zəngin bir insan irqlərinin inkişafı üçün son dərəcə əhəmiyyətli görünür, şərtlərdən asılı olmayaraq, o adama böyük dəyər verilir.

Sosial darvinizmin ortaya qoyduğu bu səhv məntiq yığını bu düşüncəni müdafiə edənləri əxlaqi və mənəvi çöküntüyə sürüyür. Bir başqa sosial darvinist U.Q.Sumner isə 1879-cu ildə bu azğın cərəyanın yalanlarını belə ifadə etmişdir:

Bu alternativin xaricinə çıxma bilməyəcəyimiz artıq aydın olsun: bərabərsizlik, ən uyğun olanın həyatda qalması; bərabərlik, uyğun olmayanın həyatda qalması. İlk sayılan xüsusiyyətlər cəmiyyəti irəliyə apararkən cəmiyyətin bütün ən yaxşı üzvlərinin lehinədir; sonrakılar isə cəmiyyəti geriye aparar və bütün ən pis üzvlərin lehinədir.⁴

Sosial darvinizmin ən vəhşi tətbiqçiləri irqçilər idi. Darvinist irqçilər arasında ən təhlükəlisi, əlbəttə, nasist ideoloqları və hərəkatın lideri A.Hitler idi. Nasistlər Darwinin nəzəriyyəsini özlərinə əsas götürüb həm yevgeni (Darvinin əmioğlu F.Qaltonun pis genlərin ayırd edilməsi ilə cəmiyyətin daha keyfiyyətli fərdlərdən yaradıla biləcəyinə bağlı iddiası) qanunlarını tətbiq etdilər, həm də soyqırım cinayətlərini reallaşdırdılar. Sosial darvinizmin ən ağır nəticəsi nasizmlə oldu. Nasistlər darvinist ifadələri sanki özlərinə haqq qazandırılmış kimi pərdə olaraq istifadə etdilər. Darvinist alimlərin məsləhəti ilə aşağı irq saydıqları yəhudiləri, qaraçıları, şərq avropalıları soyqırma uğradılar; əqli xəstələri, şikəst və yaşlıları qaz otaqlarında qətl etdilər. Bütün bu cinayətləri ən amansız üsullarla reallaşdırdılar. 20-ci əsrdə dünyanın gözü qarşısında sosial darvinizm adına milyonlarla cinayət işləndi.

Darvinin əmioğlu F.Qaltonun öndərliyi ilə başlayan yevgeni hərəkatı sosial darvinizmin ayrı bir fəlakət məhsulu olaraq ortaya çıxdı. Təbii seleksiyanı sürətləndirmək üçün insan əli ilə seçimin lazım olduğunu qarşıya qoyan və beləliklə, insan növünü daha sürətli inkişaf etdirəcəklərini zənn edən yevgeni tərəfdarları Amerikadan İsveçə qədər bir çox ölkədə özlərinə görə lazımsız gördükləri insanları zorla axtaladılar. Ailələrinin xəbəri və icazəsi olmadan yüz minlərlə insan öz razılığı

olmadan adam yerinə qoyulmayıb əməliyyat edildi. Yevgeninin ən zalım tətbiqləri isə nasist Almaniyaşında reallaşdı. Nasistlər əvvəl cəmiyyətdəki şikəstliyi, əqli çatışmazlığı və ya irsi xəstəliyi olan insanları axtaladılar; sonra bununla kifayətlənməyib bu məzlum insanları toplu şəkildə öldürməyə başladılar. Yüz minlərlə günahsız insan yalnız əli, barmağı, ayağı olmadığı və ya yaşlandığı üçün öldürüldü.

Heç şübhəsiz, bu, din əxlaqında qətiyyəni yeri olmayan böyük zülm və vəhşilikdir. Allah insanlara ehtiyac içində olanları qorumağı əmr etmişdir. Kasıbların ehtiyaclarını qarşılamaq; şikəst insanlara qarşı şəfqətli və mərhəmətli olmaq, onların haqlarını qorumaq; cəmiyyət içində köməkləşmə və həmrəyliyi təmin etmək din əxlaqının gərəyi olan gözəl əxlaq xüsusiyyətləridir. Allah'ın əmr etdiyi əxlaq görməzlikdən gələn isə həm özlərini, həm də içində yaşadıkları cəmiyyətləri böyük fəlakətlərə sürüyür. Sosial darvinizmin səbəb olduğu bəlalər bu həqiqətin ən təəccüblü nümunələrindəndir.

Sosial darvinizmin sözdə əsaslılıq qazandırdığı fəlakətlərdən bir başqası da müstəmləkəçilikdir. Müstəmləkəçi dövlətlərin o dövrdə bəzi rəhbərləri müstəmləkələrə qarşı mərhəmətsiz mövqeyini sosial darvinizmin elm, ağıl və məntiq baxımından heç bir əsaslılığı olmayan tezisləri ilə özlərinə görə haqlı göstərməyə çalışdılar. "Aşağı irq"lərin "üstün irq" tərəfindən idarə edilməsinin lazım olduğunu, bunun təbiətin qanunu olduğunu iddia edib zülmə əsaslanan imperialist siyasətlərini sözdə elmi təmələ yerləşdirdilər.

20-ci əsrdə meydana gələn iki böyük dünya müharibəsində tərəflər sosial darvinizmin səhv məntiqlərindən istifadə edib müharibəni qaçılmaz hadisə kimi göstərməyə çalışdılar. Günahsız və yazıq insanların qətl edilməsini; evlərinin, işlərinin, tarla və heyvanlarının yandırılmasını; milyonlarla insanın ev-eşiyindən olmasını; körpə və uşaqların əhəmiyyət verilmədən öldürülməsini son dərəcə məntiqsiz sosial darvinist iddialarla insanlıq inkişafının yolu kimi tanıtmağa çalışdılar.

Nəticədə, sosial darvinizm 19-cu və 20-ci əsrdə irqçiliyin, müstəmləkəçiliyin, haqsız və mərhəmətsiz rəqabətin, güclünün gücsüzü əzməsinin və on milyonlarla insanın öldüyü müharibələrin arxa planındakı təhrikədiçi gücü oldu. Sosial darvinizmlə birlikdə əsrlərlə davam edən bir çox pislik sözdə elm qılığına büründü. Necə ki, təkamülçü paleontoloq S.J.Qouldun "İnsanın səhv ölçüsü" adlı kitabında Darwinin "Növlərin mənşəyi" kitabı üçün aşağıdakı şərhini də bu həqiqəti yenə diqqətə çatdırır:

1859-cu ildə "Növlərin mənşəyi"nin nəşr olunmasından sonra əsarət, koloniyalaşma, irq fərqlilikləri, sinfi strukturlar və cinsi rollar haqqındakı müzakirələr elm bayrağı altında aparılmağa başlandı.⁵

Darvin də sosial darvinist idi

Hər nə qədər dövrümüzdə təkamülçülər Darwinin adını sosial darvinizmin 20-ci əsrdə səbəb olduğu acı nəticələrə qarışdırmamağa çalışsalar da, Darwin açıq şəkildə bir sosial darvinist olmuşdur. Xüsusilə "İnsanın törəməsi" adlı kitabında və xüsusi yazışmalarında dəqiq olaraq sosial darvinist ifadələrdən istifadə edirdi. Darwin hələ

1869-cu ildə yazıçı H.Tilə yazdığı bir məktubda nəzəriyyəsinin cəmiyyətlərə tətbiq olunmasında qorxu görmədiyini ifadə etmişdi:

Növlərin dəyişməsi ilə əlaqədar baxış yönümə bənzər bəzi fikirlərin əxlaqi və sosial problemlər üzərində tətbiq olunduğunu görürəm. Bu mövzu ilə çox maraqlandığıma inanmalısan.⁶

Fransiskan Universitetində elm və ilahiyyat mövzusunda dərslər verən, “*Əxlaqi darvinizm: necə həzqi olduq?*” adlı kitabın yazıçısı B.Viker özünün verdiyi bir reportajda Darvinin ilk sosial darvinist olduğunu ifadə edir və belə deyir:

Bəyənin, yaxud bəyənməyin, Darvinin “İnsanın törəməsi” adlı kitabı oxunduğunda, əslində, ilk sosial darvinistin və müasir yevgeni hərəkətinin atasının özü olduğu açıq şəkildə aydın olar. Sosial darvinizm və yevgeni birbaşa onun təbii seleksiya prinsipini əsas götürür.

Mənə görə, insanların darvinizm və yevgeni kimi mövzular arasında əlaqələr quran bir insana etiraz etməsinin gerçək səbəbi nəzəriyyənin əxlaqi maraqlarla ləkələnməsini istəməməkləridir. Ancaq bu maraqlar yalnız mətnin içində deyil, darvinizmin ortaya çıxmasından indiyədək keçən yüz əlli illik dövrdə buraxdığı sosial və əxlaqi təsirlərin içində sübut edilmiş vəziyyətdədirlər.⁷

Kitabın növbəti səhifələrində bildirəcəyimiz kimi, Darvinin bir çox ifadəsi və şərhini onun sosial darvinist görüşlərinin ilk qaynağı olduğunu açıq şəkildə göstərir. İndiki dövrdə təkamülçülər sosial darvinizmin 20-ci əsrdəki ürpərdici nəticələrinə görə bu fikirləri açıq qəbul etməkdən çəkinirlər. Ancaq sosial darvinizmin əsas amillərindən olan rəqabət, irqçilik, ayrı-seçkilik təkamül nəzəriyyəsinin təməlində də yer alır. Təkamülçülər qəbul etməsə də, darvinizmin mənimsənilməsi ilə ortaya çıxan nəticələr bunlardır. İnsanları təsadüflərin əsəri olaraq görən, onların bir az daha inkişaf etmiş heyvan növü olduğunu zənn edən, bəzi irqlərin digərlərinə görə az inkişaf etdiklərini, dolayısıyla, heyvanlara daha yaxın olduqlarını, təbiətin mübarizə, rəqabət yeri olduğunu, güclülərin zəifləri əzməsi ilə insanlığın inkişaf edəcəyini iddia edən bir nəzəriyyənin faciəli nəticələr verməsi qaçılmazdır. Təkamülçülərin sosial darvinizmi rədd etmiş kimi görünməsi həll deyil. Həll təkamül nəzəriyyəsinin elmi olaraq əsassız olduğunu qəbul edilməsindədir. Təmmənimiz bu nəzəriyyənin yanlışlıqlarına aldananların da bu həqiqəti görməsidir.

Təbiət qanunlarının insanlara tətbiqi yanlışlığı

Darvin təkamül nəzəriyyəsini ortaya atdığı zaman elm dünyası bir çox yöndən inkişaf etməmişdi. Hələ elektron mikroskop yox idi, dolayısıyla, orqanizmlərin xüsusiyyətləri bilinmirdi. Hüceyrə sadə bir ləkə olaraq bilinir, bir çox orqanoiddən ibarət olan, ən az bir şəhər qədər kompleks quruluşa sahib olduğu bilinmirdi. Genetika elmi hələ yox idi, irsiyyət qanunları kəşf edilməmişdi. Bir çox bioloq və alim (bunlara Darvin də daxildir) qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsllə köçürüləcəyini zənn edəcək qədər yanlış bilgilərə sahib idi. (Məsələn, nalbəndlik etdiyinə görə qol əzələləri güclənən atanın güclü qol əzələlərinə sahib oğulları olacağı kimi cahil inanca sahib idilər.) Darvin nəzəriyyəsini beləcə elmi olaraq primitiv mühitdə inkişaf etdirdi. Təkamül nəzəriyyəsinin materialist və ateist düşüncəyə zəmin yaratması bu nəzəriyyənin elmi cəhətdən zəif olduğuna baxmayaraq, elm dünyasının bir hissəsi tərəfindən dərhal

mənimsənməsinə səbəb oldu. Nə Darvin, nə də tərəfdarı olan başqa təkamülçü təkamül nəzəriyyəsi üçün paleontologiya, biologiya və ya anatomiya kimi elm sahələrinin heç birindən dəlil təqdim etməmişdi. Bundan başqa, növbəti illərdə və xüsusilə 20-ci əsrin ikinci yarısında aparılan müşahidə və təcrübələr, əldə edilən yeni tapıntılar bu nəzəriyyənin tamamilə səhv olduğunu açıq şəkildə ortaya qoydu.

Ancaq təkamül nəzəriyyəsi elmi dayağı olmadığı halda, ehtiva etdiyi ideoloji mesajlar səbəbi ilə bəzi çevrələr tərəfindən sosial sahəyə də tətbiq olundu. Soyqırımlar, kütləvi qırğınlar, qardaşın qardaşı vurduğu vətəndaş müharibələri, onlarla ölkəni dağdan böyük dünya müharibələri ilə keçən 20-ci əsrin simvoluna çevrilən fəlakətlərin təməlinə yer aldı. Din əxlaqının insanlara qazandırdığı mərhəmət, şəfqət, köməkləşmə, sevgi, fədakarlıq kimi dəyərlər yerini yalnız güclülərin qazandığı, zəiflərin əzilərək ortadan qaldırıldığı meşə qanunlarına buraxdı. Elmi baxımdan heç bir əsaslılığı olmayan bir nəzəriyyə bütün əsri təsiri altına aldı.

Sosial darvinistlərin ən böyük yanılmalarından biri elmi dəlili olmayan bir nəzəriyyəni sosial sahəyə tətbiq etməyə cəhd etmələri idi.

Sosial darvinistlərin başqa bir böyük yanılmaları isə heyvanlar üçün əsaslı olan qanunların insanlar üçün də əsaslı olduğunu zənn etmələridir. İnsanlar heyvanlardan fərqli olaraq şüur, ağıl, vicdan və mühakimə qabiliyyətinə sahibdirlər. Dolayısıyla, sosial darvinistlərin iddia etdiyi kimi, meşə qanunlarına heç bir şəkildə tabe deyildirlər. Allah insanı ağıl, şüur və mühakimə qabiliyyəti ilə birlikdə yaratmışdır və hər insan həyatı boyu bu qabiliyyətlərindən ən yaxşı şəkildə istifadə etməklə məsuldur. Allah hər insanı müəyyən ömürlə yaratmışdır. Rəbbimizin təqdir etdiyi müddət sona çatdığında hər insan ölür, sonra da dünyada etdiyi hər bir əməlinin hesabını vermək üçün yenidən dirilir.

Təbiətdə bəzi canlılar içində olduqları şərtlərə uyğunlaşmadıqda ölə bilirlər və ya nəsiləri tükənə bilər. Məsələn, tünd rəngli dovşan qarla örtülmüş meşədə asan fərq edildiyindən qısa müddətdə başqa heyvan tərəfindən ovlanıb ölür. Amma bu vəziyyət darvinistlərin iddia etdiyi kimi, yeni növün meydana gəlməsini təmin etməz. Yəni ölən tünd rəngli dovşanların yerinə başqa növ, məsələn, açıq rəngli marallar meydana gəlməz. Ayrıca, insanlar heyvanlardan çox fərqlidirlər. İnsanlar yaşamaq üçün təbiət şərtlərinə uyğunlaşmaq məcburiyyətində deyildirlər. Əksinə, olduqları mühiti öz istək və ehtiyaclarına görə dəyişdirmək imkanı və qabiliyyətinə sahibdirlər. Məsələn, soyuq iqlimdə binalarını, istilik cihazlarını, paltarlarını iqlimə uyğunlaşdırırlar. İnsan cəmiyyətlərində təbii seleksiya olmaz, çünki insan ağıl və qabiliyyətləri ilə bu cür seçimi önləyir.

Bu böyük yanılmalar sosial darvinistlərin cəmiyyətləri insanlıq xarici baxış yönü ilə qiymətləndirmələrinə səbəb olmuşdur. Zəiflərin, köməyə ehtiyacı olanların, gücsüzlərin, şikəstlərin tənha buraxılmaları ilə cəmiyyətlərin irəliləyəcəyini düşünmələri bu ağıl və vicdan xarici dünyagörüşünün əhəmiyyətli nümunəsidir. Halbuki, eqoizm, zəif və möhtac insanlara kömək etməmək irəliləyiş deyil, gerilik gətirir. Çünki sosial darvinizmin köməksiz və möhtac vəziyyətdə buraxılmasının lazım olduğunu iddia etdiyi insanlar dərk edən, düşünən şüur sahibi insanlardır. Bu insanlar haqsızlıqla, zülmə qarşı-qarşıya gəldiklərində, ehtiyac içində buraxıldıqlarında (əgər din əxlaqının insanlara qazandırdığı səbir, bağışlamaq, anlayış kimi dəyərlərə də sahib deyillərsə) özlərinə bu hərəkəti edənlərə qarşı böyük qəzəb və

kin duyurlar. Qəzəblərini bildirmək üçün isə yaxın tarixdə də bir çox nümunəsi göründüyü kimi, şiddətə əl atırlar. Bu da böyük qarşıdurmalar və müharibələr doğurur. Bunun nəticəsində, bütün maddi və mənəvi imkanlar belə qarşıdurmaları yatırmağa xərcləndiyindən irəliləyiş deyil, əksinə, sənətdən texnologiyaya, iqtisadiyyatdan elmə qədər hər sahədə geriləmə yaşanır.

Bundan başqa, yevgeni tərəfdarlarının etdikləri kimi, xəstə və ya əlil insanların öldürülməsi həm vəhşilikdir, həm də bu vəhşiliyin cəmiyyətin irəliləməsinə təkan verməsi heç bir şəkildə mümkün deyil. Cinayətin bu qədər açıq şəkildə işlənməsinin və qəbul edilməsinin cəmiyyətdə meydana gətirdiyi müsibətlər böyük itkilər gətirir. Dövrümüzdə dünya əhalisinin təxminən altı faizi əlildir. Bu, böyük rəqəmdir və təxminən yarım milyard insan deməkdir. Belə vəziyyətdə hər insan ailəsindən və ya çevrəsindən bir çoxunu itirər, yaxınlarından ən az bir neçə adamın öldürülməsinə razılıq vermiş olar. Bunun gətirəcəyi ağır mənəvi yaralar insanların ruhi sağlamlığını və müvazinəti pozar, böyük əxlaqi çöküntünü özü ilə gətirər. Ananın uşaqlarına, uşaqların ata-analarına, qardaşın qardaşa güvənmədiyini, hər an birinin digəri haqqında ölüm razılığı verdiyi cəmiyyətdə çox ciddi degenerasiya və böhran yaşanacağı açıqdır. Ayrıca, insanların yalnız əlil olduqları üçün öldürüldükləri cəmiyyət onun, əslində, qorxunc əxlaqi çöküntü yaşadığını göstərir. Belə bir cəmiyyət bütün mənəvi dəyərlərdən məhrum olmalı, insanlığını tamamilə itirmiş olmalıdır. Cinayət yolu ilə insanlığı inkişaf etdirdiyini iddia etmək, heç şübhəsiz, çox ciddi zehni və ruhi problemlər yaşandığının əhəmiyyətli göstəricisidir.

Şübhəsiz, ən böyük fəlakətlərdən biri də seçimə məruz edilən insanların çəkdiyi böyük acılardır. Bu acılar digər insanların da vicdanlarında böyük yaralar meydana gətirər.

Növbəti səhifələrdə açıqlayacağımız kimi, Ç.Darvinin olduqca geri elm anlayışı ilə ortaya atdığı təkamül nəzəriyyəsinin cəmiyyətlərə tətbiq olunması ilə inkişaf edən sosial darvinizm tamamilə insan təbiətinə zidd olan, tətbiq olunduğunda insanlığı geri salan, alçaldan, böhran və xaosa sürüyən, qarışıqlıq, kin və nifrət gətirən, müharibələrə, cinayətlərə və qarşıdurmalara səbəb olan bir dünyagörüşüdür. Sosial darvinizm 19-cu əsrin ikinci yarısında və 20-ci əsrdə həqiqi mənada hakim olsa da, dövrümüzdə hələ bir çox sahədə mənfi təsirini göstərir. Təkamüli psixologiya, genetik determinizm kimi adlar altında cəmiyyətlər hələ də darvinizmin yanılmalarına görə qiymətləndirilir. 21-ci əsrin yeni fəlakətlərdən qorunması üçün sosial darvinizmin təhlükələri hər yönü ilə insanlığa göstərməli və ayrıca, bu fəlsəfəyə əsas təşkil edən təkamül nəzəriyyəsinin heç bir elmi dəlilinin olmadığı dünyaya izah edilməlidir.

Maltusdan Darvinə mərhəmətsizliyin tarixi

Əvvəl də ifadə edildiyi kimi, "Növlərin mənşəyi" adlı kitabı yazarkən Darvinin, fikirlərindən ən çox təsirləndiyi şəxslərin başında ingilis iqtisadçı və demoqraf Tomas Robert Maltus gəlirdi.

Maltus ilk nəşri 1798-ci ildə nəşr olunan "Cəmiyyətin gələcək inkişafına təsirləri baxımından əhali qanunu üzərinə təcrübə" adlı kitabında insan əhalisinin hər 25 ildə həndəsi silsilə ilə (2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, 256...), yemək qaynaqlarının isə eyni müddət içində ədədi silsilə ilə (1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9...) artdığını iddia etmişdi. Yəni Maltusa

görə, əhali hər 25 ildə ikiqat artarkən yemək qaynaqları daha az artırdı. Maltus üç əsrin içində əhalinin yemək qaynaqlarına nisbətinin 4096-ya 13 olacağını iddia etdi. Yəni Maltusun bu elmi olmayan iddiasına görə, qaynaqlar sürətlə artan əhali üçün qeyri-kafi qalır və həyatda qalmaq üçün ciddi mübarizə aparmaq sözdə qaçılmaz hala gəlirdi. Darvinin kitabının alt başlığında ifadə edilən iddia da bu idi: *Növlərin mənşəyi.... Əlverişli fərdlərin həyat mübarizəsində qorunması...*

Maltus təcrübəsində əhalinin sürətli artımının qarşısının alınmasının lazım olduğunu ifadə edib özünə görə bəzi çıxış yolları qarşıya qoydu. Maltusa görə, əhalinin artımına nəzarət edən iki təməl amil vardı: iztirablar və pis əxlaq. Qıtlıq və epidemik xəstəlik kimi hadisələr əhaliyə nəzarət edən iztirablar idi. Müharibə, yeni doğulan uşaqların öldürülməsi kimi hadisələr isə əhaliyə nəzarət edən digər amillər idi. Maltus müharibə, qıtlıq, xəstəlik və uşaq cinayətləri kimi hadisələrlə əhalinin sürətli artımının idarə ediləcəyini və bu sayədə əhalinin qida qaynaqları ilə balanslı hala gələcəyini yazmışdı. Ağıllı və vicdan sahibi hər insanın həmfikir olduğu kimi bu, həm ağıl və məntiq xarici, həm də son dərəcə vəhşi iddiadır. Cəmiyyətlərin rifah və hüzuru düşünülərək gəlir və dolanışıq qaynaqlarının doğru planlanması, əlbəttə, cəmiyyətlərin gələcəyi baxımından böyük əhəmiyyət daşıyır. Ancaq bir cəmiyyətin gələcəyini müharibə, qətlə və cinayətlərlə planlamağa cəhd etmək, əlbəttə, qəbul edilən vəziyyət deyil. Bunun cəmiyyətlərə acı və göz yaşlı dolu fəlakətlər gətirəcəyi açıqdır.

Bununla belə, Maltusun başqa məntiqdən kənar təklifləri də var idi. Məsələn, işçi sinfindən və ya yoxsul dairədən evli cütlərin uşaq sahibi olmamağı üçün lazım olan bütün tədbirlərin alınmasının gərəkdiyini qarşıya qoymuşdu. Maltusun fikirləri 1834-cü ildə İngiltərədə kasıblar üçün xüsusi iş evləri qurulmasını təmin edən yeni qanunla zirvəyə çatdı. Bu qanunla iş evlərindəki əhali artımını azaltmaq üçün evli cütlərin qəti qaydalarla ayrı qalmaları təmin edilirdi.

Əslində, bu təbiiqlərin arxasındakı səbəblərdən biri keçmişdən indiyə gələn sözdə aşağı siniflərin davamlı artan əhalisinin daha mədəni insanları "tükədəcəyi" qorxusu idi. Əlbəttə, bu qorxu son dərəcə yersizdir və böyük yanılmanın məhsuludur. Əvvəlcə, bir insanın maddi vəziyyəti, cəmiyyətdəki mövqeyi və ya dili, irqi, cinsiyyəti səbəbi ilə bir başqasına üstün olması söz mövzusu deyil. Allah bütün insanları bərabər yaratmışdır. İnsanları dəyərli edən sahib olduqları müxtəlif imkan və ya fiziki xüsusiyyətləri deyil, göstərdikləri gözəl əxlaq xüsusiyyətləridir.

Fransa inqilabının ardından əvvəlki etibar və gücünü əlində tuta bilməyəcəyi narahatlığını yaşayan ingilis burjuaziyası yoxsulların sayca artımını önləmək üçün maltusçuluğa böyük dəstək vermiş və bu istiqamətdə radikal tədbirlərin alınmasından çəkinməmişdir. Bu vəziyyət din əxlaqından uzaqlaşan insanların qapıldığı yanılmaların nəticələrindən biridir. Dövrün öndə gələnləri cəmiyyətlərinin gələcəyinin varlı insanların sayca çox olmasında və yoxsul olanların isə azalmasında olduğunu sanmışdılar. Əlbəttə, bir cəmiyyətdə varlı insanların sayının artması, rifah səviyyəsinin yüksəlməsi istənilən bir vəziyyətdir. Ancaq rifah səviyyəsini yüksəltmək üçün tətbiq olunan üsulların nələr olduğu son dərəcə əhəmiyyətlidir. Sosial darvinizmin qarşıya qoyduğu kimi kasıbları qətl edib və yoxsullara zülm edib varlı insanların sayını artırmağa çalışmaq əsla qəbul edilməyən üsuldur. Ayrıca, cəmiyyətin inkişafı yalnız varlı insanların sayının artması ilə təmin edilməz. Varlı,

amma din əxlaqının gərəyi olan dürüstlük, fədakarlıq, təvazö, səmimiyyət, səbir, tolerantlıq, ağıl, çalışqanlıq kimi dəyərlərdən məhrum olan insanların sayca çoxalmalarının cəmiyyətə fayda yerinə zərər gətirəcəyi hamıya məlumdur. Buna görə, cəmiyyətləri irəli aparmaq üçün qurulan planların hədəfə çatması o cəmiyyətin maddi olaraq inkişaf edərkən mənəvi dəyərlərə olan bağlılığının da gücləndirilməsi ilə mümkündür.

Ancaq Maltusla eyni dövrdə yaşayan bir çox insan bu açıq həqiqətin fərqinə varmamış və cəmiyyətlərini sonrakı illərdə böyük əxlaqi çöküntüyə sürüyən bu azğın fikirlərə dəstək vermişdir.

Maltusun yoxsul əhalinin artmasını önlemək üçün qarşıya qoyduğu amansız təkliflərdən bəziləri bunlar idi:

Yoxsul təbəqələrə təmizliyi tövsiyə etməyin əvəzinə onları buna zidd olan vərdişlər yönündə cəsarətləndirməliyik. **Şəhərlərimizdəki yolları daha dar etməli, evləri daha izdihamlı yerlərə çevirməli və vəbanın yayılması üçün səy göstərməliyik. Çöllüklərdə kəndlərimizi durğun su kənarlarında tikməli, məskunlaşmanın bataqlıq sahələrdə və zərərli şərtlərdə də olsa, edilməsini təşviq etməliyik.** Ancaq hər şeydən kənar, zərərli xəstəliklər üçün alınan xüsusi tədbirləri və bəzi xəstəlikləri kökündən yox etmək üçün layihələr təşkil edib insanlığa xidmət etdiklərini düşünən xeyriyyəçiləri (ki, bu insanlar səhvə yol vermişlər) qınamalıyıq.⁸

Maltus uşaq cinayətlərini də təşviq edirdi:

Ədalət və təqdir mövzuları ilə üsulən məşğul olmağımızın səbəbi yoxsulun dəstək istəmək haqqını rədd etmək üçündür. Bu məqsədlə, heç bir yeni doğulan uşağın kömək tələb etmək haqqına sahib olmadığına lazım olduğunu açıqlayıb gərəkli tənzimləmələrin edilməsini təklif etməliyəm. Müqayisə gərəkdirsə, (qeyri-qanuni) olaraq doğulan uşaq cəmiyyətdə çox az dəyərə malikdir, digərləri isə zamanla onun yerini alar. **Əhalini bu (arzu edilən) səviyyədə tutmaq üçün lazım olandan artıq doğulan bütün uşaqlar yetkinlərin ölümləri ilə onlara yer açılmadığı müddətcə ölməlidirlər.**⁹

Maltus cəmiyyətlərin gələcəyi üçün yeni doğulan uşaqların qətl edilməsini məqbul görəcək dərəcədə azğın məntiqə sahib idi. Bu sətirləri oxuyan bəzi insanlar Maltusun görüşlərinin keçmişdə qaldığını və dövrümüzdə artıq belə azğın fikirlərin qəbul edilməyəcəyini düşünə bilərlər. Amma bu yanılmadır. Dövrümüzdə Çində əhali planlamasının yeni doğulan körpələrin öldürülməsi yolu ilə aparıldığı göz önünə gətirildikdə Maltusun və onun təqibçisi olan Darvinin azğın fikirlərinin cəmiyyətlərdəki qalıcı və korlayıcı təsirləri daha yaxşı aydın olar. Kommunist Çində din əxlaqının yaşanması dövlət tərəfindən əngəllənir, dövlət xalqı darvinist dünyagörüşü ilə qiymətləndirir. Buna görə də yaşanan böyük ictimai və əxlaqi çöküntü ilə yanaşı, Çində insanlar iş düşərgələrində bütün insani şərtlərdən məhrum olaraq zorla işlədilir; dövlətin icazə verdiyi saydan çox uşağa sahib olan ailələrin uşaqları zorla toplanıb öldürülür; fikir cinayəti səbəbi ilə insanlar edam edilir və edam səhnələri ictimai mərasim halına gətirilir. Çində yaşananlar darvinist düşüncələrin təsiri altında qalan cəmiyyətin içinə düşəcəyi vəziyyətin günümüzdən bir nümunəsidir.

Maltusun tezisləri İngiltərədə yoxsulların vəziyyətini daha da pisləşdirən zülmedici qanunun hazırlanması ilə bitmədi, ictimai problemləri daha da kompleks

və çətin duruma gətirdi. İndiki dövrdə hələ bəzi çevrələrin müdafiə etdiyi darvinizm kimi 20-ci əsrə qarışıqlıq, müharibə, irqçilik və dinsizlik və s. bəlalar gətirən nəzəriyyəyə liderlik edən bu tezis heç bir elmi dəlilə əsaslanmır. Hətta Maltus tezisini ortaya qoyarkən keçilər və itlər haqqında danışılan, nə qədəri doğru olduğu da bilinməyən bir hekayədən ilham almışdır.

Keçilərin və itlərin hekayəsindən darvinizmə

Təcrübəni yazarkən Maltusa əsl ilham qaynağı olan hadisə Sakit okeanındakı bir adaya ispan dənizçi J.Fernandez tərəfindən buraxıldığı deyilən keçilərlə əlaqədar bir hekayədir. Hekayəyə görə, bu keçilər zamanla adada çoxalmış və adaya baş çəkən dənizçilər üçün yemək qaynağına çevrilmişlər. Keçilər bir tərəfdən sürətlə çoxalıb adadakı qida qaynaqlarını tükətməyə başlamışlar. İspanlar isə onlara hücum edib ticarətlərinə maneə olan ingilis əsgərlərinin bu adadakı keçilərdən faydalanmalarına əngəl olmaq üçün adaya erkək və dişi itlər buraxmışlar. Bu dəfə itlər zamanla çoxalmış və keçilərin bir çoxunu öldürmüşlər. Fransız riyaziyyatçı və inqilabçı C.Tounsənd bu şəkildə təbiətin tarazlığının qurulduğunu yazmış və belə demişdir:

İki növün ən zəifləri təbiətə borc ödəyənlərin ilki oldular; ən fəal və güclü olanlar həyatlarını qorudular. İnsan növünün də sayını təşkil edən yemək miqdarıdır.¹⁰

Daha əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi, bəzi təbii şərtlər heyvanların sayının artması və ya çoxalması, nəslinin tükənməsi və ya qorunması kimi mövzularda təsirli ola bilər. Ancaq bunun insan cəmiyyətləri üçün əsaslı olduğunu zənn etmək çox ciddi yanılmazdır. Belə yanılmanı tətbiq etmənin nə qədər qorxunc nəticələrə yol açacağı yaşanmış təcrübələrlə sübut edilmişdir.

Tounsənd bu düşüncələrini qüvvədə olan yoxsul qanununa tətbiq etmək istədi. İngiltərədəki yoxsul qanununa görə kasıblar ac qalmırlar, ancaq çox işləməyə məcbur edilirlər. Tounsənd isə kasıbları işləməyə məcbur edən bu qanunun daha çox çətinliyə və səs-küyə səbəb olduğunu qarşıya qoydu. Bunun yerinə kasıbları aclıqla yola gətirmənin daha məqbul olacağını iddia etdi. Tounsəndə görə, aclıq ən vəhşi heyvanı belə itaətli edir, onlara mədəniyyəti və idarə altına girməyi öyrədir və onları işə təşviq edir.¹¹ Əlbəttə, bu, çox amansız və vicdansız bir yanaşmadır. Bu mərhəmətsizliyin təməlində insanları maddi imkanlarına və fiziki xüsusiyyətlərinə görə təsnif etmə yanlışlığı yer tutur. Din əxlaqına heç bir şəkildə uyğun olmayan bu ayrı-seçkilik tarix boyu ictimai nizamı pozan, qarışıqlıq, anarxiya və qarşıdurmaya səbəb olan bir ünsür olmuşdur.

Keçilərin və itlərin hekayəsi Tounsəndin ardından Maltusun tezislərinin də əsasını meydana gətirdi. Maltusdan sonra H.Spenser tərəfindən ortaya atılan "ən uyğun olan həyatda qalır" cümləsi ilə ifadə edilən yalanın və ardından Darvinin qarşıya qoyduğu "təbii seleksiya ilə təkamül" yanılmasının ilham qaynağı da yenə bu hekayədir.

Halbuki, daha əvvəl də vurğuladığımız kimi, heyvanlar üçün əsaslı olan bəzi qanunları insanlara tətbiq etmək Tounsəndlə başlayan, Maltus, Spenser və Darvinlə davam edənlərin ən böyük səhvlərindən biri olmuşdur. Onlar insanları ancaq radikal və şiddətə dayanan tədbirlərlə və aclıq, müharibə və səfalət kimi amillərlə idarə edilən vəhşi varlıqlar kimi görmüşlər. Halbuki, insan ağıl, kamal, məntiq sahibi olan varlıqdır. Heyvanlar kimi instinktləri ilə deyil, ağıl və vicdanı ilə hərəkət edir.

Maltusun iddiaları elmi məlumatlara əsaslanmır

Maltusun nəzəriyyəsi bütün yanlışlıqlarına baxmayaraq, dövrün şərtlərində bəzi çevrələr tərəfindən qəbul edilmişdir. Və sonrakı əsri təsiri altına alan bəzi azğın ideologiya və cərəyanlara da əsas təşkil etmişdir. Bununla yanaşı, heç bir elmi dəlilə əsaslanmır və ziddiyyətlərlə doludur. Bunlardan bəziləri belədir:

1. Maltus kitabını yazdığı dövrlərdə əlində əhalinin artımı ilə əlaqədar istifadə edəcəyi heç bir məlumat yox idi. Çünki İngiltərədəki ilk milli siyahıyaalma işi 1801-ci ildə, yəni Maltus təcrübəsini yazdıqdan 3 il sonra aparılmışdı. Bundan başqa, Maltus 1801-ci ildə aparılan siyahıyaalmadan istifadə edə bilməzdi, çünki əhalinin artım nisbətini hesablamaq üçün əvvəlki illərə aid əhali sayına da ehtiyac var idi. Dolayısıyla, əhalinin artım nisbətini təyin edə biləcəyi etibarlı statistikaya sahib deyildi. İddialarını tamamilə fərziyyələrə əsaslandırmışdı.

2. Maltus yemək qaynaqlarının artım sürətini hesablamaq üçün müəyyən məlumatlara da sahib deyildi. Nə qədər ərazinin əkildiyini, nə qədərindən hansı miqdarda məhsul götürüldüyünü hesablayacağı üsul o dövrdə yox idi. Bu mövzuda yalnız təxminlər etmişdi.

3. Maltusun qarşıya qoyduğu qayda öz içində ziddiyyətli idi. Maltus əhalinin həndəsi olaraq artdığını qarşıya qoymuşdu. O zaman heyvan və bitkilər də həndəsi olaraq artırdı ki, bilindi ki, hər ikisi də insan həyatı üçün əsas təşkil edirlər. Praktiki olaraq nə insanlar, nə heyvanlar, nə də bitkilər həndəsi şəkildə çoxalmazlar. Artım nisbəti ətraf şərtlərə görə dəyişir. İnsan daxil olmaqla, bütün ekoloji sistem son dərəcə balanslı uyğunlaşma içindədir. Təbiətdəki nizam Maltus və Darvinin iddia etdiyi kimi, "ye və ya yem ol" şəklində yekunlaşdırılan, sözdə həyat mübarizəsi iddiasından son dərəcə uzaqdır.

Qısaqı, Maltusun ortaya atdığı iddialar heç bir elmi dəlilə əsaslanmır, tam əksinə, səhvləri və məntiqsizlikləri isbat edilmişdir. Darvin isə təkamül nəzəriyyəsini Maltusun yalnız bəzi fərziyyələrə əsaslanan, xəyali iddiaları üzərinə qurmuşdur.

Maltusçu Darvin

Darvin Maltusun təcrübəsini 1838-ci ildə oxudu və qeyd dəftərinə belə yazdı:

Oktyabr, 1838-ci ildə, yəni sistemə şəkildə araşdırmalarım başladıqdan 15 ay sonra yalnız marağım olduğu üçün Maltusun əhali ilə əlaqədar işini oxumağa başladım. Və heyvanlarla bitkilərdə davamlı müşahidə etdiyim həyatda qalma mübarizəsini düşündüyümdə bir an fərqi nə vardım ki, bu şərtlər altında uyğun variasiyalar qorunur və uyğun olmayanlar yox edilir. Bunun nəticəsində, yeni növlər ortaya çıxır. Burada sonradan üzərində çalışacağım nəzəriyyəni sonda əldə etmişdim.¹²

Darvinin qeydlərindən də aydın olduğu kimi, təbii seleksiya ilə təkamül və həyat mübarizəsi anlayışları Darvinin zəhnində Maltusu oxuduqdan sonra şəkillənmişdir. Darvin "Növlərin mənşəyi" kitabında Maltusun iddialarını tamamilə mənimsədiyini bu sözləri ilə qəbul edirdi:

Təbii olaraq yüksək sürətlə çoxalan hər orqanik varlıq əgər yox edilməzsə, dünya qısa müddət içində tək bir cütün soyu ilə örtülərdi. Bu, istisnasız bir qaydadır. Yavaş

çoxalan insan əhalisi də son iyirmi beş ildə ikiqat artmışdır və bu nisbət göz önünə gətirildiyində önümüzdəki bir neçə min ildə insan soyu üçün, həqiqətən də, ayaq üstə duracaq yer qalmaz...¹³

Darvin Maltusun nəzəriyyəsi və təbii seleksiya tezisi arasındakı əlaqəni belə açıqlayırdı:

Həyatda qalan fərd sayından daha çoxu dünyaya gəldikcə tək bir fərdin eyni növün digər fərdlərinə qarşı, yaxud fərqli növlərin fərdləri arasında, yaxud da fiziki şərtlərə qarşı hər halda bir həyat mübarizəsi olmalıdır. Bu, Maltusun təliminin müxtəlif dərəcələrdə bütün heyvan və bitki aləminə tətbiq olunmasıdır...¹⁴

Darvinin Maltusun azğın fikirlərindən dəstək aldığı bu düşüncələri ciddi yanılmadır və elmi heç bir dəyəərə sahib deyil. Bundan başqa, əhali planlamasını zəif və kasıbları ortadan qaldırmaqla təmin etməyi qarşıya qoyan və kifayət qədər güclü olmayanların yox olmalarının lazım olduğunu ifadə edən bu dünyagörüşü böyük zalımlıqdır. Necə ki, həyatı hüzzuru, təhlükəsizliyi və anlayışı təməl alan bir sahə olaraq deyil, yalnız həyatda qalmağı, buna görə də amansız mübarizə aparmağı tələb edən sahə olaraq görən bu dünyagörüşü cəmiyyətlərə böyük fəlakətlər gətirmişdir.

Maltusdan amansız dünyagörüşünə

Maltus və Darvinin fikirləri elmi dəlillərə əsaslanmadığına baxmayaraq, böyük dəstək tapdı. Bunun səbəbini hər ikisinin də yaşadıkları dövrdə axtarmaq lazımdır. Maltus və Darvin sənaye inqilabından sonrakı dövrdə İngiltərədə yaşayırdılar. İngiltərə aristokratiyası sənaye inqilabı ilə yanaşı, mövqeyini və gücünü işçi sinfinə qarşı itirməkdən qorxurdu. Bir tərəfdən də ucuz işçi qüvvəsinə çox ehtiyacları var idi. Bu dilemma nəticəsində idarəçi sinfin öz səhv anlayışı ilə gəldiyi nəticə bu oldu: İngiltərədə "aşağı sinif" idarə altına alınmalı, əzilməli, gücləndirilməməli və işlədilməli idi. Maltus isə sürətlə artan əhaliyə qarşı qeyri-kafi qalan qida qaynaqları tezisini qarşıya qoyarkən həlli "aşağı sinif" in çoxalmasını dayandırmaqda göstərib həm yoxsulları təhdid edirdi, həm də onlara qarşı sərt tədbirlərin alınmasına səbəb olurdu. Darvin Maltusun tezisini təbiət elminə və biologiyaya tətbiq edib bu iddiaya sözdə elmi görünüş qazandırmışdı.

R.Hofstadter "Amerikan düşüncəsində sosial darvinizm" adlı kitabında Darvinin Maltusun tezisinə verdiyi dəstək üçün belə demişdir:

Maltusçuluq İngiltərədə çox məşhurlaşdı... Bu cərəyan, eyni zamanda, zənginləri kasıbların çəkdiyi acılara istiqamətli olaraq yerinə yetirmələri lazım olan vəzifələrindən qurtarmışdır. Hadisələrin axışında Maltusun səhvi sübut edildi və nəzəriyyə tam siyasi iqtisadiyyatda yavaş-yavaş ortadan qalxmağa başlamışdı ki, ona Darvinin bioloji yanaşmasından yeni dəstək gəldi.¹⁵

Tədqiqatçı və yazıçı İ.Taylor isə Maltusla əlaqədar bir məqaləsində Maltusun tezisinin ehtiva etdiyi degenerativ fikirlər üçün belə deyir:

Bütün bunlardan alınası dərs Allah'ı, Onun təqdirini və müdaxiləsini rədd edən Darvin və digərlərinin Maltusun prinsipində ağıza alınmayacaq və axmaq elmi təkliflərə yönəldən, dəhşət verici bir fəlakət və çarəsizlik tapmalarıdır. Maltusun arqumentindəki son dərəcə diqqəti cəlb edən zəiflik və çatışmazlıqlara baxmayaraq, bu, belədir.¹⁶

Maltusun "amansız, ümitsizlik verən, axmaq" iddiası elm tərəfindən yalanlansa da, günümüzə qədər təsirini davam etdirmişdir. İ.Taylor "İnsanların zehmində" adlı kitabında Maltusla başlayan və Hitlerlə sona çatan bu mərhəmətsizlik zəncirini belə yekunlaşdırır:

Maltus düşüncəsini daha sonradan "ən uyğun olan həyatda qalır" təması halını alan qaydaya söykədi. Bu anlayış Kondorketdən Maltusa, Spenserə, Uallasey və Darvinə qədər uzanır. Ən sonda A.Hitler kimlərinə təsir etmək məqsədi ilə sürətlə inkişaf etdi. Ancaq unutmamalıyıq ki, hər şeyin başında keçilərin və itlərin hekayəsi var idi.¹⁷

Göründüyü kimi, Maltusun zalım görüşlərinin dəstək görməsinin təməlinə bunları öz mərhəmətsizliklərinə, mənfəətlərinə, azgınlıqlarına bir növ örtük kimi istifadə etməyi istəyən bəzi idarəçi və liderlərin, ideoloji qayğılar daşıyan bəzi qənaət öndərlərinin əhəmiyyətli payı olmuşdur. Söz mövzusu çevrələrin öz mənfəətləri uğruna dəstək verdikləri bu amansız dünyagörüşünün səbəb olduğu fəlakətlər isə tarixdə misli görüləmiş böyüklükdə olmuşdur. Növbəti səhifələrdə Maltusla başlayan bu amansız və mərhəmətsiz dünyagörüşünün sosial darvinizm adı altında necə gücləndirildiyini və insanlığa nəyə başa gəldiyindən bəhs edəcəyik.

Darvinin təqibçisi "oğru baronlar"

19-cu əsrin sonlarında başlayan və günümüzə qədər davam edən bir çox təhlükəli fikir cərəyanının, ideologiya və tətbiqin arxasında darvinizmin olması son dərəcə maraqlıdır. Darvinizm bir-birinə zidd qütblərdəki ideologiyaların da əsas dayaq nöqtəsini meydana gətirir. Nasizm, faşizm və kommunist ortaya çıxıb yayılmasında, irqçi və kommunist qətlialmların sözdə qanuniləşdirilməsində əhəmiyyətli rol oynayan darvinizm vəhşi kapitalizmin də sözdə elmi əsasını meydana gətirmişdir. Xüsusilə Viktoriya dövrünün İngiltərəsində və "oğru baronlar" olaraq adlandırılan bəzi mərhəmətsiz kapitalistlərin Amerikasında darvinizm kapitalizmin amansız yönünə verdiyi dəstək səbəbi ilə böyük rəğbət görmüş və gücləndirilmişdir.

Vəhşi kapitalizmin ən əhəmiyyətli xüsusiyyəti daha zəif müəssisələrin və zəif insanların heç bir məhdudlaşdırma olmadan əzilməsi, istismar edilməsi və yox edilməsi yanılmasıdır. Heç şübhəsiz, bu, böyük zalımlıq və mərhəmətsizlikdir və heç bir şəkildə qəbul edilə bilməz. Dövrümüzdə bu yanılma "böyük balıq kiçik balığı udur" məsəli ilə ifadə edilir. Yəni kiçik müəssisələr daim böyük müəssisələr tərəfindən ortadan qaldırılır. Bu, darvinizmin iş dünyasına uyğunlaşdırılmasıdır.

Bunu təhlil edərkən bəzi məlumatları dəqiqləşdirmək yerinə düşər. 20-ci əsrdə dünyada xüsusilə iki fərqli iqtisadi model təcrübə edilmişdir: 1. Xüsusi mülkiyyət və sərbəst sahibkarlığa əsaslanan liberal iqtisadiyyat. 2. Dövlət mülkiyyətinə və planlı iqtisadiyyata əsaslanan sosial iqtisadiyyat. Dünyanın hər yerində sosial iqtisadiyyatlar müvəffəqiyyətsizliyə uğramış, cəmiyyətlərə kasıblıq və səfalət gətirmişdir. Liberal iqtisadiyyat isə mübahisəsiz şəkildə müvəffəqiyyət göstərmiş, cəmiyyətlərə və fərdlərə daha çox rifah gətirmişdir.

Ancaq liberal iqtisadiyyat cəmiyyətin ümumisinə rifah gətirmək üçün təkbəşinə kafi deyil. Liberal iqtisadiyyat sayəsində çox vaxt cəmiyyətdəki ümumi iqtisadi səviyyə yüksəlir, amma cəmiyyətin hamısı bu yüksəlişdən payını almaz. Cəmiyyətin

bir qismi kasıb olaraq qalar və sosial ədalətsizlik təhlükəsi baş verər. Odur ki, bu təhlükənin önlənməsi və sosial ədalətsizliyin ortadan qaldırılması üçün iki şey mühümdür:

1) Dövlətin "sosial dövlət" anlayışının gərəyi kimi kasıblara, düşkün və işsizlərə sahib çıxması. Onların faydası üçün tənzimləmələr etməsi.

2) Cəmiyyətin daxilində, din əxlaqının gərəyi olan "köməkləşmə və həmrəylik" duyğularının hakim olması.

Bu iki maddədən xüsusilə ikincisi həyatidir, çünki birinci maddəni (yəni dövlətlərin anlayışını) təyin edən nəticədə cəmiyyətlərin təmayülləridir. Əgər bir cəmiyyət güclü dini və əxlaqi dəyərlər səbəbi ilə sosial ədalətə əhəmiyyət verərsə, o cəmiyyətdə tətbiq olunan liberal iqtisadiyyat həm iqtisadi inkişaf, həm də sosial ədalət gətirər. Zənginlər əldə etdikləri sərvətin bir qismini kasıblara kömək etmək, zəiflərə dəstək verməyə yönələn sosial proqramlar təşkil etmək üçün istifadə edirlər. (Necə ki, Allah`ın Quranda bildirdiyi iqtisadiyyat modeli də bu şəkildədir. İslamiyyətdə xüsusi mülkiyyət vardır, amma mülk sahibləri kasıblara kömək etməklə, mallarının bir qismini zəkat və sədəqə şəklində, ehtiyac sahiblərinə kömək üçün istifadə etməklə öhdəlik daşıyırlar.)

Əgər bir cəmiyyətin əxlaqi dəyərləri degenerasiya olmuşsa, onda liberal iqtisadiyyat kasıb və düşkünlərin heç bir kömək görmədiyi, əksinə, əzildiyi, hər hansı bir sosial kömək proqramının olmadığı, sosial ədalətsizliyin bir problem deyil, təbii bir vəziyyət olaraq görüldüyü vəhşi kapitalizmə çevrilər.

Burada təhlil edəcəyimiz iqtisadiyyat modeli də liberal iqtisadiyyat, yəni xüsusi mülkiyyət və rəqabətə əsaslanan sərbəst iqtisadi model deyil, vəhşi kapitalizmdir.

Vəhşi kapitalizmin ilham qaynağı növbəti səhifələrdə yazdığımız kimi, sosial darvinizmdir.

Darvinist tətbiqi iş dünyasına ilk gətirənlər Amerikada "oğru baronlar" olaraq adlanan bir çevrə idi. Oğru baronlar darvinizmə inanırdılar və darvinizmin "ən uyğun olanlar həyatda qalır" iddiasının öz mərhəmətsiz tətbiqlərini sözdə qanuniləşdirdiyini zənn edirdilər.¹⁸ Nəticə isə iş dünyasında cinayətlərə qədər gedən amansız rəqabətin başlaması oldu. Oğru baronların tək hədəfi daha çox pul və güc qazanmaq idi. Cəmiyyətin rifahı ilə heç maraqlanmır, hətta öz işçilərinə belə dəyər vermirdilər. Darvinizmin iqtisadiyyata girməsi ilə milyonlarla insanın həyatı məhv oldu. Son dərəcə aşağı əmək haqları, çox ağır iş şərtləri, uzun iş saatları və heç bir təhlükəsizlik tədbirinin olmamağı işçilərin xəstələnməsinə, zədələnməsinə və hətta ölməsinə səbəb olurdu.

Darvinist sahibkarların zülmü

19-cu əsrdə İngiltərədə başlayaraq bütün dünyaya yayılan sənaye inqilabı ilə yanaşı, yeni fabriklər qurulmuş və bu fabriklərdə maşınlardan istifadə edilməyə başlanmışdı. Ancaq insan həyatına, xüsusilə də işçilərin həyatına heç bir dəyər verməyən bəzi müəssisə sahibləri lazımı təhlükəsizlik tədbirləri almadıqlarından tez-tez zədələnmələr olurdu. Bu zədələnmələrin çoxu ölümlə və ya əllərin, barmaqların, yaxud qolların qopması kimi ciddi əlilliklərlə nəticələnirdi. 1900-cu illərdə ildə bir milyon işçinin öldüyü, yaralandığı və ya xəstələndiyi müəyyən edilmişdi.¹⁹

Həyatı boyu fabrikdə çalışan bir işçi üçün orqanını itirmək demək olar ki, qaçılmaz bir son idi. İşçilər arasında aparılan araşdırmalar yarısından çoxunun iş həyatı boyunca qol və ayaq itkisindən görmə və ya eşitmə itkisinə qədər çox ciddi zədələndiklərini və ya xəstələndiklərini ortaya çıxarmışdı. Məsələn, sərt çıxıntılı papaq emal edən işçilər civədən zəhərlənirdilər. Radiumlu boyadan istifadə edən işçilərin demək olar ki, hamısı sonradan xərcəng olurdular.²⁰

Bəzi sahibkarlar iş şərtlərinin və yaşanan qəzaların tamamilə fərqiində olmalarına baxmayaraq şərtləri yaxşılaşdırmaq üçün heç bir tədbir görmürdülər. Polad emal edən metaltökmə zavodlarında çalışan bir çox işçi 12 saatlıq növbələrdə, 40-50 dərəcə istilikdə və çox aşağı ödənişlərlə çalışırdı.²¹ 1892-ci ildə ABŞ prezidenti B.Harrison orta hesabla bir amerikan işçinin hər gün müharibədəki əsgər qədər təhlükə ilə qarşı-qarşıya olduğunu söyləyib işçilərin məruz qaldığı insanlıq xarici müamələdən söz etmişdi.²²

Bəzi kapitalist iş adamları insan həyatını asan xərclənən kimi görürdülər. Təkcə dəmiryolu inşaatları əsnasında pis şərtlər səbəbi ilə yüzlərlə insan həyatını itirmişdi.²³ İnsan həyatına heç dəyər verilmədiyini göstərən ən təəccüblü nümunələrdən biri də amerikalı iş adamı J.P.Morqanın mərhəmətsizliyidir. J.P.Morqan bir ədədi 3.5 dollardan 5000 ədəd xarabə tüfəng alıb biri 22 dollar olmaqla, ABŞ ordusuna satmışdı. Yəni öz dövlətinin ordusunu aldadıb öz əsgərlərinin həyatını təhlükəyə atacaq qədər əxlaqi dəyərlərini itirmişdi. Tüfənglərdəki pozuntu səbəbi ilə onlardan istifadə edən əsgərlərin baş barmağı qopurdu.²⁴ Bu tüfənglər üzündən yaralanan əsgərlər J.P.Morqanı məhkəməyə verdilər, lakin uduzdular. Çünki o dövrdə məhkəmələr, ümumiyyətlə, oğru baronların lehinə qərar verirdilər.²⁵

Dövrün kapitalist sahibkarlarından birisinin özünə işçiləri üçün qoruyucu dam tikməsinə söyləyənlərə işçilərin kirəmitlərdən daha ucuz olduğu cavabını verməsi dövrün mərhəmətsizliyinin bir başqa nümunəsidir.²⁶

Bütün bu zalımlığın təməli araşdırıldığında darvinizmin təsiri açıq şəkildə görünür. İnsanı özlərinə görə bir heyvan növü kimi qəbul edən, bəzi insanların daha az inkişaf etdiyini, həyatın mübarizə yeri olduğunu və yalnız gücün qazandığı yalanını qəbul edən bir dünyagörüşünün nəticələri, əlbəttə ki, mərhəmətsizlik, amansızlıq və əziyyətdir.

Darvinizmin iş dünyasındakı təxribatı

Vəhşi kapitalizmin müdafiəçiləri olan iş adamlarının bir çoxu, əslində, Allah`a inanan kəslər kimi yetişdirilmişdilər. Ancaq sonradan darvinizmin saxta təlqinlərinin təsiri altında qalıb inanclarını tərk etmək yanlışlığına düşdülər. Məsələn, 19-cu əsrdə polad sənayesinin öndə gələn adlarından məşhur amerikalı iş adamı A.Karneci əvvəllər xristianlığa bağlı idi, ancaq sonradan darvinizmin hiyləsinə aldanmışdı. Karneci avtobiografiyasında özünün və bir çox yoldaşının darvinizmin təsirinə necə düşdüyünü açıq şəkildə ifadə edirdi.

Halbuki, Karnecinin həqiqət kimi gördüyü təkamül nəzəriyyəsi başdan sona böyük hiylə və saxtakarlıqdan ibarət idi. Növbəti illərdə elm dünyasında yaşanan inkişaf bu hiylənin həqiqi üzünü gözlər önünə gətirdi. Necə ki, o dövrdə bir çox insan kimi bəzi iş adamları da hələ bu həqiqəti anlaya bilməmişdilər. Karneci ilə eyni səhvə yol verən başqa iş adamları da darvinist təlqinlər nəticəsində vəhşi kapitalizmi

qəbul etmişdilər. Bu vəziyyət daha çox pul qazanmaq üçün amansız rəqabət aparmağı, insanların həyatına dəyər verməməyi, fədakarlıqdan qaçmağı məqbul görməyə səbəb oldu.

Darvinizm yanılmasına düşən Karneci rəqabəti həyatın vazkeçilməz qanunu sanmış və bütün həyat fəlsəfəsini bu yanılmanın üzərinə qurmuşdu. Rəqabət qanununun bəzi insanlar üçün çətin olsa da, irq üçün ən yaxşısı olduğunu və bu sayədə yalnız uyğun olanların həyatda qaldığını iddia edirdi.²⁷

Karnecini ilk olaraq darvinizmlə tanış edənlər Nyu York Universitetindən bir professorun evində qarşılaşdığı yeni insanlıq dini axtarışında olan sözdə azad və aydınlanmış mütəfəkkirlər idi.²⁸ Karnecinin yaxın çevrəsindəkilərdən biri də Darvinin təqibçilərindən və sosial darvinizmin ən əhəmiyyətli adlarından H.Spenser idi. Spenser bir çox öndə gələn amerikalı iş adamını təsiri altına almışdı. Söz mövzusu iş adamları içində olduqları şərtlərin təsiri ilə Spenser və Darvinin azğın düşüncələrini mənimsəyir, bunun özlərini və yaşadıkları cəmiyyəti necə bir çətinliyə sürüyəcəyini düşünə bilmirdilər.

Amerika təbiət tarixi muzeyinin antropoloqu və "Təkamül ensiklopediyası"nın yazıçısı R.Milner dövrün iş adamlarının darvinizmin təsirinə düşmələrindən bəhs edərkən Karnecinin darvinizmlə olan əlaqəsini belə bildirir:

...Karneci ticarət həyatında insanı və dünyanı istismar edən, rəqabətdə əzib keçən və etdiklərini sosial darvinizm fəlsəfəsi ilə qanuniləşdirən, güclü və mərhəmətsiz iş adamı olmaq yolunda yüksəldi. Təşəbbüskar rəqabətin zəifləri ortadan qaldıraraq cəmiyyətə xidmət göstərdiyinə inanırdı. İş həyatında həyatda qalmağı bacaranlar "uyğun idi" və buna görə, status və mükafatlarına layiq idilər. Karneci kapitalist əxlaqını təbiət qanunu halına gətirdi.²⁹

Karneci və onun kimi düşünən iş adamlarının güclü və mərhəmətsiz olmağı ticarətin bir parçası kimi görmələri böyük bir səhvdir. İnsanların dolanışıqlarını təmin etmələri, rahat və komfortlu həyat yaşamaları üçün ticari fəaliyyət göstərmələri son dərəcə təbiidir. Ancaq bu əsnada digər insanların zərər görməsinə səbəb olmaq, öz mənfəətləri uğruna digər insanların çətin vəziyyətdə qalmasına göz yummaq, öz gücünü artırmaq üçün daha zəif olanları əzməyə cəhd etmək heç bir şəkildə qəbul edilə bilməz. Allah insanlara hər mövzuda olduğu kimi, ticarətdə də dürüst və doğru davranmalarını, ehtiyac içində olanların haqlarını qorumalarını əmr etmişdir. Gücsüz olanları əzib, hətta onları tamamilə ortadan qaldırmağı hədəfləyib cəmiyyətin faydası məqsədini qarşıya qoymaq isə böyük yaldandan başqa bir şey deyil.

Karneci növbəti illərdə də söhbət və çıxışlarında, həmçinin kitab, məqalə və fərdi yazışmalarında həmişə darvinist ifadələrə yer vermişdir. Tarixçi F.Cozeff "Andre Karneci" adlı kitabında bu mövzuda belə deyir:

Karneci yalnız nəşr olunan məqalə və kitablarında deyil, eyni zamanda, dövrünün iş adamlarına yazdığı xüsusi məktublarında da sosial darvinist inanc sistemə tez-tez isnad edirdi. "Ən uyğun olanın həyatda qalması", "fərdin inkişafı" və "həyat mübarizəsi" kimi cümlələr qələmindən asanlıqla çıxırdı. Ticarəti böyük rəqabətçi mübarizə kimi qiymətləndirirdi.³⁰

Sosial darvinizmin təlqinləri altında qalılardan biri də məşhur amerikalı sənaye sahibi J.D.Rokfeller idi. Rokfellerin "Ticarətin böyüməsi yalnız uyğun olanın həyatda

qalması... bir təbiət qanununun həyata keçməsidir..."³¹ sözləri də bu durumun göstəricilərindən biridir.

Darvinizmin iş dünyasına təsirinin ən nəzərə çarpan nümunələrindən birini Spenserin Amerika səyahətində görmək mümkündür. R.Hofstadter "Amerikan düşüncəsində sosial darvinizm" adlı kitabında bu hadisəni belə açıqlayır:

Hər nə qədər qonaqları Spenserin düşüncəsindəki incəlikləri tam olaraq anlaya bilməsələr də, rəsmi ziyafətlər onun Birləşmiş Ştatlarda nə qədər məşhur olduğunu göstərirdi. Spenser İngiltərəyə dönmək üçün gəmi göyertəsində ikən Karneci və Youmansın əllərini tutaraq jurnalistlərə belə səsləndi: "Budur, amerikalı ən yaxşı iki yoldaşım". Spensərə görə, bu hərəkət hiss etdiyi xüsusi istiliyin nadir təkrarlanan göstəricisi idi. Ancaq, bundan başqa, ticari mədəniyyətin düşüncəsi ilə yeni elmin (sosial darvinizmin) uyğunlaşmasını işarə edirdi.³²

Bəzi kapitalistlərin sosial darvinizmi mənimsəmələrinin səbəblərindən biri də bu cərəyanın yanlış təlqinlərinin kasıbların məsuliyyətini varlı insanların üzərilərindən götürməsi idi. Əxlaqi dəyərlərin qorunduğu cəmiyyətlərdə zəngin olanların kasıb və qorunmağa möhtaqlara maraq göstərməsi, onlara kömək etməsi gözlənilərkən, sosial darvinizmin mərhəmətsiz tətbiqləri ilə bu dəyər ortadan götürülməyə çalışılırdı. Elmi yazıçı İ.Asimov "Qızıl qapı: 1876-cı ildən 1918-ci ilə Birləşmiş Ştatlar" adlı kitabında sosial darvinizmin bu mərhəmətsiz yönü üçün belə açıqlama vermişdir:

Spenser "ən uyğun olan həyatda qalır" ifadəsini ortaya atdı və məsələn, 1884-cü ildə işləyə bilməyəcək xüsusiyyətə malik olan və ya cəmiyyətə yük olan insanlara kömək və xeyriyyəçilik etməkdənsə, öldürülmələrinə icazə verilməsinin lazım olduğunu müdafiə etdi. Bunu etmək üçün uyğun olmayan fərdləri ayırd etmək və irqi gücləndirmək lazım idi. Bu, insanın ən pis hədəfini qanuniləşdirmək üçün istifadə edilən qorxunc bir fəlsəfə idi.³³

Vəhşi kapitalizmi tətbiq edən adlar darvinizmi dəstəkləyərkən darvinistlər də söz mövzusu insanları dəstəkləmişlər. Məsələn, sosial darvinizmin öndə gələn nümayəndələrindən U.Q.Sumner milyonlərin cəmiyyətdəki "ən uyğun kəslər" olduqları iddiasını ortaya atmışdır. Və bu səbəblə xüsusi imtiyazlara haqlarının olduğu, onların rəqabət putasında təbii olaraq seçildikləri kimi məntiqdən kənar fikirlər irəli sürmüşdür.³⁴ Fəlsəfə professoru S.Asma sosial darvinizmlə əlaqədar "The Humanist" jurnalındakı bir yazısında Spenserin kapitalistlərə verdiyi dəstəyi belə açıqlayır:

Spenser "ən uyğun olan həyatda qalır" ifadəsini ortaya atdı, Darwin də bu ifadəni mənimsəyib "Növlərin mənşəyi" kitabının sonrakı nəşrlərində istifadə etdi... Spenserin amerikalı tərəfdarları olan təşəbbüskarlar J.D.Rokfeller və A.Karneciyə görə, sosial iyerarxiya təbiətin sarsılmaz və ümumdünya qanunlarını əks etdirirdi. Təbiət güclünün həyatda qaldığı, zəifin isə yox olduğu şəkildə inkişaf edirdi. Buna görə, həyatda qalan iqtisadi və sosial strukturlar digərlərinə nisbətən daha güclü və daha yaxşı idilər. Bu strukturların kifayət qədər güclü olmayanları isə açıq şəkildə yox olub getdilər.³⁵

Halbuki, daha əvvəl də vurğuladığımız kimi, cəmiyyətlərin inkişafını təmin edən ana ünsür mənəvi dəyərlər və bu dəyərlərin qorunmasıdır. Köməkləşmə və həmrəylik ruhunun güclü olduğu, insanların bir-birinə sevgi, mərhəmət və hörmətlə yanaşdığı cəmiyyətlərdə iqtisadi şərtlərdəki çətinliklər birlik ruhu içində asanlıqla həll edilə

bilər. Amma insani əlaqələrin ortadan qalxdığı, hər kəsin başqasını yalnız rəqib olaraq gördüyü, mərhəmətin və anlayışın olmadığı bir cəmiyyətdə iqtisadi yöndən inkişaf olsa da, daha böyük zəiflədici və dağıdıcı problemlər başlayar. Buna görə də cəmiyyətdəki bütün fərdlərin rifah səviyyəsini və həyat keyfiyyətini artıran işlər görüb insanların yalnız iqtisadi olaraq deyil, mənəvi yöndən də güvənlilikdə olacağı mühit meydana gətirmək lazımdır. Bunun isə ancaq həqiqi din əxlaqının yaşanması ilə mümkün olacağı müəyyəndir. Din əxlaqına uyğun olmayan heç bir cərəyan və ideologiya keçmişdə və dövrümüzdə bir çox nümunəsi ilə isbat edildiyi kimi, insanlara həsrətində olduqları rifah, hüsur və etibar əsla verə bilməzlər.

Sosial darvinizmin və dinsizliyin ortaq məhsulu: vəhşi kapitalist quruluş

Bura qədər bildirilənlərdən aydın olduğu kimi, 19-cu əsrdə ortaya çıxan mərhəmətsiz kapitalistlər tətbiqlərini darvinizmə əsaslandırmışlar. Yalnız güclü və zəngin olanların yaşamaq haqqı olduğunu müdafiə edən və kasıb, zəif, şikəst və xəstələrin "işə yaramaz yük" olduqlarını və dolayısıyla, mümkün olduğu qədər istismar edilmələrinin lazım olduğunu iddia edən darvinist kapitalistlər 19-cu əsrdən etibarən bir çox ölkədə zülm sistemi qurmuşlar. Bu mərhəmətsiz rəqabət mühitində insanları əzmək, qorxutmaq, yaralamaq, hətta öldürmək belə qanuni sayılmış, hər cür əxlaq və qanun xarici hərəkət "təbiətin qanunlarına uyğun" sayıldığı üçün qarşısı alınmamış və ya qınanmamışdır.

Bu sistem dövrümüzdə də din əxlaqının yaşanmadığı bir çox ölkədə davam edir. Zənginlə kasıbın arasındakı fərqi gedərək artan bir sürətlə çoxaldığı bu ölkələrdə ehtiyac içində olan insanların yaşadığı şərtlər görməməzlikdən gəlinir. Sosial darvinizmin batil təlqinlərinə görə, kasıbların qorunması və onlara baxılması təbiət qanunlarına zidd qəbul edildiyi və bu insanlar cəmiyyətə yük olaraq görüldükləri üçün, düşkünlərə və kasıblara kömək əli uzadılmır.

Yalnız bir ölkədəki insanların rifah səviyyəsi deyil, ölkələr arası rifah səviyyəsi də böyük fərqliliklər göstərir. Xüsusilə qərb ölkələrində rifah səviyyəsi gedərək artarkən, bir çox üçüncü dünya ölkəsində aclıq, xəstəlik, səfalət və yoxsulluq hökm sürür, insanlar baxımsızlıqdan və aclıqdan ölürlər. Halbuki, ağıllı və vicdanlı şəkildə istifadə edildiyi təqdirdə dünyanın qaynaqları bütün insanlara rifah təmin etməyə çatacaq qədər boldur.

Dünya qaynaqlarından ədalətli şəkildə istifadə edilməsi, kasıb və baxıma möhtacların, aclığa və yoxsulluğa tərk edilənlərin insani şərtlərdə yaşamalarının təmin edilməsi üçün darvinizmin bütün dünyadakı fikri təsirinin yox edilməsi şərtidir. Darvinist görüş və anlayışın yerini Quran əxlaqını mənimsəyən bir anlayış aldığında bu cür problemlər təbii olaraq həll edilər. Çünki sosial darvinizm zəiflərin əzilməsini, "böyüklərin kiçikləri udmasını", mərhəmətsiz rəqabəti insanlara təlqin edərək din əxlaqında mərhəmət, qoruma, köməkləşmə, həmrəylik, paylaşma vardır. Məsələn, Peyğəmbər əfəndimiz (s.ə.v) bir hədisi-şərifində: "Yanıdakı qonşusu ac ikən tox yatan adam (yetkin) mömin deyil", -buyurur.³⁶ Peyğəmbər əfəndimizin (s.ə.v) bu hikmətli sözləri müsəlmanların şəfqət və mərhəmətlərinin göstəricilərindən biridir.

Allah bir çox ayəsində insanlara sevgi, mərhəmət, şəfqət və fədakarlığı əmr etmiş, müsəlmanların gözəl əxlaqlarından nümunələr vermişdir. Sosial darvinizmdə varlı

olanların yoxsulları və möhtacları əzməsi, onların üzərinə basaraq yüksəlməsi kimi bir zülm olduğu halda, İslam əxlaqında varlı olanların möhtac olanları qorumaları əmr edilir. Rəbbimizin bu mövzuda bildirdiyi ayələrdən bəziləri belədir:

Aranızda olan fəzilət və sərvət sahibləri qohum-əqrəbaya, miskinlərə və Allah yolunda hicrət edənlərə verməyəcəklərinə and içməsinlər. Əfv edib, vaz keçsinlər... (Nur surəsi, 22)

Səndən nə verəcəkləri haqqında soruşanlara söylə: "Verəcəyiniz şey ata-anaya, qohumlara, yetimlərə, miskinlərə və müsafirə məxsusdur"... (Bəqərə surəsi, 215)

... Onlardan özünüz də yeyin, biçarə yoxsullara da yedirdin! (Həcc surəsi, 28)

O kəslər ki, daim namaz qıllarlar; O kəslər ki, onların mallarında müəyyən bir haqq vardır -dilanən və məhrum olan kimsə üçün; (Məaric surəsi, 23-25)

Onlar öz iştahaları çəkdiyi halda yeməyi yoxsula, yetimə və əsirə yedirərlər. (Deyərlər:) "Biz sizi ancaq Allah rızasından ötrü yedirdirik. Biz sizdən nə bir mükafat, nə də bir təşəkkür istəyirik. Həqiqətən, biz Rəbbimizdən, çox sərt, cətin gündən qorxuruq!" (İnsan surəsi, 8-10)

Allah Quranda yoxsula və zəifə kömək etməyənlərin cəhənnəmlə qarşılıq görəcəklərini də bildirir:

Günahkarlar barəsində: "Sizi Səqərə salan nədir?" Onlar deyəcəklər: "Biz namaz qılanlardan deyildik; Yoxsulu da yedirtməzdik". (Muddəssir surəsi, 41-44)

Daha sonra onu yetmiş arşın uzunluğunda zəncirlə bağlayın! Çünki o, böyük olan Allah`a inanmırdı. O, yoxsulu yedirtməyə rəğbət oyatmırdı. Bu gün bax burda onun yaxın bir dostu yoxdur. (Haqqə surəsi, 32-35)

Bu əhəmiyyətli həqiqəti unutmaq olmaz: hər kəsə qazancını və müvəffəqiyyətini verən, bütün varlığın sahibi və bütün kainatın hakimi olan uca Allah`dır. Bir insan "həyat mübarizəsində" var gücü ilə rəqabət etdiyi, gücsüzləri əzərək gücləndiyi üçün zəngin olmaz. Hər insana bütün mal varlığını verən Allah`dır. Allah zənginliyi insanlar arasında onları sınamaq üçün paylayır. Zəngin bir insan həqiqətdə bu mal varlığı ilə sınıdır. Allah bir ayəsində bu həqiqəti belə bildirir:

Biz yer üzündə olanları onun üçün bir zinət yaratdıq ki, onlardan hansının daha gözəl əməl sahibi olduğunu yoxlayıb ayırd edəək. (Kəhf surəsi, 7)

Bu durumda insana düşən məsuliyyət Allah`ın özünə nemət olaraq verdiyi bütün imkanları Allah`ın özündən razı olacağı şəkildə ən gözəli ilə qiymətləndirməkdir. Səmimi olaraq iman edən insan sahib olduğu hər cür imkanın Allah`ın bir lütfü

olduğu, Rəbbimiz dilədiyi təqdirdə sahib olduğu hər şeyi özündən ala biləcəyi kimi, istəyərsə, daha çoxunu da verə biləcəyinin düşüncəsi ilə hərəkət etməlidir.

Sosial darvinizm və əlverişli fərdlər yalanı

Dünya tarixinin bir çox dövründə irqçi cəmiyyətlərə, idarəçilərə və tətbiqlərə rast gəlmək mümkündür. Ancaq irqçiliyə ilk dəfə sözdə elmi əsaslılıq qazandıran Darvin olmuşdur. Darvinin "Növlərin mənşəyi" adlı kitabının alt başlığı "Həyat mübarizəsində əlverişli fərdlərin qorunması" idi. Darvinin "əlverişli fərdlərin qorunması" haqqında yazdıqları və xüsusilə "İnsanın törəməsi" kitabındakı elmdən kənar iddiaları almanlardan aryan irqinin, ingilislərdən isə anqlo-saksonların üstün olduğu yanılmalarını dəstəkləyirdi. Ayrıca, Darvinin təbii seleksiya nəzəriyyəsi var gücü ilə həyatda qalma mübarizəsindən danışırdı. Bu "meşə qanunu" insan cəmiyyətlərinə tətbiq olunduğunda irqlər və millətlər arasında qarşıdurma və müharibələrin baş verməsi qaçılmaz idi. Necə ki, elə də oldu. İrqçi və hərbi idarəçilərdən fəlsəfəçilərə, siyasətçilərdən elm adamlarına qədər dövrün öndə gələn bir çox adı Darvinin nəzəriyyəsini mənimsədi. Şimali Karolina Universitetinin tarix bölməsindən professor K.A.Şloynes "Auşvitsə gedən dolaşmaq yolu" adlı kitabında irqçilərin Darvinin nəzəriyyəsini dərhal qəbul etdiklərini belə açıqlayır:

Darvinin həyatda qalma mübarizəsi fikri irqçilər tərəfindən sürətlə qəbul edildi... Ən son (sözdə) elmi düşüncələrin qanuniləşdirdiyi belə bir mübarizə irqçilərin müdafiə etdiyi yüksək və aşağı insan anlayışının doğruluğunu sübut etdi... və bunlar arasındakı mübarizəni əsaslı etdi.³⁷

Şloynesin kitabında bəhs etdiyi "Darvinin nəzəriyyəsinin irqçilərin insan sinifləri ilə əlaqədar fikirlərini təsdiqləməsi" mövzusu, əlbəttə, irqçilərin dünyagörüşünü əks etdirir. İrqçi fikirləri müdafiə edənlər Darvinin ortaya atdığı iddialarla azğın fikirlərinə özlərinə görə elmi dəyər tapdıqlarını zənn etmişlər. Halbuki, Darvinin iddialarının heç bir elmi əsası olmadığı kimi, qısa müddət sonra nəzəriyyənin əsassızlığının şəxsən elm tərəfindən gözlər önünə gətirilməsi irqçilərin və Darvinin cəhalət dolu fikirlərini əsas alan daha bir çox cərəyanın yanıldıqlarını göstərmişdir.

20-ci əsrdə darvinizmdən aldığı dəstəklə irqçiliyi ən şiddətli şəkildə tətbiq edən güc, əlbəttə ki, nasist Almaniyasıdır. Lakin sözdə "elmi" irqçiliyin inkişaf etdiyi tək yer Almaniya olmadı. Başda İngiltərə və Amerika olmaqla, bir çox ölkədə irqçi görüşə sahib idarəçi və ziyalıların sayı getdikcə artarkən, bir tərəfdən də irqçi qanun və tənzimləmələr baş verdi.

19-cu əsrdə və 20-ci əsrin əvvəllərində təkamülçülərin demək olar hamısı irqçi düşüncələrə sahib idi. Bir çox elm adamı irqçi fikirlərini açıq şəkildə müdafiə etməkdən çəkinmirdi. O dövrdə yazılan kitab və məqalələr bunun ən dəqiq nümunələridir. Cənubi İllinoys Universitetində tarix professoru olan J.S.Hallar "Təkamüldən məhrum buraxılanlar: irqi alçaldılmağa elmi baxış" adlı kitabında 19-cu əsrdə təkamülçülərin hamısının ağ irqin üstünlüyü və digər irqlərin isə aşağı irq olduqları yalanına inandıqlarını bildirir. "Scientific American" jurnalında bu kitab haqqında yazılan bir məqalədə belə deyilir:

Bu, uzun müddətdir haqqında şübhələr olan bir mövzunu dəlilləndirən son dərəcə əhəmiyyətli kitabdır: şimali amerikalı elm adamlarının 19-cu əsr boyu (və 20-ci əsrdə

də) köklü və qatı şəkildə demək olar ittifaqla qəbul etdikləri irqçilik... Hələ ən əvvəldən Afrika mənşəli amerikalılar bu ziyalılar tərəfindən bəzi yönlərdən islah edilə bilməz, dəyişdirilə bilməzdilər və tamamilə aşağı olaraq qiymətləndirilirdilər.³⁸

"Science" jurnalında nəşr olunan başqa yazıda isə eyni kitabdakı bəzi iddiaları belə şərh edirdi:

Viktoriya dövründə yeni olan şey darvinizm idi... 1859-cu ilin əvvəlində bir çox elm adamı qaraların ağlarla eyni növdən olub-olmadığını araşdırmışdı. 1859-cu ildən sonra təkamülü plan (xüsusilə afrikalı amerikalıların ağlarla olan yaxın əlaqələrindəki mübarizələrində həyatda qalıb-qala bilməyəcəkləri kimi) yeni sualların ortaya atılmasına səbəb oldu. Son dərəcə əhəmiyyətli olan cavab hər yerdə əks-səda doğuran "xeyr" idi... Afrikalı aşağı idi, çünki meymunlarla tevtonlar arasındakı "itmiş halqanı" təmsil edirdi.³⁹

Şübhəsiz, bu, heç bir həqiqət payı olmayan bir iddiadır. İnsanların dərilərinin fərqli rənglərdə olması, fərqli irq və ya etnik mənşələrə mənsub olması birini digərindən daha üstün və ya daha zəif edən vəziyyət deyil. 19-cu əsrdə bu yanılmanın hakim olmasının əsas səbəblərindən biri dövrün primitiv elmi şərtləri səbəbi ilə əksəriyyətə hakim olan cəhalətdir.

19 və 20-ci əsrin irqçi fikirləri ilə tanınan elm adamlarına verilə bilən nümunələrdən bir başqası Prinston Universitetindən amerikalı bioloq E.Q.Konklindir. Konklin digər irqçi darvinistlər kimi, yanlış fikirlərini açıq ifadə etməkdən çəkinməmişdir:

Hər hansı bir müasir irqin neandertal və ya heydelberq tipləri ilə müqayisə edilməsi bunu göstərir... Zənci irqlər ağ və sarı irqlərdən çox orijinal irqə (meymunabənzər atalara) bənzəyir. Hər amil ağ irqin üstünlüyünə inananları irqin saflığını qorumaq, digərlərindən seçilməsini gücləndirmək və davam etdirmək üçün səy göstərməyə yönəltməlidir.⁴⁰

Oksford Universitetindən paleontologiya və geologiya professoru U.Sollas 1911-ci ildə nəşr olunan "Qədim ovçular" adlı kitabında irqçi fikirlərini belə ifadə etmişdi:

Ədalət güclünün əlindədir və hər irqə gücü nisbətində paylaşılmışdır. Bir torpağı işğal etmək üçün birincilik mənası daşımadağına baxmayaraq, orada haqq tələb etməyi təmin edən gücdən istifadədir. Buna görə, mümkün olan hər yolu sınayıb gücün artırılmasına getmək hər irqin olduğu qədər, insan soyunun da özünə qarşı bir vəzifəsidir. İstər elm, istər təhsil, istərsə də müdafiə təşkilatlanması sahələrində olsun, orqanik dünyanın güclü, lakin lütfkar hökmdarı olan təbii seleksiyanın bunu sürətlə və sona qədər reallaşdırmamağı, birbaşa bu vəzifənin yerinə yetirilməməyi bir cəza olacaq.⁴¹

Bunu ifadə etmək lazımdır ki, ədalətin güclü olana aid olduğunu söyləmək ictimaiyyət və cəmiyyətlər arasına böyük xaoslara gətirib çıxaran ciddi yanlışlıqdır. Ədalət şərtləri və imkanlarından asılı olmayaraq rənginə, dilinə və cinsiyyətinə baxılmadan bütün insanların bərabər olaraq faydalanmasının lazım olduğu bir anlayışdır. Həqiqi ədalət də budur. Darvinist irqçilərin önə sürdüyü kimi, "ədalətin yalnız güclü olanlar üçün əsaslı olduğu" iddiası doğrunu heç bir şəkildə əks etdirməyən haqsızlıq və ədalətsizlikdir. Bundan başqa, unutmamaq olmasın ki, hər fərd özü və içində yaşadığı cəmiyyət üçün hər şeyin daha gözəlini, daha yaxşısını, daha keyfiyyətliyinə əldə etməyi istəyə bilər. Bunun üçün xüsusi əmək də sərf edə bilər.

Amma bunu edərkən başqalarına zərər verməyi gözə almaq heç bir şəkildə doğru deyil. Bunun əksini iddia etmək həm ağıla, həm də vicdana ziddir.

Növbəti tarixlərdə irqçi olmadıqlarını söyləyən təkamülçülərin yazılarında da (təkamülə olan inanclarının təbii nəticəsi kimi) irqçi görüşlərə rast gəlinir. Bunlardan biri olan təkamülçü paleontoloq C.Q.Simpson hər nə qədər özünə irqçi deyilməsinə qəti qarşı çıxsada, "Science" jurnalında nəşr olunan bir məqaləsində təkamül nəticəsində irqi fərqliliklərin meydana gəldiyini və bəzi irqlərin digərlərinə görə daha inkişaf etmiş və ya daha primitiv olduqlarını iddia etmişdir:

Təkamül fərqli birliklərdə fərqli sürətlərdə irəliləyir. Buna görə, bir çox heyvan qrupunda bəzi növlər daha yavaş təkmilləşir. Dolayısıyla, bu növlər bu gün bəzi xüsusiyyətləri və hətta ümumi quruluşları baxımından daha primitivdirlər. Bir çoxlarının soruşduğu kimi, insan irqləri içərisində bənzər şəkildə bir yöndən və ya ümumiyyətlə, primitiv olanların olub-olmadığını soruşmaq təbiidir. Əslində, bir irqdə bir xüsusiyyətin digərinə nisbətə daha inkişaf etmiş və ya daha primitiv olduğunu tapmaq mümkündür.⁴²

Simpson tərəfindən ifadə edilən bu batil görüş heç bir elmi dayaqının olmadığına baxmayaraq, fərqli çevrələr tərəfindən ideoloji qayğılarla mənimsəndi. Dövrün digər elm adamları da yazılarında, çıxışlarında və kitablarında təkamül nəzəriyyəsinin elmdən kənar iddialarını müdafiə edərək bir tərəfdən də irqçiliyə dəstək verirdilər. 20-ci əsrin birinci yarısının öndə gələn irqçi və təkamülçü antropoloqlarından və o dövrün "Amerikan təbiət tarixi" muzeyinin rəhbəri H.Osborn da "İnsan irqlərinin təkamülü" başlıqlı yazısında irqlər arasında müqayisələr aparıb heç bir elmi dəlilə əsaslanmayan bəzi nəticələr qarşıya qoymuşdur:

Orta hesabla yetkin bir zəncinin zəka standartı homo sapiens (insan) növünə aid on bir yaşındakı bir gənc ilə bənzərdir.⁴³

Bu elm adamlarının ifadələrində də göründüyü kimi, 19 və 20-ci əsrdə təkamülçü elm adamlarının çoxu irqçi idi və bu azğın görüşlərinin daşdığı təhlükələr görməməzlikdən gəlirdi. Amerikalı elm adamı C.Ferguson 19-cu əsrdə başlayan sözdə elmi təkamülü irqçiliyin dünya üzərindəki korlayıcı təsiri haqqında bunları deyir:

19-cu əsr Avropasında irq anlayışı inkişaf edən bəşəri elmlər üçün narahatlıq ünsürü idi... İlk fiziki antropoloqlar 1930-cu illərdə Almaniyada və günümüzdə cənubi Afrikada ənənəvi irqçiliyi qızıqdıran "Aryan üstünlüyü" anlayışının inkişafına kömək etdilər.⁴⁴

Təkamülçü S.C.Qould bir məqaləsində təkamülçü antropoloqların irqçi fikirləri üçün belə demişdir:

İrqlərin təyin olunması və dərəcələndirilməsi mövzusunda istəyini qiymətləndirmədikcə... 19-cu əsrin sonunun və 20-ci əsrin əvvəlinin antropoloji tarixini kifayət qədər anlaya bilmərik.⁴⁵

Təkamül nəzəriyyəsinin sözdə elmi əsaslılıq qazandırması ilə 19-cu və 20-ci əsr elm adamları çəkinmədən və tərəddüd etmədən "aşağı irqlər", "insanlardan çox meymunlara daha yaxın olan irqlər" kimi xəyali anlayışlardan bəhs etmişdilər. Hitler kimi zalım irqçi diktatorlar isə bu mühiti fürsət bilib milyonlarla insanı özünə görə "aşağı", "qeyri-kafi", "qüsurlu", "xəstə" olduqları üçün qətl etdilər.

Darvin də irqçi idi

20-ci əsr irqçiliyin amansızlığına və mərhəmətsizliyinə çox şahid olduğu üçün dövrümüzdə təkamülçülərin böyük əksəriyyəti 19-cu əsr təkamülçülərinin əksinə, irqçiliyə qarşı olduqlarını söyləyirlər. Darvinin adını da irqçilik iddialarından özlərinə görə təmizləməyə çalışırlar. Darvinlə əlaqədar yazıların bir çoxuna baxsaq, Darvinə sözdə köləliyə qarşı çıxan, şəfqətli, yaxşı niyyətli, mərhəmətli bir insan olduğu təəssüratı vermək üçün xüsusi səy göstərildiyini görə bilərik. Halbuki, Darvin həqiqi mənada irqçidir və təbii seleksiya nəzəriyyəsinin insanlar arasında irq ayrı-seçkiliyinə və irqlər arasındakı qarşıdurmaya bir elmi səbəbin olduğu yanlışlığına inanır. Darvinin kitablarında, bəzi məktublarında və xüsusi qeydlərində irqçiliyinə dair açıq ifadələr vardır. 19-cu əsrin təkamülçülərinin demək olar ki, hamısının irqçi olduqlarının ən əhəmiyyətli səbəblərindən biri fikri öndərləri olan Darvinin də irqçi görüşlərə sahib olmasıdır. Məsələn, Darvin "İnsanın törəməsi" adlı kitabında zəncilər və aborijenlər kimi bəzi irqlərin sözdə aşağı irqlər olduqlarını və həyatda qalma mübarizəsində gələcəkdə ələnilib ortadan qalxacaqlarını iddia etmişdir:

Bəlkə də yüz illər sürməyəcək yaxın zamanlarda mədəni insan irqləri vəhşi irqləri tamamilə yer üzündən siləcək və onların yerinə keçəcəklər. Digər tərəfdən insanabənzər meymunlar da, şübhəsiz, ələnəcəklər. Bu minvalla, insanla ən yaxın qohumları arasındakı boşluq daha da genişlənəcək. Bunun sayəsində ortada indiki avropalılardan daha mədəni olan irqlər və indiki zəncilərdən, Avstraliya yerlilərindən və qorillalardan belə daha geridə olan əntər növlü meymunlar qalacaq.⁴⁶

Darvin yuxarıdakı sözlərində bəzi irqləri qorillalarla bir tutmuş, "mədəni insan irqləri"nin "vəhşi irqləri" yox edəcəyini, onları yer üzündən tamamilə siləcəyini iddia etmişdir. Yəni Darvin yaxın gələcəkdə meydana gələcək soyqırımlardan, irqi qətlialardan danışır. Necə ki, Darvinin bu fəlakət dolu "uzaqgörənliyi" reallaşmış, təkamül nəzəriyyəsinə özlərinə sözdə elmi dəstək olaraq görən irqçilər 20-ci əsrdə böyük qətlialar törətmişlər. Nasistlərin İkinci Dünya Müharibəsində təxminən 40 milyon insanı qətl etməsi, Cənubi-Afrikadakı "apartheid" sistemi (Cənubi-Afrika hökuməti tərəfindən tətbiq olunan avropalı irqlərin digərlərinə görə imtiyazlara sahib olması sistemi), Avropada türklərə və digər xaricilərə yönələn irqçi hücumlar, ABŞ-da zəncilərə, Avstraliyada isə aborijenlərə yönələn irq ayrı-seçkiliyi Avropanın bir çox ölkəsində zamanla çoxalan neo-nasist hərəkatları həmişə darvinizmin irqçiliyə verdiyi sözdə elmi dəstəkdən istifadə edib güc tapmışdır. (Faşizm, irqçilik və darvinizm əlaqəsi haqqında daha ətraflı məlumat üçün baxın: Harun Yəhya, "Darvinizmin qanlı ideologiyası: faşizm" Vural nəşriyyat, may 2001)

Darvinin irqçi ifadələri bununla da məhdudlaşmır. Məsələn, "Növlərin mənşəyi"ndən əvvəl nəşr olunan "Biqlin səfəri" adlı kitabında Biql adlı gəmi ilə etdiyi səfərdə qarşılaşdığı Tierra del Fueqo (odlu torpaq) yerlilərini az inkişaf etmiş, geri qalmış insan irqləri olaraq adlandırmış və belə demişdir:

Bu, istisnasız həyatım boyunca müşahidə etdiyim ən qəribə və ən maraqlı mənzərə idi (Tierra del Fueqo yerlilərini ilk dəfə görmək). Bir vəhşi ilə mədəni insan arasındakı fərqi belə böyük olduğuna inanmazdım. Fərq vəhşi heyvanla ev heyvanı arasındakı fərqdən daha böyükdür. Əminəm ki, bütün dünyanı axtarsaq, bundan aşağı səviyyəli insana rast gəlmərik.⁴⁷

Darvin özünə görə barbar kimi səciyyələndirdiyi Pataqoniya yerlilərini isə belə təsvir edir:

... Bəlkə də heç bir şey insanı barbarı öz yuvasında görmək qədər təəccübləndirməz. Bu insanın ən aşağı və ən vəhşi halıdır. İnsanın ağılı keçmiş əsrlərə doğru gedir və sonra soruşur ki, atalarımız bunlar kimi insanlar ola bilərmidi? Hərəkətləri və ifadələri əhliləşdirilmiş heyvanlardan daha az aydın olurdu... Vəhşi və mədəni insan arasındakı fərqi tərif və ya təsvir etməyin mümkün olduğuna inanmıram.⁴⁸

Darvin yazdığı bir məktubunda yenə Tierra del Fueqo yerlilərini belə təsvir etmişdir:

Tierra del Fueqoda çıpaq, rəngli, tir-tir əsən və görünüşü insanı sanki dəli edən vəhşi insanı ilk gördüyümdə atalarımın az-çox buna bənzər varlıqlar olduqlarının lazım olduğunu düşündüm. Onda bu mənə çox iyrənc gəlmişdi. Hətta bu mənə indiki inancım olan müqayisə edilməyəcək qədər uzaq atalarımın tüklü vəhşi heyvanlar olduğu fikrindən belə daha iyrənc gəlmişdi. Meymunlar təmiz ürəkli heyvanlardır. (Darvinin Ç.Kinqsleyə məktubu)⁴⁹

Bütün bu sözlər Darvinin irqçiliyinin əhəmiyyətli göstəriciləridir. Darvin bəzi insan irqələrini tamamilə alçaltdığı halda, meymunları "təmiz ürəkli heyvanlar" ifadəsi ilə insanlaşdırır və tərifləyirdi. Darvinin irqçiliyinin göstəriciləri yalnız bunlar deyildi; aşağı irqlərin yox edilməsinin lazım olduğunu, bunun təbii seleksiyanın nəticəsi olduğunu və mədəniyyətin inkişafına böyük təkan verəcəyini açıq şəkildə müdafiə edirdi. Darvin bu ağıl və vicdan xarici düşüncələrini iyul, 1881 tarixində V.Qraham adlı alimə yazdığı məktubunda belə dilə gətirirdi:

Təbii seleksiyaya əsaslanan müharibənin mədəniyyətin inkişafına sizin zənn etdiyinizdən daha çox fayda verdiyini isbat edə bilərəm. Düşünün ki, bir neçə əsr əvvəl Avropa türklər tərəfindən işğal edildiyində Avropa millətləri nə qədər böyük risk altında qalmışdı, amma artıq bu gün Avropanın türklər tərəfindən işğalı bizə nə qədər gülünc gəlir. Avropa irqləri kimi bilinən mədəni irqlər həyat mübarizəsində türk barbarlığına qalib gəlmişlər. Dünyanın çox da uzaq olmayan gələcəyinə baxdığım da bu cür aşağı irqlərin çoxunun mədəniləşmiş yüksək irqlər tərəfindən yox ediləcəyini görürəm.⁵⁰

Göründüyü kimi, Darvinin irqçi hədyanları yüksək əxlaqa və şanlı tarixə sahib türk millətinə qədər uzanmışdır. (Darvinin türk millətinə qarşı düşmənliklə ifadə etdiyi əsassız sözlərinin tarixi və elmi baxımdan yalan olduğunu Harun Yəhyanın "Təkamül nəzəriyyəsinin irqçi üzü: Darvinin türk düşmənliliyi" adlı kitabından oxuya bilərsiniz. Kültür Nəşriyyat, İstanbul, oktyabr 2001)

Darvin öz azğın düşüncələrinə görə aşağı irq olaraq gördüyü millətlərin yox edilməsini nəzərdə tutaraq həm təkamül nəzəriyyəsinin irqçiliyə verdiyi dəstəyi göstərir, həm də 20-ci əsrdə meydana gələn irqi müharibələrin, qətlam və soyqırımların sözdə elmi təməlini meydana gətirirdi.

Təkamülçülər böyük səylə Darvinin adının irqçiliklə yanaşı çəkilməsini önləməyə çalışsalar da, Harvard Universitetindən S.C.Qould "Növlərin mənşəyi" kitabına isnad edib Darvinin irqçiliyə verdiyi dəstəyi qəbul edir:

1859-cu ildən əvvəl irqçilik haqqında bioloji müzakirələrə rast gəlmək mümkündür, lakin təkamül nəzəriyyəsinin qəbul edilməsi ilə bunlar böyük əhəmiyyət qazanıb artdılar.⁵¹

Yalnız Darwin deyil, T.Haksli kimi təkamül nəzəriyyəsinin ən öndə gələn müdafiəçiləri də irqçi idi. Haksli Amerika vətəndaş müharibəsindən qısa müddət sonra zənci kölələrin azadlığa çıxmasının ardından belə yazmışdı:

Ətrafındakı hadisələrin fərqiçində olan məntiqli heç bir insan orta hesabla bir zəncinin ağ insanla bərabər və ya ondan bir az aşağı olduğuna inanmaz. Bütün bu çatışmazlıqlar çıxarıldığında qabarıq çənəli qohumumuzun (Himayənin və zalımlığın olmadığı bərabər mühitdə, dişləməyin deyil, düşüncələrin istifadə edildiyi bir yarışda olduğumuzu fərz etsək) böyük beyinli və kiçik çənəli rəqibinə qarşı müvəffəqiyyətlə mübarizə aparacağını düşünmək, həqiqətən də, ağılın qəbul etməyəcəyi bir düşüncədir.⁵²

Haksli özünə görə zənci irqi haqqında insanlardan deyil, heyvanlardan danışmış kimi bəhs edir, zəncilərin düşüncə yarışında mütləq geri qalacaqları kimi əsassız və dəfərlə əksi isbat edilmiş iddialar önə sürür. Bu da təkamül nəzəriyyəsinin həqiqi üzünü göstərməsi baxımından son dərəcə əhəmiyyətlidir.

1800-cü illərin ortalarında təkamül nəzəriyyəsi ilə birgə ortaya atılan irqçilik toxumları 1900-cü illərin ortalarına doğru əsl nəticələrini verməyə başladı. Ən şiddətli şəkildə Almaniyada milli-sosializmlə birlikdə özünü göstərdi. Darwinin müasiri və təkamül nəzəriyyəsinin qatı müdafiəçisi olan F.Nitz Almaniyada "super insan" və "ali irq" kimi əsassız anlayışları məşhurlaşdırdı. Nasizm isə qaçılmaz bir son idi. Hitler və nasistlər Darwinin meşə qanununu milli siyasətə çevirdilər və 40 milyon insanın ölümünə səbəb oldular. (Bu mövzu "Darvin-nasizm koalisiyasının nəticəsi: 40 milyon ölü" başlıqlı hissədə incəlikləri ilə araşdırılacaq.)

Genetik baxımdan insanlar arasında irq ayır-seçkiliyi yoxdur

Xüsusilə son 10 ildir ki, genetik elmində əldə edilən tapıntılar bioloji baxımdan insanlar arasında irqi fərqliliklərin olmadığını ortaya çıxardı. Elm adamlarının bir çoxu bu mövzuda həmfikir idilər. Məsələn, Atlantda keçirilən elmin inkişafı konqresində elm adamları belə bir açıqlama verdilər:

İrq tarixə keçmiş hadisələrlə şərtləndirilmiş hisslərimizin məhsulu olan sosial fantastikadır. Heç bir bioloji həqiqəti yoxdur.⁵³

Genetik araşdırmalarda irqlər arasındakı genetik fərqliliklərin çox kiçik olduğu və genlərə baxılıb irqlərin ayırd edilməsinin mümkün olmadığı ortaya çıxdı. Mövzu haqqında araşdırma aparən elm adamları eyni qrupda yer alan insanlar arasında da genetik olaraq 0.2 faiz fərq olduğunu ifadə edirlər. İrq fərqlilikləri təyin edən dəri rəngi, göz şəkli kimi xüsusiyyətlər isə bu 0.2 faizin yalnız 6 faizini meydana gətirir. Bu da genetik olaraq irqlər arasında yalnız 0.012 faiz fərqiçin olduğu mənasına gəlir.⁵⁴ Başqa sözlə desək, irqi fərqliliklər tamamilə əhəmiyyətsiz deyiləcək qədər azdır.

"New York Times" qəzetinin 22 avqust, 2000-ci il tarixli sayında N.Anqer imzası ilə nəşr olunan "İrqlər fərqlidirmi? DNT-nin göstərdiyinə görə çox deyil" başlıqlı yazıda bu son tapıntılar belə açıqlanır:

Elm adamları uzun illər cəmiyyət tərəfindən qəbul edilən irqi kateqoriyaların genetik səviyyəyə əks olunmadığından şübhə etdilər.

Ancaq tədqiqatçılar insan vücudunun demək olar hər hüceyrəsinin ürəyində saxlanan və genetik material tamamlayıcısı olan insan genomunu daha yaxından araşdırdıqca insanları " irq " yolu ilə bir-birindən ayırd etmək üçün istifadə edilən standart etiketlərin çox az və ya heç bir bioloji məna ifadə etmədiyinə daha çox inandılar.

İlk baxışda bir insanın qafqazlı, afrikalı və ya asiyalı olub-olmadığını söyləməyin asan olduğunu, lakin görüntünün altındakı xüsusiyyətlərə gəldikdə və genomu irqin DNT xüsusiyyətləri üçün araşdırdıqda bu asanlıq ortadan qalxdığını söyləyirlər.⁵⁵

İnsan genomu layihəsini icra edən "Celera Genomics" şirkətinin rəhbəri J.K.Venter də irqin elmi deyil, sosial anlayış olduğunu deyir.⁵⁶ Dr. Venter və "National Institutes of Health"də çalışan elm adamları insan genomunun bütün ardıcılığının layihəsini bir yerə gətirdiklərini və yalnız tək bir insan irqinin olduğu nəticəsinə gəldiklərini ifadə edirlər.

"Manhattan North General Hospital"ın rəhbəri Dr. H.P.Friman isə biologiya və irq mövzusunda işlərinin nəticəsini belə yazır:

İrq baxımdan yanaşdığımızda genlərinizin nə qədərinin xarici görünüşünü əks etdiyini soruşsanız, buna veriləcək cavab belə olar ki, bu, 0.01 faiz civarındadır. Bu, genetik quruluşunuzun çox aşağı səviyyədə əks olunmasıdır.⁵⁷

Eyni nəticəyə gələn elm adamlarından bir başqası da Vaşinqton Universitetindən biologiya professoru A.R.Templetondur. Templeton fərqli millətlərdən insanların DNT-lərini analiz etmişdir. Analizlər nəticəsində insan növündə çoxlu genetik variasiya var ikən bu variasiyaların çoxunun fərdi olduğunu müşahidə etmişdir. Millətlər arasında hər nə qədər bəzi variasiyalar olsa da, bu variasiyaların çox kiçik olduğunu təyin etmişdir. Templeton gəldiyi nəticələri (təkamülə olan səhv inancını qorumaqla birlikdə) belə qeyd edir:

İrq cəmiyyətdə mədəni, siyasi və iqtisadi bir anlayışdır, ancaq bioloji anlayış deyil. Təəssüflər olsun ki, bir çox insan -genetik fərqliliklərin- insan irqinin əsl olduğu yanlışlığına inanır... Mən mövzuya bir az obyektivlik əlavə etmək istədim. Olduqca tərəfsiz analizin nəticəsinə görə insanlığın bir-birindən həqiqətən fərqli alt qruplara bölünməsi kimi bir şey söz mövzusu deyil.⁵⁸

Templetonun əldə etdiyi nəticələrə görə, avropalılarla aşağı saxaralı afrikalılar arasında və avropalılarla melaneziyalılar (Şimal-şərqi Avstraliya adalarının sakinləri) arasındakı genetik bənzərlik afrikalılarla melaneziyalılar arasında olduğundan daha çoxdur. Halbuki, aşağı saxaralı afrikalılarla melaneziyalılar qara dəriləri, saçlarının cinsi, kəllə və üz şəkilləri baxımından bir-birlərinə daha çox bənzəyirlər. Bunlar bir irqin səciyyəvi xüsusiyyətini göstərmək üçün istifadə edilən xüsusiyyətlərdir, ancaq genetik baxımdan bu insanlar bir-birlərinə daha az bənzəyirlər. Templeton bu tapıntının göstərdiyi kimi, irqi xüsusiyyətlərin genlərdə görünmədiyini ifadə edir.⁵⁹

Populyasiya genetikləri L.K.Sforza, P.Menozzi və A.Piazza tərəfindən yazılan "İnsan genlərinin tarixi və coğrafiyası" adlı kitabda da bu nəticəyə gəlinir:

Boy və ya dəri rəngi kimi xarici xüsusiyyətlərdən məsul olan genlər xaricə çıxarılsa, insan irqləri dərilərinin altında bir-birlərinə fəvqəladə bənzər olduqları

görünər. Fərdlər arasındakı növlərə ayrılmalardan daha böyükdür.⁶⁰

Kitab haqqında bir dəyərləndirmənin yer aldığı "Time" jurnalında isə mövzu ilə əlaqədar bunlar deyilir:

Əslində, fərdlər arasındakı fərqlilik elə böyükdür ki, bütün irq anlayışı genetik səviyyədə mənasını itirir. Nüfuzlular hər hansı bir populyasiyanın bir başqasının qarşısında genetik üstünlüyündən danışan nəzəriyyələrin heç bir elmi təməlinin olmadığını söyləyirlər. Çətinliklərə baxmayaraq, alimlər bəzi mühüm kəşflər etdilər. Bunlardan biri hələ kitabın üz qabığında yer alır: dünyanın genetik müxtəlifliyinin rəngli xəritəsində yelpiyin bir ucunda Afrika, digər ucunda da Avstraliya yer almışdır. Avstraliyalı aborijenlər və orta səhralı afrikalılar dəri rəngi və bədən forması kimi xarici xüsusiyyətləri bölüşdükləri üçün onların yaxın əlaqəli olduqları geniş miqyasda qəbul edildi. Amma genləri fərqli şeylərdən bəhs edir. Avstraliyalılar bütün insanların içində afrikalılardan ən uzaq olanlardır və qonşuları olan cənub-şərqi asiyalılara daha çox bənzəyir.⁶¹

Yeni imperializm və sosial darvinizm

Müstəmləkəçilik Darvindən daha əvvəl, 16-cı əsrdə Avropa ölkələrində inkişaf etməyə başlamışdı. Ancaq irqçilik kimi müstəmləkəçilik də Darvinin nəzəriyyəsindən güc qazandı və fərqli hədəf seçdi. 16-cı əsrdə və sonralar, xüsusilə də sənaye inqilabının ardından Avropa dövlətlərinin fərqli qitələrə və ölkələrə yayılmasındakı məqsəd daha çox ticari məqsəd daşıyırdı. Avropalılar istehsal etdikləri mallar üçün bazar axtarırdılar və həlli fərqli qitələrdəki ölkələrə hakim olmaqda görürdülər. 19-cu əsrdəki imperialist səylər isə daha fərqli səbəblər ehtiva edirdi. Buna görə, bu dövrdəki imperialist hərəkətlər "Yeni imperializm" olaraq xatırlanır.

Sosial darvinist təlqinlər yeni imperializmin dünyagörüşünə tamamilə hakim idi. Yeni imperializmə gətirib çıxaran darvinist səbəblərdən biri üstünlük yarışması idi. Bir-birləri ilə rəqabətə girən ingilis, fransız, alman və digərləri sözdə "həyat mübarizəsində" üstün gəlmək və "ən güclü" millət olmaq üçün daha çox torpaq əldə etmələrinin lazım olduğunu yanlışlıqla düşünmüşdülər.

İkinci səbəb isə digər irqlərə qarşı üstünlüyün sübut edilməsi yanılması idi. "Üstün irq" olduqlarını iddia edən anqlo-saksonlar və aryanlar aşağı irq saydıqları afrikalıları, asiyalıları və ya Avstraliya yerlilərini idarələri altına almağı, onların iş qüvvələrini, zəngin qaynaqlarını və imkanlarını istismar etməyi özlərinə görə təbii haqları kimi görürdülər. Beləcə, iqtisadi qayğılardan çox darvinist hədəflər nəticəsində 19-cu əsr imperializmi inkişaf etdi.⁶²

"Britannica" ensiklopediyasının 1946-cı il nəşrində yeni imperializmin sosial darvinist mənşələri üçün belə deyilir:

19-cu əsrin sonundakı bu yeni imperializm dövrü mənəvi dəstəyini bütün Avropanı alt-üst edən bismarkçılıq, sosial darvinizm və gücü, müvəffəqiyyəti ucaldan bənzər bütün nəzəriyyələrdən aldı. İrqçi nəzəriyyələr ənənəvi əxlaqi dəyərlərə (xristianlıq kimi) qarşı dövrün haradansa ən üstün inancı halına gələn bu yeni düşüncəyə elm və təbiət yolu ilə qanunilik qazandırmış kimi görünür.⁶³

Sosial darvinizmin 19-cu əsr yeni imperializminin həqiqi mənşəyi olduğu bir çox tədqiqatçı və yazıçı tərəfindən qəbul edilir. Məsələn, tarix professoru Q.Himmelfarb

“Darvin və darvinçi inqilab” adlı kitabında sosial darvinizmin irqçilik və imperializm ilə olan yaxın əlaqəsi haqqında bunları deyir:

Sosial darvinizm, ümumiyyətlə, belə aydın olmuşdur: rəqabəti, güc və şiddəti adət-ənənənin və din əxlaqının üzərində ucaldan bir fəlsəfə. Beləcə, radikal milliyyətçiliyin, imperializmin, militarizmin, diktatorluğun, qəhrəmanlıq kultlarının, üstün insan və ali irq inancının bir növ sandığı halına gəlmişdir.⁶⁴

Məşhur alman tarixçi Uehler də sosial darvinizmin bu yönünü belə ifadə edir:

Sosial darvinizm işçi və ya müstəmləkə xalqlarının azadlıq istəyinin mövcudiyəət mübarizəsindəki ikinci sinif insanların lazımsız etirazı kimi hesab edilməsinə və bir kənara atılmasına imkan verdi. İdarəçilərin mənfəətləri ilə əlaqəli olan bu gücü sosial darvinizmə qazandıran şey "rədd edilməz" elmi donda təqdim edilən tətbiq müxtəlifliyi idi. Bir ideologiya olaraq imperializmi dəstəklədiyi üçün sənayeləşmiş millətlərin içərisindəki tərəfdarları tərəfindən canlı tutulurdu.⁶⁵

Alman G.Bernhardinin 1912-ci ildə “Britaniya Almanıyanın vassalı kimi” adlı kitabında alman imperializmi haqqında yazdığı sətirlərdə sosial darvinist fikirləri görmək mümkündür:

Dünya mədəniyyətinin faydası üçün Almanıyanın müstəmləkə imperiyasını genişləndirmək bizim vəzifəmizdir. Yalnız bu şəkildə dünyada alman mədəniyyətini siyasi, yaxud ən azından milli olaraq birləşdirə bilərik. Ancaq bu şəkildə alman mədəniyyətinin insanlığın inkişafında ən lazımlı amil olduğu qəbul edilir. Dünya səviyyəsində yeni bölgələr əldə etmək üçün bütün gücümüzlə səy göstərməliyik, çünki Almanıyanı gələcəkdə doğulacaq milyonlarla alman üçün qorumalı, onlar üçün yemək və iş təmin etməliyik. Onlar alman səması altında alman həyatı yaşamaladırlar.⁶⁶

Darvinist təlqinlərin təsiri ilə güc qazanmış imperializmin səbəb olduğu daha çox torpaq ələ keçirmək arzusu imperialist ölkələr arasında qarşıdurmalara səbəb oldu. Yenə darvinizmin yanlışlarına əsaslanmaqla ələ keçirilən torpaqlarda yerli xalqların sözdə aşağı irqin nümayəndələri olaraq qiymətləndirilmələri səbəbi ilə böyük zülmələr yaşandı. Söz mövzusu torpaqlara sözdə mədəniyyət aparmaq üçün yola çıxdıqlarını qarşıya qoyan imperialistlər darvinizmə əsaslanan azğın dünyagörüşləri üzündən bir çox acılara və göz yaşlarına səbəb oldular.

Sosial darvinizm və irqlərarası qarşıdurma

Allah`ın yer üzündə fərqli irqlər, qəbilələr və millətlər yaratmasının hikmətlərindən biri onların arasında mədəni ticarətin və dolayısıyla qlobal bir mədəni zənginliyin olmasıdır. Allah fərqli insan birliklərini "**bir-birləri ilə tanış olmaları üçün**" yaratdığını Quranda xəbər verir. (Hucurat surəsi, 13)

Sosial darvinizmin batil dünyagörüşünə görə isə insanlar tanış olmaq üçün deyil, zidd olmaq üçün vardır. Buna görə, insanlığın inkişafının ən əhəmiyyətli yolu irqlər və millətlər arasındakı qarşıdurmadır. Sosial darvinistlərin məntiq xarici uzaqgörənliyinə görə, irqlər arasındakı qarşıdurmada üstün gəlmək üçün yeni tapıntılar əldə ediləcək, nəticədə, daha mədəni və üstün olanlar qalib gələcək və beləcə, insanlıq inkişaf edəcək. İnsanların döyüşərək, cinayət işlədərək, qətlialmlar törədərək, digərlərini əzərək və onlara zülm edərək inkişaf edəcəklərini qarşıya qoymaq vəhşiliyi müdafiə etməkdən başqa bir şey deyil. İnsanlar və ya cəmiyyətlər

arasında zamanla müxtəlif anlaşılmazlıqlar və ya problemlər baş verə bilər. Ancaq bütün problemlər sülh yolu ilə rahatlıqla həll edilə bilər. Həllin şiddətə əl atmaqda olduğunu düşünmək problemin daha da çətinləşməsindən başqa bir işə yaramaz. Yaxud -əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi- millətlərin öz mənfəətlərini və gələcəklərini qoruyan tədbirlər almaq istəməsi haqlı tələbdir. Ancaq digər millətlərin haqlarını heç sayaraq və ya öz mənfəətlərinin digərlərini yox etməkdə olduğuna inanaraq siyasət müəyyən edilməsi həm məntiqdən, həm də vicdandan kənarıdır.

Dövrümüzdəki təkamülçülərinin insancıl və irqçiliyə qarşı kimi tanıtmağa çalışdıqları Darvin də irqlərarası qarşıdurmanı müdafiə etmiş və bu qarşıdurmada üstün gələnlərin özünə görə mədəni olanlar olacağı yalanını ortaya atmışdır. Darvinin və digər təkamülçülərin bəhs etdikləri mədənilər isə, əlbəttə ki, ağ irqdir. Darvinin "İnsanın törəməsi" kitabındakı bəzi ifadələri belədir:

Mədəni millətlər barbarlarla qarşılaşdıqlarında öldürücü iqlimin yerli irqə kömək etdiyi yerlər xaricində mübarizə qısa sürəcək... Bir-birləri ilə rəqabətdə olan millətlərin müvəffəqiyyət əldə etməsindəki ən əhəmiyyətli amil mədəni səviyyələri kimi görünür.⁶⁷

Darvin kitabının başqa yerlərində olduğu kimi, bu ifadələrində də barbarlarla mədənilərin qarşıdurmasından danışır və üstünlüyün mədənilərə aid olduğunu iddia edir. Bu xəyali fərziyyələrinin səbəbi ilə də demək olar ki, bir əsr boyu davam edən kaos və acılara zəmin hazırlamışdır.

Darvindən sonra da bir çox darvinist irqlərarası qarşıdurmanı sanki elmi bir həqiqət imiş kimi dilə gətirmişlər. Məsələn, 19-cu əsrin təkamülçü nəzəriyyəçilərindən və F.Qaltonun təqibçisi kimi qəbul edilən K.Pirsonun "Elmi baxımdan milli həyat" adlı kitabından götürülmüş aşağıdakı ifadələri 19-cu əsr darvinistlərinin irqlərarası qarşıdurmalara olan düşüncələrini və yeni imperializmin arxasındakı səbəbləri görmək baxımından əhəmiyyətlidir. Pirson digər sosial darvinistlər kimi irqlərarası qarşıdurmanın lazım olduğunu iddia edir və bir irq içindəki mübarizənin təkamül üçün kafi olmadığını zənn edir. Pirsonun heç bir elmi doğruluğu olmayan bu iddialarından bəziləri belədir:

Pis irq haqqında söylədiklərim mənə görə aşağı insan irqləri üçün etibarlıdır. Neçə əsr və neçə min ildir ki, zənci afrikalılar Afrikada ağ adam tərəfindən narahat edilmədən böyük torpaqlara sahib oldular? Buna baxmayaraq, aralarındakı qəbilə qarşıdurmaları aryan irqi ilə bir az da olsa, müqayisə edilə bilən mədəniyyət meydana gətirmədi. İstədiyiniz kimi onları öyrədib yetişdirin, irqi dəyişdirmə mövzusunda müvəffəqiyyətli olacağınıza inanmıram. Tarix mənə yüksək səviyyədə mədəniyyət meydana gətirmək üçün yalnız və yalnız tək bir yol göstərir, irqin irqə mübarizəsi və fiziki və zehni olaraq uyğun olan irqin həyatda qalması...⁶⁸

Pirson və bənzərlərinin belə yanlış açıqlamaları imperialistlərə sözdə elmi dəstək vermişdir. Afrika qitəsini və Asiyanın əhəmiyyətli hissəsini işğal edən, Avstraliya yerlilərinə müxtəlif zülmələr edən bəzi Avropa dövlətləri işğallarının təbiətin qanunu və insanın inkişafının tək yolu olduğunu iddia etmişlər. (Bu iddianın elmi heç bir əsası olmadığı isə elm dünyasında yaşanan inkişaflarla birbaşa elm tərəfindən isbat edilmişdir.) Pirsona görə, tarix boyu şüursuz şəkildə aparılan müharibələr artıq şüurlu və əvvəldən planlı olaraq aparılmalıdır:

... İrğin irqə və millətin millətə qarşı bir mübarizəsi var. İlk dövrlərdə bu mübarizə barbar qəbilələrin kor və şüursuz mübarizəsi idi. İndiki dövrdə mədəni ağ adamın durumunda daha şüurlu və milləti davamlı dəyişən ətrafa uyğun hala gətirəcək şəkildə diqqətlə yönləndirilmiş mübarizə mövcuddur. Millət mübarizənin necə və hara doğru yönləndirəcəyini əvvəldən görməlidir...

Sizdən millətə və digər millətlərə istər ordu, istər ticarət və istərsə də iqtisadi proseslərdən istifadə edib davamlı mübarizə içində olan mütəşəkkil bir bütün kimi baxmağınızı istəmişdim. Və sizdən hər cür mübarizəyə tamamilə pis bir şey kimi baxmamacağınızı istəmişdim. Çünki mübarizə dünya tarixi boyu insanın irəliləyişinin qaynağı olmuşdur.⁶⁹

İrqlər və millətlər arasındakı qarşıdurmaların, müharibə və çəkişmələrin inkişafın yolu olduğuna inanan, öz irqinin və millətinin xaricindəki irq və millətləri aşağı gören bu azgın məntiq 19-cu əsrdə dünyanın dörd tərəfində böyük torpaqları hakimiyyəti altına aldı. Bəzi imperialist Avropa dövlətləri işğal etdikləri torpaqlardakı millətlərə qarşı son dərəcə amansız davrandılar. İşlərində bu millətləri insan olaraq görmədikləri, kiçik hesab etdikləri, aşağı və zəif gördükləri, özləri ilə eyni haqlara sahib olduqlarını qəbul etmədikləri açıq şəkildə görünürdü. 19-cu əsrdə inkişaf edən yeni imperializm sosial darvinizmin dünya səviyyəsində tətbiqi oldu.

Darvinizmin təlqinlərinin bu qədər dəstək görməsinin səbəblərindən biri də dövrün Avropa ölkələrində insanların din əxlaqından uzaqlaşmalarıdır. Din əxlaqı insanların sülh içində yaşamalarını tələb edir. Allah insanlara bir-birlərinə qarşı bağışlayıcı və mərhəmətli olmalarını əmr etmişdir. Yer üzündə nizamı pozmaq, müharibə və qarşıdurmaları qızıqdırmaq isə Allah qatında böyük məsuliyyəti olan pisləklərdir. Allah Quranda yer üzündə təxribatı, insanlara zərər verilməsini sevmədiyini xəbər vermişdir:

(O şəxs səndən) ayrılan kimi yer üzündə fitnə-fəsad törətməyə, əkini və nəslini məhv etməyə çalışar. Halbuki, Allah fitnə-fəsadı sevməz! (Bəqərə surəsi, 205)

Müstəmləkələrdəki amansız tətbiqlər

Öndə gələn müstəmləkəçi dövlətlərə hakim olan sosial darvinist görüşlər onların müstəmləkələrindəki millətlərə tətbiq etdikləri siyasətdə də özünü büruzə verirdi. Bu millətləri insan saymayan, özlərinə görə adi bir ara-keçid forması kimi gören bu rejimlər hakim olduqları ölkələrə acı, müsibət, bədbəxtlik gətirdilər. Bu ölkələrin mərhəmətsiz siyasətlərində sosial darvinizm ən əhəmiyyətli amillərdən biridir. Daha əvvəl də ifadə edildiyi kimi, bəzi millətlərin mövcud üstün irq iddiaları və kibrlərindən qaynaqlanan təcavüzkar, amansız, digər millətləri aşağı gören tətbiqləri sosial darvinizmlə saxta qanunilik qazanmışdır. Söz mövzusu ölkələr bu cür siyasətlərində etdiklərini haqlı görürdülər, bu da tamah və təcavüzkarlıqlarını artırırdı.

Tiryək müharibəsi bunun maraqlı bir nümunəsi idi. İngiltərə hələ 19-cu əsrin əvvəllərində Çinə tiryək satmağa başlamışdı. Halbuki, İngiltərədə tiryək çıxarmaq, satmaq və istifadə etmək qadağan idi. Öz insanlarını belə bir bəladan ciddi şəkildə qoruyan dövrün ingilis rəhbərləri qısa müddətdə bu ölkənin insanlarını tiryək aludəçisi halına gətirdilər. İmperatorun oğlu da tiryəkdən həddindən çox istifadə edib

ölməyə imperator ingilislərin ölkəyə tiryək gətirmələrinə son verməyə qərar verdi. Hökumət vəzifəlisi Lin Tse-Hsu Şərqi Hindistan Şirkətinin ən böyük ticarət limanı olan Kantona tiryək idxalına son vermələri üçün görüşə göndərildi. İngilis tacirlər əməkdaşlığa yanaşmadıqları üçün Tse-Hsu tiryək anbarlarını bağlatdırdı. Bu, dərhal ardından əsgəri müdaxilə gətirdi. Çinlilər qəti məğlubiyyətə uğradılar və çox alçaldıcı razılaşmanı qəbul etmək məcburiyyətində qaldılar: bu razılaşmaya görə Çində tiryək ticarəti qanuni sayılacaqdı. Tse-Hsu isə hökumətdəki vəzifəsindən alındı və sürgünə göndərildi.

Portuqaliyalılar isə sözdə üstünlüklərini Anqola xalqını kölələşdirməklə göstərdilər. Bu bölgədə yaşayan xalqın böyük hissəsini gəmilərlə qaçırdılar və beş illiyinə müqaviləli işçilər kimi uzaq yerlərə göndərdilər. Ancaq işçilərin çox az hissəsi müqavilənin sonunu görəcək qədər yaşadı.⁷⁰ İşğal edilən yerlərin demək olar hamısında işğalçı dövlətlər uyğun hesab etdikləri torpaqlara və qaynaqlara əl qoydular, öz ölkələrindən gələn insanlara və ya şirkətlərə bu yerləri verdilər. Torpaqlarından edilən yerli xalqa isə heç maraq göstərilmədi. Bu xalqların pulları, iş qüvvələri, malları və mədən qaynaqları sonadək istismar edildi.

İngilislər müstəmləkələrindən aldıkları pambıq, çay, mədən cövhəri kimi xam maddələri İngiltərəyə gətirirdilər. Daha sonra bu xam maddələrlə çıxarılan mallar təkrar müstəmləkələrə gətirilib yüksək qiymətlərə satılırdı. Hindistandan alınan pambıq İngiltərədə işlənir və təkrar Hindistana satılırdı. Əsl maraqlı olan isə Hindistanda hind pambığının satışının qadağan edilməsi idi, yəni yalnız ingilislərin satdığı pambıq istifadə edilə bilərdi. Bundan başqa, hindistanlılar yalnız ingilislərin çıxardığı duzu satın ala bilirdilər.

Yeni imperializmin bir başqa haqsız tətbiqi də hakimiyyət altına alınan ölkələrin idarəçilərinə hörmət qoyulmamağı, onlara önəm verilməməyi idi. Halbuki, əvvəlki dövrlərdə kraliça Yelizavetdən Napaleona qədər bütün rəhbərlər xarici liderlərə qarşı bərabər şəkildə davranmışdılar. 19-cu əsrdə avropalılarda getdikcə güclənən özünü üstün görmə xəyalı kobudluq və insafsızlıq gətirdi.

Əsl maraqlı olan isə darvinist imperialistlərin başqa millətləri istismar edərkən bunu öz "aşağı irqlərin" və "geri qalmışların" yükünü boynuna götürdüklerini göstərmələri idi. İddialarına görə, dünyanın inkişafı üçün üstün irqin nizamının bütün dünyaya yayılması, aşağı olanların inkişaf etdirilmələri lazım idi. Başqa sözlə, müstəmləkəçi güclər işğal etdikləri torpaqlara mədəniyyət apardıqlarını iddia edirdilər. Ancaq tətbiq və siyasətləri onların sözdə yaxşı niyyətli iddialarının həqiqəti əks etdirmədiyini göstərirdi. Sosial darvinist düşüncələrə sahib 19-cu və 20-ci əsr müstəmləkəçi dövlətləri getdikləri ölkələrə rifah, xoşbəxtlik və mədəniyyət deyil, qarışıqlıq, döyüş, qorxu və alçaldılma gətirdilər. Müstəmləkəçiliyin müstəmləkə ölkələrə bəzi faydalar verdiyi qəbul edilsə də, zərərləri daha çox idi.

Karl Pirsonun aşağıda yer alan amansız və insanlıqdan, mərhəmətdən uzaq sözləri sosial darvinizmə əsaslanan irqçi və imperialist görüşlərin tam bir xülasəsi xüsusiyyətindədir:

Mübarizə acı çəkməkdir, ciddi mənada acı çəkmək deməkdir. Ancaq mübarizə və acı ağ adamın hazırda çatdığı inkişafın mərhələləri olmuşdur. Artıq mağaralarda yaşamadığı, kök və qabıqlı yemişlərlə bəslənmədiyi həqiqəti bunu açıqlayır. İnkişafın ən uyğun olan irqin həyatda qalmasına bağlı olması (bu, bəzilərinizə həddindən artıq

qaranlıq gələ bilər) həyatda qalma mübarizəsinə özünü bağışladan xüsusiyyətləri qazandırır. Yaxşı metal qızğın metal putasından çıxar. Qılıncın kotana çevriləcəyi, amerikalı, alman və ingilis tacirlərin dünya bazarlarında artıq xam maddə və yemək üçün rəqabət etməyəcəkləri, ağ adamla qara adamın aralarındakı torpağı paylaşacaqları və hər birinin torpağı istədiyi kimi işlədə biləcəyi bir zamanı ümid edə bilərsiniz. Ancaq mənə inanın ki, o gün gəldiyində insan artıq inkişaf etməyəcək. Aşağı irqin törəməsinə nəzarət edən heç bir şey olmayacaq; amansız irsiyyət qanunu təbii seleksiya tərəfindən nəzarətdə olmayacaq və yönləndirilməyəcək. İnsan durğunlaşar... İnkişaf yolu millətlərin dağıntıları ilə örtüldü; mükəmməlliyə gedən çətin yolu tapa bilməyən aşağı irqlərin və zərər çəkmişlərin izləri hər yerdədir. Yenə də bu ölü insanlar doğrusu, insanın günümüzdəki daha yüksək intellektual səviyyəsinə və daha dərin romantik həyatına yüksəlməsində işə yarayan atlanma daşlarıdır.⁷¹

Dünyadakı millətlərin çoxunu aşağı görən, onların acılarını, ölümlərini sözdə təkmilləşmə yolunda bir pillə olaraq qəbul edən bu dünyagörüşünün bütün insanlıq üçün nə qədər böyük təhlükə olduğu aydındır. Bu kitabda diqqət yetirilən təhlükə də budur. Əgər bir fikri nə qədər təhlükəli olursa olsun və ya nə qədər elm və məntiq xarici olursa olsun, bəziləri elmi həqiqət kimi təqdim edib və daima təbliğ etsə, onda bu fikir və məhsulları bir müddət sonra mövzu haqqında kifayət qədər məlumatı olmayan insanlar tərəfindən qəbul edilməyə başlayacaq. Odur ki, darvinizmin təhlükəsi bunda gizlənmişdir. 19-cu və 20-ci əsrdə "həyatda qalma mübarizəsi", "üstün və aşağı irqlər arasındakı qarşıdurmalar" kimi anlayışların doğruluğuna inanan insanlar bu iddiaları özlərinə sipər edib hər cür mərhəmətsizliyi etmişlər və ya edənlərə səs çıxarmamışlar. Bunun nəticəsində isə Hitler, Mussolini, Franko kimi xəstə ruhlu, irqçi, təcavüzkar, tamahkar, mərhəmətsiz diktatorlar ortaya çıxmış, milyonlarla insan onları alqışlamış, on milyonlarla insan isə bu zalımların ideologiyaları üzündən acı, səfalət və qorxu içində yaşamış və ölmüşdür.

Sosial darvinizm və müharibə

Sosial darvinizmin irqlər arasındakı qarşıdurmanın millətlərin irəliləməsinə kömək etdiyi yalanı müharibələrə də zəmin hazırlamışdır. Sosial darvinizmin məşhur olduğu Birinci Dünya Müharibəsindən əvvəlki dövrdə müharibə zəiflərin ələnməsi, güclülərin həyatda qalması, insan irqinin inkişaf edə bilməsi, ağırlıq və yük kimi görülən insanların yox edilməsi üçün sözdə "ən uyğun yol" olaraq görünürdü.

Tarix boyu insanlıq bir çox müharibə görmüşdür. Ancaq bu müharibələr, ümumiyyətlə, sərhədlərdə, mülki xalq birbaşa hədəf alınmadan müharibə edən ölkələrin orduları arasında baş verirdi. Sosial darvinist məqsədlərlə aparılan müharibələrdə isə əsl hədəf xalq idi. Çünki məqsəd sözdə uyğun olmayan, özlərinə görə aşağı olan milləti yox etmək və "lazımsız yerə çox olan" əhalini azaltmaq idi.

Birinci Dünya Müharibəsindən öncə müharibənin darvinist istinadlarının açıqlandığı yazı və nitqlərə tez-tez rast gəlinirdi. Nyu York Amerikan Təbiət Tarixi Muzeyinin jurnalı "Natural History"nin baş redaktoru R.Milner Birinci Dünya Müharibəsində alman ziyalılarının darvinçi və döyüşçü fikirləri haqqında belə deyir:

Birinci Dünya Müharibəsi əsnasında alman ziyalılar təbii seleksiyanın qarşı qoyulmaz güc və onları hakimiyyət üçün qanlı mübarizəyə məcbur edən təbiət

qanunu olduğuna inandılar. Siyasi və hərbi dərs kitabları Darvinin nəzəriyyələrini dünya hakimiyyəti üçün aparılan araşdırmanın elmi əsası olaraq inkişaf etdirdilər. Alman elm adamları və biologiya professorları isə buna tam dəstək verdilər.⁷²

General F.V.Bernhardi də eyni illərdə "Sonrakı müharibə" adlı kitabında sosial darvinizmi təbliğ etmiş və müharibəni tərifləmişdi. Müharibənin bioloji zərurət olduğunu iddia edən Bernhardi dünyanı uyğun olmayanlardan təmizləməyin ən yaxşı yolunun müharibə olduğunu iddia etmişdi. Bernhardi: "Müharibə birinci növbədə əhəmiyyət daşıyan bioloji zərurətdir, insanlığın həyatında imtina edilməz nizamlayıcı ünsürdür. Müharibə gücü artırır və insanın inkişafını təşviq edir", - deyirdi.⁷³

Müharibənin nizamlayıcı ünsür olduğunu qarşıya qoymaq ağıl, məntiq və elmi bilgilərlə açıqlanan bir vəziyyət deyil. Müharibə böyük can və mal itkisinə səbəb olan, cəmiyyətlərin gələcəyi üçün əvəzinin verilməsi çətin bir fəlakətə səbəb olan dağıdıcı gücdür.

Buna baxmayaraq, davamlı müharibə və qətləmləri sözdə mədəniyyətin gərəyi kimi görünənlər döyüş çağırışlarına davam edirdilər. Məsələn, Bernhardi kitabının bir başqa yerində belə yazırdı:

Müharibə təkcə millətlərin həyatı üçün lazımı bir ünsür deyil, eyni zamanda, mədəniləşmiş bir millətin ən yüksək güc və canlılıq tapdığı mədəniyyətin imtina edilməz parçasıdır... Müharibə bioloji baxımdan haqlı qərarlar verir, çünki qərarları obyektlərin təbiətinə əsaslanır... Bu yalnız bioloji qanun olmaqdan başqa əxlaqi bir vəzifə və sivilizasiyanın imtina edilməz parçasıdır!⁷⁴

Heç şübhəsiz, bu təlqinlərə aldananların ən böyük yanılmalarından biri insanın quruluşunun müharibəyə uyğun olduğunu və müharibənin insanlar üçün qaçılmaz olduğunu düşünmələri idi. Onlara görə, insanlar döyüşdəkcə enerji və canlılıq qazanırdılar. Halbuki, bu, böyük bir yalandır. Allah insanları sülhdən hüsur tapan quruluşda yaratmışdır. Xaos və qarşıdurma insanın ruhunda böyük gərginlik və narahatlıqlara səbəb olur. İnsanın ictimai, iqtisadi və mədəni baxımdan ən sürətli inkişafı hüsur və təhlükəsizliyin hakim olduğu mühitlərdə mümkündür. Müharibə və qarşıdurma isə yalnız fəlakət və itki gətirir. Q.Himmelfarb "Darvin və darvinçi inqilab" adlı kitabında sosial darvinizmin müharibəyə baxış yönü haqqında bu açıqlamanı vermişdir:

Generallar üçün birinci növbədə müharibə ehtiyacları gəlirdi, imperialist macərələr və milli təcrübələr bundan sonra gəlirdi. Digərləri üçün isə vəziyyət tam əksinə idi: imperialist və milli maraqlar müharibəni və militarizmi gətirdi. Hətta elələri də var idi ki, müharibənin üstünlüklərini militarizm və millətçilik kimi məsuliyyətlər olmadan da sevidilər; bu, ən saf halı ilə ön mühakiməsiz sosial darvinizm idi.⁷⁵

Təkamülçü antropoloq və Darvinin həyatını yazan Sir Artur Kit də müharibə tərəfdarı olduğunu açıq şəkildə ifadə etmiş, fərdi şəkildə sülhü sevməsinə baxmayaraq, belə bir təcrübənin, yəni sülhün nəticələrindən qorxdığını söyləyib olduqca səhv bir dünyagörüşü ifadə etmişdir. Beş əsr davam edən sülh dövründən sonra dünyanın neçə payız boyu budanmamış və sonsuz illər boyu nəzarət edilməyən hədsiz böyümə ilə üsyan edən meyvə bağına çevriləcəyi kimi məntiq xarici uzaqgörənlik etmişdir.⁷⁶

Kitin sözləri darvinist təlqinlərin insanları nə qədər mərhəmətsizləşdirdiyinin bir göstəricisidir. Kit dünyanın zamanla "budanması"nın lazım olduğuna, yəni dünyanın güclənməsinə sözdə mane olan ünsürlərin kəsilib atılmasının lazım olduğuna inanırdı. Açıq şəkildə vəhşiliyi müdafiə edirdi. Kitin bəhs etdiyi budama müharibələr idi. Müharibələrdə ölənlər, yəni Kitin "atılması lazım olanlar" olaraq gördükləri isə yazıq qadınlar, kişilər və günahsız uşaqlar idi. Darvinizmin yalanlarına inananların bu günahsızlara acıması və sevgi, şəfqət duyması mümkün deyil. Çünki inandıqları nəzəriyyə onlara ağ irqi inkişaf etdirib gücləndirmək üçün lazım gəldikdə zəif görünənlərin yox ediləcəyi vicdansızlığını təlqin edir. Bu da tarix boyu bənzəri az görünən zalımlıqların yaşanmasına səbəb olmuşdur.

Odur ki, sosial darvinizmin müharibə haqqındakı bu yanlış şərhləri 19-cu əsrdən etibarən fasiləsiz davam edən müharibələrin, daxili qarşıdurmaların, döyüş və qırğınların əsas səbəblərindəndir. Sosial darvinizm haqqında heç bir şey bilməyən bəzi insanlar belə bu nəzəriyyəyə əsaslanan müharibə çağırışları nəticəsində sosial darvinizmin təsirinə düşmüşlər.

20-ci əsrin əvvəllərində isə yalnız bir qrup ideoloq deyil, jurnalistlərdən akademiklərə və siyasətçilərdən bürokratlara qədər bir çox insan müharibənin lazımlılığına inanmaqla yanılmışdılar.⁷⁷ Yəni qadınların, uşaqların, yaşlıların və möhtac vəziyyətdəki insanların yox edilmələri, gənc insanların əhəmiyyət vermədən cəbhəyə aparılmaları sözdə insanlığın faydasına təşviq edilirdi.

Bu fikirləri yuxarı məqamlarda olanlar da bölüşürdülər. Məsələn, alman kansleri Betman-Holveq Birinci Dünya Müharibəsi başlayanda orta sinfin arasında məşhur olan slavyan və tevtonlar arasında qarşıdurmanın qaçılmaz olduğu haqqındakı fikri bölüşürdü.⁷⁸ Kayzerin də eyni fikirləri bölüşdüyü bilinirdi. Bir çox tarixçinin qəbul etdiyi kimi, müharibənin qaçılmaz olduğu, aşağı irqlərin təmizlənməsi üçün təbii və faydalı olduğu yönündəki vicdan xarici iddia Birinci Dünya Müharibəsinin ən əhəmiyyətli səbəblərindən biri idi.

Faşizmin qabaqcılı sayılan alman fəlsəfəçi Niçşe Almaniyada sosial darvinizmin ən öndə gələn müdafiəçilərindən biri idi. Niçşenin sözlərində də Bernhardi ilə eyni səbəblərdən müharibə tərəfdarı olduğu açıq şəkildə görünürdü. Niçşeyə görə, ideal ictimai sistem müharibəni hədəf almalı idi: "Kişilər döyüş üçün öyrədiləcəklər və qadınlar isə döyüşçülərin təkrar dünyaya gəlməsi üçün çalışacaqlar; bunun xaricində hər şey axmaqlıqdır".⁷⁹ Niçşenin azğın dünyagörüşünə görə, həyat yalnız müharibədən ibarət idi və hər şey müharibə üçün idi.

Həm Darvinin, həm də Niçşenin böyük pərəstişkarı olan Hitler onların döyüşçü fikirlərini tətbiq edən fanatik sosial darvinist idi. Hitler militarist düşüncələrini təkamül nəzəriyyəsi ilə birləşdirib belə demişdi:

Təbiətin hamısı güc və zəif arasındakı davamlı qarşıdurma və güclünün zəif üzərindəki sonsuzadək sürən zəfəridir.⁸⁰

Hitler və bənzərlərinin iddia etdikləri bu fikirlər, əslində, böyük cəhalətin məhsulu idi. Militarist və təcavüzkar düşüncələrini özlərinə görə təkamül nəzəriyyəsi ilə birlikdə elmi zəminə oturtduqlarını zənn edənlər yalnız özlərini aldadırdılar. Necə ki, bu aldanışa arxalarından sürüdükləri on minlərlə insanla dünya tarixində bənzərsiz fəlakətin memarı oldular.

Yazıçı (və sionist hərəkatın qabaqcıllarından) Maks Nordau “Müharibənin fəlsəfəsi və əxlaqı” adlı məqaləsində Darvinin müharibə tərəfdarlarının ən öndə gələn adı olduğunu deyir:

Bütün müharibə tərəfdarları arasındakı ən böyük nüfuz Darvindir. Təkamül nəzəriyyəsinin elanından sonra təbii barbarlıqlarını Darvinin adı ilə gizlədir və qəlblərinin dərinliyindəki zalım instinktlərini elmin son sözü kimi göstərirdilər.⁸¹

Kolumbiya universitetində tarix dərsləri deyən J.Barzun “Darvin, Marks, Vaqner” adlı kitabında darvinizmin çatdığı hər yerdə militarizmi və müharibəni alovlandırıldığını və müharibəni bir simvol halına gətirdiyini ifadə etmişdir:

Müharibə dünyadakı insani işlərin simvolu, imici, təşviqi, səbəbi və dili halına gəlmişdir. 1870-1914-cü illərin ədəbiyyatının əhəmiyyətli hissəsini araşdırmayan bir insan qan tökmək üçün edilən bitib-tükənməyən cəhdin bu ölçülərdə olduğunu fərqiində ola bilməz. Əsrin ikinci yarısında ortaya çıxan xadimlər müharibəni sanki şeirləşdirmiş, müharibə arzusundan böyük həzz almışlar. İnsanlığın yaranma məqsədinin yalnız həyat mübarizəsi olduğunu və bu mübarizəni itirənlərin ölməsinin təbii qarşılansının lazım olduğunu müdafiə etmişlər...⁸²

Barzun yenə eyni kitabında sosial darvinizmin irqçi və döyüşçü yönünün 19-cu əsrin sonlarından etibarən, xüsusilə Avropaya necə təsir etdiyini belə açıqlamışdır:

1870 və 1914-cü illərdə hər Avropa ölkəsində silahlanmanı istəyən bir müharibə partiyası, mərhəmətsiz rəqabət istəyən bir fərdiyyətçi partiya, geri qalmış insanlar üzərində sərbəst əl istəyən bir imperialist partiya, xaricilərə qarşı daxildən təsəviyəni təmin edən bir sosialist partiya var idi... Bu partiyaların hamısı zəfəri qeyd etdiklərində və ya məğlub olduqlarında, hətta daha əvvəl də elmin təkrar canlanması mənasını verən Spenseri (sosial darvinizmin qurucusu) və Darvini dəstəkləmişdilər. İrq bioloji idi, sosioloji idi, darvinçi idi.⁸³

Bir çox alim və yazıçının əsərlərində təsbit edib dilə gətirdikləri bu darvinist yalanlar 20-ci əsrin niyə müharibə, qətlə və soyqırımların əsri olduğunu açıqlayan ifadələrdir.

Allah qatında üstünlük irqə görə deyil, təqvaya görədir

İrqiçiliyin dəhşəti yalnız nasistlərlə məhdudlaşmır. Dünyanın bir çox yerində irqçilik səbəbi ilə böyük fəlakətlər yaşanmış, yüz minlərlə insan irqçilik üzündən öldürülmüş, alçaldılmış, evlərindən, ailələrindən zorla alınub kölə edilmiş və sözdə heyvan rəftarı görüb sonda ölümə tərk edilmiş, dərman təcrübələrində istifadə edilmiş, həyatları heçə sayılmışdır. Bu kitabda verilən nümunələr irqçiliyə əsaslanan vəhşiliyin və mərhəmətsizliyin sənədləşdirilmiş nümunələrindən yalnız bir neçəsidir.

Materialist nəzəriyyə olan darvinizmin nəzərdə tutduğu cəmiyyət quruluşunun necə olduğu yaxşı təsbit edilməlidir. Sosial darvinizm digər bütün materialist ictimai nəzəriyyələr kimi, insanın yalnız özünə qarşı məsul olan və öz mənfəətləri üçün yaşayan eqoist bir varlıq olduğunu qarşıya qoyduğu üçün, heç bir zaman fərdlərə və cəmiyyətə gözəl əxlaq və xoşbəxtlik qazandıra bilməz. İnsanın gözəl əxlaq və xoşbəxtlik qazanması üçün eqoist maraqlardan imtina etməlidir. Bunun necə olduğunu insana öyrədən isə Rəbbimizin əmri olan din əxlaqıdır. Quranda insana

Allah`a qarşı olan məsuliyyətləri və Onun razılığı üçün tabe olması gərəkən əxlaqi dəyərlər bildirilmişdir.

Əgər bir insan Allah`ın əmrlərinə, Allah`ın endirdiyi kitaba iman edib tabe olarsa, o zaman insanlara qarşı sevgi, mərhəmət və şəfqət bəsləyə bilər.

Allah`dan qorxan, Allah`ı sevən və əmrlərinə itaət edən kəslər insanları Allah`ın yaratdığı bir varlıq olaraq sevir, onları irqlərinə, millətlərinə, tiplərinə, rənglərinə və dillərinə görə ayırmazlar. Hər birində Allah`ın yaratdığı bir gözəllik görür, bu gözəllikdən zövq alırlar. İnancları səbəbi ilə mehriban, mərhəmətli, qoruyucu insanlar olurlar. Darvinizmin yalanları ilə beyni yuyulan bir insan digər irqlərdən, millətlərdən nifrət edir; onları əzməkdən, hətta yox etməkdən zövq alır və çevrəsinə daima gərginlik, bədbəxtlik və qorxu gətirir. Budur, 19-cu və 20-ci əsrdəki irqçilik və imperializm darvinist dünyagörüşünün bir nəticəsidir.

Allah Quranda irqlərə görə ayrı-seçkiliyin edilməsini qadağan etmiş, insanların əxlaqları və imanları ilə Allah qatında üstün olacağını bildirmişdir:

Ey insanlar! Biz sizi bir kişi və bir qadıdan yaratdıq. Sonra bir-birinizi tanıyasınız deyər, sizi xalqlara və qəbilələrə ayırdıq. Allah yanında ən hörmətli olanınız Allah`dan ən çox qorxanınızdır. Həqiqətən, Allah biləndir, xəbər dardır. (Hucurat surəsi, 13)

Darvin-Hitler koalisiyasının nəticəsi: 40 milyon ölü

Sosial darvinizm haqqında bura kimi izah edilənlərdən sonra dünya tarixinin ən böyük soyqırımlarından birinin memarı olan və tarixə ən amansız və zalım hökumətlərdən biri olaraq keçən nasistlərin də sosial darvinizmə möhkəm bağlı olduqlarını demək təəccüblü deyil.

Hitlerin və nasist ideoloqlarının yazıları, nitq mətnləri və digər sənədlər araşdırıldığında onların irqçi, təcavüzkar və döyüşçü siyasətlərini darvinizmin üzərinə qurduqları açıq şəkildə görünür.

Hitlerin eyni heyvan yetişdirənlər kimi insan soyunu islah edəcəyini zənn etməsi, aryan irqini "kirlətdiyini" düşündüyü irqlərin, irsi xəstəliyi olanların və zəiflərin yox edilmələrinin lazım olduğunu iddia etməsi, milyonlarla insanın qətlini mərhəmətsiz şəkildə əmr etməsi onun insanları heyvan kimi gördüyünün və darvinizmə olan bağlılığının dəlillərindən bir neçəsidir. Nasist soyqırımından sağ qurtulandıqlardan biri A.Kimel "Nasist terroru" başlıqlı məqaləsində sosial darvinizm və nasizm əlaqəsini vurğulayır və sosial darvinizmə inanan nasistlərin insanlara necə acımadan heyvani rəftar etdiklərini belə açıqlayır:

Nasizm sosial darvinizmi qəbul edərək insanları heyvanlarla bərabər hala gətirdi, əllərindəki fərdi seçim azadlığını, özləri üçün düşünə bilmək qabiliyyətini aldı. Mərhəmətsizlik, terror, yalan və insanın insan tərəfindən amansız istismar edilməsi bir davranış normasına çevrildi. Əgər insanları heyvanlar kimi eyni təbii seleksiya qanunları idarə edərsə, insanın şüurundakı ilahi qıyıncım götürüldüyündə insanlarla heyvan kimi davranıla bilər: süni şəkildə çoxaldıla bilər və mal-heyvan kimi rəftar görə bilərlər. Məsələn, müharibə və müharibənin laqeyd idarəsi böyük itkilər gətirmişdi. Hitler vəziyyəti itkilərin qarşısını almaqla deyil, artırma metodlarını

inkişaf etdirməklə düzəltməyə çalışırdı. Oşvitzdə (nasist həkim) Mengele əkilər üzərində onları öldürməklə, kəsib doğramaqla artım üsullarının necə inkışaf etdiriləcəyinə, alman qadınlarının doğum məhsuldarlığının necə iki qat artırıla biləcəyinə dair "elmi" təcrübələr apardı. Almanlar törəyən heyvanlar kimi görüldü, S.S. onların çobanları və Führer də tərbiyəçi sahibləri idi. Almanlar mükafat qazanmış heyvanlar, digər xalqlar sırası heyvanlar və yəhudilər isə zərərli böcəklər kimi qəbul edilmiş və elə rəftar görmüşlər...⁸⁴

Nasistlərin əsrlər boyu nümunəsi görünməmiş bir soyqırım reallaşdırmaqda əsaslandıqları azğın dünyagörüşü bu idi. Hitlerin müdafiə etdiyi "üstün irq" yalanı bioloji "növlər"ün içində yer alan qrupların bərabərsizliyi yalanına əsaslanırdı. Yəni Hitlerə və tərəfdarlarına görə, bəzi növlər təkamüldə inkışaf etmiş, amma bu növlərin içindəki bəzi fərd və ya qruplar geri qalmışdılar. İrqiçiliyin zəminini meydana gətirən bu yanlış iddia Darwinin nəzəriyyəsinin ən fundamental nöqtələrindən biri idi. Professor K.A.Şloynes Oşvitz haqqındakı kitabında Darwinin nəzəriyyəsinin irqçiliyə sözdə elmi dəstək verdiyini belə qəbul edir:

Darvinin həyatda qalma mübarizəsi fikri irqçilərin üstün və aşağı insan və millət anlayışını haqlı göstərdi və bunların arasındakı mübarizəni təsdiqlədi.⁸⁵

Təkamülçü elm adamları tam olaraq nasistlərin istədiyi kimi nəzəri haşiyə cızıldılar. Məsələn, heyvan davranış elminin qurucusu sayılan təkamülçü K.Lorenz irqlərin təmizlənməsini bioloji quruluşlarla müqayisə edib belə deyirdi:

Eyni xərçəngdə olduğu kimi, ən yaxşı müalicə parazitlərin kökünü ən qısa müddətdə kəsməkdir. Həmişə cəmiyyət üçün problem olan aşağı millətlərin mənfəi sosial təsirlərinə qarşı yevgen qorunma üsullarının tətbiq olunması zəruridir... Bu aşağı ünsürlər (sağlam) bir cəmiyyətin içindən təsirli şəkildə ayırd edilmədiklərində (eynilə bəd xassəli şişin hüceyrələrinin bütün insan bədənində sürətlə çoxalmasına izn verilməsi kimi) həm özlərini, həm də onları saxlayan bünyəni yox edirlər.⁸⁶

Fərqli irqləri və ya cəmiyyətdəki zəif, möhtac insanları bir növ xərçəng kimi görmək və onları amansızca təmizləməyi istəmək açıqlanması mümkün olmayan vəhşilikdir. Nasist ideoloqlar bu vəhşiliyi darvinizmin yalanlarını qarşıya qoymaqla sözdə elm maskası altında gizlətməyə çalışmışlar. "İrq və kral" adlı kitabın yazıçısı J.Tenenbaum nasist siyasətlərinin darvinizmlə necə formalaşdığını belə bildirir:

Mübarizə, seleksiya və ən uyğun olanın həyatda qalması... Bütün bu anlayış və müşahidələr Darwin tərəfindən ortaya atıldı. Ancaq daha əvvəl də 19-cu əsr alman sosial fəlsəfəsində bu anlayışlar qəbul edilməyə başlanmışdı... Bunun bir nəticəsi kimi almanların üstün irq olduqları inancına əsaslanan bütün dünyaya hakim olma doktrinası inkışaf etdi. Bu doktrina, eyni zamanda, Almaniya dövləti ilə zəif millətlərin arasındakı "çəkic və zindan" əlaqəsinə əsaslandırılmışdı.⁸⁷

Tenenbaum nasistlərin siyasi sistemlərini heç bir əskiklik olmadan tamamilə darvinizmə görə təyin etdiklərini açıqladıqdan sonra belə davam edir:

Siyasi lüğətləri torpaq, mübarizə, seleksiya və nəslin tükənməsi kimi sözlərlə dolu idi. Məntiqlərinin qiyası açıq şəkildə belə ifadə edilmişdi: dünya fərqli millətlərin torpaq üçün mübarizə apardığı balta girməmiş bir meşədir. Daha güclü olan qazanır, daha zəif olan ölür və ya öldürülür...⁸⁸

Hitler 1933-cü ildə Nuremberq mitinqində üstün irqlərin aşağı irqləri idarə etdiyini, bunun təbiətdə görünən haqq olduğunu və yeganə məntiqli haqq olduğunu

irəli sürərkən bunu təbiətin qanunu kimi gördüyünü iddia edirdi.⁸⁹ Amma, əlbəttə, bu iddiası ilə tarixin ən böyük yalanlarından birini müdafiə edirdi.

Hitlerin "Millətin qədəri haqqında" başlıqlı nitqindəki sözləri də darvinist görüşlərinin bir xülasəsidir:

Həyatın ən fundamental motivasiya amilləri arasında öz-özünü mühafizə və gələcək nəsillərin qorunması yer alır. Siyasət insanların həyatda qala bilmək üçün apardıqları mübarizədən başqa bir şey deyil. Bu şiddətli yaşamaq arzusu dünya miqyaslıdır və bütün milləti yönləndirir. Yaşamaq istəyi qarşıdurmaya aparmalıdır, çünki bu istək təmin edilə bilməməklə yanaşı, eyni vaxtda, həyatın təməlidir. Yaşanan sahə məhduddur. Buna görə, insaniyyətdən çox mərhəmətsizlik həyatda əsasdır! İnsan ixtilaflar və davam edən mübarizə nəticəsində dünyanın sahibi olmuşdur. Bu, insanlığın deyil, güc və hakimiyyəti qazanan qüvvənin üstünlüyüdür. İrqlər arasında fərqliliklər vardır. Dünya mədəniyyətini seçmə sinifdən (elitalardan) almışdır. Bu gün nə görürüksə, hamısı aryanların işlərinin və müvəffəqiyyətlərinin bir nəticəsidir. Ancaq hər irqin içində nəticəyə aparən əsl amil yetişdirməyi bacardığı əhəmiyyətli şəxsiyyətlərdir. İnsanlığın şəklini demokratik çoxluqlar deyil, əhəmiyyətli şəxsiyyətlər təyin etmişdir.⁹⁰

Hitlerin hədyanlarının açıq göründüyü bu azğın fikirlər o dövrdə bir çoxlarını təsiri altına almışdı. Cəhalətin də təsiri ilə on minlərlə insan Hitlerin xəyal məhsulu olan bu fərziyyələrin təqibçisi oldu. Daha əvvəl də vurğuladığımız kimi, cəmiyyətləri inkişaf etdirən qarşıdurma meyilliliyi və ya həyatda qala bilmək üçün aparılan mərhəmətsiz mübarizə deyil. Hər cəmiyyət daha zəngin və gözəl həyat üçün cəhd göstərir, amma bu cəhdin müvəffəqiyyətə çatması söz mövzusu cəmiyyətin mənəvi və əxlaqi dəyərlərə olan bağlılığı ilə düz mütənasibdir. Başqalarını yox etməyə çalışmaq, bitmək bilməyən şiddət və təcavüzkarlıq həmişə bütün tərəflərə müsibət gətirər. İrqlər arasındakı fiziki və ya mədəni fərqliliklər isə bunların birini digərinə üstün edən xüsusiyyətlər deyil. Tam əksinə, bu fərqliliklər sülh və təhlükəsizliyin hakim olduğu mühitlərdə mədəni zənginliyi təmin edən qiymətli ünsürlərdir.

Din əxlaqı da bu fərqlilikləri mədəni zənginliyə çevirməyi zəruri edir. Allah insanlara istənilən şərtlərdə bağışlayıcı olmağı, ədalətdən əsla ayrılmamağı, digər insanlara şəfqət və mərhəmətlə yanaşmağı əmr etmişdir. İman edənlər Allah'ın fərqli irqlər və millətlər yaratmasının bir çox hikmətinin olduğunu bilər, qardaşlıq və həmrəylik ruhu ilə hərəkət edərlər. İnsanları irqlərinə görə təsnif etməyə çalışmaq, mənsub olduğu irq səbəbi ilə (heç bir haqlı səbəbi olmamağına baxmayaraq) öyünüb qürurlanmaq isə iman etməyənlərin və şəriq qoşanların xüsusiyyətləridir. Bir ayədə inkar edənlərin öz soylarını kinlə qorumaq həvəsləri bu şəkildə bildirilir:

**Kafirlər öz ürəklərində cahiliyyə təkəbbürü təəssübünə qapıldıkları zaman...
(Fəth surəsi, 26)**

Hitler isə ruhi problemlərinin də təsiri ilə bu azğın fikirlərini müdafiə etməyə davam etmiş, Darwinin nəzəriyyəsinin öz fikirləri ilə bu dərəcə paralel olmasını batil fikirlərini yaymaq üçün sözdə yaxşı bir vasitə kimi görmüşdür. Hitlerin darvinizmə olan bağlılığı hələ 1925-ci ildə nəşr olunan "Mənim mübarizəm" adlı kitabında görünür. Məsələn, kitabının 4-cü hissəsində darvinizmin müvəffəqiyyətli Almaniya

üçün yeganə təməl olduğunu ifadə etmişdir. "Darvin: əvvəl və sonra" kitabının yazıçısı Klark Hitlerin darvinizmə olan bağlılığından belə bəhs edir:

Təkamülü fikirlər (olduqca açıq bir şəkildə) "Mənim mübarizəm" in ən pis hissələrinin və (Hitlerin) xalqa nitqinin qaynağıdır. Hitler üstün irqin həmişə aşağı irqə üstün gələcəyi nəticəsinə gəlmişdir.⁹¹

"Nasist Almaniyasının öldüyü gün" adlı kitabın yazıçısı B.Uaylder-Smiz nasist doktrinasının təməl ünsürünün nə olduğunu belə açıqlayır:

Nasist nəzəriyyəsinin və doktrinasının ən əhəmiyyətli prinsiplərindən biri... təkamül nəzəriyyəsinin (və) ...bütün biologiyanın yuxarıya doğru təkmilləşdiyi və daha az inkişaf etmiş növlərin fəal şəkildə kökünün kəsilməsinin lazım olduğu (və) ...təbii seleksiyaya kömək edilə biləcəyi və edilməsinin lazım olduğudur... buna görə, (nasistlər) "az inkişaf etmiş" olaraq qiymətləndirdikləri yəhudiləri və... qaraları yox etmək üçün siyasi qanunları tətbiq etməyə başladılar...⁹²

Professor C.J.Stein "American scientist" jurnalındakı "Bioloji elm və nasizmin kökləri" başlıqlı yazısında Hitlerin sosial darvinist fikirləri haqqında belə yazır:

... Alman sosial darvinizmi Almaniyanın hər yerində məşhur şəkildə bilinir və qəbul edilir, bundan daha əhəmiyyətlisi, elm adamları da daxil olmaqla, əksər alman tərəfindən elmi baxımdan doğru olduğu düşünülürdü. Daha yaxın zamanlarda millətçi sosializm və Hitler üzərinə aparılan akademik işlər bu həqiqətin fərqi olmağa başladı... (Darvinin nəzəriyyəsini tətbiq etməyi) nasizmin ən diqqəti cəlb edən xüsusiyyəti idi. Millətçi sosializm "bio-siyasi"... radikal bərabərsizliyə dair mistik-bioloji bir siyasətdir; var olmaq üçün sonsuz mübarizəyə əsaslanır, ən uyğun olanın həyatda qalmasını təbiət qanunu olaraq qəbul edir və təbii seleksiyanı cəmiyyət siyasətinə çevirmək üçün dövlət gücündən istifadə edir...⁹³

Professor Ştayn yazısında alman sosial darvinizminin təməlində insanın heyvandan fərqli canlı olmadığı iddiasının olduğunu ifadə edir və belə deyir:

Alman sosial darvinizminin ana xətləri ilə xülasəsi belə idi... insan üstün və ya insani xüsusiyyətlərə sahib deyildi və yalnız təbiətin bir parçası idi. Digər tərəfdən almanlar bioloji baxımdan daha üstün bir birliyin üzvləri idilər... Siyasət biologiya qanunlarının sadə tətbiqi idi. Əslində, Hekkel və tərəfdarları olan sosial darvinistlər millətçi sosializmin təməl fərziyələri halını alan fikirləri inkişaf etdirdilər... Dövlətin təşkilat olaraq işi yevgeni və süni seleksiya idi...⁹⁴

Ştaynın yazısında açıq şəkildə ifadə etdiyi millətçi sosialistlərin bu yanılmaları onlarla ölkənin qatılmaq məcburiyyətində qaldığı dünya müharibəsinə zəmin hazırladı. Darvinin xəyal məhsulu nəzəriyyələrinin dəstəyi ilə inkişaf edib güc tapan nasizm dünya tarixində bənzəri az olan bir fəlakətin memarı oldu. Bu, elə böyük bir fəlakət idi ki, milyonlarla insan həyatını itirdi, şəhərlər xəritələrdən silindi. Ən böyük zərəri isə nasist ideoloqların təbliğatlarında daha çox güc qazanacağını və inkişaf edəcəyini iddia etdikləri alman cəmiyyəti gördü. Qarşıdurmanın, müharibənin, mərhəmətsizliyin, digər millətləri yox etməyə cəhd etməyin bir milləti qətiyyənlə inkişaf etdirməyəcəyi yenə görülmüş oldu.

Hitler isə yaşadığı müddətdə nasistlərin özlərinə və digər insanlara dünyagörüşünü vurğulayan "Biz nasistlər... barbarıq. Barbar olmaq istəyirik. Bu, şərəfli bir ünvandır və bununla dünyanı gəncləşdirəcəyik"⁹⁵ sözləri ilə yanılmalarından heç imtina etmədi.

Sir Artur Kitin ifadəsi ilə təkamülçü olan Hitler Almaniyanın təcrübəsini təkamül nəzəriyyəsinə uyğunlaşdırmaq üçün şüurlu şəkildə çalışmışdı.⁹⁶ Kit, bundan başqa, təkamül nəzəriyyəsi, Hitler və müharibə üçbucağı haqqında bunları deyir:

Əgər müharibə təkamülün uşağıdırsa, (və belə olduğuna inanıram) bu vəziyyətdə təkamül "dəli olmuş" və qəbilələrin, millətlərin və fərqli irqlərin bir-birləri ilə rəqabətlərində elə mərhəmətsiz olmuşdur ki, inkişafa mane olacaq rol oynamışdır. Təkamüli qanunların insan təbiətinə zorla qəbul etdirdiyi sanksiyalardan onu qurtarmaq xaricində müharibədən xilas olmağın heç bir yolu yoxdur.⁹⁷

Peter Hofman "Hitlerin şəxsi təhlükəsizliyi" adlı kitabında Hitlerin darvinist fikirləri haqqında belə deyir:

Hitler mübarizəyə hər insanı digərlərinə üstün gəlmək üçün çalışmağa məcbur edən darvinçi bir prinsip olaraq inandı; mübarizə olmadan pozular və yox olardılar... 1945-ci ilin aprel ayındakı məğlubiyyətində belə Hitler güclünün həyatda qalmasına olan inancını dilə gətirdi və slavyanların daha güclü olduqlarını isbat etdiklərini eşitdirdi.⁹⁸

Qısaı, bir çox tarixçi və tədqiqatçının fikirlərindən aydın olduğu kimi, eyni zamanda, Hitlerin yazılarında və nitqlərində də açıq şəkildə göründüyü kimi, nasizm darvinizmdən güc və qaynaq tapmışdı. Hitler və digər nasist öndərlər bir çox sözdə elmi dəlildən istifadə edib bütün şəxsi dəlilik, mərhəmətsizlik və zalımlıqlarını darvinizmə əsaslandırıb özlərinə görə qanuniləşdirmişdilər. Əslində, belə bir ideologiya və psixologiyayı inkişaf etdirmələrinə səbəb olan mədəni mühit də böyük ölçüdə sosial darvinizmin izlərini daşıyırdı. Növbəti səhifələrdə vurğulayacağımız kimi, E.Hekkel kimi qatı darvinistlərin əli ilə Almaniya girən sosial darvinizm 20-ci əsrin birinci yarısında bütün alman cəmiyyətinə dərinlən təsir etmiş, degenerasiya etmiş və nasizmə qapılmalarına səbəb olan ən əhəmiyyətli zehni təməli meydana gətirmişdi.

Nasist Almaniyasında təkamül və müharibə

Sosial darvinizmin azğın təlqinlərinə görə, müharibə cəmiyyətləri inkişaf etdirən və ən uyğun olanların seçilməsini, zəiflərin isə ələnməsini təmin edən bir yoldur. Bu yanlış cərəyan müharibəni yalnız zəif irqləri yox etdiyi üçün deyil, eyni zamanda, üstün irq içindəki zəif üzvləri yox etdiyinə görə də müsbət güc olaraq qəbul edir. Buna görə, sosial darvinizm müharibəni təsdiqləyir və təşviq edir. Nasistlər də eyni sosial darvinist məntiqlə müharibəni mənimsəmişlər. Robert Klark "Darvin: əvvəli və sonrası" adlı kitabında Hitlerin müharibəyə baxış yönü ilə əlaqədar olaraq "Mənim mübarizəm"i qaynaq göstərən aşağıdakı bilgiləri verir:

Hitlerin Millətlər Cəmiyyətinə, müharibəyə və sülhə yanaşması eyni prinsiplərə əsaslanır. "Bir dünya məhkəməsi... bir zarafat olardı... Təbiət tamamilə gücün və zəifin qüvvətli mübarizəsidir, güclünün zəif üzərindəki sonsuz zəfəridir. Əgər belə olmasaydı, təbiətin daxilində pozulmanın xaricində bir şey olmazdı. Bu ən əsas qanunu pozan dövlətlər tənəzzül edər. Yaşayan döyüşməlidir. Daimi mübarizənin həyatın bir qanunu olduğu bu dünyada döyüşmək istəməyən isə yaşamaq haqqına sahib deyil. Başqa cür düşünən təbiəti alçaldar. Kədər, bədbəxtlik və xəstəlik də aldığı sərt qarşılıqdır".⁹⁹

İxtilafçı ideologiya və müharibə isteriyası sosial darvinizmlə birlikdə güclənmiş, darvinist təlqinlər bu meyilləri qızıqdırən və bütün bir cəmiyyət tərəfindən mənimsənməsinə səbəb olan çox güclü və təsirli bir katalizator olmuşdur. İrçilik, qarşıdurma və müharibə həsrəti bu minvalla ilk dəfə sözdə elmi dayaq tapmış və elmin nüfuzuna əsaslanıb cəmiyyətə rədd edilməz bir həqiqət kimi təqdim edilmişdir. Nasist dövrünün təkamülçü nəzəriyyəçilərindən A.E.Uiqamın 1922-ci ildə nəşr olunan kitabında yazdıqları o vaxtlar alman fikir dünyasında olduqca çox rast gəlinən yalanlardan birini əks etdirməsi baxımından diqqəti cəlb edir:

Bir zamanlar insanların beyinləri əmioğulları olan insanabənzər canlılardan çox az böyük idi. Amma təpikləməklə, dişləməklə, döyüşməklə... və düşmənlərini hiyləgərliklə yenməklə və bunları edəcək qabiliyyətə sahib olmayanları öldürməklə insanların beyinləri böyüdü və həcm baxımından olmasa da, çeviklik və ağıl baxımından inkişaf etdi.¹⁰⁰

Tamamilə xəstə bir zehnin məhsulu olan bu xəyali "təkamülü tarix"dən çıxarılan nəticə isə aydın idi: Nasistlərin batil düşüncələrinə görə, müharibə uzun vədədə müsbət bir şey idi, çünki təkamülçülər insanın yalnız öldürücü çəkişmələrlə irəlilədiyini iddia edirdilər. Hitler və Rozenberq kimi digər nasist ideoloqlar da dövrümüzdəki mədəniyyətin davamlı müharibələrlə meydana gəldiyini iddia etmişdilər. Dövrün bəzi sözdə elm adamları bu səhv fikri özlərinə görə müdafiə etməyi öz üzərilərinə götürmüşdülər. Məsələn, darvinizmin Almaniyadakı tanınan müdafiəçilərindən Berlin Universitetinin professoru Hekkel xüsusilə qədim yunan döyüşçü şəhər dövləti olan Spartanı tərifləmiş, spartalıların seçilmiş irq olduqlarını və buna görə müvəffəqiyyətli və üstün olduqlarını iddia etmişdir. Fövqəladə dərəcədə sağlam və güclü uşaqların xaricindəkiləri öldürmələrinin spartalılara davamlı güc və mətanət verdiyini söyləmişdir.¹⁰¹ Spartalıların bu mərhəmətsiz və vəhşilik dolu tətbiqlərini məqbul hesab edən Hekkelə görə, Almaniya da Sparta ənənəsini izləməli idi, çünki xəstə və fiziki çatışmazlığı olan körpələrin öldürülməsi həm öldürülən körpələrin, həm də cəmiyyətin faydası üçün idi. Hekkelin bu vicdansız və son dərəcə zalımanə təklifləri darvinizmin elmdən kənar iddialarının necə azğın bir məntiq hörgüsünə təməl təşkil etdiyini göstərməsi baxımından əhəmiyyətli bir nümunədir. Hekkel və darvinizmə görə bütün həyatların bərabər dəyərdə olduğu və ya qorunmasının lazım olduğu yalnız ənənəvi bir doqma idi və sözdə elmi həqiqətlərə zidd düşürdü.¹⁰² Ağıl və məntiq sahibi heç kimin qəbul etmədiyi bu iddialar bir dövr Almaniyasının öndərləri tərəfindən şiddətlə mənimsənmişdi.

Sosial darvinizm yalnız Almaniyada deyil, dünyanın bir çox yerində ilahi dinlərin öyrətdiyi gözəl əxlaqı, bu əxlaqda yer alan mərhəmət, qoruma, köməkləşmə, acıma, səbir etmə kimi dəyərləri rədd edirdi. Bu dəyərlərin yerinə isə mənfəətinə uyğun gəlməyəni öldürmək, yox etmək, mərhəmətsiz və amansız olmaq kimi (həqiqətdə insanlığın ən böyük azdırıcısı olan şeytana aid) xüsusiyyətlərin üstün olduğunu iddia edirdi. Nasistlərin yəhudi düşmənliliyinin mənşəyində də ilahi dinlərə duyulan nifrət var idi.

Neo-nasizmin dünyada davam edən varlığı bizlərə bu xəstə ideologiyanın hələ də böyük təhlükə olmağa davam etdiyini göstərir. Unutmaq olmaz ki, hər nə ad altında olursa olsun, sosial darvinizmin insanlıq üçün uyğun hesab etdiyi həyat şəklində yalnız qarşıdurma, müharibə, mübarizə, çəkişmə, qan tökmə, döyüş, acı çəkmə və

qorxu vardır. Oşvitz kimi ölüm düşərgələri sosial darvinizmin tətbiq sahələridir, darvinizm qaçılmaz şəkildə sosial darvinizmi gətirir. Sosial darvinizmin yenidən hakim olduğu dünyada isə yeni Oşvitzlər görmək mütləqdir.

Hitler sosial darvinist olduğu üçün zalım idi

Qatı darvinist olan Hitler və digər nasist öndərlər törətdikləri qətlialmlara görə və insanlara illər boyu yaşatdıqları dəhşətə görə günah hissi duymurdular, hətta özlərini sözdə qəhrəman olaraq görürdülər. Çünki insanın təkamülünü təmin edən, gələcəkdə "təkmilləşməklə inkişaf etmiş nəsillərin" minnətdar olacağı bir xilaskar olduqlarını zənn edirdilər. Halbuki, bu, bir yalan və hiylə idi.

Hitlerin azğın ideologiyasına görə, toplama düşərgələri günahsız insanların qətl edildikləri, işgəncə gördükləri yerlər deyil, üstün irqin qorunması üçün xəstə, zəif və pis ünsürlərin ayrıldığı karantin yerləri idi. Hitler xəstə bir ruha və düşüncə quruluşuna sahib idi. Bu xəstə zehinin məhsulu olan təhlükəli fikirlərini sosial darvinizmin təlqinləri ilə genişləndirib tətbiq etmişdi. Beləcə, darvinizm tarixin ən böyük fəlakətini gətirən, insanlara ən böyük acı və qorxuları yaşadan bir soyqırımın və illərlə sürən müharibənin təməl fəlsəfəsini meydana gətirən saxta elm kimi tarixə keçdi. Hitler isə bu saxta elmin tətbiq edən bir zalım olaraq.

Sosial darvinistlərin sonsuzlaşdırma və öldürmə qanunları

Sosial darvinizmin ən geniş miqyaslı və ən mərhəmətsiz tətbiqlərindən biri də yevgenidir. (İnsan irqinin irsiyyət yolu ilə islahına çalışan sözdə elmi sahə). İlk olaraq Ç.Darvinin əmioğlu F.Qalton tərəfindən 1883-cü ildə istifadə edilən yevgeni termini yunan dilində iki sözün birləşməsindən əmələ gəlir; eu (yaxşı) və genet (doğum). İki söz bir yerdə "doğuşdan yaxşı olma", "irsi əsillik" mənalarında istifadə edilir. Ancaq bu anlayış mənasında yer aldığı kimi yaxşılıq deyil, tam əksinə, böyük vəhşilik və zalımlıq ehtiva edir.

Yevgeni tərəfdarları yalnız öz irqlərinin və ya siniflərinin qorunmasının və inkişaf etdirilməsinin lazım olduğunu iddia etmiş və digər irqin və ya sinfin insanların süni seleksiyaya məruz edilmələrinin lazım olduğunu sanmışlar. Məsələn, yevgeni nəzəriyyəsinin qurucusu sayılan ingilis F.Qaltona görə, qorunması lazım olanlar yalnız İngiltərənin yüksək sinfidir. Buna görə, Qalton yoxsul, xəstə, gücsüz, bacarıqsız insanların çoxalmalarının qarşısının alınmasının lazım olduğunu qarşıya qoymuşdur.

Nasistlər isə aryan irqinə mənsub sağlam insanların xaricindəki insanların dövlətə və cəmiyyətə yük olduqlarını və sonsuzlaşdırma və ya öldürmə yolu ilə ortadan qaldırılmalarının lazım olduğunu iddia etmişlər və bu düşüncələrini tətbiq etmişlər. Nasistlər yevgeni siyasəti daxilində yüz minlərlə insanı sonsuzlaşdırarkən xəstə, şikəst, ruhi xəstə, yaşlı, bacarıqsız və kimsəsiz olduğu üçün yüz minlərlə insanı da qaz otaqlarına göndərüb, ac qoyub və ya dərman verib öldürmüşlər.

Yevgeni müdafiəçilərinin ən ciddi yanılmalarından biri insanların xarakterik xüsusiyyətlərin böyük əksəriyyətini irsi sanmaları və ya qəsdən bu iddiada olmalarıdır. Məsələn, Qalton daxil olmaqla, yevgeni tərəfdarlarına görə tənbellik, yoxsulluq kimi istənməyən xüsusiyyətlər irsidir. Tənbel insanların tənbel uşaqlarının

olacağını zənn etdikləri üçün, bu insanların evlənmələrinə və uşaq sahibi olmalarına mane olmağa çalışmışlar. Təkamülçülərin belə məntiq xarici və axmaq iddianı sözdə elm adına müdafiə etmələri olduqca maraqlıdır.

Darvinistlərin sözdə elm adına müdafiə etdikləri yevgeni bir çox insanın böyük acılar yaşamasına səbəb olmuşdur. Bu zalımlığın tarixi inkişafının araşdırılması söz mövzusu vəhşiliyi müdafiə edənlərin təməl dayaqlarının daha yaxşı başa düşülməsini təmin edir. Darvinin yevgenini özünə görə necə sözdə elm adına müdafiə edib təşviq etdiyinin öz sözləri ilə ortaya qoyulması bu baxımdan son dərəcə əhəmiyyətlidir. Əslində, yevgeni azğınlığı Platonun "Dövlət" adlı əsərinə qədər gedib çıxsada, darvinizmlə birlikdə sözdə elmi görünüş qazanmış, hətta haradasa bir elm sahəsinə çevrilmişdir. Qaltondan çox təsirlənən və əvvəlki səhifələrdə irqçi fikirlərinə yer verdiyimiz K.Pirson yevgeninin qaynağının təkamül nəzəriyyəsi olduğunu belə ifadə edir:

... Müasir yevgeni düşüncəsi yalnız 19-cu əsrdə oyandı. Bu əsrdə yevgeniyə marağın artmasının bir neçə səbəbi vardır. Ən əhəmiyyətli səbəb təkamül nəzəriyyəsidir. Yevgeni terminini də kəşf edən F.Qalton fikirlərini əmioğlusuda Ç.Darvinin doktrinasına əsaslandırır. ¹⁰³

Darvindən əmioğlusuda Qaltona qalan miras: yevgeni

Yevgeni azğınlığının əsası, əslində, Maltus və Darvinlə qoyulmuşdu. Darvinə ilham qaynağı olan Maltusun təcrübəsində yevgeniyə əsas təşkil edən batil təlqinlər var idi. Məsələn, Maltus insanların bəslənən heyvanlara tətbiq olunan üsullarla çoxalacağını iddia edirdi:

Çoxalma mövzusunda göstərilən bir diqqətlə eynilə heyvanlarda olduğu kimi, insanlar arasında da müəyyən dərəcəyə qədər irəliləyiş əldə etmək mümkün görünür. Zəkanın köçürülməsi mövzusu şübhəlidir; ancaq boyu, gücü, gözəlliyi, dəri rəngini və bəlkə uzun ömrü belə müəyyən dərəcəyə qədər nəql etmək olar. ¹⁰⁴

Digər bir çox açıqlamasında olduğu kimi, bu sözlərində də Maltusun insanları bir növ heyvan kimi qiymətləndirdiyi açıq şəkildə görünür. Maltusun bu azğın dünyagörüşü Darvinə də təsir etmiş və Darvin də yevgeni ilə əlaqədar fəlakət dolu bəzi proqnozlar vermişdir. "İnsanın törəməsi" kitabında bəzi sosial tətbiqlər səbəbi ilə zəif olanların ələnmədiklərini və bunun da bioloji geriləməyə səbəb olacağına dair narahatlığını dilə gətirmişdi. Darvinin azğın düşüncələrinə görə, "Yabanı insanlar" və heyvanlar arasında qüsurlu olanlar sürətlə ələnkən mədəni cəmiyyətlərdə bu insanların tibb və xeyriyyəçilər tərəfindən qorunması böyük səhv idi. Darvinə görə, heyvan bəsləyənlərin süni seleksiya yolu ilə soy islahı apararaq daha yaxşı xüsusiyyətlərə sahib olan heyvanlar yetişdirdiyi və zəif və gücsüzləri ələdiyimi kimi, insan cəmiyyətlərində də bunlar edilməli idi:

Beləliklə, mədəni cəmiyyətin zəif üzvləri öz növlərini çoxaldırlar. Ev heyvanlarının törəməsi ilə maraqlanan hər kəs bunun insan irqi üçün son dərəcə zərərli olduğundan tam əmindir. Baxım tələbinin və ya səhv yönləndirilmiş baxımın nə qədər qısa müddətdə evcil irqi degenerasiyaya aparacağı təəccüblüdür. Lakin insanın durumu xaric, heç kim ən pis heyvanların törəməsinə izn verəcək qədər cahil davrana bilməz. ¹⁰⁵

Yabanı insanların vücut və kəllə baxımından zəif olanları ələ alır və sağ qalanların əksəriyyəti, həqiqətən, sağlam olurlar. Digər yandan biz mədəni insanlar ələnmə müddətinə mane olmaq üçün əlimizdən gələni edirik. Kəmağıllılar, şikəstlər və xəstələr üçün baxım evləri qururuq; yoxsulları qorumaq üçün qanunlar çıxarıyıq; tibb alimlərimiz hər bir xəstəni yaşatmaq üçün sonadək bacardığını edir... Beləcə, mədəniləşmiş cəmiyyətlərin zəif fərdləri öz soylarını davam etdirirlər. Ev heyvanı bəsləyən heç kim bunun insan irqinə böyük zərər verəcəyindən şübhə etməz.¹⁰⁶

Xəstə bir zehnin məhsulu olan bu hədyanlar irqçilərin, yevgeni tərəfdarlarının, müharibə çağırışçılarının və insanlığı böyük bəlalara sürüyən bir çox ideoloqun əsas düsturu olmuşdur. Darvin "İnsanın törəməsi" kitabının sonunda həyatda qalmaq üçün mübarizənin insanlığa faydalı olduğu, əks halda, insanın tənbelləşəcəyi, həmçinin həyat mübarizəsində bacarıqlı insanların bacarığı daha az olanlara görə üstün mövqeyə gələ bilməyəcəkləri kimi bir çox elmdən kənar iddia qarşıya qoymuşdur.¹⁰⁷

Darvin bütün bu yanlış nəzəriyyələri ilə yevgeni tətbiqlərinə zəmin hazırlamışdır. Təkamül nəzəriyyəsinin sözdə elmi həqiqət kimi görünməsi isə yevgenist və irqçi siyasətlərin qəbul edilib tətbiq edilməyə başlanmasına səbəb olmuşdur.

İngiltərədə yevgeni

İngiltərədə yevgeni vəhşiliyinin öndəri Darvinin daha əvvəl də bəhs etdiyimiz əmioğlususu F.Qalton idi. Darvinin oğlu Leonard Darvin də yevgeni azgınlığının İngiltərədəki müdafiəçilərindən və tətbiqçilərindən idi. Bundan başqa, U.Çörçil də yevgeni hərəkətinə dəstək verənlərin arasında idi.¹⁰⁸

Qalton "güclü olan həyatda qalır" qanununa tabe olmağı və yalnız ən güclü insanların dünyada qalmasına izn verilməsinin lazım olduğunu iddia etmişdi. Qaltonun bu elm və məntiq xarici tezisində görə, insan insanın sözdə təkamülünü idarə edə biləcək və hətta daha üstün bir irq meydana gətirə biləcək mövqedə idi. Qalton yüksək sinfin və yüksək irqin üstünlüyü kimi yanlış fikirlərə inandığını açıq şəkildə ifadə etməkdən çəkinmirdi. Digər tərəfdən zənci irqinin aşağı zəka səviyyəsinə sahib olduğunu da iddia etmiş və belə demişdir:

... Zəncilər arasında yarım ağıllı kimi adlandırmağımız gərəklərin sayı olduqca çoxdur. Amerikada zənci kölələrdən bəhs edən hər kitab bunun nümunələri ilə doludur. Mən də Afrikaya etdiyim səyahətlər əsnasında gördüyüm bu həqiqət qarşısında çox təsirlənmişdim. Zəncilərin özləri ilə əlaqədar mövzularda etdikləri səhvlər o qədər uşaq kimi, axmaq və sadə idi ki, öz növbəmdən utanmağıma səbəb oldu.¹⁰⁹

Bəzi it cinslərinin bəzi insan irqlərinə nisbətən daha yuxarı zəka səviyyəsinə sahib olduğu¹¹⁰ yalanını müdafiə edəcək qədər irəli gedən Qalton zənci və kölələri qiymətləndirərkən çox açıq bir həqiqəti görməzlikdən gəlmişdi; kölələrlə əlaqədar kitabların bir çoxu kölə sahibləri tərəfindən yazılmışdı. Bundan başqa, kölələr özlərinə tamamilə yad bir cəmiyyətdə, heç bilmədikləri mədəniyyətdə yaşamağa başladıkları üçün bir çox davranış və hərəkəti yadırgamaları son dərəcə təbii idi. Afrikanın bir kəndinə yaşamağa gedən hər hansı bir avropalının da onların həyat şəkillərinə və mədəniyyətlərinə uyğunlaşmağa çalışarkən oxşar hərəkətlərə yol verməsi aydındır.

Daha önəmlisi, Qaltonun zəncilər və ya digər ölkələrə köç edən öz vətəndaşları üçün irəli sürdüyü iddialar heç bir elmi əsasa sahib deyildi. Bunlar dövrün primitiv şərtləri içində materialist dünyagörüşü ilə beyinləri yuyulan bəzi sözdə elm adamlarının və mütəfəkkirlərin xəyali fərziyyələrinə əsaslanaraq meydana gətirilmişdir.

Qaltonun ön mühakiməli və əsassız tezləri bunlarla da məhdudlaşmırdı. Məsələn, sosial inkişafın reallaşması üçün zəkası və intellektual səviyyəsi aşağı olanların çoxalmalarının dayandırılması və digərlərinin çoxalmalarının təşviq edilməsinin lazım olduğunu da qarşıya qoymuşdu. Əks halda, sosial pozuntunun baş verəcəyini iddia edirdi. Halbuki, əsl sosial pozuntunun Qalton və bənzərlərinin ortaya qoyduqları qətlialara, qarşıdurmalara və şiddətə əsaslanan həyat modelinin tətbiq edilməsi ilə yaşanacağı məlumdur. Qalton 1907-ci ildə Haksli Universitetində bir konfrans əsnasında: "Millətimizin beyinləri yuxarı səviyyəli siniflərimizdəki insanların arasında var", - deyə iddia etmişdi.¹¹¹ Qalton ayrıca, yuxarı sinfə aid uşaqların doğum əsnasında təyin olunmalarını və ailələrinə bu uşaqlar üçün 1000 funt ödənməsini təklif etdi. Yuxarı sinfin qadınlarına öz istəklərindən xaric bir oğlan və bir qız doğmalarını təklif etdi.¹¹²

Qaltonun özünə görə yuxarı sinif olaraq gördüyü insanların sayca çoxalmasının cəmiyyəti inkişaf etdirəcəyinə inanması ağıl və məntiqə zidd olan bir düşüncədir. Üstəlik, elmi də deyil. Bir cəmiyyəti inkişaf etdirən bir çox ünsür vardır. Amma bunların ən əhəmiyyətli cəmiyyəti meydana gətirən fərdlərin əxlaqı və xarakterləridir. Gözəl əxlaqa, güclü xarakterə sahib fərdlərdən ibarət olan cəmiyyətin inkişafı sürətli və davamlı olar. Bu xüsusiyyətlərin irsi olaraq fərddən fərdə köçürülməsi isə mümkün deyil. İçində yaşadığı cəmiyyətin, həqiqətən, irəliləməsini istəyən insanın önə çəkməli olduğu əsl mövzu müxtəlif mədəni və elmi proqramlarla fərdlərin mənəvi cəhətdən güclənməsini təmin etmək olmalıdır. Qalton və bənzərlərinin təsirli olduqları ölkələrdə insanlara sanki heyvan rəftarı etməklə zənginləri çoxaldıb kasıbları azaltmaq istəmələri, bunun üçün cinayəti belə qanuniləşdirməyə çalışmaları həm böyük zülm, həm də tərifi mümkün olmayan cəhalətdir.

Buna baxmayaraq, Qaltonun yönləndirilməsi ilə İngiltərədə yevgeni hərəkətinin ilk fəaliyyəti doğuma nəzarətdə olmuşdur. Bu, yalnız təkamül nəzəriyyəsinin yanılmalarına inananlar tərəfindən sözdə aşağı insanlar kimi görülən kasıb xalqı və yenə özlərinə görə aşağı irqdən insanları hədəf alan bir işdir.

1920-ci və 30-cu illərdə kasıb xalqın sayının davamlı artdığını, orta və yüksək sinfə məxsus əhalinin artımının azaldığını və bunun böyük təhlükə olduğu düşünürdülər. Məsələn, C.Haksli 1925-ci ildə "Nature" jurnalında belə yazmışdı:

İstənilənlərin nisbəti azalarkən istənilməyənlərin nisbəti artır. Bu vəziyyət ələ alınmalıdır.¹¹³

Yevgenislərə görə, istənilənlərlə istənilməyənlərin arasındakı tarazlığı qorumaq üçün atılan ilk addım sözdə irqi gigiyena olmalı idi. İrqi gigiyena üçün əvvəlcə kimlərin istənilən, kimlərin istənilməyən olduğunu təyin etmək lazım idi. Bu seçimi etmək üçün olduqca sadə və ağıla sığmaz yollara əl atılırdı. Məsələn, İngiltərə və ABŞ-da insanların başları ölçülməyə başlandı. Qaltonun öndərliyi ilə başlanan kampaniyalarla insanların başlarının böyüklüyü ölçülür, buna görə sözdə zəkaları

təyin olunurdu. Ancaq baş ölçülərinin zəka ilə birbaşa əlaqəsinin olmadığı elm tərəfindən sonradan ortaya qoyulacaqdı.

Baş ölçmələrindən sonra zəka testlərindən istifadə edilməyə başlandı. Zəka testlərinin nəticələrinə görə, insanların sonsuzlaşdırılmasına, həyatı boyu nəzarətdə və idarə altında saxlanmasına qərar verildi. Ancaq növbəti illərdə istifadə edilən zəka testlərinin etibarlı nəticələr vermədiyini aydın oldu. Bundan başqa, bu test nəticələri qiymətləndirilərkən insanların yetişdiyi çevrənin şərtləri, aldığı təhsil kimi amillər heç nəzərə alınmır, yalnız o kəslərin irsi olaraq ağıllı olub-olmadığı nəticəsi əldə edilirdi. Bunlar, əsaslı olmayan, dövrün elmi cəhalətini əks etdirən qiymətləndirmələr idi. Onsuz da məqsəd, əslində, əsaslı nəticələr əldə etmək deyil, müəyyən şəkildə istənilməyən kütləni, yəni kasıbları, xəstələri və aşağı görülən irqələri ortadan qaldırmaq və ya təcrid etmək idi.

ABŞ-da yevgeni

Qaltonun ölümü ilə birlikdə yevgeni hərəkatının liderliyi Amerikaya keçdi. H.Qodard, H.F.Osborn, H.Laflin və M.Qrant Qaltonun amerikalı varislərindən yalnız bir neçəsi idi.

Yevgeni vəhşiliyini ABŞ-da dəstəkləyənlərin başında Rokfeller İnstitutu və Karneci Vəqfi gəlirdi. Rokfeller institutu Almaniyada yevgeni hərəkatının qabaqcıllarından K.Vilhelm İnstitutunu maliyyələşdirdi və irqi gigiyena mövzusunun vəzifə halına gətirən professor E.Rüdinə 1920-ci illərdə genetik araşdırmalar üçün xüsusi bina təsis etdi. Alman Ruhi Xəstələri Təmizləmə Hərəkatı böyük miqyasda Rokfeller İnstitutu tərəfindən dəstəkləndi. Ayrıca, Rokfeller institutundan Nobel mükafatı laureatı A.Karel almanların törətdiyi qətləməni coşqunluqla alqışlamış və ruhi xəstələri ilə məhkumların toplu şəkildə qətl edilmələri vəhşiliyini heç çəkinmədən müdafiə etmişdir.¹¹⁴

Yevgeni azğınlığı Amerikada bir çox əyalətdə zəruri sonsuzlaşdırma qanunlarının qəbul edilməsinə səbəb olmuşdur. ABŞ-da cəmi 100 min nəfər (çoğu razı olmadan) sonsuzlaşdırıldı. 20-ci əsrin əvvəllərində Virciniyada 8.000 nəfərin "uyğun" olmadıqları səbəbi ilə sonsuzlaşdırılması yevgeni vəhşiliyinin ABŞ-da miqyasını göstərən yalnız bir nümunədir. Bu insanlıq xarici tətbiq 1974-cü ilə qədər bir çox əyalətdə qanuni idi.¹¹⁵

Amerikadakı yevgeni azğınlığının ən öndə gələn adlarından biri genetik Ç.B.Davenport idi. Davenport irsiyyət qanunları ilə darvinizmi birləşdirməyə çalışan məqalələri ilə tanınırdı. Hansı ki, bu məqalələrdə qarşıya qoyulan iddialar fərziyyədən kənara çıxmırdı. 1906-cı ildə Amerikan Yetiştiricilər Birliyi yevgeni üzərində işlər görmək üçün israr etdi. 1910-cu ildə "Yevgeni Qeyd Ofisi"ni (ERO) təsis etdi. ERO Təcrübi Təkamül Mərkəzi üçün ayrılan büdcənin 13-29 faizini götürürdü. Bu, ERO-nun dövrün digər elmi təşkilatlarına görə daha çox maliyyələşdiyini göstərir. Bu təşkilat yevgeni vəhşiliyini yaymaq üçün çalışan bir çox insana təhsil verdi. Verilən dərslərin başında təkamül nəzəriyyəsi və yevgeni qanunları gəlirdi. Şagirdlərə ayrıca, Stanford-Binet kimi yevgeni tətbiqlərində çox istifadə edilən bəzi zəka testlərinin necə tətbiq olunacağı və qiymətləndiriləcəyi də öyrədildi.¹¹⁶

ERO tərəfindən öyrədilən şəxslər sahə işlərində məlumat toplamaqla vəzifələndirildilər. ERO topladığı bu məlumatlarla uyğun olmadığını düşündüyü

şəxslərin evlənilib uşaq sahibi olmalarına mane olmağı hədəf alırdı. 1924-cü ildə ERO tərəfindən sonsuzlaşdırma qanununun mətni hazırlandı. Bu mətnə xəstəliklər cinayət sayılaraq şəxslərin sonsuzlaşdırılması təklif edilirdi.

İnsanların öz istəkləri xaricində zorla sonsuzlaşdırılması ağıl və vicdanın qəbul edəcəyi vəziyyət deyil. Genetik pozuntuları olanlar müxtəlif xəstəliklərə sahib olan insanlar, fiziki qüsurları olanlar, ağılı yerində olmayanlar şəfqət və mərhəmət duyulması lazım olan məzlumlardır. Din əxlaqının hakim olduğu cəmiyyətlərdə bu insanlar qorunur, ehtiyacları ən yaxşı şəkildə qarşılanmağa çalışılır. Yevgeni vəhşiliyini müdafiə edənlərin özlərinə görə "cinayətə meyilli" kimi təyin etdikləri insanları zorla sonsuzlaşdırmağa çalışmaları və ya onları yox etməyi hədəfləmələri də zülmədən başqa bir şey deyil. Bu insanlar lazımı mədəniyyət proqramlarına daxil edilməklə öyrədilə bilər, cəmiyyətə faydalı hala gətirilə bilərlər. Söz mövzusu insanların islah edilməsinin çətin olduğu vəziyyətlərdə belə bu şəxslər yox edilməyə çalışılmamalı, ən vicdani və ədalətli həllər axtarılmalıdır.

Necə ki, sonrakı dövrlərdə amerikalı fikir öndərləri və cəmiyyətdəki sağlamdüşüncəli insanlar yevgeninin tam mənası ilə vəhşilik olduğu həqiqətinin fərqi varmışlar və lazımı tədbirləri alıb bu vəhşiliyin tətbiq edilməsinin qarşısını almışlar. Hansı ki, həmin ərəfədə nasistlər sonsuzlaşdırma ilə əlaqədar ilk tətbiqlərində amerikalı qanunlarını nümunə götürüb 2 milyon insanı zorla sonsuzlaşdırmışlar.¹¹⁷

Bura qədər nəzərdən keçirilən nümunələrdə açıq şəkildə göründüyü kimi, sosial darvinizmin yalan və hiylə dolu təlqinləri ilə insanların bir-birlərinə qarşı laqeyd yanaşmasına və acıma, mərhəmət hissləri tamamilə götürülərək sanki bir heyvan kimi davranmasına çalışılır. Bu, din əxlaqının insanlara qazandırdığı gözəl xüsusiyyətlərə və dəyərlərə tamamilə ziddir. Quranda əmr edilən əxlaqda zəif, baxıma möhtac, kimsəsiz və ya xəstə insanlara baxım, şəfqət və fədakarlıqla qorunmaları vardır. Allah iman edənlərə istənilən şərtlərdə özlərindən əvvəl başqalarının rahatlığını təmin etmələrini, daima səbir etmələrini və həmişə fədakar olmalarını əmr edir. Allah Quranda səbir edib yaxşılıq edənləri belə müjdələyir:

Onlar öz iştahaları çəkdiyi halda, yeməyi yoxsula, yetimə və əsirə yedirərlər. (Deyərlər:) "Biz sizi ancaq Allah rızasından ötrü yedirdirik. Biz sizdən nə bir mükafat, nə də bir təşəkkür istəyirik. Həqiqətən, biz Rəbbimizdən, çox sərt, çətin gündən qorxuruq!" Allah da onları o günün şərindən qoruyacaq, onlara gözəllik və sevinc bəxş edəcəkdir. Və onları etdikləri səbir müqabilində cənnətlə və ipəklə mükafatlandıracaqdır. (İnsan surəsi, 8-12)

Nasist Almaniyasında yevgeni

İan Kerşou tərəfindən yazılan və 1998-ci ildə nəşr olunan A.Hitlerin bioqrafiyasında 1920-ci illərin Almaniyasında sosial darvinizmin yevgeni və faşizmlə birgə keçdiyi ifadə edilir və belə deyilir:

İnteqral nasionalizm, nasional sosializm, sosial darvinizm, irqçilik, bioloji anti-semitizm, yevgeni, elitizm fərqli ölçülərdə bir-birləri ilə qarışdırlar...¹¹⁸

Elm tarixindəki səhvlər üzərində çalışan R.Yanqsonayz bir qiymətləndirməsində nasist qətliaamlarının təməlinə yevgeni fikrinin yer aldığı və yevgeninin tarixin ən böyük elmi yalanlarından biri olduğunu belə ifadə edir:

Yevgeninin bu qaranlıq yönünün nəticəsi A.Hitlerin saf aryanların evlənmələrini təşviq edərək və az inkişaf etmiş genlərə sahib olduqlarını iddia etdiyi altı milyon insanı öldürərək "ali irq"i çoxaltmağı təcrübə etməsi idi. Qaltonu soyqırım səbəbi ilə, hətta bu mövzunu müdafiə etməsinin gətirəcəyi nəticələri qabaqcadan görməsindəki müvəffəqiyyətsizliyi səbəbi ilə günahlandırmaq lap ədalətli olmaz. Lakin yenə də Qalton qəti şəkildə yevgeninin əsas memarı idi və Hitlerlərdə bu fikir mübtəlalıq halına gəlmişdi. Dolayısıyla, nəticə baxımından bu görüş bütün dövrlərin ən böyük elmi səhvlərindən biri kimi xarakterizə edilə bilər.¹¹⁹

Yanqson Qaltonun ağıl və elmə zidd fikirlərini yalnız elmi səhv olaraq səciyyələndirməklə, əslində, "yaxşı niyyətli" yanaşma sərgiləyir. Qalton və bənzərlərinin qarşıya qoyduqları iddialar dünya tarixində görünməmiş vəhşilik və qətliaamın əsasını meydana gətirmiş qorxunc dünyagörüşüdür. Nasist Almaniya sosial darvinist dünyagörüşü cəmiyyətlərə tam şəkildə tətbiq olunduğunda necə böyük fəlakətlərin yaşanacağını görmək baxımından tarixi bir ibrət hadisəsidir.

Nasistlər özlərinə görə aryan irqini "ləkələyən" hər irqi, hər bir "aşağı", "nöqsan", "qüsurlu" və "xəstə" insanı öldürməyi dövlət siyasəti olaraq qəbul etmişdilər. Hitler bu mərhəmətsizliyin səbəbini özünə görə belə açıqlayırdı:

Çürüyəcək insanlar... təbiət uzun vədədə zərərli ünsürləri ortadan qaldıracaq. İnsan bütün canlıların qarşılıqlı şəkildə bir-birlərini yox etmələrini istəyən bu təbiət qanununa nifrət edə bilər. Quş bir cırcıramanı udar, həmin quşu sonra özündən daha böyük bir quş udar... Təbiətin qanunlarını bilmək onlara tabe olmağımıza imkan verir.¹²⁰

Hitler təbiətdəki ekoloji tarazlığı təmin edən bəzi hadisələrə baxıb bunun insanlar üçün də etibarlı olduğunu önə sürməklə yanılmışdı. Heyvanların bir başqasını yem olaraq görməsi insanların da özlərindən gücsüz gördüklərini mərhəmətsiz şəkildə yox etmələri mənasını verməz. Heyvanlar şüuru olmayan varlıqlardır. İnsanlar isə ağıl, şüur və vicdan sahibdirlər və yaxşı ilə pisi, doğru ilə səhvi bir-birindən ayırd etmək və hadisələri qiymətləndirmək qabiliyyətinə sahibdirlər. İnsanların heyvani həyat sürməsinin gərəkdiyini iddia edənlər isə ancaq Hitler kimi ruhi çatışmazlıqlarına özlərinə görə qanuni zəmin yaratmağa çalışanlardır. Necə ki, Hitler bu yalanları böyük mübtəlalıq halına necə gətirdiyini bu sözləri ilə də ifadə edirdi:

Əgər müqəddəs bir əmri qəbul etsəm, o, bu olar: "Sən növləri qoruyacaqsan". Fərdin həyatına yüksək qiymət verilməməlidir. Əgər fərd təbiətin gözündə əhəmiyyətlidirsə, təbiət onu qorumaq üçün lazımı marağı göstərəcək. Bir ağcaqanadın qoyduğu milyonlarla yumurtanın içindən çox azı yumurtadan çıxır, amma yenə də ağcaqanad irqi inkişaf edir.¹²¹

Halbuki, hər insanın həyatı irqindən, cinsiyyətindən və dilindən asılı olmayaraq qiymətlidir. Vicdan sahibi olan insan irqinə və ya sahib olduğu fiziki xüsusiyyətlərinə baxmadan bütün insanları qorumaq üçün əlindən gələni etməlidir. Hitlerin və digər nasist ideoloqlarının insan həyatını bu qədər dəyərsiz görmələrinin və digər millətlərə qarşı duyduqları kin və intiqam hisslərinin insanlığın başına hansı böyük fəlakətlər gətirdiyini isə İkinci Dünya Müharibəsi bütün insanlara göstərmişdir. Bundan başqa,

Hitlerin azğın dünyagörüşü yalnız digər irqlər üçün deyil, Hitlerin öz vətəndaşları üçün də böyük bəlaya çevrilmişdir. Almaniyada məşhur şəkildə tətbiq olunan yevgeni bunun nümunələrindən biridir.

Almaniyada yevgeni hərəkatının böyüməsi

1900-cü ildə alman sənayeçi A.Krup tərəfindən ən yaxşı məqalə müsabiqəsi təşkil edildi. Müsabiqədə "Daxili siyasəti inkişaf etdirmək və qanunlara tətbiq etmək üçün darvinizmin qanunlarından nə öyrənə bilirik?" mövzusu haqqında yazılan ən yaxşı məqaləyə mükafat veriləcəkdi.

Müsabiqəni V.Şolmeyer qazandı. Şolmeyer mədəniyyət cəmiyyətini, əxlaqı və hətta doğru və səhvi özünə görə həyat mübarizəsi anlayışı ilə açıqlamağa çalışırdı. Bütün qanunların bu anlayışlara uyğunlaşdırılmasının lazım olduğunu, beləliklə, ağ irqin Avstraliya aborijenləri ilə eyni səviyyəyə düşməsinə önləyəcəyini, cəmiyyətin fiziki və zehni baxımdan zəif insanları qoruduğu müddət ərzində geriləmənin qaçılmaz olduğunu iddia edirdi. İrqi gigiyena vəhşiliyinin Almaniyadakı qurucusu və sosial darvinist A.Plotz Şolmeyerin yanlış fikirlərinin hamısını dəstəklədiyini və ağ irqin qorunmasının lazım olduğunu açıqladı. Məsələn, müharibə vaxtı irqin qorunması üçün yalnız irqi baxımdan aşağı olan insanların ön cəbhəyə göndərilməsini israrla müdafiə etdi. Ön cərgədə döyüşən əsgərlər, ümumiyyətlə, öldürüldükləri üçün, sözdə işə yaramayan zəiflər öldüyü halda, üstün olanların həyatda qalacaqlarını iddia edirdi. Daha irəli gedərək doğum əsnasında bir həkim qrupunun olmağını və körpənin yaşamaq üçün kifayət qədər uyğun olub-olmadığına qərar vermələrini, uyğun olmadığı təqdirdə uşağı öldürmələrini təklif etdi.¹²²

Yuxarıdakı dəhşət verici təkliflər nasist iqtidarından əvvəl yevgeni hərəkatının atılmış ilk addımları idi. 14 iyul, 1933-cü ildə nasist partiyasını iqtidara gətirən mart seçkilərindən yalnız 4 ay sonra yevgeni və sözdə zehni gigiyena hərəkatı getdikcə yayılmağa başladı. O tarixdən əvvəl yevgenik məqsədlərlə sonsuzlaşdırma tətbiq olunsa da, qanuna zidd idi. Artıq gələcək nəsillərdə irsi xəstəliklərin qarşısının alınması qanunu, əsl adı ilə sonsuzlaşdırma qanunu daxilində yevgenik vəhşiliyin sərbəst tətbiq olunmasına icazə verilirdi. Bu zalımlığın baş memarı Münhen Universitetində psixiatriya professoru Kayzer-Vilhelm İnstitutunun rəhbəri professor E.Rudin idi. Rudin sonsuzlaşdırma qanunu qəbul edildikdən qısa müddət sonra nasist partiyasından bəzi vəkil və mütəxəssislərlə birlikdə qanunun mənasını və məqsədlərini izah edən bir şərh nəşr etdi. Qanunun məqsədi xülasə ilə alman idealına çatmaq üçün xalqın saf olmayan və istənməyən ünsürlərdən təmizlənməsinin təmin edilməsi idi.

Yazıq və qorunmağa möhtac olan bu insanların yevgeni dəhşətinin önə sürdüyü insanlıq xarici rəftarlara məruz edilmələri ancaq sosial darvinizmin yalanları ilə aldanmış insanlar tərəfindən qəbul edilən vəziyyətdir. Bu insanların hər biri köməyə ehtiyacı olan xəstəlik və acizliklərə malikdir. Aciz insanlara istədikləri kimi davrana biləcəklərini düşünən nasistlər iqtidarda olduqları dövr boyu dəhşət verici səhnələrin yaşanmasına səbəb olmuşlar.

Almaniyada tətbiq edilməyə qoyulan bu primitiv qanuna görə, sonsuzlaşdırma şəxsin razılığı olmadan da edilirdi. Rəsmi bir həkim polisin köməyi ilə, lazım gəldikdə güc tətbiq etməklə sonsuzlaşdırmağa qanuna görə haqq sahibi idi. Amerikalı sosial

darvinist, irqçi və nasist tərəfdarı L.Stodard "Qaranlığa doğru-indiki dövrdə nasist Almaniyası" adlı kitabında Almaniyaya səfəri əsnasında yevgeni məhkəmələri haqqındakı təəssüatlarından danışır. Stodard xalq sağlamlıq xidmətlərinin vərəm bölməsindən bir vəzifəli ilə söhbətində özünə bunların deyildiyini ifadə edir:

Vərəm xəstəsinə tətbiq olunan müalicə o adamın sosial dəyərinə görə təyin olunur. Əgər dəyərli vətəndaşdırsa və müalicəsi mümkündürsə, heç bir xərcdən çəkinmirlər. Əgər müalicəsinin olmadığına qərar verilir, yaşatmaq üçün heç bir şey edilmir. Çünki onu yaşatmaq nə özünə, nə də cəmiyyətə fayda gətirməyəcək. Almaniya ancaq müəyyən sayda insanı doydura bilər. Biz nasional sosialistlər yalnız sosial və bioloji dəyəri olan insanlara baxmaqla məsuluq.¹²³

İslam əxlaqında isə insanlar maddi imkanları və mövqeləri nə olursa olsun, müalicə imkanlarından bərabər faydalanma hüququna sahibdirlər. Bir insanı bəzi fiziki qüsurlarından və ya varlı olmadığından dolayı ölümə tərk etmək açıq şəkildə cinayət işləməkdir. Bunu sosial sahədə tətbiqə cəhd etmək isə kütləvi qırğın törətmək mənasını verir.

Nasist Almaniyasında sonsuzlaşdırma qanunu getdikcə daha da genişləndirildi. 24 noyabr, 1933-cü ildə ictimai əxlaqa qarşı çıxmağı vərdiş halına gətirənlərin də sonsuzlaşdırılmalarına qərar verildi. Nasistlərin irqi çirklənmə tezisləri, beləliklə, ictimai əxlaqa qarşı çıxma cinayətini də əhatə edirdi. Növbəti illər nasional sosialistlərin qorxunc planlarının yalnız sonsuzlaşdırmadan ibarət olmadığını da göstərəcəkdə.

Nuremberq qanunları

Nasistlərin əsl hədəfi üçün sonsuzlaşdırma qanunu kifayət etmirdi. Sözdə təmizlənmiş aryan irqini meydana gətirmək üçün 1935-ci ildə Nuremberq qanunları çıxarıldı. Bu qanunlar vəhşiliyin yazılmış halı idi. Söz mövzusu qanunlarla aryan irqinin sözdə təmizlənməyi mübtəlalığı qəbul edilmişdi.

İrqi təmizləmə işləri ilk olaraq dövlət məmurlarının soylarının araşdırılması ilə başladı. Aryan irqinə aid olmadığı düşünülməyən məmurlar təqaüdə çıxmağa məcbur edildilər. Nuremberq qanunları alman xalqını iki yerə ayırırdı. Dövlətə tabe olanlar və siyasi haqlar da daxil olmaqla tam vətəndaşlıq haqqına sahib olanlar. Yəhudilər, qaraçılar və digər irqlərdən olanlar yalnız tabe olanlar idi, vətəndaşlıq haqlarına sahib deyildilər. Nuremberq qanunlarının ikincisi olan "Alman qanunu və alman şərəfini qoruma qanunu" (qısa şəkildə qan qoruma qanunu kimi bilinir) xalqın sözdə irqi saflığını zəmanət altına almağı məqsəd güdüdü. Yeni qanuna görə, alman vətəndaşları ilə alman tabeləri arasında evlilik cinayət sayılırdı. Bundan başqa, bu qanun istənməyən fərdlərin təcrid edilmələri üçün gələcək tətbiqlərə əsas təşkil edirdi.

Üstün irqi təyin etmə proqramları

Yevgeni proqramında ilk addım nasistlərin yanılmalarına görə üstün və qorunacaq irqin hansı xüsusiyyətlərə sahib olduğunu təyin etmək idi. Buna görə, üstün irqin xüsusiyyətləri belə idi:

Sarışın, uzun boylu, uzun başlı, dar üz, güclü çənəli, dar və donqar burunlu, yumşaq saçlı, açıq rəngli gözlü və çəhrayı-ağ dəri rənginə sahib.¹²⁴

Xəstə bir zehnin məhsulu olduğu aydın olan bu və bənzəri meyarlar həm elmə ziddir, həm də əxlaqi baxımdan qəbul edilməzdir. Daha əvvəl də vurğuladığımız kimi, insanları bədənlərinin, gözlərinin, saçlarının rənginə görə seçmək heç bir məntiqi və ya əxlaqi dəyərlə açıqlana bilməz.

Təyin olunan bu ağıl xarici meyarlara baxmayaraq, nasistlərin irqləri bir-birindən ayırmaları o qədər asan olmurdu. Bunun üçün kəllə ölçmək, elmi dəyəri olmayan bəzi zəka testləri tətbiq etmək daxil olmaqla, bir çox primitiv metodla insanlarda müxtəlif ölçülər apardılar. Lazımı üstün irq xüsusiyyətlərinə sahib olduqlarını düşündükləri qadınlar xüsusi evlərdə saxlandılar və bu primitivlik davam etdiyi müddət boyu nasist zabitləri tərəfindən hamilə qoyuldular. Bu qeyri-əxlaqi "insan yetişdirmə fermaları"nda ataları müəyyən olmayan uşaqlar dünyaya gəldi. Bu uşaqlar sözdə üstün alman irqinin gələcək nəsli idi. Ancaq bu fermalarda heç gözlənilməyən nəticə alındı. Bu fermalarda doğulan uşaqların IQ testi (zəka dərəcəsi) orta hesabla atalarınınından daha aşağı idi.¹²⁵

T4 evtanaziya proqramı: elmi cinayətlər

Nasistlər bütün bu qanunlarla birlikdə inanılmaz tətbiqlərin təməllərini atmış oldular. İnsanlıq üçün utandırıcı olan bu tətbiqlərdən biri də "zehni xəstələrin kütləvi qırğını" olaraq açıqlanan "T4 evtanaziya proqramı" idi. Proqram, adını tətbiqin icra edildiyi mərkəzin Berlindəki ünvanının baş hərflərindən götürülmüşdü: Tiergartenstrasse 4.

Nasist Almaniyaşında evtanazi sözdə irqi təmizliyi təmin etmək üçün sonsuzlaşdırmadan sonra əl atılan ikinci üsul halına gəlmişdi. T4 evtanazi proqramı daxilində müalicəsi mümkün olmayan, fiziki və ya zehni əlil, ruhi problemləri olan insanlar və yaşlılar öldürüldülər. Bir tərəfdən qaz otaqlarında günahsız körpələr, qadınlar, yaşlılar yalnız fərqli irqdən olduqları üçün soyqırırma məruz edilərkən, digər tərəfdən də eyni irqdən olmalarına baxmayaraq, zəif və gücsüz göründükləri üçün minlərlə məzlum mərhəmətsiz şəkildə qətl edilirdi. Hitler bu mərhəmətsiz proqramı 1939-cu ildə başlatdı və 1941-ci ilə qədər rəsmi olaraq bu tətbiq davam etdi. Ancaq cinayətlər 1945-ci ildə nasistlərin məğlubiyyətinə qədər qeyri-rəsmi olaraq davam etdirildi.

T4 "Gizli alman hökumət məsələləri" kimi bilinən əmr və tədbirləri də ehtiva edirdi və bunların yerinə yetirilməsində vəzifəli olan şəxslər susmağa məcbur idilər. Nasist dövründəki evtanazi tətbiqləri mövzusunda çoxlu məlumatın əldə olunmamasının önəmli səbəblərindən biri bu proqram daxilində öyrədilən və istifadə edilən personalın daha sonra müharibənin ən təhlükəli cəbhələrinə əsgər olaraq göndərilmələri idi. Bunlardan biri Yuqoslaviya cəbhəsi idi. Bu ölkədəki müqavimətçi partizanlar əsir götürməyin yerinə bütün düşmən əsgərlərini öldürmələri ilə tanınırdılar. Evtanazi şahidlərinin böyük əksəriyyəti də bu cəbhəyə göndərilib ortadan qaldırılmışdı.

Almaniyada sözdə irqi təmizliyin qurucusu A.Plotz "İrqi təmizliyin əsas icmalı" adlı kitabında xəstə və əlillərin öldürülməsindən ilk bəhs edənlərdən biri oldu. Plotzın azğın məntiqinə görə, zəif və xəstələrin qorunmaları və baxılmaları irqin qorunması və təmizliyi baxımından son dərəcə səhv idi. Bu azğın düşüncəyə görə, zəiflər

ələnmləri gərəkən yerdə qorunub yaşadırdılar. (Halbuki, sağlam cəmiyyətdə edilməsi lazım olan budur. Zəif olanlar qorunur.) Plotz əlil və ya qüsurlu doğulan bir körpənin həkim heyəti tərəfindən verilən az dozalı morfi ilə dərhal öldürülməsinin lazım olduğunu qarşıya qoyacaq qədər də zalım idi.

Plotzı digərləri də təqib etdi. 1922-ci ildə hüquqşünas K.Binding və psixiatr A.Hok "Dəyərsiz həyatın yox edilmə izni" adında evtanaziyayı müdafiə edən kitab nəşr etdilər. Kitabda xəstə və əlillərin həm özlərinə, həm də cəmiyyətə yük olduqlarını və ölmələrinin böyük itki olmayacağını, bu "işə yaramaz" insanları həyatda saxlamağın xərcinin yüksək olduğunu və dövlətin bu pulu daha məhsuldar mövzulara xərcləyə biləcəyini iddia etdilər. Özlərinə görə həll olaraq fiziki və zehni əlillərin öldürülmələrinin lazım olduğunu irəli sürdülər və bunun üçün dini və qanuni maneələrin ortadan qaldırılmasını istədilər.¹²⁶ Hokun ağıl xarici fərziyyələrindən biri də insan həyatının qorunması ilə əlaqədar əxlaqi dəyərlərin yaxında yox olacağı, "lazımsız" həyatların yox edilməsinin cəmiyyətin həyatda qalması üçün zərurət halına gələcəyi idi.¹²⁷

Bunun necə qorxunc təklif olduğunu daha yaxşı anlamaq üçün söz mövzusu insanların qarşıya qoyduqları modellərin tətbiq edildiyi bir cəmiyyətdə olduğumuzu düşünmək kifayət edər. Qulaqları eşitməyən bir bacınız, gözləri görməyən ananız, ruhi problemləri olan bir qonşunuz, ayaqları tutmayan babanız, müalicəsi mümkün olmayan xəstə nənəniz, yaşlanan atanız gözlərinizin qarşısında ölümə aparılsa və bu vəhşiliyi edənlər bunu sözdə elm adına və cəmiyyətin yaxşılığı üçün etdiklərini iddia etsələr, nə düşünərdiniz? Şübhəsiz, bu iddialarının heç bir elmi tərəfi olmadığını çox yaxşı anlayıb sevdiyiniz və dəyər verdiyiniz insanların qətl edilmələrinin zülm olduğunu bilərdiniz. Bu iddiaların xəstə zehinlərin məhsulu hədyanlar olduğunu qavramağınız çətin olmazdı. Tətbiq olunan vəhşiliyin sizə və bütün tanışlarınıza tərifi mümkün olmayan acılar yaşadacağı da məlumdur. Budur, başda nasist Almaniyası olmaqla, yevgeni isteriyasına düşən bir çox cəmiyyətdə belə acılar yaşanmış, bu cinayətlər söz mövzusu cəmiyyətlərin vicdanlarında dərin yaralar açmışdır.

Unutmaq olmaz ki, təkamülçülərin yaşanan zülmələrin böyüklüyünü görməzlikdən gəlib insanlara unutturmağa çalışmaları və ya bu cinayətləri yox saymaq üçün cəhd göstərmələri boş yerədir. Üstü nə qədər örtülməyə çalışılsa da, həqiqətlər ortadadır. Darvinizmin yalanlarının meydana gətirdiyi ideoloji zəmin səbəbi ilə insanlıq böyük acılar yaşamış və böyük itkilər vermişdir.

Eyni dövrdə evtanazi vəhşiliyi yalnız Almaniyada deyil, başda ABŞ olmaqla bir çox ölkədə yayılmağa başladı. ABŞ-da Rokfeller İnstitutundan A.Karelin 1935-ci ildə "Bilinməyən insan" adlı kitabı nəşr olundu və bu kitab üç il içində doqquz ayrı dilə çevrildi. Karel kitabının "İnsanın yenidən düzəldilməsi" adlı son hissəsində sosial problemlərə sözdə həll kimi yevgeni və evtanazini göstərdi. Zehni xəstələrin və günahkarların uyğun qazların saxlanıldığı kiçik evtanazi institutlarında öldürülmələrinin lazım olduğunu söyləyib cinayəti bu sözlərlə müdafiə etməyə çalışırdı:

Çoxlu sayda əlil və günahkarın olması həll edilməmiş problemdir. Bunlar normal əhali üçün böyük yüküdür. Daha əvvəl də diqqət çəkdiyim kimi, həbsxanaların və ruhi xəstəxanaların baxımını təmin etmək və xalqı qanqsterlərdən və ruhi xəstələrdən qorumaq üçün böyük məbləğlərə ehtiyac vardır. Niyə bu lazımsız və zərərli varlıqları

qoruyuruq? Anormal olanlar normal olanların inkişafına mane olurlar. Bu həqiqətlə dürüst şəkildə üzləşmək lazımdır. Cəmiyyət niyə günahkarlardan və ruhi xəstələrdən iqtisadi yanaşma ilə xilas olmur? Məsulu məsuliyyətsizdən ayırmaq üçün çalışmağa, günahkarı cəzalandırmağa, cinayət törətməsinə baxmayaraq əxlaqi baxımdan günahsız olduğu düşünüülənləri ayrı tutmağa davam edə bilmərik.

İnsanları mühakimə edəcək qədər kafi deyilik. Ancaq cəmiyyət problem yaradan təhlükəli ünsürlərə qarşı qorunmalıdır. Bu, necə edilə bilər? Əlbəttə, gerçək sağlamlığın daha böyük və elmi baxımdan daha inkişaf etmiş xəstəxanalar inşa etməklə təmin edilə bilməyəcəyi kimi, daha böyük və daha rahat həbsxanalar tikməklə bunu edə bilmərik. Almaniyada hökumət aşağı növlərin, ruhi xəstələrin və günahkarların çoxalmasına qarşı təsirli tədbirlər almalıdır. İdeal həll bu tip bütün fərdlərin təhlükəli olduqları isbat edildikdən dərhal sonra ortadan qaldırılmalarıdır...

Bundan sonra günahkarlara qarşı da təsirli bir mübarizə aparmaq lazımdır. Bəlkə də həbsxanalar qaldırılmalıdır. Daha kiçik və az xərci olan təşkilatlar bunların yerini ala bilər. Əhəmiyyətsiz cinayətlərə görə haqqında hökm çıxarılmış günahkarların (daha sonra qısa müddətli xəstəxanada qalmaları şərti ilə) qamçılanmaqla və ya başqa elmi üsullarla islah edilmələri nizamın təmin edilməsi üçün böyük ehtimalla kafi olar. Daha böyük cinayət işləyənlər lazımlı qazların saxlandığı kiçik evtanazi təşkilatlarında insani şəkildə və xərci az olan üsullarla yox edilməlidirlər. Bənzər üsul cəza tələb edən bir cinayəti olan, ağılı yerində olmayana da tətbiq oluna bilər. Müasir cəmiyyət özünü normal fərdlərə uyğun şəkildə təşkil etmə mövzusunda tərəddüdə qapılmamalıdır. Fəlsəfi sistemlər və emosional ön mühakimələr belə bir ehtiyaca gətirib çıxarmamalıdır. İnsan şəxsiyyətinin inkişafı mədəniləşmənin son məqsədidir.¹²⁸

Dr. Karel kitabında günahkarların və cəmiyyətə zərər verdiyi düşünüülən insanların qətl edilmələrinin ən yaxşı və ən iqtisadi həll olduğunu iddia edir. Daha əvvəl də ifadə edildiyi kimi, sosial darvinizm cəmiyyətin problemlərinə həll axtararkən hadisələrin insani ölçülərini göz önündə tutmur, son dərəcə mexaniki, insanlıqdan kənar, mərhəmətsiz, zalım və insan vicdanına qəti uyğun gəlməyən tədbirlər qarşıya qoyur. İnsanların, xüsusilə də sözdə istənməyən insanların heyvan və ya əşya kimi qəbul edilməsinin lazım olduğunu iddia edir.

Burada bu mövzunu açıqlamaq lazımdır: cinayət və cinayət törədənlərlə mübarizə cəmiyyətlər üçün son dərəcə əhəmiyyətlidir. Bu mübarizə, şübhəsiz, fikri sahədə icra edilməlidir. Həm cinayət törətməyə zəmin hazırlayan mühitlər ortadan qaldırılmalı, həm də cinayət törədən insanlar müxtəlif mədəni və öyrədici proqramlarla cəmiyyətə qaytarılmağa çalışılmalıdır. Darvinizmin insanı bir növ heyvan kimi göstərən yalanları hər cür cinayətə zəmin hazırlayır və cinayəti, oğurluğu, təcavüzü və hər cür pisliyi sözdə qanuniləşdirir. İnsanlara əvvəl cinayət törətməyi özlərinə məqbul göstərmək, sonra da cinayət törətdikləri üçün onları qətl edib cəzalandırmağı qarşıya qoymaq izahı olmayan bir vəziyyətdir. Buna görə, kifayət qədər bilgi sahibi olmadıqları və ya bu iddiaların səbəb olacağı fəlakətləri düşünmədikləri üçün təkamül nəzəriyyəsinə müdafiə etməyə davam edənlərin təhlükənin ölçülərinin fərqi varmaları son dərəcə əhəmiyyətlidir. Cinayət törədənləri öldürmək yolu ilə cəmiyyətə rifah gətirməyə çalışmaq son dərəcə vəhşi və barbar bir üsuldür. Cinayət nisbətini və günahkar insanların sayını azaltmanın ən təsirli və qalıcı yolu cəmiyyəti

mənəvi baxımdan gücləndirmək, məlumatlandırmaq, həyat şərtlərini inkişaf etdirmək, rifah səviyyəsini artırmaqdır. Ən əhəmiyyətli, cəmiyyətin dini inancını, Allah qorxusunu və sevgisini gücləndirməkdir. Allah`dan qorxan, öldükdən sonra dünya həyatında etdiklərinin qarşılığını cəza və ya mükafat olaraq alacağını bilən, Allah`ı sevən bir insan Allah`ın yaratdıqlarını da sevər. Digər insanlara sevgi ilə yanaşar və hörmət edər, daima gözəl əxlaq göstərir. Bu anlayış bir cəmiyyətdə nə qədər yerləşərsə, o cəmiyyət o qədər rifah və hüsur içində olar, inkişaf edib irəliləyər.

Hitlerin cinayətlərə icazə verən gizli əmri

Nasist Almaniyasında çıxarılan irqçi qanunlardan sonra sıra xalqa yevgeni tətbiqlərini, xüsusilə evtanazini qəbul etdirməyə gəlmişdi. Buna görə, çox müxtəlif təbliğat üsulları istifadə edildi. Bu üsulların başında filmlər gəlirdi. Məqsəd insanları "bu qədər çox işə yaramaz insanı yaşatmaq üçün niyə bu qədər çox şey göstərilsin ki" yalanına inandırmaq idi. Qəzetlərdə zehni əlillər üçün nə qədər pul xərcləndiyinə və bu pulun başqa hansı faydalı işlərdə istifadə edilə biləcəyinə dair xəbərlər və yazılar nəşr olundu. Başlanan kampaniya o qədər böyük idi ki, məktəb kitablarına qədər gedib çıxdı.¹²⁹

1938-ci ilin sonunda Almaniyada ilk evtanazi tətbiqləri başladı. 1938-ci ilin sonlarına doğru Leypsiqdən Knauer adlı birisi A.Hitlerə bir məktub göndərdi. Məktubda kor, əqli zəif və üzvləri nöqsan doğulan uşağının həyatına son vermək üçün həkim istədiyini yazdı. Məktubuna cavab olaraq Hitler xüsusi həkimi professor K.Brandt Leypsiqə göndərdi və nəticədə, uşaq həkimlər tərəfindən öldürüldü.¹³⁰

Hitler K.Brandt və F.Buhlerə xüsusi vəziyyətlərdə evtanaziyə icazə vermə səlahiyyəti verdi. "Hitlerin əmri" olaraq xatırlanan səlahiyyət sənədində belə deyilirdi:

Buhler və Brandt adla təyin olunacaq bəzi həkimlərin səlahiyyətlərini genişləndirməklə məsuldurlar. Buna görə, xəstəlik vəziyyətlərinin tədqiq edilməsindən sonra insan ağı (bu xəstələr üçün) mərhəmətli ölüm üçün qərar verə bilər.

İmza, A.Hitler.¹³¹

Cinayəti gündəlik həyatın bir parçasına çevirən bu səlahiyyət nasist Almaniyasının psixiatrları tərəfindən işlənən cinayətlərə qanuni əsas təşkil etməklə qalmamış, daha sonra Nuremberq məhkəmələrində və digər bəzi məhkəmələrdə müttəhimlərin bu səlahiyyəti bir əmr olaraq izah etmələri törətdikləri qırğınları sözdə yüngülləşdirən səbəb olaraq qarşıya qoyulmuşdur.

T4 evtanazi proqramı necə tətbiq olundu?

1939-cu ilin ortalarında evtanazi proqramı ilə əlaqədar hazırlıqların son mərhələsi başlanmışdı. Psixiatriya komitəsi və məşvərətçilər tərəfindən hazırlanan anketlər oktyabr ayında ruhi xəstəliklərlə əlaqədar xəstəxana və təşkilatlara göndərildi. Ankətdəki suallar bunları ehtiva edirdi: "Xəstənin adı, mədəni vəziyyəti, milliyəti, ən yaxın qohumu, müntəzəm ziyarət edilirmi, ziyarətçiləri kimlərdir, maliyyə məsuliyyəti kimə aiddir, nə qədər vaxtdır xəstəxanada qalır, nə vaxtdan xəstədir, diaqnoz, əsas əlamətlər, yatalaqlıdır, nəzarətdədir, müalicəsi mümkün olmayan bir xəstəlikdən və ya şikayətdən ötrü yatırımı, müharibədə yaralanıb və xəstənin

irqi". Bu anketlər T4 proqramı içində vəzifə icra edən qabaqcıl qruplar tərəfindən paylanırdı.

T4 sistemində dörd qabaqcıl qrup təşkil olunmuşdu və hər hansı bir istintaq vəziyyətində bu qruplar əsl qaynağı gizlədəcəkdi. T4-ün əsl qrupundan gələn əmrləri bu qabaqcıl qruplar tətbiq edirdilər. Hər hansı bir xəstəxana və ya ailə ölüm əmrini və ya şəklini araşdırdığında bu əsl qrupu müəyyən edə bilməzdi və dörd qabaqcıl qrupun arxasında heç kimi tapa bilməzdi.

Bu dörd qrupa paralel olaraq çalışan başqa bir qrup yenə var idi ki, bunlar xüsusilə uşaqların öldürülməsi mövzusunda mütəxəssis olmuşdular. Bu qrupun adı "Genetik və Bünyəyə Bağlı Ciddi Xəstəliklərə Elmi Yanaşma Üçün Xalq Komitəsi" idi və bu təşkilatla əlaqəli çalışan iki əlavə alt qrup var idi. "Xəstələrin Daşınması Üçün Yardımsevərlər Birliyi" adlı təşkilat xəstələri öldürmə mərkəzlərinə daşımaqla vəzifəli idi. "Təşkilati Baxım üçün Yardımsevərlər Vəqfi" adlı təşkilat isə son hazırlıq və tənzimləmələri etməklə vəzifəli idi.

Nasistlərin insafsız tətbiqlərindən biri də öldürülən xəstələrin ailələrindən cinayətin xərclərinin alınması idi; ancaq ailələr ödənişləri yaxınlarının öldürülmələri üçün etdiklərini bilmirdilər.

Gələn anketlər ruhi xəstəxanada o xəstələrdən məsul olan həkim və ya psixiatrlar tərəfindən doldurulurdu. Anketlər geri gəldiyində T4-ün psixiatrları və digər mütəxəssisləri tərəfindən qiymətləndirilirdi. Heç bir xəstə müayinə edilmirdi və görülmürdü. Bir xəstənin sağ qalmasına və ya öldürülməsinə bu anketlərdəki məlumatlara görə qərar verilirdi.

Anketlər göndərilməyə başladığında bəzi ruhi xəstəxanalar və uyğun binalar öldürmə mərkəzləri və cinayət təhsili məktəbləri kimi istifadə edilmək üçün yenidən quruldu. Binalardakı ölüm otaqları yuyunma yerləri kimi kamuflyaj edildilər.

Bu dəhşətli sistem belə işləyirdi: anket cavabları gəldikdən sonra ölümünə qərar verilən xəstələrin qaldığı təşkilata bir bəyanat göndərilir və müharibədə yaralananlara yer ayrılması və ya bu xəstələrin daha yaxşı müalicə edilməsi üçün başqa yerə aparılacağı bildirilirdi. Bu xəstələr qabaqcıl təşkilatlardan biri olan və xəstələri daşımaqla vəzifəli olan təşkilat tərəfindən toplanır və öldürmə mərkəzlərindən birinə aparılırdılar. Bu mərkəzlərə gətirildikdən sonra isə bir neçə saat içində öldürülürdülər.

Öldürülənlər yalnız zehni baxımdan müalicəsi mümkün olmayan xəstələr deyildi. Evtanazi tətbiqi sürətləndikcə nasistlər özlərinə görə başqa istənməyən fərdləri də bu tətbiqə daxil etdilər. Ruhi problemi olanlar, şizofrenlər, yaşlılıqdan əziyyət çəkənlər, epilepsiya olanlar, iflic, parkinson, skleroz və beyin qlioması kimi digər üzvi nevroloji xəstəliyi olanlar üçün də ölüm əmrləri verildi. Uşaqlar da eyni şəkildə öldürülürdülər, yetimxanalar və koloniyalar qətl ediləcək yeni namizədlər üçün ətraflı şəkildə araşdırılırdı.

Bu əhəmiyyətli nöqtəni ifadə etmək lazımdır ki, öldürülən xəstələrin 50 faizi əgər yaşamlarına izn verilsəydi, sağalma imkanı olan xəstələr idi.¹³²

Daha əvvəl də ifadə edildiyi kimi, T4 əməliyyatlarını və ölüm mərkəzlərini gizlətmək üçün bunların adı ruhi xəstəxanalar kimi görünməsinə böyük əhəmiyyət verilmişdi. Bu həqiqət Nuremberq məhkəmələrində KdF-nin (bu termin Furerin kansleri mənasında istifadə edilir) ikinci bölməsinin rəisi və evtanazi proqramının

edamından məsul şəxslərdən biri olan V.Brak tərəfindən etiraf edilmişdi. Brak Nuremberq məhkəmələrində ölüm otaqlarına girərkən xəstələrin əllərində dəsmal və sabun olduğunu və həqiqətən yuyunacaqlarını zənn etdiklərini ifadə etdi. Duşlardan isə su yerinə öldürücü qaz verilir.

Cinayətləri reallaşdıran tələbələri Hitlerə bağlı olan yüksək rütbəli nasist zabitlər seçirdi və həmin şəxslər ciddi şəkildə öyrədilirdilər. Əvvəl cinayətləri izləyir, təhsilləri artdıqca xəstələri otaqlara daşımağa və ölüm qazını xəstələrin olduğu otağa verməyə başlayırdılar. Bunun ardından xəstələrin can vermələrinə baxır və öldüklərinə əmin olduqdan sonra otaqların havasını təmizləyib cəsədləri götürürdülər. Bu şəkildə minlərlə günahsız insanı qətl etdilər.

Bütün bu cinayətlər ciddi təhlükəsizlik tədbirləri görülməklə reallaşdırılırdı və xaricə ən kiçik məlumatın belə sızمامağı üçün bütün tədbirlərə əl atılırdı. Çünki bu binalarda öldürülən insanlar başqa irqdən deyildilər. Çoxu alman və ya avstriyalı idi. Əgər alman xalqı öz vətəndaşlarının bu şəkildə öldürüldüklərini öyrənsəydi, nasistlərin bunu açıqlamaları çətin olacağı üçün hər cür təhlükəsizlik tədbiri alınır.

Bir növ cəllad olan tələbələr bir müddət sonra cinayətə alışdırdılar və bu insanların yalvarışlarından, qışqırtılarından və can vermələrindən artıq təsirlənmirdilər. Bu müddət içində isə təlimçiləri tərəfindən diqqətlə müşahidə edilirdilər, reaksiyaları qeyd edilir və buna görə barələrində hesabat yazılırdı. Bundan başqa, bu tələbələr öz millətlərindən olan insanları yalnız xəstə olduqları üçün bu qədər asan öldürə bildiklərinə görə, sözdə aşağı irqdən insanları daha asan öldürəcəkləri hesablanaraq qarşıdakı daha geniş əhatəli tətbiqlər üçün öyrədilirdilər. Bu cinayətləri işləməyə dözməyən və ya reaksiya verən tələbələr isə müharibənin ön cəbhələrinə göndərilirdilər və daxil olduqları bölüyün komandiri tərəfindən "intihar manqasına" göndərilirdilər.

Cəllad olmaq üçün öyrədilən tələbələr yanmış insan ətinin qoxusuna, ölməkdə olan insanların qışqırtılarına və can vermələrinə qarşı dözümlü, ölümə apardıqları insanlarla sanki yuyunmağa gedirmiş kimi rahat danışan, soyuqqanlı, "qüsuruz" qatillər olaraq yetişdirilirdilər. Tələbələrə müxtəlif mükafatlar verilir və bu üsulla təşviq edilirdilər. Müxtəlif mükafatlardan başqa İkinci Sınıf Alman Dəmir Xaç Nişanı alırdılar. Bu nişanın verilmə səbəbi kimi alman hökumətinin gizli məsələləri göstərilirdi.

Xalq zamanla bu institutlarda hansı şeylərin baş verdiyini anlamağa başlayınca etirazlar başladı. Bundan sonra Hitlerin cinayətləri dayandırmaq əmri verdiyi bildirildi. Ancaq cinayətlər dayanmadı, yalnız üsul dəyişikliyi edildi. Artıq öldürücü iynə və ya ac saxlama kimi üsullardan istifadə edilir və ölümlər toplu şəkildə basdırılırdı. Bu şəkildə evtanazi vəhşiliyi müharibə boyu davam etdi.

Xüsusi hərəkət 14f13

Bir çox istənməyən ruhi xəstə və sözdə faydasız insan qətl edildikdən sonra T4 proqramı, 14f13 kodu altında iş sahəsini genişləndirdi. Proqram ruhi xəstəxanalar və araşdırma institutları ilə məhdud olduğu halda, bundan sonra, ümumiyyətlə, qaldıqları yerlərdəki şərtlərə görə xəstələnən alman və avstriyalı məhkumlarla toplama düşərgələrindəki yəhudilərə, polşalıqlara və qaraçılara yönəlmişdi. 14f13 əməliyyatının başlanğıc tarixi 1941-ci ilin dekabr ayı idi. Psixiatrlardan ibarət olan

xüsusi komissiyalar T4 Berlin qrupuna əlavə olunmuşdu və həmin şəxslər xəstə və özlərinə görə istənməyən şəxsləri seçib tibbi bölmələrin və xəstə qərarqahlarının təmizlənməsi məqsədi ilə toplama düşərgələrinə göndərmişdilər. Seçilən xəstələr, ümumiyyətlə, altı ölüm mərkəzindən birinə göndərilir və orada öldürülürdülər. Toplama düşərgələrindən seçilən insanlar, ümumiyyətlə, əmək qabiliyyətlərinə görə ayrılır, işləyə bilməyən vəziyyətdə olanlar ölümə göndərilirdi.

1943-cü ildə öldürmə stansiyalarından biri olan Hadamarda uşaqlar da öldürülməyə başlandı. Ancaq bunların arasında iflic və ya zehni problemləri olanlardan başqa sığınacaqlarda, gənc evlərində və yetimxanalarda qalanlar da var idi.¹³³

Mərhəmətsizliyin və acımasızlığın mənşəyi dinsizlikdir.

Nasist Almaniyası sosial darvinist düşüncələrin praktikada tətbiq olunması ilə bir cəmiyyətin hansı hala düşəcəyinin, insanların hansı zülmələrə məruz qalacağına açıq göstəricisidir. İrqi nəzəriyyələri tənqid edən "The Emperor's New Clothes" (İmperatorun yeni paltarları) adlı kitabın yazıçısı təkamülü biologiya professoru C.L.Qreyvz darvinizmin gətirib çıxardığı nasist Almaniyası tragediyası haqqında belə deyir:

Nasist Almaniyasının yaşadığı tragediya yevgeninin, irqi iyerarxiyanın və sosial darvinizmin iddialarının mənimsənməsi vəziyyətində nələrin baş verəcəyinin ən açıq nümunəsidir.¹³⁴

Bu insanların qəlblərinin niyə bu qədər kin, nifrət, laqeydlilik və mərhəmətsizliklə dolu olduqları və niyə düşmənliklə insan qatillərinə çevrildikləri üzərində düşünülməsi lazım olan bir mövzudur. Bu problemin cavabı açıqdır: darvinist təlimə görə öyrədilən, insanı dəyərsiz heyvandan fərqləndirməyən, həyatın mübarizə yeri olduğunu zənn edən və bu mübarizədə həyatda qalmaq üçün hər cür pisliyi özünə görə qanuni görən insanların mərhəmətsiz cəmiyyət nizamı meydana gətirmələri qaçılmazdır. İnsanı Allah'ın yaratdığı və ruhundan üflədiyi, həmçinin vicdanlı, ağıllı və qiymətli varlıq kimi görməyi rədd edən, insanın heyvan və bitkilərdən fərqsiz orqanizm olduğunu zənn edənlərin toplu cinayətlər işləmələri, yazıq insanların yalvarışlarından və çəkdikləri acılardan heç təsirlənməməkləri son dərəcə təbiidir. Belə insan özünə və ya mənfəətlərinə zərər gələcəyini düşündüyündə digərlərini heç acımadan, mərhəmət etmədən asanlıqla öldürə bilər və onları bədbəxtlik, kasıblıq, yoxluq və zülm dolu həyata tərk edə bilər. Bu qədər zalım birisinin xəstələri qoruması, düşkünlərə kömək etməsi, fədakarlıq etməsi gözlənilə bilməz. Belə insan xəstə və yaşlı olan ata-anasını da qorumaz. Şikəst qardaşına baxmağı lazımsız zaman, enerji və pul itkisi kimi görür. Bu azğın dünyagörüşü yayılırsa, idarəçilərdən ailə fərdlərinə, həkimlərdən təhsil vəzifəliyə qədər hər insan bu azğınlığın təsiri altında davranar. Din əxlaqının yaşanmadığı cəmiyyətlərdə fədakarlıq, səbir, mərhəmət, şəfqət, sevgi, hörmət, vəfa kimi dəyərlərin yaşanması mümkün deyil. Həqiqi din əxlaqının hakim olmamağı hər cəmiyyətə bənzər müsibət və fəlakətlər gətirmişdir.

Qadınları aşağı görən nəzəriyyə

Sosial darvinizmin irqçiliyə, faşizmə və imperializmə (və digər tərəfdən də kommunizmə) verdiyi sözdə elmi dəstək, ümumiyyətlə, bilinən və çox yazılan bir mövzudur. Çox bilinməyən həqiqət isə Ç.Darvin də daxil olmaqla, bir çox darvinistin qadınların həm bioloji, həm də əqli cəhətdən kişilərdən aşağı olduqları yalanına inanmasıdır. Darvinistlərin kişilərlə qadınların arasında mövcud olduğunu iddia etdikləri əqli fərq o qədər əhəmiyyətli ölçüdədir ki, bəzi təkamülçülər qadın və kişini iki fərqli fiziki növə ayırmışlar; onlara görə, kişilər homo frontalis, qadınlar isə homo parietalisdir.¹³⁷

Darvinin qadınları özünə görə aşağı növ olaraq təyin etməsinin səbəbi təbii seleksiyaya əsaslanan dünyagörüşünə sahib olmasıdır. Darvinistlərin həmin bu elmdən və ağıldan xaric fikrinə görə, kişilər qadınlara nisbətən döyüşmək, yoldaş tapmaq, yemək və geyim əldə etmək üçün rəqabət aparmaq kimi mövzularda seçimə daha çox uğrayırlar; qadınlar isə tarix boyu bu cür seçimlərdən uzaq qalmışlar. Bu elmi dayağı olmayan mənfəətə görə, təbii seleksiya kişilərin üzərində böyük güc tətbiq etdiyi üçün kişilər hər sahədə daha üstün mövqeyə gəlmişlər, qadınlara görə daha çox təkmilləşmişlər. Növbəti səhifələrdə haqqında danışacağımız kimi, Darvinin bu mənfəəti elmi tapıntılara əsaslanmır, tamamilə təkamülçü ön mühakimələrin nəticəsində xəyali olaraq ortaya atılmışdır.

Bir çox tədqiqatçı Darvinin təbii seleksiya haqqındakı görüşlərinin cinsiyyət ayrı-seçkiliyini təşviq etdiyini ortaya qoyur. Məsələn, tarix və fəlsəfə professoru E.Riçards "Darvinin qadınların təbiəti haqqındakı görüşlərinin təkamül nəzəriyyəsinə də əks olunduğu və bu səbəbdən nəsillər boyu (sözdə) elmi qadın ayrı-seçkiliyini bəslədiyi" nəticəsinə gəlmişdir.¹³⁸ Təkamülçü elmi yazıçı E.Morqan isə Darvinin biologiya, etnologiya və digər bəzi elm sahələrindən istifadə etməklə kişiləri qadınların aşağı və dəyişə bilməz şəkildə ikinci sinif olduqlarını düşünmələri üçün təşviq etdiyini ifadə edir.¹³⁹

Təkamülçü elm adamı C.R.Durantın ifadə etdiyi kimi, irqi və cinsi ayrı-seçkilik təkamül nəzəriyyəsinin müəyyən nəticələrindən ikisidir:

Darvin fikrini heyvan və insanların görünüşləri ilə əlaqədar bəzi müşahidələrə əsaslandırdı. Kiçik beyin və qavrayışı olan, daha qüvvətli qolları ilə məntiqdən çox instinktə malik həyat sürən vəhşilər təbiət və insan arasında orta mövqeyə yerləşdirilmişlər. Daha sonra Darvin bu sıralamanı uşaqları və doğuşdan əqli zəifləri və eyni zamanda, qadınları da daxil etmək məqsədi ilə genişləndirmişdir. Darvin qadınların hiss, sürətli qəbul etmə və bəlkə təqlid kimi güclərinin aşağı irqlərin, dolayısıyla, qədim və aşağı mədəniyyət səviyyəsinə malik insanların xüsusiyyətlərinə bənzər olduğunu düşünürdü.¹⁴⁰

Durantın bəhs etdiyi Darvinin yalanları "İnsanın törəməsi" adlı kitabında belə keçir:

Ümumiyyətlə, qadınlarda hiss, sürətli qavrayış və bəlkə təqlid gücü kimi xüsusiyyətlərin kişilərə nisbətən daha diqqəti cəlb edən olduğunu etiraf etmək olar. Ancaq bu qabiliyyətlərdən (heç olmasa) bəziləri aşağı irqlərə və bu səbəbdən də qədim və aşağı mədəniyyət səviyyəsinə aid xüsusiyyətlərdir.¹⁴¹

Darvinin qadınlar və evlilik haqqındakı ümumi düşüncələri də düşünülüyündə qadınları ikinci sinif varlıqlar kimi gördüyü və onları kiçik hesab etdiyi açıq şəkildə

görünür. Darvin bu elmdən kənar fikrini nəzəriyyəsinə də əks etdirmişdi. Evliliyin niyə faydalı olduğunu özünə görə belə açıqlayırdı:

Uşaqlar, daimi dost, yaşlı vaxtlarda maraqlı birisi, sevilən və oyun oynamağa bir nəfər... Hər şeyə baxmayaraq, itdən daha yaxşı bir şey. Ev və evlə maraqlanan bir adam. Musiqidən, havadan və sudan söhbətlər. Bunlar sağlamlıq üçün yaxşı şeylərdir.¹⁴²

Qısaı, Darvin evliliyi "bir qadının yoldaşlığı necə də olsa, bir itin yoldaşlığından daha yaxşıdır" məntiqi ilə lazımlı görürdü. Darvin evliliklə əlaqədar ifadələrində bütün həyatını birlikdə keçirən iki insanın arasındakı dostluq, sevgi, hörmət, bağlılıq, sədaqət, yaxınlıq, səmimiyyət və güvən kimi xüsusiyyətlərdən heç danışırmırdı. Bundan başqa, Darvin evlilik haqqında bunları da deyirdi:

Vaxt itkisi; axşamlar oxuya bilməzsən, köklük və tənbellik, narahatlıq və məsuliyyət, kitablar və s. üçün daha az pul ayırmaq, əgər çox uşağınız varsa, dolanışq çətinliyi... Bəlkə yoldaşım Londonu sevmədi, onda key və tənbel bir axmaqla birlikdə sürgün həyatı yaşayıb cəzalanmış olaram.¹⁴³

İnsanların heyvanlardan əsaslı fərqlərinin olmadığını, xüsusilə qadınların və uşaqların heyvanlara daha yaxın varlıq olduğunu zənn edən bir insan üçün belə ağıl və vicdandan uzaq ifadələr son dərəcə təbiidir. Yoldaşını və uşaqlarını aşağı növ kimi görən insan, əlbəttə ki, onlara sevgi, hörmət göstərməz, onlar üçün fədakarlıq etmək və onlara qarşı hər hansı bir gözəlliyin olmasını istəməz, mənfəətinə uyğun olmadığı müddət boyu onlarla maraqlanmaz. Əslində, Darvinin ifadələri darvinist əxlaqda insan sevgisinin, yaxınlıq və dostluğun yaşana bilməyəcəyini bir daha göstərir.

Darvin özünə görə kişilərin qadınlardan daha üstün olduqları iddiasını isə belə ifadə etmişdi:

İki cinsin əqli cəhətdən fərqlərini kişilərin dərin düşünmə, məntiq, təxəyyül və ya yalnız duyğu və əllərdən istifadəni tələb edən hər işdə qadınlardan daha yüksək mövqelərə çatmaları göstərir. Şeir, şəkil, heykəltəraşlıq, musiqi, tarix, elm və fəlsəfə mövzularında öndə gələn qadın və kişilərin siyahısı hazırlansaydı, iki siyahını müqayisə etmək mümkün olmazdı. Bay Qaltonun "Hereditary genius" (İrsi dahi) adlı kitabında çox gözəl ifadə etdiyi kimi, əgər kişilər bir çox mövzuda qadınlar üzərində mübahisəsiz şəkildə üstünlüyə sahibdirlərsə, onda kişilərin orta hesabla zəhin gücünün qadınlara nisbətən yüksək olması lazımlığının nəticəsini orta hesablardan kənarlaşma qanunundan çıxara bilərik.¹⁴⁴

Şübhəsiz, Darvin bu yanlışlığı önə sürərkən heç bir elmi sübuta əsaslanmırdı. Darvinin qadınlar haqqındakı bu cür və ön mühakiməli iddiaları sürətlə öz dövründəki elm adamları arasında yayıldı.

Cenevrə Universitetində təbiət tarixi professoru olan materialist K.Voqt Darvinin gəldiyi bütün nəticələri (heç bir elmi qiymətləndirməyə qoymadan) qəbul edir və uşaq, qadın və qoca ağ dərilinin yetkin bir zənci ilə eyni zehni xüsusiyyətlərə və şəxsiyyətə sahib olduğunu, dolayısı ilə, onların aşağı sınıfdan olduqlarını iddia edirdi.¹⁴⁵ Voqt daha da irəli getmiş və qadınların kişilərdən çox aşağı heyvanlara yaxın olduğu yalanını önə çəkmişdi. Voqtun səhv düşüncələrinə görə, qadın təkamülü erkən dayandığı üçün inkişafı əngəllənmiş adam idi.¹⁴⁶ Voqtun bir başqa səhv iddiasına görə, mədəniyyət irəlilədikcə qadınla kişi arasındakı uçurum daha da böyüyürdü. Məsələn, Avropanın öndə gələn cəmiyyətlərində bu fərq daha böyük

idi.¹⁴⁷ Darvin Voqtun hədyanlarından olduqca təsirlənmişdi və onu ən əhəmiyyətli tərəfdarlarından hesab etdiyinə görə qürur hissi duyurdu.¹⁴⁸

Tarixin bir çox dövründə və Darvinin yaşadığı dövrdə (cəmiyyətlərin cəhaləti və geri qalmışlığı səbəbi ilə) qadınların müxtəlif sahələrdə arxa planda saxlandığı və bunun böyük nisbətdə reallaşdığı doğrudur. Ancaq bu, tamamilə yerli mədəniyyətdən, cəmiyyətin və ətrafın təsirindən qaynaqlanan vəziyyətdir. Darvin və tərəfdarlarının iddia etdikləri kimi, əsla bioloji yöndən geridə qalma deyil. Allah qadını və kişini bərabər yaratmışdır. Kişinin qadınlardan üstün olduğunu iddia edib qadınlara bu yolla təzyiq göstərməklə, onlara qarşı ikinci sinif insan davranışı göstərmək din əxlaqının yaşanmadığı cəmiyyətlərə xas vəhşilikdir. Dövrümüzdə bərabər fürsətlər verildiyində qadınların da kişilər qədər müvəffəqiyyətli, ağıllı və qabiliyyətli olduqları bilinir və bunun saysız nümunəsi vardır.

Kəllə ölçülərinə əsaslanan cinsi ayır-seçkilik

Bəzi təkamülçü elm adamları qadınların daha aşağı olduqlarını göstərmək üçün özlərinə görə qadınların beyin həcmələrinin daha kiçik olduğunu sübut etməyə çalışdılar. Əvvəlcə, qadınların kəllə ölçülərini götürmək kimi son dərəcə alçaldıcı və məntiq xarici üsullara əl atdılar. Beyin nə qədər böyük olarsa, zəkanın da o qədər inkişaf etdiyini zənn etdikləri üçün (bunun elmi baxımdan əsaslı müqayisə olmadığı bu gün dəqiq olaraq məlumdur), kəllələri müqayisə etməklə qadınların aşağı olduqlarını sübut edəcəklərini iddia etdilər. Bu, əslində, Darvinin kitabında bildirdiyi elmdən kənar üsullardan biriydi:

Fərqli zehni qabiliyyətlər mərhələli şəkildə öz-özlərinə inkişaf etdikdə beyinin böyüməsi demək olar ki, qətidir... İnsan beyninin vücuduna görə böyük nisbəti (eyni nisbət qorilla və oranqutanla müqayisə edildiyində) insanın inkişaf etmiş zehni gücləri ilə yaxından əlaqəlidir... İnsan beyninin böyüklüyü ilə zehni qabiliyyətlərin inkişafı arasında (vəhşilərin və mədəni irqlərin, qədim və indiki insanların kəllələrin müqayisə edilməsi və bütün onurğalı ardıcılığının bənzərlikləri ilə dəstəklənən) bir növ yaxın əlaqə vardır.¹⁴⁹

Darvinin dövründəki ibtidai elmi şərtlərdə önə sürdüyü iddiasına görə, kəllə ölçüləri və beyin həcmələrinə görə görülən işlərin nəticələri təkamül nəzəriyyəsini dəstəkləyən bilgilər ortaya qoyacaqdı. Necə ki, elmi bilik və araşdırmalar bu iddianın tam əksini ortaya qoydu. Fərqli kəllə ölçüləri və ya beyin həcmələri heç bir şəkildə təkamülü dəstəkləyən bir bilgi vermirdi. Necə ki, bu ölçülərin elmi baxımdan əsaslı müqayisə olmadığı bu gün artıq qəti şəkildə qəbul edilir.

Qadınların sözdə aşağı cins olduqlarını kraniologiyadan (kəllə elmini) istifadə etməklə özünə görə isbat edə biləcəyini zənn edən elm adamlarından biri də P.Broka idi. Fiziki antropologiyanın qurucularından sayılan Broka insan qruplarının kəllələrini ölçməklə onlara dəyər vermək kimi ibtidai üsullardan istifadə edirdi və bu ibtidailiyi həm də müdafiə edirdi.¹⁵⁰ Broka apardığı sözdə elmi ölçmələrin ardından bu yanlış məntiqi qarşıya qoymuşdu: ümumiyyətlə, beyin yaşlılara nisbətən yetkinlərdə, orta kişiye görə seçmə bir kişidə və aşağı irqlərə görə üstün irqlərdə daha böyükdür... Digər şeylər bərabər olduğu vəziyyətdə zəkanın inkişafı ilə beyinin həcmi arasında əhəmiyyətli bir əlaqə vardır.¹⁵¹

Broka xüsusilə qadınlarla kişilərin arasındakı zehin və kəllə quruluşu fərqlilikləri ilə də maraqlanırdı. Topladığı kəllə ölçülərini ön mühakiməli şərtlərlə qiymətləndirmiş və qadınların zehni olaraq daha aşağı olduğu fərziyyəsini ortaya qoymuşdu.¹⁵² Bundan başqa, Broka qadınlarla kişilərin arasındakı beyin fərqliliyinin öz dövründə getdikcə daha da böyüdüyünü iddia etmişdi. Halbuki, bu iddiasını əsaslandırmaq üçün elmi bilgisi yox idi. Bu iddiasını özünə görə dəstəkləmək üçün başqa bir elmdən kənar fərziyyə ortaya atmışdı: ona görə bu artan fərqliliyin səbəbi üstün kişi ilə passiv qadın üzərində fərqliləşən təkamülü təzyiq idi.¹⁵³

Brokanın ortaya qoyduğu nəticələrin elmi dəyər daşmadığı günümüzdəki təkamülçülər tərəfindən də etiraf edilir. Quld, Brokanın elmi olmayan bu nəticələri haqqında bu şərh etmişdir:

Brokanın məlumatları diqqətlə seçilib toplanmış və daha sonra əvvəlki nəticələr yönündə şüursuz şəkildə istifadə edilmişlər.¹⁵⁴

Başqa sözlə, Broka əldə etdiyi məlumatları təkamül nəzəriyyəsinin yalanlarına görə şüursuz şəkildə və ön mühakimə ilə şərh etmişdi.

Kəllə ölçülərindən istifadə etməklə qadınları aşağı görən təkamülçülər arasında sosial psixologiyanın qurucularından Q.Bon da var idi. Bon belə deyirdi:

Ən ağıllı irqlərdə... çoxlu sayda qadın beyninin böyüklüyü ən inkişaf etmiş kişi beynindən çox qorillaların beyninə daha yaxındır. Bu alçaqlıq diqqəti o qədər cəlb edir ki, heç kim bir anlıq belə buna qarşı çıxmır. Bu vəziyyətin yalnız dərəcəsini müzakirə etmək olar... Qadınlar... insan təkamülünün ən aşağı formalarını təmsil edirlər və... yetkin, mədəni bir kişidən çox uşaqlara və vəhşilərə daha yaxındırlar. Qərarlısızlıq, əsassızlıq, düşüncəsizlik, məntiqsizlik və mühakimə çatışmazlığı kimi mövzularda üstünlük göstərilir. Şübhəsiz ki, seçmə qadınlar da vardır... ancaq onlara cüt başlı bir qorilla kimi əcaiblərin doğulması qədər nadir rast gəlinir. Nəticədə, onları tamamilə görməzlikdən gələ bilərik.¹⁵⁵

Darvinistlər digər bir çox iddialarında olduğu kimi, qadınlar haqqındakı iddialarında da yanılırlar. Qadınların şəfqətli, mehriban, mərhəmətli, incə düşüncəli olmaları onları təkamülçülərin zənn etdiyi kimi aşağı edən deyil, tam əksinə, daha da üstün edən xüsusiyyətlərdir. İnsanı bir növ heyvan kimi görməyə kodlaşmış təkamülçülər belə insani xüsusiyyətləri özlərinə görə geridə qalmışlıq kimi qiymətləndirə bilirlər. Ancaq bunlar insanın həyat keyfiyyətini artıran əhəmiyyətli və gözəl xüsusiyyətlərdir. Sənət, ədəbiyyat, texnologiya kimi bir çox sahədə inkişafı və irəliləyişi təmin edən, təkamülçülərin varlığını əsla qəbul etmək istəmədikləri söz mövzusu insani xüsusiyyətlərdir.

Elm Darvini bir daha yenə yalanlayır

Darvin və bəzi müasirləri nə qədər kəllə ölçmələri aparıb insanları irq və cinsiyyətinə görə "aşağı" və ya "üstün" adı ilə təsnif etsələr də, Darvinin bir çox iddiası kimi, bu da indiki dövrdə elm tərəfindən əsassız edilmişdir. Kəllə və beyin böyüklüyünün zəka və ya zehni güclə müəyyən əlaqəsinin olmadığı aydın olmuşdur.

Beyin böyüklüyü ilə zəkanın düz mütənasib olmadığı, əslində, təbiətdə açıq şəkildə görünür. Məsələn, fillərin və balinaların beyni insan beyni ilə müqayisədə çox böyükdür. Ancaq insanın bütün bu canlılardan daha ağıllı olduğu aydındır. Bundan başqa, dövrümüzdə insanların kəllə həcmi 700 sm³ ilə 2.200 sm³ arasında dəyişir.¹⁵⁶

Lakin bu fərqliliklər insan zəkalarının arasındakı fərqliliyi təyin edən xüsusiyyətlər deyil.

Kəllə ölçmələrindən başqa, genetika elmi də Darvinin qadın və kişi arasındakı fərqliliklərlə əlaqədar iddialarının doğru olmadığını ortaya çıxarmışdır. İrsiyyət qanunlarına görə, kişi həm qız, həm də oğullarına genlərini köçürə bilər. Əgər kişi Darvinin iddia etdiyi kimi bioloji yöndən üstün xüsusiyyətlərə sahibdirsə, onda onun qız uşağı da bioloji olaraq eyni üstün xüsusiyyətlərə sahib olar, dolayısıyla, həm qadın və həm də kişilər eyni xüsusiyyətləri paylaşa bilər. Ancaq Darvin və müasirləri genetika elmi haqqında heç bir şey bilmirdilər. Hətta Darvin bir növün qazandığı xüsusiyyətlərin yalnız bir cinsdən gəldiyini önə sürə biləcək qədər bu mövzuda bilgisiz idi.¹⁵⁷ Darvin bundan başqa, dahilik, təxəyyül və məntiq kimi üstün xüsusiyyətlərin qızdan çox oğlana köçürüldüyünü qarşıya qoyacaq qədər cahil açıqlamalar vermişdir.¹⁵⁸

Quran əxlaqına görə qadınla kişi bərabərdir, üstünlük əxlaqa görədir

Quran əxlaqında qadınla kişinin arasında heç bir fərq yoxdur. Allah Quranda qadınlara və kişilərə bərabər məsuliyyətlər vermiş, hamısını eyni mövzulardan məsul tutmuşdur. Bir insanı Allah qatında onun qadın və ya kişi olması üstün etmir. Onu üstün edən Allah qorxusu, Allah`a olan dərin sevgisi, bağlılığı və gözəl əxlaqdır. Rəbbimiz bir ayəsində qadın və ya kişi olmasından asılı olmayaraq, yaxşı və gözəl davrananların əxlaqlarının qarşılığını ən gözəl şəkildə alacağını belə xəbər vermişdir:

Mömin olmaqla bərabər, yaxşı işlər görən kişilər və qadınlar cənnətə daxil olurlar. Onlara xurma çərdəyi qədər haqsızlıq edilməz! (Nisa surəsi, 124)

Allah Quranda kişi və qadın olmasından asılı olmayaraq, iman edən hər bir şəxsə xas olan xüsusiyyətləri belə açıqlamışdır:

Mömin kişilərlə mömin qadınlar bir-birinə dostdurlar. Onlar yaxşı işlər görməyi əmr edər, pis işləri yasaq edər, namaz qılıb zəkat verər, Allah`a və Peyğəmbərinə itaət edirlər. Allah, əlbəttə ki, onlara rəhm edəcəkdir. Allah, həqiqətən, yenilməz qüvvət sahibi, hikmət sahibidir! (Tövbə surəsi, 71)

Allah`ın ayədə bildirdiyi kimi, hər insanın cinsiyyəti nəzərdə tutulmadan məsuliyyətləri eynidir. Bu vəzifələri nöqsansız yerinə yetirən, yalnız Allah`a yönələn və Allah`dan qorxub çəkinən qadın və kişiləri Allah belə müjdələmişdir:

Rəbbi də onların dualarını qəbul edərək cavab verdi: “İstər kişi, istərsə də qadın olsun, Mən heç birinizin əməlini puça çıxarmaram.... (Ali-İmran surəsi, 195)

Darvinistlərin meyar kimi götürdüyü zehni xüsusiyyətlər Allah'ın insanlara cinsi ayrı-seçkilik olmadan verdiyi qabiliyyətlərdir. Allah bir ayədə **“Ey iman gətirənlər! Əgər Allah'dan qorxsanız, O, sizə haqla nahağı ayırd edən (bir nur) verər... (Ənfal surəsi, 29)”** buyurur. Allah'ın ayədə bildirdiyi kimi, mühakimə qabiliyyəti və dolayısıyla ağıl cinsiyyətə görə deyil, Allah qorxusuna görə formalaşır.

İmanın qazandırdığı ağıl ilə hərəkət edən hər insan qadın və kişi olmasına baxmayaraq, bir çox mövzuda müvəffəqiyyət əldə edə bilər, üstün xüsusiyyətlər qazana bilər. Səmimi iman edən insan isə ən çox Allah'ın rızasını, rəhmətini və cənnətini qazanmaq üçün səy göstərir.

Darvinizm və əxlaqi pozuntu

Əxlaqi degenerasiyada davamlı artım. Əvvəl ayıb sayılan, pislənən, qadağan edilən, təsdiqlənməyən davranışların zamanla və yavaş-yavaş qəbul edilməyə başlanması, hətta bir müddət sonra daha da maraq göstərilən və geniş yayılan davranışa çevrilməsi bir çoxlarının fərqiində olmadığı, amma son dərəcə əhəmiyyətli olan bir problemdir. Cəmiyyətdə təcavüzkarlığın, saxtakarlığın artması, ər və arvadın bir-birlərini asan şəkildə aldatması, hətta bəzən hər iki tərəfin bunu qəbul etməsi, boşanmaların artması, yaxın vaxtlara qədər əxlaqsızlıq kimi bilinən həyat şəkillərinin və davranışların fərqli seçim, marginallıq adı altında sözdə qanuni görülüb yayılması, homoseksuallıq kimi pozğunluqların qəbul edilməsi, narkotik və spirtli içkilərdən asılılığın ciddi şəkildə artması, soyğun, fırıldaqçılıq, quldurluq kimi hadisələrin sayının artması, insanların daha asan cinayət törətmələri, cinayət nisbətlərinin və cinayətə meyilliyin artması, insanların bir-birlərinə sevgi və hörmətlərinin qalmaması, dedi-qodunun yayılması əxlaqi degenerasiyanın ortaya çıxma şəkillərindən yalnız bir neçəsidir. Xüsusilə bəzi qərb ölkələrinin içində olduğu vəziyyət söz mövzusu degenerasiyanın necə təhlükəli olduğunu açıq şəkildə göstərir.

Bütün bu mənfi halların mənşəyində insanların nə üçün var olduqları sualına verdikləri səhv cavablar durur. İnsan həqiqətdə özünü yoxdan yaradan uca Allah'ı tanımaq üçün vardır. İnsanın qəlbi ancaq Allah'ı xatırlamaqla rahatlıq tapar. Allah **“... Bilin ki, qəlblər yalnız Allah'ı zikr etməklə aram tapar! (Rəd surəsi, 28)”** buyurmaqla insanların səhv yerlərdə axtardığı hüsurun həqiqi qaynağını bildirir. İnsana dünyada xoşbəxtlik və hüsur verən həyat forması Allah'ın insanlara əmr etdiyi din əxlaqidir.

Odur ki, bu həqiqəti görməzlikdən gəlmək əxlaqi degenerasiyanı və bu da öz növbəsində bədbəxt, ümitsiz və ruhi sıxıntı içində olan insanları meydana gətirir.

Bu əxlaqi tənəzzülü meydana gətirən ən böyük amillərdən biri də insanı Allah'ın qulu deyil, təsadüfən ortaya çıxmış eqoist heyvan kimi təyin edən darvinist ideologiyadır. Bu elm və ağıldan kənar iddiaya görə, insanın heyvanlardan fərqli qanunlara və əxlaqi dəyərlərə sahib olması gözlənilməməlidir. Həyat mübarizə yeridir və insan həyatda qalib müvəffəqiyyət əldə edə bilmək üçün digər insanlara qarşı var gücü ilə mübarizə aparmalı, mərhəmətsiz olmalıdır. Bu isə gözəl əxlaqa dair xüsusiyyətlərin heçə sayılması deməkdir. Kaliforniya Berkeley Universitetinin

professoru F.E.Conson "Defeating Darwinism" (Darvinizmi məğlub etmək) adlı kitabında 1960-cı illərdən etibarən dini inancların zəifləməsi və materialist dünya görüşünün hakim olması ilə cəmiyyət həyatında ortaya çıxan mənfi hallardan belə bəhs edir:

1960-cı illərin İkinci Amerika Müstəqillik Bəyannaməsini meydana gətirdiyini söyləmək haradasa doğru olar. Bu, bəzi insanların Allah'dan qopub ayrılımlarının bəyannaməsidir. Bu cür elanın arxasından daha böyük ölçülərdə əxlaqi və hüquqi problemlərin yaranması gözlənilməlidir, həqiqətən də, belə oldu...¹⁵⁹

M.Denton 20-ci əsrə damğasını vuran bələlərə darvinizm nəzərdə tutulmadan qiymət verilə bilməyəcəyini ifadə edir və belə deyir:

Darvinist inqilab olmadan iyirminci əsr aydın ola bilməz. Son səksən ildə dünyanı təsiri altına alan mənfi sosial və siyasi cərəyanlar darvinizmin intellektual sanksiyası olmadan reallaşa bilməzdi. On doqquzuncu əsrdə getdikcə artan dinsiz dünyagörüşünün başlanğıcda təkamülün qəbul edilməsini asanlaşdırdığını söyləyərkən, indiki dövrdə iyirminci əsrin aqnostik və skeptik dünyagörüşündən böyük ehtimalla hər şeydən çox darvinizmin məsul olduğunu xatırlamaq yerində olar. Bir zamanlar materializmin nəticəsi olan (nəzəriyyə), dövrümüzdə onun dayaq nöqtəsi halını almışdır.¹⁶⁰

Bu yerdə darvinizmin əxlaqi tənəzzülə və degenerasiyaya zəmin hazırlayan iddialarının maddələr halında araşdırılması yerinə düşər.

Darvinizm ateizmə əsas təşkil edir

Darvinizmin materialist çevrələr tərəfindən böyük qərarlılıqla müdafiə olunmasının ən əhəmiyyətli səbəbi darvinizmin ateist yönüdür.

Ateizm qədim dövrlərdən bəri mövcud olmuşdur. Ancaq darvinizmlə yanaşı, ateistlər əsrlərlə cavab verə bilmədikləri "canlılar və insan necə mövcud oldu" sualına sözdə elmi cavab tapdıqlarını zənn etdilər. Kainatdakı nizam və tarazlığın təsadüflərin nəticəsi olduğunu önə sürür, kainatda heç bir məqsədin olmadığını iddia edirdilər. Halbuki, bu görüşlərin hamısı 20-ci əsrdəki elmi, siyasi və ictimai inkişaflarla alt-üst oldu. Astronomiyadan biologiyaya, psixologiyadan ictimai əxlaqa qədər bir çox fərqli sahədə olan tapıntı, təsbit və nəticələr təkamül nəzəriyyəsinin tezislərini və ateizmin bütün fərziyyələrini təmələndən çökdürdü.

Darvinizmin qaçılmaz şəkildə ateizmlə nəticələndiyini bir çox təkamülçü və materialist də qəbul edir. Bunu ilk dəfə açıq şəkildə T.Hakslı ifadə etmiş, bir insanın təkamül nəzəriyyəsinə tamamilə qəbul etdiyində dinə inanmayacağını söyləmişdi.

"Cornell" Universitetində tarix professoru olan U.Provayn, eyni zamanda, təkamülçüdür. Provayn təkamül nəzəriyyəsinə inanan birisinin həyat görüşünün dinlə tamamilə ziddiyyət təşkil etdiyini açıqlayır.¹⁶¹

"American Association for the Advancement of Atheism"-in (Ateizmin inkişafı üçün amerikan birliyi) rəhbəri Ç.Smit: "Təkamül ateizmdir", - deməklə eyni həqiqəti qəbul edir.¹⁶²

Berkeley Universiteti professorlarından F.Conson təkamül nəzəriyyəsinin ateist və din əxlaqına uyğun olmayan fikir cərəyanları üçün daşdığı əhəmiyyəti belə açıqlayır:

... Darvinizmin qəbul edilməsi Allah'ın varlığının inkar edilməsi mənasını verirdi və nəticədə, Allah'ın vəhyinə söykənən dinin yerinə təkamüli naturalizmə

(materializmə) əsaslanan azğın bir inanc yaradıldı. Bu azğın inanc yalnız elmin deyil, hökumətlərin, hüququn və əxlaqın da təməl inancını meydana gətirdi və modernizmin təməl fəlsəfəsi sayıldı.¹⁶³

Consonun ifadə etdiyi kimi, darvinizm və materializmə kor-koranə inanan bir çox elm adamı elmi özlərinə görə Allah'ı inkar vasitəsi kimi istifadə etməyi ən əhəmiyyətli hədəf təyin etmişlər. Halbuki, elm Allah'ın varlığının dəlillərini insanlara göstərən qiymətli bir vasitədir. Bunun ən əhəmiyyətli göstəricilərindən biri, xüsusilə son iyirmi il içində elm dünyasında yaradılış həqiqətini müdafiə edən elm adamlarının sayında artımın olmasıdır. Aparılan hər araşdırma, tədqiqat və tapıntı, əldə edilən hər yeni məlumat bütün kainatda son dərəcə həssas və bir o qədər də qüsuruz tarazlığın varlığını göstərir, kainatın üstün və uca ağılın əsəri olduğunu ortaya qoyur. Bu ağıl hər cür əskiklik və nöqsanlıqdan münəzzəh, üstün qüdrət sahibi uca Allah'dır.

Molekulyar biolog M.Denton darvinizmin dinsizliyi gətirdiyini və insanın özünə baxış yönündə böyük təxribata səbəb olduğunu belə açıqlayır:

Darvinist nəzəriyyə insanın Allah'la əlaqəsini qopardığına görə və onu məqsədi və sonu olmayan kainatın içində başboş buraxdığına görə, təsiri bu qədər dərin olmuşdur. Dövrümüzdə insanların insanlığa baxış yönələrinə və kainatdakı yerlərinə bu qədər dərinədən və mənfi istiqamətdə təsir edən başqa bir fikir yoxdur.

Darvinin yeni və inqilabçı (eyni zamanda, ağıl və elmdən kənar) düşüncəsi dünya həyatındakı bütün müxtəlifliyin (insanların əvvəllər inandığı kimi, Allah'ın yaratmasının deyil) təbii və təsadüfi proseslərin nəticəsində meydana gəldiyini önə sürür. (Allah'ı tənzih edirik.) Bu yanlış iddianın qəbulu... Qərb cəmiyyətinin dinsizləşdirilməsində qəti rol oynamışdır...¹⁶⁴

Cəmiyyətlərin Allah'a olan inanclarının itməsi və ya zəifləməsi o cəmiyyətlər üçün ən böyük mənəvi müsibətdir. Allah qorxusu olmayan, ölümdən sonra gerçək sonsuz həyata qovuşacağını, dünyada etdiklərinə görə cənnət və ya cəhənnəmlə qarşılıq görəcəyini inkar edən insanlar olduqca təhlükəli, etibarsız, təcavüzkar, cinayətə meyilli, mərhəmətsiz və mənfəətpərəst olurlar. Allah'dan qorxmayan insan heç bir mövzuda sərhəd tanımaz. Qanunlara görə cəzalandırılmayacağını və ya müəyyən şəkildə belə cəzalardan xilas olacağını düşündüyü müddət boyu istənilən əxlaqsızlığı və qanunsuzluğu edə bilər, cəmiyyətdə hər cür narahatlığa səbəb ola bilər, insanları aldada və onlara zərər verə bilər və bunlara bənzər bir çox zülmü edə bilər.

Allah qorxusu və Allah sevgisi insanların gözəl əxlaqla yaşamasına, Allah'ın razı olacağı şəkildə davranmasına səbəb olur. Bu, həm cəmiyyətin inkişafına vasitə olur, həm də onu gücləndirir. Əksinə olduqda isə qarşıdurmalar, müharibə və döyüşlər, mərhəmətsizliklər, ədalətsizliklər davam edər.

Allah insanlara yaxşılığı, gözəlliyi, ədaləti, dürüstlüyü və nizamı əmr edir. Allah Quranda belə buyurur:

Mədyən tayfasına da qardaşları Şueybi göndərdik. (Şueyb) onlara belə dedi: "Ey camaatım! Allah'a ibadət edin. Sizin Ondən başqa heç bir tanrınız yoxdur. Artıq sizə Rəbbinizdən aşkar bir dəlil gəldi. Ölçüdə və tərəzidə düz olun. Adamların mallarının dəyərini azaltmayın. Yer üzü düzələndən sonra orada fitnə-fəsad törətməyin. Əgər siz möminsinizsə, bu, sizin üçün xeyirlidir! (Əraf surəsi, 85)

Hər yolun başında əyləşib Allah`a iman gətirənləri qorxudaraq Onun yolundan döndərməyin, onu əymək istəməyin. Xatırlayın ki, bir zaman siz çox az idiniz, amma (Allah) sizi çoxaltdı. Bir görün fitnə-fəsad törədənlərin axırı necə oldu! (Əraf surəsi, 86)

Darvinizm insanın başıboş və məqsədsiz olduğu yalanını önə sürür

Təkamülçü C.Q.Simpsonun aşağıdakı sözləri darvinizmin insan haqqındaki yanlışlığa əsaslanan dünyagörüşünü ən açıq şəkildə ifadə edir:

İnsan kainatda anlayış qabiliyyətinə və potensialına malik olan yeganə varlıqdır. Amma şüursuz və ağılsız maddələrin məhsuludur. Beləliklə, dünyaya gəlişini özü bacaran insan yalnız özünə məsuldur.¹⁶⁵

Klassik darvinist yalanlarından biri olan bu iddia ictimai çöküntünün əsasında yer alan əhəmiyyətli səbəblərdən biridir. Darvinistlər insanın dünyaya gəlişini özünün bacardığı yanılmasını önə sürərkən tək bir elmi sübut belə gətirə bilmir və ideoloji səbəblərlə bu yalanına dəstək verməyə çalışır. Bu həqiqətdən kənar iddiaya görə, insanın varlığının əvvəldən müəyyən edilən heç bir məqsədi yoxdur. Bu sözdə məqsədsiz varlıq onsuz da bir gün ölüb yox olacaq. Halbuki, həqiqət belə deyildir. Allah insanı yoxdan yaratmışdır. İnsanın yaradılışının müəyyən məqsədi vardır və bu məqsəd Quranda bildirilmişdir. Allah insanları Özünə qulluq etmələri üçün yaratmışdır. Hər insan dünyada qədərində təyin olunan zaman qədər qalır və bu zaman bitib öldükdən sonra yenidən diriləcək. Hər insan axirət günündə dünyada etdiklərində görə sorğu-sual ediləcək. Təkamülçülərin var gücü ilə bu həqiqəti rədd etməyə, unutmaya və unutdurmaya çalışması bu həqiqəti heç bir şəkildə dəyişdirməz. Dünyada ikən bu səhvlərindən dönmədikləri müddət boyu Allah`ı və axirət gününü inkar edənlər və insanın məqsədsiz varlıq olduğunu qarşıya qoyanlar hesab günə gəldiyində böyük peşmanlıq hissi keçirəcəklər. Rəbbimiz bu peşmanlığı Quranda belə xəbər vermişdir:

Gətirilib od üstündə saxlandıqları zaman sən onların: “Kaş ki, biz dünyaya qaytarılıb Rəbbimizin ayələrini yalan hesab etməyəydik və möminlərdən olaydıq!” – demələrini görəydin! (Ənam surəsi, 27)

İnsanlara məqsədsiz olduqlarının təlqininin verilməsi onları ümitsizliyə və boşluğa sürüyür. Bu yalana inananlar həyatı çox mənasız və lazımsız görür, bu isə böyük bir mənəvi çöküntüyə səbəb olur. Dövrümüzün öndə gələn təkamül tərəfdarlarından R.Dokinzin ağıl və məntiq xarici iddiaları da söz mövzusu materialist dünyagörüşünün tipik bir nümunəsidir. Dokinz insanların bir gen məşını olduğunu və yaranmalarının tək məqsədinin bu genləri sonrakı nəsə köçürmək olduğunu iddia edir. Dokinzə görə, nə kainatın, nə də insanın yaranmasının başqa məqsədi yoxdur. Bu yanlış düşüncəyə görə, bütün kainat və insanlar təsadüflərin və xaosun məhsuludur. Bu batil inancın insanları ümitsizliyə və bədbəxtliyə sürüməsi məlum məsələdir. Ölümlə birlikdə yox olub gedəcəyini düşünən bir insan üçün dünyadakı heç bir şeyin mənası olmaz. Dostluğun, sevginin, etdiyi yaxşılıqların,

yaşadıqlarının heç bir qarşılığı və davamı olmayacağını zənn edən insana heç bir gözəllik zövq verməz.

Bundan başqa, bu səhv məntiq səbəbi ilə insanlar işlədikləri pisləklərin qarşılığını almayacağını düşünlər. Bu da insanların müəyyən şəkildə ört-basdır edəcəklərini düşündükləri və ya cəzalandırılmayacağını zənn etdikləri pisləkləri heç çəkinmədən işləməsinə səbəb olur. Yalan danışmaqdan, ikiüzlü davranmaqdan, dedi-qodudan, haqsız qazandıqdan, mərhəmətsizlikdən, oğurluqdan və hətta cinayətdən belə çəkinməzlər. Belə yanlış düşüncəyə qapılan insanların sayının çoxaldığı cəmiyyətlərdə nizam və sabitlikdən danışmağın mümkün olmadığı hamıya məlumdur.

Darvinist təlqinlərin insan ruhuna verdiyi zərərin əsas nümunələrindən biri Dokinzin "Unweaving The Rainbow" (Göy qurşağını sökmək) adlı kitabının ön sözündə bu sözlərlə ifadə edilir:

İlk kitabımın nəşri kitabı oxuduqdan sonra verdiyi ürəksıxan xəbərdən çox narahat olduğumu və üç gecə yata bilmədiyimi etiraf etdi. Bəziləri də mənə səhərlər oyanmağa necə dözdüyümü soruşur. Uzaq bir ölkədən bir müəllim isə mənə giley dolu məktub göndərdi. Məktubunda eyni kitabı oxuyan bir şagirdinin göz yaşları içində yanına gəldiyini və həyatın mənasız və məqsədsiz olduğu düşüncəsinin ona pis təsir etdiyini yazmışdı. Müəllim digərlərinin də eyni "heçlik pessimizm"indən təsirlənməməyi üçün, həmin şagirdə kitabı başqalarına göstərməməyini tövsiyə etmişdi.¹⁶⁶

Dokinzin bu etirafında da görüldüyü kimi, darvinizmin insanlara təlqin etdiyi pessimizm və məqsədsizlik cəmiyyətlər üçün böyük təhlükədir. Bu təhlükənin ən əhəmiyyətli yönlərindən biri insanlara yalnız Dokinzin önə sürdüyü kimi, "ürəksıxan həqiqət"i təqdim etməsi deyil, əksinə, "ürəksıxan yalan" təqdim etməsi və onları "nəşəli həqiqət"dən ayırmağa çalışmasıdır. Bu nəşə, xoşbəxtlik və hüzur gətirən həqiqət insanın tək, başiboş, tərkdilmiş, məqsədsiz varlıq olmadığı və özünü yaradan Allah'ın təyin etdiyi məqsədə sahib olduğu həqiqətidir.

Allah'ın insanları müəyyən məqsədlə yaratdığını unudan cəmiyyətlər əxlaqi və mənəvi çöküntüyə düşər olmağa məhkumdurlar. Narkotik və spirtli içki aludəçilərinin, intihara cəhd edənlərin, içinə qapanıb sanki həyatdan küsənlərin, depressiya, stress kimi psixoloji problemləri olan insanların böyük hissəsi həyatın həqiqi məqsədini bilməyən insanlardır.

Prof. F.Hoyle təkamülçü olduğuna baxmayaraq, "Növlərin mənşəyi" kitabı ilə gələn nihilist (həyatın məqsədsiz və insani dəyərlərin əhəmiyyətsiz olduğu yanlışlığı) fəlsəfənin təhlükəsi haqqında belə deyir:

"Növlərin mənşəyi" kitabının nəşrindən sonra, sözdə elmi görüşlərin mənimsəməyi tərcih etdiyi nihilist fəlsəfənin insanlığı avtomatik şəkildə özünü yox etmə prosesinə apardığı düşüncəsi heç ağılımdan çıxmır. Həmin vaxtlar fəlakətlər üçün geri sayma başlamışdı.¹⁶⁷

Allah hər insanı Özünə qulluq etməsi üçün yaratmış və ona Öz ruhundan üfləmişdir. İnsan cansız maddələrdən təsadüflər nəticəsində meydana gələn varlıq deyil. İnsan uca Allah'ın yaratdığı, ağıl və vicdan verdiyi, müxtəlif nemətlər bəxş etdiyi bir varlıqdır. Darvinistlərin və materialistlərin məqsədsiz və başiboş zənn etdiyi insanın, əslində, əhəmiyyətli, üstün və qiymətli məqsədi vardır: özünü yaradan,

yoxdan var edən, yox ikən can və şüur verən uca Rəbbimizi həyatının hər anında razı etmək, Rəbbimizin əmrlərinə ciddiyyətlə və şövqlə tabe olmaq, bunun qarşılığında isə Allah`ın rəhmətini və sonsuzadək sürən cənnətini qazanmağı ümid etməkdir. İnsanın əsl həyatı ölümündən sonra başlayan axirət həyatıdır. İnsan dünyada cənnəti qazanmaq üçün yaşayır.

Allah insanların başiboş olmadığını Quran ayələrində belə bildirir:

Məgər insan elə güman edir ki, o, başlı-başına buraxılacaq?! (Qiyamət surəsi, 36)

Yoxsa sizi əbəs yerə yaratdığımızı və hüzurumuza qaytarılmayacağınızı güman edirdiniz? (Muminun surəsi, 115)

Sosial darvinizmin "İnsan heyvandır" yalanı

Darvinizmə görə insan bir heyvan növüdür. Bu ağıl və elmdən kənar iddiaya inananlar da insanın bütün xüsusiyyətlərinin "heyvan ataları"ndan miras qaldığını qarşıya qoyurlar. Bunun insanın özünə və digər insanlara baxış yönünə təhlükəli təsirləri vardır. İnsan heyvan növü kimi gördüyü digər insanlara dəyər verməz, düşüncələrinə əhəmiyyət verməz, həyatlarını dəyərsiz görər. Bir insanın ölümünü ağcaqanadın və ya itin ölümündən daha əhəmiyyətli görməz. Bir insanın ac və ya möhtac olması onu heyvan kimi görən və heyvanların döyüş və rəqabət yolu ilə inkişaf etdiyini düşünən bir insanı narahat etməz. Belə qorxunc dünyagörüşü insanların bir-birlərinə olan sevgi və hörmətlərini tamamilə ortadan qaldırır. Odur ki, darvinizmin yalanlarına aldananların bir daha düşünməsi və bu yalanın nəyə başa gələcəyini görməzlikdən gəlməsi çox əhəmiyyətlidir.

C.Q.Simpson darvinizmin insan haqqındakı düşüncələrindən belə bəhs edir:

Darvinin dünyasında insanın fərqli heyvan növü kimi təsvir olunmasından başqa xüsusi heç bir statusu yoxdur. Sözü tam mənası ilə təbiətin müəyyən parçasıdır və ondan ayrı deyil. Yaşayan hər cür canlı ilə (amöb, bağırsağ qurdu, birə, dəniz yosunu, palıd ağacı və ya meymun) əlaqə dərəcələri fərqli olsa da, bənzərlik təşkil edir. Müqayisə etmək lazım gələrsə, meymun kimi qardaşlara sahib olmaqdan, bağırsağ qurdu kimi qırx iki əmioğluya sahib olmaq bizə daha az empati hiss etdirə bilər.¹⁶⁸

Halbuki, bu həm elmdən, həm də ağıl və məntiqdən uzaq fikirdir. İnsan və heyvanlar Allah`ın yaratdığı iki fərqli varlıqdır. Heyvanlar heyvani instinktlərlə hərəkət edirlər və şüursuzdurlar. İnsan isə mühakimə qabiliyyətinə və şüura malik varlıqdır. İnsanın bir növ heyvan olduğunu iddia edənlərin məqsədi meşə qanunlarını insan cəmiyyətlərinə tətbiq etməyə çalışmalarıdır. Bu isə insanlara hüsur və rifah verən hər cür gözəlliyi ortadan qaldıran qorxunc xaosa səbəbdir.

Darvin məktublarından birində bu yanlış dünyagörüşünü ifadə etmiş və insanın heyvanlardan təkmilləşməsi yalanına əsaslanıb fikirlərinin hər hansı bir dəyərinin olub-olmadığını sorğu-sual etmişdir. Darvinin sözləri belədir:

Aşağı heyvanlardan inkişaf edən insan zehninin inandığı şeylərin hər hansı bir dəyərinin və ya əsaslılığının olub-olmadığı mövzusunda ağıma həmişə qorxunc şübhə gəlir. Bir meymunun zehmindəki inanclara (təbii ki, əgər varsa) kimsə güvənərdimi?¹⁶⁹

Darvinin sözləri təkamülçülərin insan haqqındakı dünyagörüşlərinin nə qədər dəhşətli olduğunun bir xülasəsi xüsusiyyətini daşıyır. Darvinin bu hədyanı qərb dünyasının əhəmiyyətli hissəsinə getdikcə hakim olmuşdur və indiki dövrdə bir çox ölkədə, hətta məktəblərdə oxudulan dərslər kitablarında da insanlara heyvan olduqları təlqini verilir. Məsələn, 1994-cü il nəşrli "Biology, visualizing life" (Biologiya: həyatı təsvir etmək) adlı dərslər kitabında deyilir:

Siz bir heyvansınız, yer soxulcanları, dinozavrlar, kəpənəklər və dəniz ulduzları ilə ortaq bir mirası bölüşürsünüz.¹⁷⁰

Elm və teologiya mövzularında universitetdə dərslər deyən və "Moral darwinism: how we became hedonists?" (Əxlaqi darvinizm: necə həzçi olduq?) adlı kitabın yazıçısı B.Viker Darvindən əvvəl və sonra insana baxış yönündə böyük səhvin olduğunu ifadə edir. İnsanlarla heyvanların arasındakı aşıla bilinməyən fərqliliklər görməzlikdən gəlinib insanların heyvanlarla bir tutulması yanlışlığının necə yayıldığını belə izah edir:

... Ənənəvi əxlaqın hamısı olmasa belə, əksəriyyəti, insanların fərqli növ olduğu fərziyyəsinə əsaslandırılır. Buna görə, cinayətin qadağan edilməsi insan təbiəti baxımından xarakterizə olunur. Öldürməyin! Nəyi öldürməyin? Mənənələrimi? (kiçik böcək növü). Qarışqa yeyənlərimi? Oranqutanları? Xeyr, başqa bir günahsız insanı öldürməyin. Ancaq darvinizmlə birlikdə insan və digər heyvanlar arasındakı növ ayrı-seçkiliyi tamamilə qarışır. Artıq çəkilməsi lazım olan əxlaqi bir cizgi yoxdur, çünki növlərin cizgisi silinmişdir.

R.Dokinz və P.Sinqer kimi darvinistlər bu azğınlığı bütün incəlikləri ilə etiraf edir və təbliğatını aparırlar. Dokinz "Blind watchmaker" (Kor saatsaz) adlı kitabında bunları deyir:

Özümüzü təkamülü yelpikdə yer almış bir heyvan olaraq gördüyümüzə artıq əxlaqımızın ya bütün canlılar üçün əsaslı olduğunu qəbul etməliyik, ya da əxlaqımızın hər hansı bir təməlinin olduğunu rədd etməliyik. Ümumiyyətlə, darvinistlər hər ikisi üçün əsassız bir vəziyyət deyirlər. Bəzi heyvanların insanlarla eyni əxlaqi səviyyədə olduqlarını düşünürlər. Bəzi yönərdən isə insanı bir heyvan kimi göstəririlər. Bir tərəfdən heyvan haqları üçün mübarizə aparır, digər tərəfdən isə formasını dəyişmiş, yaşlı və gücsüz insanın evcil heyvanlara göstərdiyimiz şəfqətdən kənar tutulmasının lazım olduğunu iddia edirlər.¹⁷¹

Göründüyü kimi, təkamül nəzəriyyəsinin insanı bir növ heyvan olaraq təqdim etmək istəməsinin əsas səbəblərindən biri bütün əxlaqi dəyərlərin ortadan qalxacağı bir dünya istəyidir. Əgər insan darvinizmin iddia etdiyi kimi, bir heyvan növüdürsə, hansı ki, bu heç bir şəkildə doğru deyil, onda əxlaqi heç bir dəyərin, hətta əxlaq anlayışının da insanlar üçün əhəmiyyəti qalmır. Bunun bir cəmiyyətə verəcəyi zərərin ölçüləri isə təxmin ediləndən də artıq ola bilər. Bax, bu səbəbə görə, bütün insanlıq darvinizmə və bu elm saxtakarlığının yalanlarına qarşı son dərəcə diqqətli olmalıdır.

Darvinizm sözdə insanların heyvanlardan fərqsiz olduqlarını qarşıya qoyarkən bunu yalnız fiziki və bioloji mənada iddia etmir, insan və heyvan davranışlarının da

bir-birindən fərqli olmadığını qəbul etdirməyə çalışır. Bu vəziyyətdə insana sözdə heyvan atalarından miras qaldığı iddia edilən şiddət, eqoizm, mərhəmətsiz rəqabət, təcavüzkarlıq, homoseksuallıq kimi pis xüsusiyyət və davranışlar insan üçün sanki təbii davranışlar statusuna gətirilir. Məsələn, təkamülçü elm adamı J.P.Darlington belə deyir:

Birinci nöqtə, eqoizm və şiddət doğuşdandır, ən uzaq atalarımızdan bizə miras qalmışdır. Onda şiddət insanlar üçün təbiidir, təkamülün bir məhsuludur.¹⁷²

Bu vəziyyətdə insanların hər cür cinayəti işləməsi normal qarşılır, cinayət törətmək üzrlü hesab edilir, hətta çox vaxt cəzalandırılmamağının lazım olduğu iddia edilir. Quld "Ever since Darwin" (Darvindən bu yana) adlı kitabında italyan professor, kriminoloji mütəxəssis S.Lombrozo ilə başlayan bu görüş haqqında belə deyir:

Günahkarlığa bağlı bioloji qaydalar elə də yeni sayılmazdı, amma S.Lombrozo (italyan həkim) bu müzakirəyə yeni, təkamüllü bir istiqamət verdi. Doğuşdan günahkarlar yalnız zehni tarazlığı anormal və ya xəstə deyildilər; daha əvvəlki bir təkamüllü mərhələyə geri düşmüş, sözün əsl mənası ilə nəslinə oxşamışdır. İbtidai və meymunabənzər atalarımızın irsi xüsusiyyətləri genetik repertuarımızda qorunur. Bəzi fərdlər normaldan çox irsi xüsusiyyətə sahib olaraq doğulur. Davranışları keçmişin bəzi vəhşi cəmiyyətlərinə uyğun olsa da, bu gün bu davranışlara cinayət deyirik. Doğuşdan günahkar olana acımaq olar, çünki özünə hakim ola bilməz.¹⁷³

Lombrozonun fikrini açıqlayan təkamülçü Quldun ifadələrində açıq şəkildə göründüyü kimi, cinayət törətmək tamamilə insanın iradəsi xaricində olan, insanlara sözdə heyvan atalarından miras qalan davranış kimi qəbul edilir. Halbuki, bu həqiqətdən kənar bir iddiadır. Allah hər insanı özünə davamlı pisliliyə əmr edən nəfsi və o pislilikdən qorunub çəkinməsinə, yaxşılıq etməsinə əmr edən vicdanı ilə birlikdə yaratmışdır. Ayələrdə belə buyurulmuşdur:

And olsun nəfsə və onu yaradana; sonra da ona günahlarını və pis əməllərdən çəkinməsinə öyrədənə ki, nəfsini təmizləyən mütləq nicat tapacaqdır! Onu (günaha) batıran isə, əlbəttə, ziyana uğrayacaqdır. (Şəms surəsi, 7-10)

Dolayısıyla, hər insan etdiyi hərəkətin yaxşı, yaxud pis və davranışının gözəl və ya çirkin olduğunu bilər. Hər insan pis olandan çəkinmək, yaxşı olanı etməklə məsuldur. Yaxşılıq edən insanlar gözəl rəftarlarının qarşılığını ən gözəl şəkildə alacaqları kimi, pislilik edənlər də etdikləri pisliliyin cəzasını mütləq çəkəcəklər. Hər cür cinayəti və əxlaqsızlığı qanuni göstərən təkamül nəzəriyyəsi isə insanları həm dünyada, həm də axirətdə böyük fəlakətin içinə sürüyür.

İnsan heyvan deyil. İnsan Allah'ın özünə ruhundan üflədiyi, ağıla, iradəyə, vicdana, sağlam düşüncəyə, doğrunu səhvədən ayırma anlayışına sahib olan və həmçinin düşünə bilən, qərar verə bilən, mühakimə edə bilən, cəza və mükafat verə bilən, yaşadıklarından dərs ala bilən, Allah'ın sınadığı bir varlıqdır. Bu xüsusiyyətlərin heç biri digər canlılarda yoxdur və ola da bilməz. Çünki bunlar insanın fiziki quruluşu və genləri ilə əlaqədar xüsusiyyətlər deyil. Bütün bunlar insanın ruhuna aid xüsusiyyətlərdir.

Elə isə ruh və ağıl sahibi olan insan bu həqiqəti hiss etməli, ona görə, şərəfli, iradəli və vicdanına uyğun həyat sürməlidir.

"Həyat mübarizəsi" yalanının gətirdiyi pis əxlaq

Daha əvvəl də ifadə etdiyimiz kimi, darvinizmin ən əsas səhvlərindən biri "həyat mübarizəsi" və "güclü olanın həyatda qalması" ifadələri ilə yekunlaşdırılan iddiadır. Təkamülçülərin həqiqətdən kənar iddialarına görə, həyat insan daxil bütün canlılar üçün bir mübarizə, döyüş və rəqabət yeridir. Belə bir dünyada sevgi, hörmət, əməkdaşlıq, fədakarlıq kimi gözəl əxlaq xüsusiyyətlərinə yer yoxdur.

Ç.Darvin "İnsanın törəməsi" adlı kitabında insanın bu günkü mövqeyinə mübarizə ilə gəldiyi və irəliləmək üçün mübarizəyə davam etməsinin şərt olduğu, heç bir qanunla bu irəliləmənin dayandırılmasının lazım olmadığı yalanını qarşıya qoymuşdur:

İnsan digər bütün heyvanlar kimi, günümüzdəki yüksək səviyyəsinə, şübhəsiz ki, sürətli törəməsinin nəticəsində həyat mübarizəsi aparmaqla gəlmişdir və əgər daha yüksəyə doğru irəliləyəcəksə, çətin keçən mübarizədə iştirak etməlidir.

Əks halda, qısa müddət ərzində passivləşər və daha yüksək qabiliyyətlərə sahib olan insanlar bu mübarizədə kifayət qədər müvəffəqiyyətli ola bilməzlər. Buna görə, təbii çoxalma nisbətində heç bir üsulla yox edilməməlidir. Bu, bizi müxtəlif pisliklərə yönləndirsə də. Bütün insanlar üçün açıq rəqabət olmalıdır.¹⁷⁴

Darvinizmin gətirdiyi qaranlıq dünyada əhəmiyyətli olan bir insanın həyatı boyu var gücü ilə mübarizə aparmasıdır. Halbuki, bu nə elmi əsası olan, nə də ağıl və məntiqə uyğun olan bir iddiadır. Bu, təhlükəli təlqinlərin tətbiq edilməsi ilə meydana gələn mühihdə dürüstlük, qəhrəmanlıq, fədakarlıq və sədaqətin yerinə saxtakarlıq, eqoistlik, yalançılıq, vəfasızlıq kimi xüsusiyyətlər etibarlı olar və ancaq bu pis xüsusiyyətlərə sahib olanlar qazanar. Darvinizmin bu səhv dünya və əxlaq anlayışının əsaslandığı təməllər təkamülçülər tərəfindən sətirlərdə tez-tez yazılır və insanlara təlqin edilir.

Məsələn, Yale Universitetindən həkim biolog L.L.Kadmor "The center of Life" (Həyatın mərkəzi) adlı bir məqaləsində təkamülçü həyat görüşündə mərhəmət və acımağa yer olmadığını açıq şəkildə etiraf edir:

Təkamül sərt və qaçılmazdır. Mərhəmətə və ya dürüst bir mübarizəyə yer yoxdur. Çoxlu orqanizm doğulur, buna görə də bunların bir çoxu ölməlidir. Əhəmiyyətli olan ayrılan bir sonrakı adamdan daha çox sizin genlərinizi daşıyan uşaq buraxıb-buraxmamağınızdır.¹⁷⁵

Kitabın digər hissələrində haqqında bəhsi keçən irqçilik, vəhşi kapitalizm, yevgeni kimi sosial darvinizmin gücləndirdiyi azğın və təhlükəli düşüncə və tətbiqlərin hamısı darvinizmin "həyatda qalma mübarizəsi və güclü olanın yaşayacağı" yalanının bir nəticəsidir. Halbuki, həyat mübarizə yeri deyil. İnsanın mübarizəsi yalnız öz nəfsi ilə və digər pisliklərlə olmalıdır. İnsan öz şəxsiyyətindəki və ətrafındakı pisliklərlə mübarizə aparıb həm özündə, həm də insanlar arasında sevgi, mərhəmət, şəfqət, sülh, güvən, hörmət, sədaqət, sevinc və hüsur kimi gözəllikləri hakim etməyə çalışmalıdır. Allah`ın razı olduğu və insanlar üçün seçdiyi din əxlaqı da bunu tələb edir.

Sosial darvinizm insan həyatına dəyər verməz

Darvinizmin "həyat mübarizəsi" doqmatı və insanların bir heyvan olduqları yalanı tətbiq edildiyində insan həyatı öz dəyərini itirir. Hər hansı bir səbəblə insan öldürmək, bir insanı aclığa, ölümə buraxmaq, müharibə və qırğın etmək, terror törətmək, əqli xəstə, üzrlü olduğu və ya başqa bir irqdən olduğu üçün insanları yox etmək məqbul sayılar və asanlaşar.

Bu azğın məntiqə tabe olub insan həyatına dəyər verməyənlərdən biri amerikalı sosial darvinist professor E.A.Rosstur. Rossun yanlış iddialarına görə, xristianlığın ortaya atdığı ictimai köməkləşmə və xeyriyyəçilik ayini ağılsız və axmaqların törəmələrinə və çoxalmalarına yarayan qoruyucu bir qalxanın inkişafına səbəb olmuşdur. Yenə Rossa görə, dövlət şikəstləri, məsələn, kar və dilsizləri qoruyur, sonra da bunlar törəyib şikəst irq meydana gətirirlər. Bütün bunlara sözdə təbii təkamüllü inkişafa mane olduqları üçün qarşı çıxan Rossa görə, dünyanı düzəltməyin yeganə yolu bütün axmaqları, bacarıqsızları və şikəstləri öz hallarına buraxmaqla təbii seleksiya müddətində ayrılmalarını gözləməkdir.¹⁷⁶

Bunun nə qədər mərhəmətsiz bir düşüncə olduğu açıq şəkildə ortadadır. İnsan vicdan sahibi olan varlıqdır və vicdanı zəifləri, düşkünləri, kasıbları, möhtacları qorumağı əmr edir. Əks halda, əgər insan insan kimi düşünmə qabiliyyətini itirərsə, bu dəfə, həqiqətən, heyvandan daha aşağı bir mövqeyə düşər. Çünki heyvanlar arasında da böyük həmrəylik və köməkləşmə vardır. (Ətraflı məlumat üçün baxın: "*Canlılarda fədakarlıq və ağıllı davranışlar*", Harun Yəhya, *Araşdırma Nəşriyyat*).

Ross insana dəyər verməyən yeganə sosial darvinist deyil. Onun dəhşət verici düşüncələrinə sahib çıxan bir çox darvinist var. Məsələn, Prinston Universitetində bioetika professoru olan təkamülü psixoloq Peter Sinqer ciddi fiziki əlilliyi olan insanların yaşamağa layiq görülməməklərinin lazım olduğunu söyləyəcək qədər irəli getmişdir. Bu zalımlığını mərhəmətsiz sözləri ilə belə ifadə etmişdir: "Əgər ciddi şəkildə əlilliyi olan bir uşağı insan olmayan bir heyvanla, məsələn, it və ya donuzla müqayisə etsək... insan olmayanın həmişə daha üstün xüsusiyyətlərinin olduğunu görürük... Yalnız insan uşağın *Homo sapiens* növünə aid olması həqiqəti bu uşağın donuz və ya itdən daha fərqli rəftar görməsinə səbəb olur. Ancaq növün bir üzvü olmaq təkbaşına əxlaqla əlaqədar deyil".¹⁷⁷

Sinqer darvinist vəhşiliyini daha da artırmış və zehni əlillərin yemək məqsədi ilə və ya elmi təcrübələr üçün öldürülə biləcəyini söyləmişdir. Şübhəsiz, bu, çox qorxunc bir vəhşilikdir. Ancaq darvinist məntiqdə belə vəhşiliklər də müdafiə olunur. Sinqerin sözləri belədir:

Zehni əlillərin yaşamaq haqları yoxdur və buna görə, (insan ətinə yönələn bir istək inkişaf etdirməyimiz lazım gəlsə) yemək üçün, yaxud elmi təcrübə məqsədi ilə onları öldürmək olar.¹⁷⁸

"Right To Die Society"-nin (Ölmə Haqqı Cəmiyyəti) keçmiş rəhbəri C.Fletçerin də zehni əlillər üçün bənzər iddiaları vardır:

Ən aşağı səviyyədə zəka və yaxud zehni qabiliyyətə sahib olmayan insanlar neçə orqanının çalışmasından və həyat funksiyalarını avtomatik şəkildə yerinə yetirməsindən asılı olmayaraq insan deyildirlər... Əqli əlilliyi olanların hər hansı bir

məsuliyyətləri yoxdur, heç olmamışdır və olmayacaq. Bu, əqli xəstələrin insan olmadığı mənasını verir.¹⁷⁹

Yeni doğulan körpələrin öldürülməsi isə insan həyatına dəyər verməyən darvinizmin məqbul gördüyü mərhəmətsiz, vəhşi tətbiqlərdən bir başqasıdır. Darvinizmin müdafiə etdiyi azğın və vicdansız düşüncələrdən biri də budur ki, yeni doğulan körpə ata-anasına çətinlik törədirsə və onları həyat mübarizəsində geri salırsa, təkamül baxımından bu körpə öldürülməlidir. Məsələn, Darvin yeni doğulan körpələrin öldürülməsinin heyvanlarda tez-tez görüldüyünü və bunun əhalini idarə etmək üçün əhəmiyyətli amil olduğunu iddia etmişdir. Təkamülçü B.Burke "Science" jurnalında bir yazısında bu mövzu haqqında belə deyir:

Bəzi heyvan növləri içərisində uşaq öldürmə təbii davranış kimi görünür. Bu, insanlar üçün də primat atalarımızdan qalan xüsusiyyət olaraq təbii görülə bilərmi?... Ç.Darvin "İnsanın törəməsi" adlı kitabında yeni doğulan körpələrin öldürülməsinin insan tarixi boyunca əhali artımının önlənməsi üçün istifadə edilən ən əhəmiyyətli üsul olduğunu yazmışdır.¹⁸⁰

Hekkel kimi darvinistlər isə yevgenidən bəhs edilən hissədə də danışıldığı kimi, intiharı təşviq etmiş və həyatın dözülməz olduğunu düşünənlərin intihar etməklə həyatlarını sona çatdırma haqqına sahib olduqlarını iddia etmişlər. Ancaq Allah insanlara canlarına qiyməti haram etmişdir.

Yevgeni, evtanazi və irqçilikdən bəhs edilən hissələrdə qeyd etdiyimiz bütün bu vəhşi tətbiq və inanclar darvinizmin insan həyatına heç əhəmiyyət verməyən bir ideologiya olduğunu göstərən nümunələrdir və elmi heç bir dəyəri olmayan hədyanlar üzərinə qurulmuşdur.

Halbuki, hər insanın həyatı böyük əhəmiyyət daşıyır. Quran əlaqında insanlar bir-birlərini çox qiymətli və əhəmiyyətli görürlər və bir-birilərinə qarşı fədakar davranırlar. Bir mömin özünün ehtiyacı olsa da, yeməyini digərinə verər:

Onlar öz iştahaları çəkdiyi halda, yeməyi yoxsula, yetimə və əsirə yedirirlər. (İnsan surəsi, 8)

Müsəlmanlar yoxsulları və yetimləri qorumaqla, onların mallarını ədalətlə onlara verməklə, yolda qalana kömək etməklə, zəif qadınları, kişiləri, uşaqları və yaşlıları qorumaqla vəzifəlidirlər. Allah, məsələn, bir ayəsində ata-anaya "of" belə deyilməməsini əmr etmiş (İsra surəsi, 23) və bütün insanlara bir-birlərinə sözün ən gözəlini söyləmələrini buyurmuşdur (İsra surəsi, 53). Bir başqa ayədə isə Allah: **"...Hər kəs bir kimsəni öldürməmiş və yer üzündə fitnə-fəsad törətməmiş bir şəxsi öldürsə, o, bütün insanları öldürmüş kimi olur. Hər kəs belə bir kimsəni diriltsə, o, bütün insanları diriltmiş kimi olur..."** (Maidə surəsi, 32)" - buyurur.

Hər üzvünün bir-birini ruh və ağıl sahibi, qiymətli, əhəmiyyətli insan kimi gördüyü bir cəmiyyətin sülh, hüsur, təhlükəsizlik içində və sevgi və hörmət dolu həyat yaşayacağı açıq bir həqiqətdir.

Təkamüli psixologiya yanılması

Darvinin "Növlərin mənşəyi və insanın törəməsi" adlı kitablarının nəşr olunmasının ardından bir çox təkamülçü insanın sosial davranışlarının, hisslərinin,

mühakimələrinin, fikirlərinin, qısa olaraq insan ruhuna aid xüsusiyyətlərin təkamül tərəfindən necə şəkilləndirilməsi haqqında fərziyyələr qurmağa başladı. Darvin də bu təkamülçülər arasında idi. Ən məşhur yanılmaya görə, əgər vücudumuzun görünüşü və çalışması təkamüllə şəkilləndirilmişdirsə, onda bu vücudla göstərdiyimiz davranışlar da təkamüllə şəkilləndirilmiş olmalı idi. Beləliklə, canlıların bioloji strukturlarının da təkamüllə necə meydana gəldiyini açıqlaya bilməyən təkamülçülər insan ruhuna aid xüsusiyyətlərin sözdə təkamülünə dair hekayələr uydurmağa başladılar.

Darvin hələ "Növlərin mənşəyi"ndə gələcəkdə psixologiyanın təməlinin təkamülə əsaslanacağını iddia edir və bu xəyali iddiasını belə ifadə edirdi:

Uzaq gələcəkdə daha əhəmiyyətli araşdırmalara açıq sahələr görürəm. Psixologiya yeni təməl üzərinə qurulacaq; zehni güc və istedadın addım-addım qazanılmasına əsaslanan bir təməl. İnsanın mənşəyi və tarixi işıqlanacaq.¹⁸¹

Heyvan və insan davranışlarının mənşəyini təkamülü şəkildə açıqlamaq üçün ilk əhatəli cəhd Harvard Universitetinin böcək tədqiqatçısı E.O.Uilsondan gəldi. Uilson bu cəhdi bütün müvəffəqiyyətsizliyinə baxmayaraq, "sosiobiologiya" olaraq adlandırdı.

Uilson 1975-ci ildə nəşr etdiyi "*Sociobiology: The new synthesis*" (Sosiobiologiya: yeni sintez) adlı kitabında heyvani davranışların hamısının bioloji əsasının olduğunu iddia etdi. Bu yanılmasını bioloji təkamülə əsaslandıran Uilson heyvan və insanların davranışlarına nəzarət edən xüsusi genlərin olduğunu zənn edirdi. Uilsonun əsl ixtisası böcək mövzusu idi və kitabının ilk 26 hissəsində böcəklərdən danışdı. Kitabın 27-ci hissəsində isə bu iddialarını insanlara uyğunlaşdırmağa cəhd etmişdi. 1978-ci ildə "Human nature" (İnsan təbiəti) adlı kitabında da kin, təcavüzkarlıq, özgə qorxusu, uyğunluq, homoseksuallıq, kişilərlə qadınlar arasında xarakterik fərqliliklər kimi insan davranışlarından məsul genlərin olduğuna dair fərziyyələrə geniş yer verdi. Uilsonun kitab və yazılarında ortaya qoyduğu bu iddialar heç bir zaman fərziyyə olmaqdan irəli gedə bilmədi. Uilson və təqibçilərinin iddiaları elmi tapıntılar tərəfindən heç vaxt dəstəklənmədi. Tam əksinə, elmi məlumat və tapıntıların hər biri Uilson və onunla eyni fikirdə olanların yanıldıqlarını ortaya qoydu.

Uilsonun bir başqa elmdən kənar iddiası da canlıların yalnız gen daşımaqla məsul vasitələr olduqları və ən əhəmiyyətli vəzifələrinin bu genləri daşıyıb gələcək nəsillərə köçürmək olduğu idi. Uilsonun elmdən kənar fikirlərinə görə, təkamül genlərin təkamülü idi, təbii seleksiya genləri seçirdi, dolayısıyla, ən əhəmiyyətli şey genlər idi. Uilson "*Sociobiology: The new synthesis* (Sosiobiologiya: yeni sintez) adlı kitabında heç bir elmi dəyər daşımayan bu iddiasını belə ifadə edirdi:

Darvinist mənada canlı özü üçün yaşamaz. Təməl funksiyası başqa canlılar çoxaltmaq da deyil; genləri çoxaldar və genlərin keçici daşıyıcısı olaraq xidmət edər. Cinsi artımla meydana gələn hər canlı o növü meydana gətirən genlərin xüsusi və təsadüfi alt qrupudur. Təbii seleksiya bəzi genlərin eyni xromosomdakı digər genlərə üstün gəlib gələcək nəsillərdə nümayəndəlik qazandığı bir müddətdir. Bu vasitə mümkün olan ən az biokimyəvi qarışıqlıqla genləri qoruyan və yayan mühərrikin bir parçasıdır. S.Bulerin məşhur "bir toyuq yalnız bir yumurtanın başqa bir yumurta çıxarma yoludur" sözü yeniləşdirilmişdir: orqanizm yalnız DNT-nin daha çox DNT çıxarmasının bir yoludur.¹⁸²

Uilsonun iddialarının heç bir elmi əsası yox idi. İddiaları təkamülçü ön mühakimələrinin yalnız bir nəticəsi idi. Təkamülçülər arasında da Uilsonun fərziyyələrinə etiraz edənlər oldu. Bunlardan biri S.C.Quld idi:

Ancaq Uilsonun daha güclü iddiaları var. 27-ci hissə... insan davranışlarındakı (kindarlıq, təcavüzkarlıq, özgəyə düşmənlik, uyğunluq, homoseksuallıq və qərb cəmiyyətində qadın və kişi arasındakı xarakterik xüsusiyyətlər kimi) tipik və dəyişkən xüsusiyyətlər üçün genlərin olduğu haqqında əhatəli fərziyyədir.¹⁸³

Uilsonla başlayan insan davranışları haqqındakı təkamülçü fərziyyələr R.Dokinzlə ən ağıla sığmaz və məntiq xarici nöqtələrə qədər çatdı.

Dokinz və eqoist genləri daşıyan robotlar

Sosiobiologiyanın və günümüzdəki davamı olan təkamülü psixologiyanın genlər haqqındakı elmdən kənar iddialarının nəticəsində Oksford Universitetindən təkamülçü zooloq Riçard Dokinz tərəfindən məşhurlaşdırılan "eqoist gen" yalanı ortaya çıxdı.

Dokinz kimi təkamülçülərə görə, bir canlının ən əhəmiyyətli hədəfi həyatda qalmaq, törəmək və beləliklə, genlərini qoruyaraq gələcək nəsillərə köçürə bilməkdir. Bu iddianın təməli isə tamamilə xəyali bir ssenariyə əsaslanır.

Təkamül nəzəriyyəsinin bu ssenarisinə görə, bir zamanlar cansız kimyəvi maddələr necə oldusa, özlərini təşkil etdilər və öz-özünün üzünü çıxara bilən DNT əsaslı bir sistem meydana gətirdilər. Bu xəyali kimyəvi şorbada çıxan ilk orqanizm isə çoxalmaq xaricində bir işə yaramayan bir gendir. Bu gen necə oldusa, özünün üzünü çıxarmağa "qərar vermiş", bu işə başlamış və yeni genlər çıxarmışdır. Bu nüsxə çıxarmalar əsnasında meydana gələn səhvlər nəticəsində fərqli xüsusiyyətlərə sahib genlər meydana gəlmişdir. Bir zaman sonra isə hər necə oldusa, bu genetik vəsaitlər müxtəlif bədənər inkişaf etdirməyi "öyrəndilər" və beləliklə, özlərini daşıyan və daha təsirli şəkildə çoxalda bilən mühərriklər çıxardılar. Ən yaxşı bədəni kodlaşdıran genlərin bu sayədə digərlərinə görə daha təsirli şəkildə nüsxələri çıxarılmışdır. Təkamülçülər səbəbini və necə olduğunu heç bir şəkildə açıqlaya bilmədikləri bu nağılın nəticəsində bu bədənərlin zamanla şəkil və funksiya baxımından daha da inkişaf etdiyini iddia edirlər. Heç bir elmi dəlili olmayan, reallaşması qeyri-mümkün olan bu hekayə müasir darvinizmin təməl iddialarından biridir. Halbuki, təkamülçülər də çox yaxşı bilir ki, insan bədəninin tək bir orqanı yox, heç bu orqanı meydana gətirən hüceyrələr və bu hüceyrələrin əsas elementləri belə öz-özünə meydana gələ bilməz.

Dokinz isə təkamül nəzəriyyəsinin bu nağılını əsas tutub təkamülün, əslində, genlər arasındakı rəqabət olduğunu iddia etmiş və buna bağlı olaraq insana qarşı olan azğın dünyagörüşünü "The selfish gene" (Eqoist gen) adlı kitabında belə yekunlaşdırmışdır:

Bizlər genlər olaraq bilinən eqoist molekulları qorumaq üçün gözü bağlı şəkildə proqramlaşdırılmış həyatda qalan mühərrik və robot vasitəliyik. Bu, məni hələ heyrtləndirən bir həqiqətdir. Bunu illərdir bildiyimə baxmayaraq, heç vaxt bu fikrə tamamilə alişə bilmədim. Arzularımdan biri başqalarını da heyrtləndirməyi bacarmaqdır.¹⁸⁴

Yuxarıda da görüldüyü kimi, Dokinzin məntiq xarici iddiasına görə, insan yalnız gen daşıyan bir robotdur. Bu dünyadakı tək yaranma məqsədi isə daşdığı genlərini çoxaltmaq, onu digər genlərlə rəqabətdə dəstəkləmək və sonrakı nəsillərə köçürməkdir. İnsan ruhunun varlığını görməzlikdən gəlib insanı mexaniki bir vasitəyə bənzədən bu iddianın heç bir həqiqi istiqamətinin olmadığı açıq şəkildə ortadadır.

Buna qarşı, insana materialist şərh gətirmək istəyən bir çox təkamülçü Dokinzin heç bir elmi əsası olmayan bu nəzəriyyəsini dəstəkləmişdir. Uilson da "Human Nature" adlı kitabında insanın yalnız genləri ilə əhəmiyyət və məqsəd qazandığını iddia edir:

... Bizimki də daxil olmaqla, heç bir növ genetik tarixi (yəni təkamül) tərəfindən yaradılan zərurətlər xaricində bir məqsəd daşmır... Bir növ öz bioloji təbiəti xaricində hər hansı bir məqsədə sahib deyil.¹⁸⁵

Elmi dayağı olmayan bu materialist inanca görə, əgər tək məqsəd genlərin davamıdırsa, genləri qorumaqla vəzifəli olan insanın heç bir əxlaqi dəyəri ola bilməz. Genlərinin mənfəətləri üçün mümkün qədər eqoist və mərhəmətsiz olmalıdır. Dokinz və tərəfdarlarına görə, bu rəqabətdə qazanan eqoist olanlardır. Dokinz bu azğın darvinist fikri "Eqoist gen" adlı kitabında belə bildirir:

Biz və digər bütün heyvanlar genlərimiz tərəfindən yaradılan mühərrikik. Müvəffəqiyyətli Çikaqo qanqsterləri kimi genlərimiz bəzi durumlarda milyonlarla ildir ki, rəqabət dünyasında həyatda qaldılar... Bu, bizə genlərimizdən bəzi xüsusiyyətlər gözləmə haqqı qazandırır. Müvəffəqiyyətli bir gəndən gözlənilən ən əhəmiyyətli xüsusiyyətin zalım eqoizm olduğunu iddia edirəm. Bu gen eqoizmi insanların davranışlarında da eyni şeyə səbəb olur. Yenə də gördüyümüz kimi, bir genin eqoist məqsədləri ilə məhdudlaşan fədakarlığı göstərib çatacağı bəzi xüsusi vəziyyətlər vardır. Son cümlədəki "xüsusi" və "məhdud" sözləri əhəmiyyətlidir. Hər nə qədər əksinə inanmaq istəsək də, növlərin universal sevgi və köməkləşməsi təkamülü baxımdan məna ifadə etməyən anlayışlardır.¹⁸⁶

Dokinzin cəhalət məhsulu olan bu nəzəriyyəsinə görə, insanın daşdığı genlər eqoist olduğundan insan da eqoistdir. Bu vəziyyətdə "eqoist robotların" eqoist genlərini qorumaq və çoxaltmaq üçün hər cür yolu sınaqacaqları gözlənilməlidir. Bu cür varlıqların mənfəətləri üçün cinayət işləməmələrinə, oğurluq etməmələrinə və ya təcavüz etməmələrinə heç bir səbəb qalmır. "Eqoist mühərriklər" in əxlaq qaydalarının olması, sağlamfikirli, vicdanlı davranmaları gözlənilə bilməz. Məsələn, bir insanın mənfəəti üçün bir başqasını öldürməsi bu vəziyyətdə cinayət və ya əxlaqsızlıq deyil, genetik bir zərurətdir. Genlər eqoist olduğu üçün davranışlar da eqoistdir. Görüldüyü kimi, Dokinzin insana baxış yönü son dərəcə əhəmiyyətli təhlükələr, cəmiyyət əxlaqını parçalamağa istiqamətli qorxunc təlqinlər ehtiva edir.

Halbuki, eqoist gen iddiası son dərəcə məntiqsiz və cəfəngdir. Dokinz və bənzərləri genləri sanki şüur, iradə və gücə sahib olan varlıqlar kimi izah edirlər. Halbuki, genlər uzun DNT zəncirləridir. DNT isə fosfat və şəkərlə bir-birinə birləşdirilmiş uzun bir nükleik turşusu nərdivanıdır. Yəni uzun bir molekuldur. H₂O və ya H₂SO₄ (sülfat turşusu) necə bir molekuldursa, DNT də elə bir molekuldur. "Eqoist su" dan, "eqoist duz" dan və ya "qısqanc sülfat turşusu" ndan bəhs edə bilmədiyimiz kimi, eqoist genlərdən də danışa bilmərik.

Təkamülçülər insanı bir maddə yığınınından ibarət kimi göstərməyə və bu maddə yığınınına müəyyən şəkildə şüur təyin etməyə çalışırlar. Genlərə şüur təyin edəcək qədər əsassız bir iddia irəli sürmələri isə təkamül nəzəriyyəsinin düşdüyü vəziyyəti göstərməsi baxımından ibrət vericidir. Keçmişdə taxta və ya daşdan düzələn bützlərin ağıl və şüura malik olduğunu zənn edən büt-pərəstliyin yerini dövrümüzdə molekullarda, bu molekulları meydana gətirən cansız atomlarda ağıl və şüurun olduğunu iddia edən darvinizm almışdır.

Təkamülün başqa bir çətinliyi: fədakar genlər

Təkamül nəzəriyyəsinin yalanlarına görə, təbiətdə yalnız güclülərin həyatda qaldığı mübarizə mühiti vardır. Ancaq təbiətdəki canlılar müşahidə edildiklərində bir çoxunun bir-birlərinə yardımçı olduğu, bir-birləri üçün fədakarlıq etdiyi, hətta digərlərinin yaxşılığı üçün öz həyatlarını belə təhlükəyə atdıqları görünür. Uilson təkamül nəzəriyyəsinin təməl iddiası ilə ziddiyyət təşkil edən bu həqiqəti açıqlamaq üçün bəzi əsassız fərziyyələr qarşıya qoymuş və sözdə bu şərhləri sosiobiologiyanın təməlini meydana gətirmişdi. Uilson şərhlərini U.D.Hamiltonun "qohum seçimi" adını verdiyi başqa bir yalana əsaslandırmışdı. Bu yalana görə, balasını və ya öz sürüsündən başqa canlıyı qoruyan, onun üçün fədakarlıq edən bir canlı, əslində, öz "eqoist genlərini" qoruyur. Məqsəd genləri sonrakı nəsle köçürmək olduğu üçün və bir ananın genlərinin balasında da olduğuna görə, balasını həyatı bahasına qoruyan ana, əslində, öz genlərini qorumuş olur. Yəni fədakarlığı, əslində, eqoistliyindəndir!

Bu, son dərəcə cəfəng bir iddiadır. Hər şeydən əvvəl, təbiətdəki heç bir heyvan genlərinin fərqlində olduğu şüura sahib deyil, dolayısıyla, onları qorumaq kimi bir fikrə də sahib ola bilməz. Bundan başqa, balasında və ya əmioğlularında da özünə aid genlərin olduğunu bilməsi mümkün deyil ki, bunun üçün həyatını fəda etsin. Genlərin bir canlıyı bu istiqamətdə yönləndirməsi əsla mümkün deyil. Genlər əvvəlki səhifələrdə də ifadə edildiyi kimi, şüursuz molekul zəncirləridir.

Ayrıca, heyvanlar yalnız öz genlərini daşıyan heyvanlara deyil, digərlərinə də kömək edirlər. Təbiətdə bunun bir çox nümunəsi var. Bu isə təkamülçü iddialarla açıqlana bilməyən bir davranışdır; çünki fədakarlıq edən canlının genlərini qoruduğu iddiası tamamilə mənasızdır.

Qaldı ki, genləri qoruma hissinin bu canlıların genetik quruluşlarında kodlu olduğunu iddia etmək təkamülçülərin problemlərini həll etməz. Çünki bu dəfə belə bir kompleks davranışın genlərə necə kodlaşdırıldığı sualı gəlir. Təkamül nəzəriyyəsi təsadüf mexanizmləri ilə tək bir genin belə necə meydana gəldiyini açıqlaya bilmədiyi halda, bu genlərə kodlaşdırılan məlumatların təsadüfən necə meydana gəldiyini açıqlaması qətiyyən mümkün deyil. Canlıların genlərində kodlaşdırılmış hər məlumat bir şüurun əsəridir. Bu, sonsuz elm və ağıl sahibi olan Allah'ın yaratmasıdır.

Sosiobioloqlar təbiətdəki canlıların fədakar davranışları ilə əlaqədar iddianın eynisini insanlara da tətbiq etməyə cəhd edirlər. Yəni təkamülçülərin xəyal məhsulu iddialarına görə, bir ana uşağını təhlükələrdən qoruduğunda, lazım olduğunda onun üçün canını heç düşünmədən fəda etdiyində bu ana, əslində, genlərini qoruma narahatlığı daşıyır. Təkamülçülərin insan ruhuna aid xüsusiyyətlərin varlığını qəbul etməməsi, bütün bunları təkamül nəzəriyyəsi ilə açıqlamağa çalışması heç bir elmi

dəlilə əsaslanmır. Təkamülçülər bu məntiq xarici iddiaları ilə insan ruhunu, şüurunu və vicdanını yox sayır. Halbuki, insan ruha, ağıla, vicdana, düşünmə və mühakimə qabiliyyətlərinə sahib, doğru və səhvi bir-birindən ayırd edə bilən şüurlu varlıqdır. Bir ana isə uşağı üçün fədakarlıq etdiyində bunu uşağını sevdiyi, ona şəfqət və mərhəmət duyduğu, onu zəif gördüyü və qoruma məsuliyyətini boynuna götürdüyü üçün edir. Məsələn, bir ana uşağı acı çəkdiyində özünü onun yerinə qoyar və bu, onu üzər, narahat edər, uşağını acıdan xilas etmək üçün hər cür fədakarlığa hazır olar. Bunlar (bəzi təkamülçülərin hekayələrində iddia etdikləri kimi) gen daşıyan bir mühərrikin və ya bir robotun sahib ola bilmədiyi xüsusiyyətlərdir.

Əslində, təkamülçülər də insan ruhuna aid xüsusiyyətləri təkamül nəzəriyyəsinin tezisləri ilə açıqlaya bilməyəcəklərinin fərqindədirlər. Məsələn, təkamülçü R.Uoles "The genesis factor" (Başlanğıc faktoru) adlı kitabının sonunda belə deyir:

İnsanın yalnız genetik olaraq törəməyi hədəfləyən ağıllı bir eqoist olduğuna inanmıram. İnsan budur. Ancaq yalnız bu deyil. Açıq şəkildə daha çoxdur. Bunun dəlili çox sadə və boldur. İnsan ruhunun ölçülməz dərinliyinin olduğunu görmək üçün birinin Y.Paçelbelin "D Majör Canon" adlı bəstəsini dinləməsi kifayətdir...¹⁸⁷

Uolesin diqqət çəkdiyi nöqtə son dərəcə əhəmiyyətlidir. Təkamülçülərin həqiqətdən kənar insan tərifinə görə, insan yalnız gen daşımaqla vəzifəli bir mühərrikdir. Belə bir varlığın dinlədiyi musiqidən zövq alması, bir film izlədiyində əylənməsi, hətta belə bir film meydana gətirməsi, kitab yazması, kitab oxuması, oxuduqlarını öyrənməsi, fikir mübadiləsi aparması qeyri-mümkündür. İnsanın təkamülçülərin izah etdiklərindən daha fərqli bir yaradılışda olduğu çox açıqdır və hər insan bunun dəlilini özündə görür. İnsan kimi dərin bir düşüncəyə sahib olan, ruhunda yüzlərlə duyğu və zövqü yaşaya bilən bir varlığın necə var olduğu və xüsusiyyətlərinin mənşəyinin nə olduğu təkamülçülərin elmdən kənar iddialarla əsla cavablandırma bilmədiyi suallardır.

Genetik determinizmin sonu

İnsan genomunun düzülməsinin və analizinin yayımlanması ilə yanaşı, DNT-nin böyük gücə malik olduğuna və genlərin kim olduğumuzun təyin olunmasında əhəmiyyətli rolunun olduğuna dair geniş yayılmış fikir meydana gəldi. Demək olar ki, hər gün qəzetlərdə genlərimizin sözdə nəzarət etdiyi bir xüsusiyyətimizin xəbəri ilə qarşılaşmağa başladığımız. "Elm adamları dahilik genini nişan alır"; "Kennedi tragediyaları risk geninə bağlandı"; "Elm adamları qardaşlar üzərindəki araşdırmaların "homoseksual geni" olduğunu sübut etdiyini deyir"... Şizofreniyadan qısqanclığa, alkoqolizmdən televiziya vərdişinə qədər hər şeyin geninin olduğuna dair xəbərlər tez-tez elmi və elmi olmayan nəşrlərdə yer alır.

Bütün bu xəbər başlıqlarına baxan insanlar isə insan genomu haqqında müəyyən şeylər öyrəndikcə insanın zəkasından xarakterinə, müvəffəqiyyətlərindən müvəffəqiyyətsizliklərinə qədər hər cür xüsusiyyətinin genlərində kodlu olduğunu görəcəyimizi sandılar. Bəziləri həyatımızın bir düsturdan ibarət olduğu səhvinə inanmağa başladı.

Bunu ifadə etmək lazımdır ki, insan genomu üzərinə görülən işlər son dərəcə qiymətlidir. Bundan başqa, insanın genetik quruluşu üzərində aparılan araşdırmalar

bəzi fiziki xəstəliklər haqqında əhəmiyyətli məlumatların əldə edilməsinə də vasitəçi olmuşdur. Ancaq insan genomu layihəsini idarə edənlərin və mövzu ilə maraqlanan elm adamlarının da açıq şəkildə ifadə etdiyi kimi, bu vəziyyət genlərə həqiqətdən kənar bəzi rolları yükləməyə cəhd etməyi heç bir şəkildə açıqlaya bilməz. Aparılan araşdırmalar insanların xarakter, davranış və düşünmələrində genlərin diqqətə alınmayacaq qədər kiçik rolunun olduğunu, hər xarakter üçün bir genin olmasının isə qeyri-mümkün olduğunu ortaya qoyur. Məsələn, "Cəmiyyətdə elm" adlı institutdan Mey-Van Ho "The human genome map, the death of genetic determinism and beyond" (İnsanın genom xəritəsi, genetik determinizmin sonu və sonrası) başlıqlı məqaləsində belə deyir:

Genlərin sayı son on ildir irəli sürüldüyü kimi, genlərin yalnız bədənimizin quruluşunu və hansı xəstəliklərə tutulacağımızı deyil, eyni zamanda, davranışlarımızı, zehni qabiliyyətlərimizi, cinsi seçimlərimizi və cinayətə meyili də təyin etdiyi yönündəki artıq dərəcədə məntiqsiz iddianı dəstəkləyə biləcək qədər kafi deyil.¹⁸⁸

İnsan genomu layihəsini icra edən iki quruluştan biri olan Milli İnsan Genomu Araşdırma İnstitutunun başçısı F.S.Kolins də insanı insan edən genlərinin olmadığını çox açıq və qəti şəkildə açıqlayır. Kolins "Have no fear. Genes aren't everything" (Qorxmayın. Genlər hər şey deyil) başlıqlı yazısında bunları söyləyir:

İnsan genomu üzərində aparılan on illik işlər genetik determinizmlə əlaqədar qorxuların yersiz olduğunu göstərən kifayət qədər dəlil təqdim etdi. Açıq olaraq göstərdi ki, biz insanlar genetik hissələrimizin cəmindən daha çoxu yux. Söyləməyə ehtiyac yoxdur, genlərimiz insanın inkişafında və bir çox insan xəstəliyinin ortaya çıxmasında əhəmiyyətli rol oynayır. Ancaq zəif və güclü texnologiyanın vasitəsilə tək yumurta və cüt yumurta əkizləri üzərində aparılan molekulyar çalışmalar insan təcrübəsində genlərin hər şeyi təyin edən amil olmadığını dəqiqləşdirdi.¹⁸⁹

Kolins eyni məqaləsində genlərin insan davranışları üzərində də əhəmiyyətli təsirinin olmadığını ifadə edir. Bir cinayətkarın DNT-sinə baxıb "genetik olaraq cinayətə meyilli" olduğunu araşdırılmasının və buna görə cəza təyin olunmasının isə haqsız nəticələr ortaya çıxardığını açıqlayır:

Bəs, zəka və təcavüzkar davranış kimi xəstəliklərlə əlaqədar olmayan xüsusiyyətlər?... Şiddətlə əlaqədar bir genin olmasının min illik azad iradə anlayışımız üzərində dərin təsiri ola bilərdi və ədalət tərəzisini iki təhlükəli yöndə əyib bilərdi. Əgər şiddət ehtiva edən bir cinayətkar bu genə sahibdirsə, vəkil DNT müdafiəsindən istifadə edə bilərdi. (Əgər bu cinayət genlərdədirsə, adam təmizdir!) Və müdafiə zamanı hakim və münəfiq heyəti onun hərəkətlərinə görə məsuliyyət daşmadığına qərar verə bilərdi. Bununla yanaşı, heç şiddətə yol verməyən, ancaq şiddət geni olan birisinin həyatının yerdə qalan hissəsində cinayət şübhəlisi kimi görüldüyü (hətta müasir cüzzamlılar düşürgəsinə göndərildiyi) bir ssenari də düşünülə bilər.

Əgər genlər, həqiqətən, davranışlara nəzarət etsəydi, itirdiyimiz tək cə ədalət sistemimiz və bu sistemin ən əhəmiyyətli qanunu olan bərabər qoruma olmayacaqdı. Bu vəziyyətdə bərabər fürsət anlayışımız necə qalardı? Bəs yaxşı, əxlaq düşüncəsi necə olardı? "Gattaca" adlı filmdə təsvir edilən qorxuducu "genotocracy"ni (bir insanın yaşca böyük olduğuna görə, fikirlərinin doğru qəbul edilməsi) düşünün. Uşaqların

doğulduqdan dərhal sonra DNT-lərində yazılan zehni qabiliyyətlərinə və peşə potensiallarına görə kastalara ayrıldığı bir dünya.¹⁹⁰

Kolins məqaləsində insanlara aid davranışların genlərdə kodlu olduğu iddiasının məntiqsizliyini bioloq C.C.Makfaddenə isnadən bir bənzətmə ilə belə izah edir:

Bioloq C.C.Makfadden tərəfindən təqdim edilən bir bənzətmədən istifadə etsək, xüsusi davranışlarımızı və zehnimizin digər məhsullarını kodlaşdıran genləri axtarmaq "İmperator" konsertini tapmaq üçün bir skripkanın tellərini və ya pianonun düymələrini araşdırmağa bənzəyir. Əslində, insan genomu təxminən 30 min genimizdən hər birinin molekulyar biologiya kimi bilinən, fəvqəladə və böyük konsertdə çalınan xüsusi bir aləti təmsil edən ən böyük orkestrlərdən biri olaraq düşünülə bilər. Hər alət əhəmiyyətlidir və hər biri doğru (və olduqca kompleks) səsi meydana gətirmək üçün ahəng içində olmalıdır. Bənzər şəkildə, genlər də beyinin inkişafı üçün son dərəcə əhəmiyyətlidir və funksional neyron və neyromediatorlar çoxaltmaq üçün "ahəng içində" olmalıdırlar. Ancaq bu qətiyyətlən genlərin ağıl meydana gətirdiyi mənasını vermir, eyni bir alt (musiqi aləti) və ya pikkolonun (kiçik fleyta) sonata yazma bilmədiyini kimi.¹⁹¹

Kolins yazısının sonunda isə çox əhəmiyyətli bir həqiqətə yer ayırır. İnsanı insan edən xüsusiyyətlərin DNT-dən qaynaqlanmadığını bilməyimizin başqa bir əhəmiyyətli səbəbinin olduğunu deyən Kolins Allah'ın üstün yaratmasına diqqət çəkir:

Bir çoxumuz üçün DNT-nin insan olduğumuzun əsas maddəsi olduğu fikrini rədd etmək üçün elmin mexanizmindən kənar əlavə güclü bir səbəb var. Bu, çox böyük bir gücün varlığına olan inandırıcıdır... Bəzi elm adamları və yazıçılar mənəvi meyili tamamilə xurafat olaraq qəbul edirlər (şübhə yoxdur ki, bu onların böyük yanılmasıdır). Necə ki, R.Dokinz: "Bizlər DNT tərəfindən inşa edilmiş və məqsədi eyni DNT-nin nüsxələrini çıxarmaq olan mühərriklərik. Bu, hər canlı maddənin yaşamağı üçün tək səbəbidir", - demişdir. Həqiqətən, elədirmi? İnsan olmağı bir bakteriya və ya bəcək olmaqdan ayıran bir şey yoxdurmu?

Genetik və molekulyar biologiya hər bir dövrdə və bütün insan mədəniyyətlərində ortaq olan ümumdünya doğru və səhv anlayışının necə ortaya çıxdığını açıqlaya bilərmi? Yunanca "agape" (mərhəmət-sevgi) deyilən eqoist olmayan sevginin səbəbini açıqlaya bilərmi? DNT-miz riskə girsə belə, başqaları üçün fədakarlıq etməsinin səbəbini açıqlaya bilərmi? Təkamülü psixoloqlar genlərin təsirli şəkildə yayılmasına mane olan insan davranışları üçün müxtəlif şərhlər önə sürərkən bu iddialar bizə doğru görünür.

Elmin varlığımızın sirlərini təkbəşinə əlində tutduğu fikri sərbəst şəkildə bir din halına gəldi... Elm, əlbəttə ki, təbiəti anlamağın doğru yoludur; ancaq elm bizə təbiətin və bununla yanaşı, elmi sahənin xaricində qalan insan şəxsiyyətinin başqa yönlərinin olduğunu inkar etməyimiz üçün heç bir səbəb vermir.¹⁹²

Kolinsin də diqqət çəkdiyi kimi, şəkər, fosfat və karbon-hidrogen-azot-oksigen birləşmələrindən əmələ gələn molekul zəncirlərinin insana sevgi, bağlılıq, sənətdən zövq alma, sevinmə, analıq hissi, sahib çıxma, istək, fədakarlıq kimi hissləri qazandırağı qeyri-mümkündür. İnsan ruhu yox sayıldığında yalnız ət və sümük yığındır. Bu ət və sümük yığınının düşünməyini, riyazi hesablar aparmasını, yediyi

yeməyin ləzzətindən zövq almağını, görmədiyi bir dostundan ötrü darıxmağını, gördüyü gözəllikdən xoşlanmağını təmin edən və özləri də maddi varlıq olan genlər deyil. İnsan Allah`ın yaratdığı, bədənindən ayrı olaraq ruh verdiyi bir varlıqdır. İnsan, bədənindən, genlərindən, beynindən və hüceyrələrindən ayrı və fərqli bir varlıqdır. İnsanın ruh sahibi olan varlıq olduğu Quranda belə xəbər verilmişdir:

O, yaratdığı hər şeyi gözəl yaratdı, insanı yaratmağa palçıqdan başladı. Sonra onun nəslini nütfədən - bir qətrə zəif sudan əmələ gətirdi. Sonra onu düzəldib insan şəklinə saldı və ona öz ruhundan üfördü. O sizə göz, qulaq və ürək verdi. Siz az şükür edirsiniz! (Səcdə surəsi, 7-9)

İnsanın ruhu Allah`ın Özündən üflədiyi ruhdur. Allah`ın varlığını və insanın sahib olduğu metafizik xüsusiyyətləri qəbul etmək istəməyən təkamülçü materialistlər "hər şeyin genlərdə kodlu olduğu" yalanını qarşıya qoyub insanları bu həqiqətdən uzaq tutmaq istəyirlər. Halbuki, genlərin insan ruhunu yarada bilmədiyi hamıya məlumdur; buna kor-koranə inanmışlar.

Bu azğın inanc, əslində, yeni deyil. Tarix boyu bütperəstlik olaraq bilinmişdir. Qədim bütperəstlərin taxtadan oyduqları bütlərin öz ilahları olduğunu iddia etdiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsi də genləri saxta ilahlar olaraq qəbul edir, hər şeyin məqsədi və yaradıcısı olduğunu iddia edirlər (Allah`ı tənzih edirik.) Ancaq bu son dərəcə ibtidai və doqmatik dünyagörüşünün səhv olduğu (təkamül nəzəriyyəsinə dayaq olduğu ümid edilən) elmi tapıntılarla sübut edilmişdir. Genlərlə əlaqədar ən əhəmiyyətli və tarixi araşdırmanın başında gələn elm adamı Kolins də təkamülçülərin sözdə ilah elan etdikləri genlərin heç bir güclərinin olmadığını və insanın genlərindən kənar metafizik bir varlığını olduğunu açıq şəkildə ifadə edir.

Bütperəstlik, yəni heç bir gücü olmayan maddi varlıqlara ilahlıq ətf etmək, tarix boyunca davam edən bir inkarçı ənənəsidir. Dövrümüzdə bu ənənəni təkamülçü zehniyyətlə davam etdirirlər. Allah Quranda heç bir gücü olmayan varlıqları ilah qəbul edənlər haqqında belə buyurur:

Onu qoyub heç bir şey yarada bilməyən, əksinə, özləri yaradılan, özlərinə nə bir zərər, nə də bir xeyir verə bilən, diriltməyə, öldürməyə, həyat verməyə və yenidən diriltməyə gücləri çatmayanları özlərinə tanrılar qəbul etdilər. (Furqan surəsi, 3)

Allah inkarçıların azğın inancını bir başqa ayədə belə açıqlayır:

De: "Başqa tanrı güman etdiklərinizi çağırın. Onlar sizi nə möhnətdən qorumağa, nə də onu dəyişməyə qadir deyillər!" (İsra surəsi, 56)

Allah`ın ağıl sahibi olan insanlara əmri isə budur:

"Allah`dan başqa, sənə nə bir xeyir, nə də zərər verə bilən şeylərə ibadət etmə! Əgər belə etsən, şübhəsiz ki, özünə zülm edənlərdən olarsan!" - deyə buyurulmuşdur. (Yunis surəsi, 106)

NƏTİCƏ

Əxlaqi pozuntu iqtisadi pozuntunu da keçdi!...", "Uşaq fahişələr...", "Gənc ingilislərə görə, təcavüz təbiidir", "Finlandiyada 400 homoseksual və lezbiyan cütlük evləndi", "Qey toyu", "Əsəb durmur" "Cinayətlərin ardı kəsilmir", "Narkotikə başlama yaşı 13 oldu", "Qoyun, narkotik sərbəst olsun!", "Zülm hər yerdə", "Qıtlıqda müharibə", "Kabusa: "Dayan", - deyən yoxdur", "Müharibə, skandal və qiyamlar ili", "Serblər nasistlərə bənzədi", "Vətəndaşları tankla əzgilər", "Yer üzü barıt çəlləyi kimidir", "Dünya atəş və gözyaşına boğuldu", "Cinayət partlayışı", "Su kimi spirtli içki işlədilir", "Avropa gəncliyi spirtli içkiyə təslim oldu", "ABŞ şiddətin qarşısını ala bilmir", "İnsanlıq qalmayıb", "Mənəvi pozuntu", "Amerikalı gənclər əxlaqi pozuntuda", "İnsanlıq təkliyə qaçır" ...

Bunlar fərqli tarixlərdə, fərqli qəzetlərdəki başlıqlardan bəzi nümunələrdir; demək olar ki, hər gün qəzet və televiziya xəbərlərində qarşılaşdığımız bəzi xəbərlərdəndir. Bunlar və bənzəri xəbərlərin sayı o qədər çoxdur ki, artıq insanların böyük əksəriyyəti bu cür hadisələrə alışmış vəziyyətdədir. Bir çox insan dünyanın dörd tərəfində davamlı şəkildə qarışıqlığın, qarşıdurmanın və anarxiyanın olmasını, eyni ölkə insanların bir-birləri ilə çəkişməsini, ardı-arası kəsilməyən cinayətləri, kasıb və möhtaqlara kömək əlinin uzadılmamasını, stress, depressiya kimi ruhi sıxıntıların gedərək yayılmasını, intiharların sayının artmasını yadırgamır. Sanki bütün dünya qarşıdurma, dava, çətinlik və gərginliklə dolu və haqsızlığın, ədalətsizliyin hökm sürdüyü bir həyatı mənimsəmiş və hər kəs bunu qəbul etmiş kimidir.

Bu qəbul etmənin əsas səbəblərindən biri bütün bu mənfi halların sözdə təbii zənn edilməsi, insan təbiətinin sanki qaçılmaz nəticələri kimi görülməsidir. Halbuki, həqiqətdə bunlar insanlığa hakim olan batil bir dünya görüşünün gətirdiyi nəticələndir. Bu batil görüş materialist və darvinist dünya görüşüdür. Bu kitabda araşdırdığımız sosial darvinizm bu görüşün əhəmiyyətli hissəsini meydana gətirir.

İnsanların çoxu fərqiində olub-olmasalar da, darvinist-materialist həyata doğru yönləndirilirlər. Kasıb insanların və ya üçüncü dünya ölkələri xalqlarının səfalətinə qarşı kədər və ya qayğı duyulmaması, zülmə məruz qalan insanlara qarşı laqeydlik, eqoist həyat şəklinin hakim olması, kindar, intiqamçı, davakar və rəqabətçi əxlaqın yayılması, hətta xüsusilə iş dünyasında bunların məqbul sayılması, insanların digər insanlara sevgi və hörmət etməməsi bu dünya görüşünün başlıca əlamətləridir. Kitab boyu araşdırıldığı kimi, darvinist-materialist görüş təcavüzdən müharibəyə qədər hər cür vicdansızlığı qanuni göstərir və bu yolla təşviq edir.

Əslində, hər insan darvinist-materialist görüşün acısını müəyyən bir şəkildə çəkir. İrqi hücumlara məruz qalan zənci bir şagirddən eqoist və laqeyd uşaqları tərəfindən tək və məhrumiyyətə tərki edilən ata-anaya, iş götürən tərəfindən sağlamlığa zərərli şərtlərdə az ödənişlə uzun saatlar boyu işlədilən işçilərdən həyatın boş və məqsədsiz olduğunu zənn edən, məsuliyyətsiz və başiboş bir həyat yaşayıb özünü maddi və mənəvi böhrana sürüyən gənclərə qədər bir çox insan bədbəxt, çətinlik və gərginlik dolu həyat yaşayır.

Bu sonsuz dövrün sona çatması, insanlığın sülhə, hüzur və xoşbəxtliyə, sevgi və hörmət dolu bir dünyaya yönəlməsi üçün lazım olan şey materialist dünya görüşünün fikirlə məğlub edilməsidir. Buna görə, insanların materializmin dayaq nöqtəsi olan darvinizmin elmi şəkildə çökdüyünü və tətbiq edildiyi təqdirdə hansı böyük bəlalara səbəb olduğunu öyrənmələri son dərəcə əhəmiyyətlidir.

Bununla yanaşı, darvinizmin yanlışlığına qapılanlar əhəmiyyətli bir həqiqətin fərqiində olmalıdırlar. Bütün nöqsanlarına və səhvlərinə baxmayaraq, israrla müdafiə etməyə çalışdıqları təkamül nəzəriyyəsinin heç bir elmi əsası qalmamışdır. Bu gün elm dünyasında yaşanan hər inkişaf bu həqiqəti yenə gücləndirir və təkamül nəzəriyyəsi tarixin tozlu səhifələrinə basdırılır. Üstəlik, bir çox tarixi təcrübə (kitab boyu nümunələri ilə açıqlandığı kimi) göstərir ki, təkamül nəzəriyyəsinin ortaya qoyduğu həyat modeli zülm, haqsızlıq, mərhəmətsizlik və ədalətsizlik ilə eyni mənə ifadə edir və insanlara acı, gözyaşı və itkidən başqa bir şey gətirmir. Bu səbəbdən, darvinistlər təkamül nəzəriyyəsinin təşviq etdiyi pisləklərin fərqiinə varmalı, ön mühakimələrdən xilas olub ağıl və elmdən kənar bu nəzəriyyəni müdafiə etməkdən tez bir zamanda imtina etməlidir. Ümid edirik ki, bu əsər söz mövzusu yanlışlığa qapılanların nə qədər ciddi səhvə yol verdiklərini qavramalarına vasitəçi olar.

TƏKAMÜL YALANI

Darvinizm, yəni təkamül nəzəriyyəsi yaradılış həqiqətini rədd etmək məqsədi ilə ortaya atılan, lakin müvəffəqiyyətli ola bilməyən və elmdən kənar olan mənasız fikirdən başqa bir şey deyil. Canlının cansız maddələrdən təsadüfən meydana gəldiyini iddia edən bu nəzəriyyə kainatda və canlılarda çoxlu möcüzəvi nizam olduğunun elm tərəfindən isbat edilməsi ilə dəlilsiz hala gəlmişdir. Beləcə, Allah'ın bütün kainatı və canlıları yaratdığı həqiqəti elm tərəfindən də sübut edilmişdir. Bu gün təkamül nəzəriyyəsinə dəstək olmaq üçün dünya səviyyəsində aparılan təbliğat yalnız elmi həqiqətlərin təhrif edilməsinə, tərəfli şərh olunmasına, elm adı altında deyilən yalanlara və edilən saxtakarlıqlara əsaslanır.

Ancaq bu təbliğat həqiqəti gizləyə bilmir. Təkamül nəzəriyyəsinin elm tarixinin ən böyük yalanı olduğu son 20-30 ildə elm dünyasında getdikcə daha yüksək səslə dilə gətirilir. Xüsusilə 1980-ci illərdən sonra aparılan araşdırmalar darvinist iddiaların tamamilə səhv olduğunu ortaya qoymuş və bu həqiqət bir çox alim tərəfindən də dilə gətirilmişdir. Xüsusilə ABŞ-da biologiya, biokimya, paleontologiya kimi fərqli sahələrdən olan çoxlu sayda tədqiqatçı alim darvinizmin əsassızlığını görür, canlıların mənşəyini artıq yaradılış həqiqəti ilə açıqlayırlar.

Təkamül nəzəriyyəsinin süqutunu və yaradılışın dəlillərini digər bir çox əsərlərimizdə bütün elmi detalları ilə göstərdik və göstərməyə davam edirik. Ancaq mövzunu daşdığı böyük əhəmiyyət səbəbi ilə burada da yekunlaşdırmaqda fayda vardır.

Darvini yıxan çətinliklər

Təkamül nəzəriyyəsi tarixinin qədim yunanlara qədər gedib çıxan bir nəzəriyyə olmasına baxmayaraq, əhatəli olaraq 19-cu əsrdə ortaya atıldı. Nəzəriyyəni elm

dünyasının gündəliyinə gətirən ən əhəmiyyətli yenilik Çarlz Darvinin 1859-cu ildə nəşr olunan “Növlərin mənşəyi” adlı kitabı idi. Darvin bu kitabda dünyadakı fərqli canlı növlərinin Allah'ın ayrı-ayrı yaratdığı həqiqətinə qarşı çıxırdı. Darvinə görə, bütün növlər ortaq bir atadan gəlirdilər və zamanla kiçik dəyişmələrlə fərqliləşiblər.

Darvinin nəzəriyyəsi heç bir konkret elmi tapıntıya əsaslanmırdı; özünün də qəbul etdiyi kimi, yalnız bir məntiq irəli sürmək idi. Hətta Darvinin kitabındakı “Nəzəriyyənin çətinlikləri” başlıqlı uzun hissədə etiraf etdiyi kimi, nəzəriyyə bir çox əhəmiyyətli suala cavab verə bilmirdi.

Darvin nəzəriyyəsinin önündəki çətinliklərin inkişaf edən elm tərəfindən aşılacağını, yeni elmi tapıntıların nəzəriyyəsinə gücləndirəcəyini ümid edirdi. Bunu kitabında tez-tez ifadə etmişdi. Ancaq inkişaf edən elm Darvinin ümidlərinin tam əksinə, nəzəriyyənin təməl iddialarını bir-bir əsassız etmişdir.

Darvinizmin elm qarşısındakı uduzması üç təməl başlıqda araşdırıla bilər:

1) Nəzəriyyə həyatın yer üzündə ilk dəfə necə ortaya çıxdığını heç cür açıqlaya bilmir.

2) Nəzəriyyənin qarşıya qoyduğu təkamül mexanizmlərinin, həqiqətdə təkmilləşdirici bir təsirə sahib olduğunu göstərən heç bir elmi tapıntı yoxdur.

3) Fosil (qalıq) qeydləri təkamül nəzəriyyəsinin nəzərdə tutduqlarının tam əksi olan bir cədvəl ortaya qoyur.

Bu hissədə bu üç təməl başlığı ana xətləri ilə araşdıracağıq.

Keçilə bilməyən ilk pillə: həyatın mənşəyi

Təkamül nəzəriyyəsi bütün canlı növlərinin bundan təxminən 3.8 milyard il əvvəl ibtidai dünyada ortaya çıxan tək bir canlı hüceyrədən gəldiyini iddia edir. Tək bir hüceyrənin necə oldu ki, milyonlarla kompleks canlı növünü meydana gətirdiyi və əgər həqiqətən bu cür təkamül reallaşmışdırsa, niyə bunun izlərinin fosil qeydlərində olmadığı nəzəriyyənin açıqlaya bilmədiyi suallardandır. Ancaq bütün bunlardan əvvəl iddia edilən təkamül müddətinin ilk pilləsi üzərində dayanmaq lazımdır. Haqqında danışılan o ilk hüceyrə necə ortaya çıxmışdır?

Təkamül nəzəriyyəsi yaradılışı rədd etdiyi və heç bir fəvqəltəbii müdaxiləni qəbul etmədiyi üçün o ilk hüceyrənin heç bir məqsəd, plan və tənzimləmə olmadan təbiət qanunları içində təsadüfi olaraq meydana gəldiyini iddia edir. Yəni nəzəriyyəyə görə, cansız maddə təsadüflər nəticəsində ortaya canlı bir hüceyrə çıxarmalıdır. Ancaq bu, məlum olan ən fundamental biologiya qanunlarına zidd bir iddiadır.

“Həyat həyatdan gəlir”

Darvin kitabında həyatın mənşəyi mövzusunda heç danışmamışdı. Çünki onun dövründəki ibtidai elm anlayışı canlıların çox sadə bir quruluşa sahib olduğunu fərz edirdi. Orta əsrlərdən bəri insanların inandığı “öz-özünə törəyən nəsəl” adlı nəzəriyyəyə görə, cansız maddələrin təsadüfən bir yerə gəlib canlı bir varlıq meydana gətirə biləcəyinə inanırdılar. Bu dövrdə böcəklərin yemək artıqlarından, siçanların da

buğdadən meydana gəlmiş mənşəli bir düşüncə idi. Bunu isbat etmək üçün maraqlı təcrübələr aparılmışdı. Çirklənmiş bir əskinin üzərinə bir az buğda qoyulmuş və bir az gözlədikdə bu qarışıqdan siçanların meydana gələcəyi zənn edilmişdi.

Ətlərin qurdlanması da həyatın cansız maddələrdən törəyə bildiyinə bir dəlil sayılırdı. Halbuki, daha sonra aydın olacaqdı ki, ətlərin üzərindəki qurdlar öz-özlərinə meydana gəlmirlər, ağcaqanadların gətirdiyi gözlə görünməyən sürfələrdən çıxırdılar.

Darvinin "Növlərin mənşəyi" adlı kitabını yazdığı dövrdə isə bakteriyaların cansız maddədən meydana gəlmiş inancı elm dünyası tərəfindən qəbul edildi.

Halbuki, Darvinin kitabının nəşr olunmasından beş il sonra məşhur fransız biolog Luis Paster təkamül əsas təşkil edən bu inancı qəti olaraq təkzib etdi. Paster apardığı uzun təcrübələr nəticəsində aldığı nəticəni belə yekunlaşdırmışdı:

Cansız maddələrin həyat meydana gətirə biləcəyi iddiası artıq qəti olaraq tarixə basdırılmışdır.¹⁹³

Təkamül nəzəriyyəsinin müdafiəçiləri Pasterin tapıntılarına qarşı uzun müddət müqavimət göstərdilər. Ancaq inkişaf edən elm canlı hüceyrəsinin kompleks quruluşunu ortaya çıxardıqca həyatın öz-özünə meydana gələ biləcəyi iddiasının əsassızlığı daha da aydınlaşdı.

20-ci əsrdəki nəticəsiz səylər

20-ci əsrdə həyatın mənşəyi mövzusunun tədqiq edən ilk təkamülçü məşhur rus biolog Aleksandr Oparin oldu. Oparin 1930-cu illərdə ortaya atdığı bəzi tezislərlə canlı hüceyrəsinin təsadüfən meydana gələ biləcəyini isbat etməyə çalışdı. Ancaq bu işlər müvəffəqiyyətsizliklə nəticələnəcək və Oparin bu etirafı etmək məcburiyyətində qalacaqdı:

Təəssüf ki, hüceyrənin mənşəyi təkamül nəzəriyyəsinin tamamını əhatə edən ən qaranlıq nöqtəni meydana gətirir.¹⁹⁴

Oparinin yolunu izləyən təkamülçülər həyatın mənşəyi mövzusunun həll edəcək təcrübələr aparmağa çalışdılar. Bu təcrübələrin ən məşhuru amerikalı kimyaçı Stanley Miller tərəfindən 1953-cü ildə təşkil edildi. Miller ibtidai Yer atmosferində olduğunu iddia etdiyi qazları bir təcrübə qurğusunda birləşdirib və bu qarışıqca enerji əlavə edib zülalların quruluşunda istifadə edilən bir neçə orqanik molekul (aminoasid) sintez etdi.

O illərdə təkamül adına əhəmiyyətli bir mərhələ kimi tanıtılan bu təcrübənin əsaslı olmadığı və təcrübədə istifadə edilən atmosferin həqiqi dünya şərtlərindən çox fərqli olduğu növbəti illərdə ortaya çıxacaqdı.¹⁹⁵

Uzun sürən səssizlikdən sonra Millerin özü də istifadə etdiyi atmosfer mühitinin həqiqi olmadığını etiraf etdi.¹⁹⁶

Həyatın mənşəyi problemini açıqlamaq üçün 20-ci əsr boyu aparılan bütün təkamülçü səylər davamlı olaraq müvəffəqiyyətsizliklə nəticələndi. San-Dieqo Skrips İnstitutundan məşhur geokimyaçı Cefri Bada təkamülçü "Earth" jurnalında 1998-ci ildə nəşr olunan bir məqalədə bu həqiqəti belə qəbul edir:

Bu gün 20-ci əsrə geridə qoyarkən hələ 20-ci əsrə girdiyimizdə sahib olduğumuz ən böyük həll edilməmiş problemlə qarşı-qarşıyıyıq: həyat yer üzündə necə başladı.¹⁹⁷

Həyatın kompleks quruluşu

Təkamül nəzəriyyəsinin həyatın mənşəyi mövzusunda belə böyük çətinliyə düşməsinin başlıca səbəbi ən sadə zənn edilən canlı quruluşların inanılmaz dərəcədə kompleks quruluşlara sahib olmasıdır. Canlı hüceyrəsi insanların düzəltdiyi bütün texnoloji məhsullardan daha kompleksdir. Belə ki, bu gün dünyanın ən inkişaf etmiş laboratoriyalarında belə cansız maddələr bir yerə gətirilərək canlı bir hüceyrə çıxarıla bilmir.

Bir hüceyrənin meydana gəlməsi üçün lazım olan şərtlər əsla təsadüflərlə açıqlana bilməyəcək qədər çoxdur. Hüceyrənin ən fundamental quruluş maddəsi olan zülalların təsadüfi olaraq sintez edilmə ehtimalı 500 aminoasidlik orta hesabla bir zülal üçün 10950/1-dir. Ancaq riyaziyyatda 1050/1-dən kiçik ehtimallar praktik olaraq qeyri-mümkün sayılır. Hüceyrənin nüvəsində yerləşən və genetik məlumatı saxlayan DNT molekulu isə inanılmaz bir məlumat bankıdır. İnsan DNT-sinin ehtiva etdiyi məlumatın kağıza köçürüldüyü təqdirdə 500 səhifədən ibarət 900 cildlik bir kitabxana meydana gətirəcəyi hesablanmışdır.

Bu nöqtədə çox maraqlı bir dilemma əlavə var: DNT yalnız bəzi xüsiləşmiş zülalların (fermentlərin) köməyi ilə cütləşə bilər. Amma bu fermentlərin sintezi də ancaq DNT-dəki məlumatlar yönündə reallaşır. Bir-birindən asılı olduqlarından cütləşmənin meydana gəlməsi üçün ikisi də eyni anda mövcud olmalıdırlar. Bu isə həyatın öz-özünə meydana gəldiyi ssenarisini çarəsiz vəziyyətə salır. San-Diego Kaliforniya Universitetindən məşhur təkamülçü professor Lesli Orqel "Scientific American" jurnalının oktyabr, 1994 tarixli sayında bu həqiqəti belə etiraf edir:

Son dərəcə kompleks quruluşlara sahib olan zülalların və nuklein turşularının (RNT və DNT) eyni yerdə və eyni zamanda, təsadüfi olaraq meydana gəlmələri həddindən artıq ehtimaldan kənardır. Amma bunların biri olmadan digərini əldə etmək də mümkün deyil. Dolayısıyla, insan həyatın kimyəvi yollarla ortaya çıxmasının əsla mümkün olmadığı nəticəsinə gəlmək məcburiyyətində qalır.¹⁹⁸

Şübhəsiz, əgər həyatın təbii amillərlə ortaya çıxması qeyri-mümkündürsə, bu vəziyyətdə həyatın fəvqəltəbii bir şəkildə yaradıldığını qəbul etmək lazımdır. Bu həqiqət əsas məqsədi yaradılışı rədd etmək olan təkamül nəzəriyyəsinə açıq şəkildə əsassız edir.

Təkamülün xəyali mexanizmləri

Darvin nəzəriyyəsinə əsassız edən ikinci böyük nöqtə nəzəriyyənin təkamül mexanizmləri olaraq qarşıya qoyduğu iki anlayışın həqiqətdə heç bir təkmilləşdirici gücə sahib olmadığını aydınlaşmasıdır. Darvin ortaya atdığı təkamül iddiasını tamamilə təbii seleksiya mexanizminə bağlamışdı. Bu mexanizmə verdiyi əhəmiyyət kitabının adından da açıq şəkildə aydın olurdu: növlərin mənşəyi, təbii seleksiya yolu ilə...

Təbii seleksiya təbii seçmə deməkdir. Təbiətdəki həyat mübarizəsində təbii şərtlərə uyğun və güclü canlıların həyatda qaldığı düşüncəsinə əsaslanır. Məsələn, yırtıcı heyvanlar tərəfindən təhdid edilən bir maral sürüsündə daha sürətli qaçan marallar həyatda qalır. Beləcə, maral sürüsü sürətli və güclülərdən meydana gəlir. Amma, əlbəttə, bu mexanizm maralları təkmilləşdirməz, onları başqa bir canlı növünə, məsələn, atlara çevirməz.

Dolayısıyla, təbii seleksiya mexanizmi heç bir təkmilləşdirici gücə sahib deyil. Darvin də bu həqiqətin fərqləndiricisi idi və "Növlərin mənşəyi" adlı kitabında: "Faydalı dəyişikliklər meydana gəlmədiyi müddətdə təbii seleksiya heç bir şey edə bilməz", - demək məcburiyyətində qalmışdı.¹⁹⁹

Lamarkın təsiri

Bəs bu "faydalı dəyişikliklər" necə meydana gələ bilərdi? Darvin öz dövrünün ibtidai elm anlayışı içində bu sualı Lamarka əsaslanıb cavablandırmağa çalışmışdı. Darvindən əvvəl yaşamış fransız bioloq Lamarka görə, canlılar yaşayış dövrlərində keçirdikləri fiziki dəyişiklikləri sonrakı nəsllə köçürürlər və nəsildən nəsllə yığılan bu xüsusiyyətlər nəticəsində yeni növlər ortaya çıxırdı. Məsələn, Lamarka görə, zürafələr ceyranlardan törəmişdir, yüksək ağacların yarpaqlarını yeməyə çalışarkən nəsildən nəsllə boyunları uzanmışdı.

Darvin də bənzəri nümunələr vermiş, məsələn, "Növlərin mənşəyi" adlı kitabında yemək tapmaq üçün suya girən bəzi ayıların zamanla balinalara çevrildiyini iddia etmişdi.²⁰⁰

Amma Mendelin kəşf etdiyi və 20-ci əsrdə inkişaf edən genetik elmi ilə dəqiqləşən irsilik qanunları qazanılmış xüsusiyyətlərin sonrakı nəsillərə köçürülməsi əfsanəsini qəti olaraq rədd etdi. Beləcə, təbii seleksiya özbaşına və dolayısıyla, tamamilə təsirsiz bir mexanizm olaraq qalırdı.

Neodarvinizm və mutasiyalar

Darvinistlər bu vəziyyətə bir həll tapa bilmək üçün 1930-cu illərin sonlarında müasir sintetik nəzəriyyəni və ya daha məşhur adı ilə desək, neodarvinizmi ortaya atdılar. Neodarvinizm təbii seçməyə faydalı dəyişiklik səbəbi olaraq mutasiyaları, yəni canlıların genlərində radiasiya kimi xarici təsirlər və ya köçürmə səhvləri nəticəsində yaranan pozulmaları əlavə etdi.

Bu gün də hələ dünyada təkamül adına əsaslılığını qoruyan model neodarvinizmdir. Nəzəriyyə yer üzündəki milyonlarla canlı növünün bu canlıların qulaq, göz, ağciyər, qanad kimi saysız kompleks orqanlarının mutasiyalara, yəni genetik pozulmalara əsaslanan müddət nəticəsində meydana gəldiyini iddia edir. Amma nəzəriyyəni çarəsiz duruma salan açıq bir elmi həqiqət vardır: mutasiyalar canlıları inkişaf etdirməzlər, əksinə, həmişə canlılara zərər verərlər.

Bunun səbəbi çox sadədir: DNT çox kompleks bir quruluşa malikdir. Bu molekul üzərində yaranan hər hansı bir təsadüfi təsir ancaq zərər verir. Amerikalı genetik B.G.Ranqanatan bunu belə açıqlayır:

Mutasiyalar kiçik, təsadüfi və zərərlicilərlər. Çox nadir hallarda meydana gəlirlər və ən yaxşı halda təsirsizdirlər. Bu üç xüsusiyyət mutasiyaların təkamülü inkişaf meydana gətirə bilməyəcəyini göstərir. Onsuz da yüksək dərəcədə xüsiləşmiş orqanizmdə meydana gələ biləcək təsadüfi bir dəyişmə ya təsirsizdir, ya da zərərlicidir. Bir qol saatında meydana gələn təsadüfi dəyişmə qol saatını inkişaf etdirməz. Ona böyük ehtimalla zərər verir və ya ən yaxşı halda, təsirsiz olar. Bir zəlzələ bir şəhəri inkişaf etdirməz, onu dağıdır.²⁰¹

Necə ki, bu günə qədər heç bir faydalı, yəni genetik məlumatı inkişaf etdirən mutasiya nümunəsi müşahidə edilməmişdir. Bütün mutasiyaların zərərli olduğu görülmüşdür. Aydın olmuşdur ki, təkamül nəzəriyyəsinin təkamül mexanizmi olaraq göstərdiyi mutasiyalar həqiqətdə canlıları yalnız korlayan, şikəst edən genetik hadisələrdir. (İnsanlarda mutasiyanın ən çox görünən təsiri xərcəngdir). Əlbəttə, korlayıcı bir mexanizm təkamül mexanizmi ola bilməz. Təbii seleksiya isə Darvinin də qəbul etdiyi kimi, özbaşına heç bir şey edə bilməz. Bu həqiqət bizlərə təbiətdə heç bir təkamül mexanizminin olmadığını göstərir. Təkamül mexanizmi olmadığına görə də təkamül deyilən xəyali müddət yaşana bilməz.

Fosil qeydləri: ara nümunələrin izi yoxdur

Təkamül nəzəriyyəsinin iddia etdiyi ssenarinin yaşanmadığının ən açıq göstəricisi isə fosil (qalıq) qeydləridir.

Təkamül nəzəriyyəsinə görə, bütün canlılar bir-birlərindən törəmişlər. Əvvəldən var olan bir canlı növü zamanla bir başqasına çevrilmiş və bütün növlər bu şəkildə ortaya çıxmışlar. Nəzəriyyəyə görə, bu çevrilmə yüz milyonlarla il davam edən uzun zaman kəsiyini əhatə etmiş və addım-addım irəliləmişdir.

Bu vəziyyətdə iddia edilən uzun çevrilmə müddətində saysız ara növlər meydana gəlməli və yaşamalılardırlar.

Məsələn, keçmişdə balıq xüsusiyyətlərini daşımalarına baxmayaraq, bir tərəfdən də bəzi sürünən xüsusiyyətləri qazanan yarı balıq, yarı sürünən canlılar yaşamalılardırlar. Yaxud sürünən xüsusiyyətlərini daşıyarkən bir tərəfdən də bəzi quş xüsusiyyətləri qazanan sürünən quşlar ortaya çıxmalıdır. Bunlar bir keçiş müddətində olduqları üçün şikəst və qüsurlu canlılar olmalıdır. Təkamülçülər keçmişdə yaşadıklarına inandıqları bu nəzəri varlıqlara ara keçid nümunəsi adını verirlər.

Əgər, həqiqətən, bu cür canlılar keçmişdə yaşamışdırsa, bunların sayı və növləri milyonlarla, hətta milyardlarla olmalıdır və bu əcaib canlıların fosillərinə mütləq fosil qeydlərində rast gəlinməlidir. Darvin "Növlərin mənşəyi"ndə bunu belə açıqlamışdır:

"Əgər nəzəriyyəmə doğrudursa, növləri bir-birinə bağlayan saysız ara keçid növləri mütləq yaşamalılardırlar... Bunların yaşadıklarının dəlilləri də yalnız fosil qalıqları arasında ola bilər".²⁰²

Darvinin puç olan ümidləri

Ancaq 19-cu əsrin ortalarından bu yana dünyanın dörd tərəfində çoxlu fosil araşdırmaları aparıldığı halda, keçiş nümunələrinə rast gəlinməmişdir. Aparılan qazıntı işlərində və araşdırmalarda əldə edilən bütün tapıntılar təkamülçülərin gözlədiklərinin əksinə, canlıların yer üzündə birdən-birə qüsursuz və nöqsansız şəkildə ortaya çıxdığını göstərmişdir.

Məşhur ingilis paleontoloq Derek V. Eycer bir təkamülçü olmasına baxmayaraq, bu həqiqəti belə etiraf edir:

Problemimiz budur: fosil qeydlərini detallı olaraq araşdırdığımızda istər növlər, istərsə də siniflər səviyyəsində olsun davamlı olaraq eyni həqiqətlə qarşılaşırıq; pilləli təkamüllə inkişaf edən deyil, birdən-birə yer üzündə yaranan qruplar görürük.²⁰³

Yəni fosil qeydlərində bütün canlı növləri arasında heç bir keçiş nümunəsi olmadan qüsursuz şəkilləri ilə birdən-birə ortaya çıxırlar. Bu, Darvinin nəzərdə tutduğunun tam əksinədir. Əlavə də bu canlı növlərinin yaradıldıqlarını göstərən çox güclü bir dəlildir. Çünki bir canlı növünün öz-özünə təkmilləşən heç bir atası olmadan bir anda və qüsursuz olaraq ortaya çıxmasının tək izahı o növün yaradılmış olmasıdır. Bu həqiqət məşhur təkamülçü bioloq Duqlas Futuyma tərəfindən də qəbul edilir:

Yaradılış və təkamül yaşayan canlıların mənşəyi haqqında verilə biləcək yeganə iki açıqlamadır. Canlılar dünyada ya tamamilə mükəmməl və qüsursuz bir şəkildə ortaya çıxmışlar, ya da belə olmamışdır. Əgər belə olmamışdırsa, bir dəyişmə müddəti sayəsində özlərindən əvvəl var olan bəzi canlı növlərindən təkmilləşərək meydana gəlməlidirlər. Amma əgər qüsursuz və mükəmməl bir şəkildə ortaya çıxmışlarsa, o halda, sonsuz güc sahibi olan bir ağıl tərəfindən yaradılmış olmalıdırlar.²⁰⁴

Fosillər isə canlıların yer üzündə qüsursuz və mükəmməl bir şəkildə ortaya çıxdıqlarını göstərir. Yəni növlərin mənşəyi Darvinin zənn etdiyinin əksinə, təkamül deyil, yaradılışdır.

İnsanın təkamülü nağılı

Təkamül nəzəriyyəsini müdafiə edənlərin ən çox gündəliyə gətirdikləri mövzu insanın mənşəyi mövzudur. Bu mövzudakı darvinist iddia bu gün yaşayan müasir insanın meymunabənzər bəzi varlıqlardan gəldiyini fərz edir. 4-5 milyon il əvvəl başladığı fərz edilən bu müddətdə müasir insanla ataları arasında bəzi ara nümunələrin yaşadığı iddia edilir. Həqiqətdə tamamilə xəyali olan bu ssenaridə dörd təməl kateqoriya sayılır:

1-*Australopithecus*

2-*Homo habilis*

3-*Homo erectus*

4-*Homo sapiens*

Təkamülçülər insanların sözdə ilk meymunabənzər atalarına "cənub meymunu" mənasını verən *australopithecus* adını verirlər. Bu canlılar həqiqətdə soyu tükənmiş bir

meymun növündən başqa bir şey deyil. Məşhur ingilis və amerikalı iki anatomiyaçı Lord Solli Zukerman və prof. Çarlz Oksnardın *australopithecus* nümunələri üzərində apardığı çox geniş əhatəli tədqiqat bu canlıların yalnız soyu tükənmiş bir meymun növünə aid olduğunu və insanlarla heç bir bənzərliklərinin olmadığını göstərmişdir.²⁰⁵

Təkamülçülər insan təkamülünün bir sonrakı mərhələsini də *homo*, yəni insan olaraq sinifləndirirlər. İddiaya görə, *homo* ardıcılığındakı canlılar *australopithecus*lardan daha çox inkişaf etmişlər. Təkamülçülər bu fərqli canlılara aid fosilləri ard-arda düzərək xəyali bir təkamül sxemi meydana gətirirlər. Bu sxem xəyalidir, çünki həqiqətdə bu fərqli siniflər arasında təkamülü bir əlaqənin olduğu qətiyyənlə isbat edilə bilməmişdir. Təkamül nəzəriyyəsinin 20-ci əsrdəki ən əhəmiyyətli müdafiəçilərindən biri olan Ernst Mayr: "*Homo sapiens*ə uzanan zəncir həqiqətdə itmişdir", - deyərək bunu qəbul edir.²⁰⁶

Təkamülçülər "*australopithecus* > *homo habilis* > *homo erectus* > *homo sapiens*" sıralamasını yazarkən bu növlərin hər birinin bir sonrakının atası olduğu təəssüratını verirlər. Halbuki, paleoantropoloqların son tapıntıları *australopithecus*, *homo habilis* və *homo erectus*ün dünyanın fərqli bölgələrində eyni dövrlərdə yaşadıklarını göstərir.²⁰⁷

Bundan başqa, *homo erectus* sinifləməsinə aid insanların bir hissəsi müasir dövrlərə qədər yaşamış, *homo sapiens*, *neandertalensis* və *homo sapiens sapiens* (müasir insan) ilə eyni mühtdə yan-yan olmuşlar.²⁰⁸

Bu isə, əlbəttə, bu siniflərin bir-birlərinin ataları olduğu iddiasının əsassızlığını açıq şəkildə ortaya qoyur. Harvard Universitetinin paleontoloqlarından Stiven Cey Quld özünün də bir təkamülçü olmasına baxmayaraq, darvinist nəzəriyyənin düşdüyü bu çıxılmaz vəziyyəti belə açıqlayır:

Əgər bir-biri ilə paralel şəkildə yaşayan üç fərqli hominid (insana xas) xətti varsa, o halda, bizim soy ağacımıza nə oldu? Açıqdır ki, bunların biri digərindən gələ bilməz. Bundan başqa, biri digəri ilə müqayisə edildiyində təkamülü bir inkişaf tərzi göstərmirlər.²⁰⁹

Qısa, *media* və dərsləklərdə yer alan bir neçə xəyali "yarı meymun, yarı insan" canlılarının cizgilərilə, yəni sırf təbliğat yolu ilə canlı tutulmağa çalışılan insanın təkamülü ssenarisi heç bir elmi əsas olmayan nağıldan ibarətdir.

Bu mövzunu uzun illər araşdıran, xüsusilə *australopithecus* fosilləri üzərində 15 il tədqiqat aparan İngiltərənin ən məşhur və hörmətli alimlərindən Lord Solli Zukerman bir təkamülçü olmasına baxmayaraq, ortada meymunabənzər canlılardan insana uzanan həqiqi bir soy ağacı olmadığına gəlmişdir.

Zukerman bir də maraqlı elm şkalası tərtib etmişdir. Elmi olaraq qəbul etdiyi bilik sahələrindən elmdən kənar qəbul etdiyi bilik sahələrinə qədər bir yelpik hazırlamışdır. Zukermanın bu cədvəlinə görə, ən elmi (yəni konkret məlumatlara əsaslanan) bilik sahələri kimya və fizikadır. Yelpikdə bunlardan sonra biologiya elmləri, sonra da ictimai elmlər gəlir. Yelpiyin ən aşağısında, yəni ən elmdən kənar sayılan hissəsində isə Zukermana görə telepatiya, altıncı hiss kimi duyğu sonrası qəbul etmə anlayışları və bir də insanın təkamülü vardır! Zukerman yelpiyin bu yerini belə açıqlayır:

“Obyektiv həqiqətin sahəsindən çıxıb bioloji elm olaraq fərz edilən bu sahələrə (yəni duyğu sonrası qəbul etməyə və insanın fosil tarixinin şərh olunmasına) girdiyimizdə təkamül nəzəriyyəsinə inanan bir adam üçün hər şeyin mümkün olduğunu görürük. Belə ki, nəzəriyyələrinə qəti inanan bu adamların ziddiyyətli bəzi qərarların eyni anda qəbul etmələri belə mümkündür”.²¹⁰

Budur, insanın təkamülü nağılı da nəzəriyyələrinə kor-koranə inanan bəzi insanların tapdıqları bəzi fosilləri birtərəfli şəkildə izah etmələrindən ibarətdir.

Darvin düsturu

İndiyədək araşdırdığımız bütün texniki dəlillərlə yanaşı, istəyirsinizsə, təkamülçülərin necə axmaq bir inanca sahib olduqlarını bir də uşaqların anlaya biləcəyi qədər açıq bir nümunə ilə yekunlaşdıraq.

Təkamül nəzəriyyəsi həyatın təsadüfən meydana gəldiyini iddia edir. Dolayısıyla, bu iddiaya görə, cansız və şüursuz atomlar bir yerə gələrək əvvəlcə hüceyrəni meydana gətirmişlər və sonra eyni atomlar bir şəkildə digər canlıları və insanı meydana gətirmişlər. İndi düşünək: həyatın elementi olan karbon, fosfor, azot, kalium kimi elementləri bir yerə gətirdiyimizdə bir topa meydana gəlir. Bu atom topası hansı əməliyyatdan keçirilsə də, tək bir canlı meydana gətirə bilməz. İstəyirsinizsə, bu mövzuda bir təcrübə hazırlayaq və təkamülçülərin, əslində, müdafiə etdiyi, amma yüksək səslə dilə gətirə bilmədiyi iddianı onlar adına “Darvin düsturu” adı ilə araşdıraq:

Təkamülçülər çoxlu sayda böyük bir qabın içinə həyatın quruluşundakı fosfor, azot, karbon, oksigen, dəmir, maqnezium kimi elementlərdən bol miqdarda qoysunlar. Hətta normal şərtlərdə olan ancaq bu qarışıqın içində olmasını lazım gördükləri vəsaitləri də bu qablara əlavə etsinlər. Qarışıqların içinə istədikləri qədər amin turşusu, istədikləri qədər də (tək birinin belə təsadüfi meydana gəlmə ehtimalı 10^{-950} olan) zülal doldursunlar. Bu qarışıqlara istədikləri nisbətdə istilik və nəmlik versinlər. Bunları istədikləri inkişaf etmiş cihazlarla qarışdırsınlar. Qabların başına da dünyanın ən öndə gələn alimlərini qoysunlar. Bu mütəxəssislər atadan oğula, nəsildən nəslə köçürərək növbəti milyardlarla, hətta trilyonlarla il davamlı qabların başında gözləsinlər. Bir canlının meydana gəlməsi üçün hansı şərtlərin var olması lazım olduğuna inanılırsa, hamısından istifadə etmək sərbəst olsun. Ancaq nə etsələr də, o qablardan qətiyyətli bir canlı çıxara bilməzlər. Zürafələri, aslanları, arıları, bülülləri, tutuquşuları, atları, delfinləri, gülləri, zanbaqları, qərənfilləri, bananları, portağalları, almaları, xurmaları, pomidorları, qovunları, qarpızları, əncirləri, zeytunları, üzümləri, şaftalıları, tovuq quşlarını, rəngarəng kəpənəkləri və bunun kimi milyonlarla canlı növündən heç birini meydana gətirə bilməzlər. Yalnız burada bir neçəsini saydığımız bu canlı varlıqları deyil, bunların tək bir hüceyrəsini belə əldə edə bilməzlər.

Qısaı, şüursuz atomlar bir yerə gələrək hüceyrəni meydana gətirə bilməzlər. Sonra yeni bir qərar verib, bir hüceyrəni ikiyə bölüb, sonra ard-arda başqa qərarlar alıb elektron mikroskopunu tapan, sonra öz hüceyrə quruluşunu bu mikroskop altında izləyən professorları meydana gətirə bilməzlər. Maddə ancaq Allah`ın üstün yaratması ilə həyat tapar. Bunun əksini iddia edən təkamül nəzəriyyəsi isə ağıla tamamilə zidd bir

mənasız sözdür. Təkamülçülərin ortaya atdığı iddialar üzərində bir az belə düşünmək üstdəki nümunədə olduğu kimi, bu həqiqəti açıq şəkildə göstərir.

Göz və qulaqdakı texnologiya

Təkamül nəzəriyyəsinin qətiyyəni izah edə bilmədiyi bir başqa mövzu isə göz və qulaqdakı üstün qəbul etmə keyfiyyətidir.

Gözlə əlaqədar mövzuya keçməzdən əvvəl, “necə görürük?” sualına qısa cavab verək. Bir cisimdən gələn şüalar gözdə retinaya tərs düşür. Bu şüalar buradakı hüceyrələr tərəfindən elektrik siqnallarına çevrilir və beyinin arxa hissəsindəki görmə mərkəzi deyilən kiçik bir nöqtəyə çatır. Bu elektrik siqnalları bir silsilə əməliyyatdan sonra beyindəki bu mərkəzdə görüntü kimi hiss olunur. Bu məlumatdan sonra indi düşünək:

Beyin işığa bağlıdır. Yəni beyinin içi tamamilə qaranlıqdır, işıq beyinin olduğu yerə girə bilməz. Görüntü mərkəzi deyilən yer qaranlıq, işığın əsla çatmadığı, bəlkə də heç qarşılaşmadığınız qədər qaranlıq bir yerdir. Ancaq siz bu zülmət qaranlıqda işıqlı, tərtəmiz bir dünyanı seyr edirsiniz.

Üstəlik, bu o qədər dəqiq və keyfiyyətli bir görüntüdür ki, 21-ci əsr texnologiyası belə hər cür imkana baxmayaraq, bu dəqiqliyi təmin edə bilməmişdir. Məsələn, bu anda oxuduğunuz kitaba, kitabı tutan əllərinizə baxın, sonra başınızı qaldırın və ətrafınıza baxın. Bu anda gördüyünüz dəqiqlik və keyfiyyətdəki bu görüntünü başqa bir yerdə gördünüzmü? Bu qədər dəqiq bir görüntünü sizə dünyanın bir nömrəli televizor şirkətinin çıxardığı ən inkişaf etmiş televizor ekranı da verə bilməz. 100 ildir ki, minlərlə mühəndis bu dəqiqliyə çatmağa çalışırlar. Bunun üçün fabriklər, nəhəng təsisatlar qurulur, araşdırmalar aparılır, plan və dizaynlar inkişaf etdirilir. Yeni bir televizor ekranına baxın, bir də bu anda əlinizdə tutduğunuz bu kitaba. Arada böyük bir dəqiqlik və keyfiyyət fərqi olduğunu görə bilərsiniz. Üstəlik, televizor ekranı sizə iki ölçülü bir görüntü göstərir, halbuki siz üç ölçülü, dərin bir perspektivi izləyirsiniz.

Uzun illərdir ki, on minlərlə mühəndis üç ölçülü ekran düzəltməyə, gözün görmə keyfiyyətinə çatmağa çalışırlar. Bəli, üç ölçülü bir ekran sistemi düzəldə bildilər, amma onu da eynək taxmadan üç ölçülü görmək mümkün deyil, qaldı ki, bu süni bir üç ölçüdür. Arxa tərəf daha bulanıq, ön tərəf isə kağız dekorasiyası kimi durur. Heç bir zaman gözün gördüyü qədər dəqiq və keyfiyyətli bir görüntü meydana gəlməz. Kamerada da, televizorda da mütləq görüntü itkisi meydana gəlir.

Təkamülçülər bu keyfiyyətli və dəqiq görüntünü meydana gətirən mexanizmin təsadüfən meydana gəldiyini iddia edirlər. İndi biri sizə: “Otağınızda televizor təsadüflər nəticəsində meydana gəldi, atomlar bir yerə gəlib bu görüntünü meydana gətirən aləti meydana gətirdi”, - desə, nə düşünərsiniz? Minlərlə adamın bir yerə gəlib edə bilmədiyini şüursuz atomlar necə etsin?

Gözün gördüyündən daha primitiv olan bir görüntünü meydana gətirən alət təsadüfən meydana gələ bilmirsə, gözün və gözün gördüyü görüntünün də təsadüfən meydana gələ bilməyəcəyi çox açıqdır. Eyni vəziyyət qulaq üçün də etibarlıdır. Xarici qulaq ətrafdakı səsləri qulaq çanağı vasitəsilə qəbul edib orta qulağa çatdırır; orta qulaq

aldığı səs titrəyişlərini gücləndirib daxili qulağa ötürür; daxili qulaq da bu titrəyişləri beyindəki eşitmə mərkəzinə verir.

Gözdəki vəziyyət qulaq üçün də etibarlıdır, yəni beyin işıq kimi səsə də bağlıdır, səs keçirməz. Dolayısı ilə, çölü nə qədər gurultulu olsa da, beyinin içi tamamilə səssizdir. Buna baxmayaraq, ən dəqiq səslər beyində qəbul edilir. Səs keçirməyən beyninizdə bir orkestrin simfoniyalarını dinləyirsiniz, izdihamlı bir mühitin bütün səs-küyünü eşidirsiniz. Amma o anda həssas bir cihazla beyninizin içindəki səs səviyyəsi ölçülsə, burada iti bir səssizliyin hakim olduğu görülməkdir. Dəqiq bir görüntü əldə edə bilmək ümidi ilə texnologiya necə istifadə edilirsə, səs üçün də eyni səylər on illərdir davam etdirilir. Səs yazma cihazları, musiqi mərkəzləri, bir çox elektronik alət, səs qəbul edən musiqi sistemləri bu işlərdən bəziləridir. Ancaq bütün texnologiyaya, bu texnologiyada çalışan minlərlə mühəndisə və mütəxəssisə baxmayaraq, qulağın meydana gətirdiyi dəqiqlik və keyfiyyətdə bir səs əldə edilməmişdir.

Ən böyük musiqi sistemi şirkətinin istehsal etdiyi ən keyfiyyətli musiqi mərkəzini düşünün. Səsi yazdıqda mütləq səsin bir qismi itir və ya az da olsa, mütləq əngəl meydana gəlir və ya musiqi mərkəzini açdıqınızda hələ musiqi başlamadan bir xışıltı mütləq eşidərsiniz. Ancaq insan bədənindəki texnologiyanın məhsulu olan səslər son dərəcə dəqiq və qüsursuzdur. Bir insan qulağı heç vaxt musiqi setində olduğu kimi, xışıltı və ya əngəl qəbul etməz; səs necədirsə, tam və dəqiq bir şəkildə onu qəbul edir. Bu vəziyyət insan yaradıldığı gündən indiyədək belədir. İndiyə qədər insanların düzəltdiyi heç bir görüntü və səs cihazı, göz və qulaq qədər həssas və müvəffəqiyyətli bir qəbul edici olmamışdır. Ancaq görmə və eşitmə hadisəsində bütün bunlardan başqa böyük bir həqiqət yəni vardır.

Beynin içində görən və eşidən şüur kimə aiddir?

Beynin içində rəngli dünyanı seyr edən, simfoniyaları, quşların civiltisini dinləyən, gülü iyləyən kimdir?

İnsanın gözlərindən, qulaqlarından, burnundan gələn xəbərdarlıqlar elektrik siqnalı olaraq beyinə gedir. Biologiya, fiziologiya və ya biokimya kitablarında bu görüntünün beyində necə meydana gəldiyinə dair bir çox məlumat oxuyubsunuz. Ancaq bu mövzu haqqındakı ən əhəmiyyətli həqiqətə heç bir yerdə rast gələ bilməzsiz: beyində bu elektrik siqnallarını görüntü, səs, qoxu və hiss hesab edən kimdir? Beynin içində gözə, qulağa, buruna ehtiyac duymadan bütün bunları qəbul edən bir şüur var. Bu şüur kimə aiddir?

Əlbəttə, bu şüur beyini meydana gətirən sinirlər, yağ təbəqəsi və sinir hüceyrələrinə aid deyil. Buna görə, hər şeyin maddədən ibarət olduğunu zənn edən darvinist-materialistlər bu suallara cavab verə bilmirlər. Çünki bu şüur Allah'ın yaratdığı ruhdur. Ruh görüntünü seyr etmək üçün gözə, qulağa, buruna ehtiyac duymaz. Bunlardan əlavə düşünmək üçün beyinə ehtiyac duymaz.

Bu açıq və elmi həqiqəti oxuyan hər insanın beyninin içindəki bir neçə kub santimetrlik qaranlıq məkana bütün kainatı üç ölçülü, rəngli, kölgəli və işıqlı olaraq sığdıran uca Allah'ı düşünməli, Ondən qorxmalı, Ona sığınmalıdır.

Materialist bir inanc

Bura qədər araşdırdığımız təkamül nəzəriyyəsinin elmi tapıntılarla açıq şəkildə ziddiyyət təşkil edən bir iddia olduğunu göstərir. Nəzəriyyənin həyatın mənşəyi haqqındakı iddiası elmə ziddir, qarşıya qoyduğu təkamül mexanizmlərinin heç bir təkmilləşdirici təsiri yoxdur və fosillər nəzəriyyənin tələb etdiyi ara formaların yaşamadığını göstərir. Bu vəziyyətdə, əlbəttə, təkamül nəzəriyyəsinin elmə zidd bir düşüncə olaraq bir kənara atmaq lazımdır. Necə ki, tarix boyu dünya mərkəzli kainat modeli kimi bir çox düşüncə elmin gündəmindən çıxarılmışdır. Amma təkamül nəzəriyyəsi israrla elmin gündəmində tutulmaqdadır. Hətta bəzi insanlar nəzəriyyənin tənqid olunmasını elmə hücum kimi göstərməyə belə çalışırlar. Yaxşı, bəs niyə?...

Bu vəziyyətin səbəbi təkamül nəzəriyyəsinin bəzi çevrələr üçün özündən əsla imtina edilə bilməyəcək dogma bir inanc olmasıdır. Bu çevrələr materialist fəlsəfəyə kor-koranə bağlıdırlar və darvinizmi də təbiətə gətirilə biləcək yeganə materialist izah olduğu üçün mənimsəyirlər. Bəzən bunu açıq şəkildə etiraf da edirlər. Harvard Universitetindən məşhur bir genetik və eyni zamanda öndə gələn bir təkamülçü Riçard Levontin əvvəl materialist, sonra alim olduğunu belə etiraf edir:

Bizim materializmə bir inancımız var, "a priori" (əvvəldən qəbul edilmiş, doğru fərz edilmiş) bir inandır bu. Bizi dünyaya materialist bir izah gətirməyə məcbur edən şey elmin üsulları və qaydaları deyil. Əksinə, materializmə olan "a priori"yə bağlılığımız səbəbi ilə dünyaya materialist bir izah gətirən araşdırma üsullarını və anlayışları hazırlayırıq. Materializm mütləq doğru olduğuna görə də ilahi bir izahın səhnəyə girməsinə icazə verə bilmərik.²¹¹

Bu sözlər darvinizmin materialist fəlsəfəyə bağlılıq uğruna yaşadılan bir doqma olduğunun açıq ifadələridir. Bu doqma maddədən başqa heç bir varlığın olmadığını fərz edir. Bu səbəblə də cansız, şüursuz maddənin həyatı yaratdığına inanır. Milyonlarla fərqli canlı növünün, məsələn, quşların, balıqların, zürafələrin, böcəklərin, ağacların, çiçəklərin, balinaların və insanların maddənin öz içindəki qarlılıqlı təsirlərlə, yəni yağan yağışla, çaxan şimşəklə cansız maddənin içindən meydana gəldiyini qəbul edir. Həqiqətdə isə bu, həm ağıla, həm də elmə zidd bir qəbuldur. Amma darvinistlər öz deyimləri ilə İlahi bir izahın səhnəyə girməməyi üçün bu qəbulu müdafiə etməyə davam edirlər.

Canlıların mənşəyinə materialist zehniyyətlə baxmayan insanlar isə bu açıq həqiqəti görəcəklər: bütün canlılar üstün bir güc, bilik və ağıla sahib olan bir Yaradıcının əsərləridir. Yaradıcı bütün kainatı yoxdan var edən, qüsursuz şəkildə təşkil edən və bütün canlıları yaradıb şəkilləndirən Allah`dır.

Təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən təsirli cadusudur

Burada bunu da ifadə etmək lazımdır ki, zehniyyətsiz, heç bir ideologiyanın təsiri altında qalmadan, yalnız ağıl və məntiqindən istifadə edən hər kəs elm və mədəniyyətdən uzaq cəmiyyətlərin xurafatlarını xatırladan təkamül nəzəriyyəsinin inanılması qeyri-mümkün bir iddia olduğunu asanlıqla anlayacaq.

Yuxarıda da ifadə edildiyi kimi, təkamül nəzəriyyəsinə inananlar böyük bir qabın içinə bir çox atomu, molekulu, cansız maddəni dolduran və bunların qarışığından zaman içində düşünən, bir çox tapıntının müəllifi olan professorların, universitet tələbələrinin, Eynşteyn, Habl kimi alimlərin, Frank Sinatra, Çarlton Heston kimi sənətçilərin, bununla yanaşı, ceyranların, limon ağaclarının, qərənfillərin çıxacağına inanırlar. Üstəlik, bu axmaq iddiaya inananlar alimlər, professorlar, mədəni və təhsilli insanlardır. Bu səbəblə, təkamül nəzəriyyəsi üçün “dünya tarixinin ən böyük və ən təsirli cadusu” ifadəsini işlətmək yerinə düşər. Çünki dünya tarixində insanların bu dərəcə ağılı başından alan, ağıl və məntiqlə düşünmələrinə imkan verməyən, gözlərinin önünə sanki bir pərdə çəkib çox açıq olan həqiqətləri görmələrinə mane olan bir başqa inanc və ya iddia yoxdur. Bu, qədim misirlilərin günəş tanrısı Raya, afrikalı bəzi qəbilələrin totemlərə, Səba xalqının Günəşə ibadət etməsindən, Hz. İbrahim qövmünün əlləri ilə düzəlttikləri bütlərə, Hz. Musa qövmünün qızıldan düzəlttikləri buzova ibadətlərindən daha dəhşətli və ağıla sığmaz bir korluqdur. Həqiqətdə bu vəziyyət Allah'ın Quranda işarə etdiyi bir ağılsızlıqdır. Allah bəzi insanların anlayışlarının bağlanacağını və həqiqətləri görməkdə aciz duruma düşəcəklərini bir çox ayəsində bildirir. Bu ayələrdən bəziləri belədir:

Həqiqətən, kafirləri əzabla qorxutsan da, qorxutmasan da, onlar üçün birdir, iman gətirməzlər. Allah onların ürəyinə və qulağına möhür vurmuşdur. Gözlərində də pərdə vardır. Onları böyük bir əzab gözləyir! (Bəqərə surəsi, 6-7)

... Onların qəlbləri vardır, lakin onunla anlamazlar. Onların gözləri vardır, lakin onunla görməzlər. Onların qulaqları vardır, lakin onunla eşitməzlər. Onlar heyvan kimidirlər, bəlkə də, (ondan) daha çox zəlalətdədirlər. Qafil olanlar da məhz onlardır! (Əraf surəsi, 179)

Allah “Hicr” surəsində isə bu insanların möcüzələr görsələr belə, inanmayacaq qədər ovsunlandıqlarını belə bildirir:

Əgər onlara göydən bir qapı açsaq və onunla durmadan yuxarı dırmaşsalar yenə də: “Gözümüz bağlanmış, biz sehlənmişik”, - deyərlər. (Hicr surəsi, 14-15)

Bu qədər geniş kütlənin üzərində bu cadunun təsirli olması insanların həqiqətlərdən bu qədər uzaq tutulması və 150 il bu cadunun təsirini itirməməsi isə sözlə izah edilə bilməyəcək qədər heyrət verici bir vəziyyətdir. Çünki bir və ya bir neçə insanın qeyri-mümkün ssenarilərə, axmaqlıq və məntiqsizliklərlə dolu iddialara inanmaları başa düşülə bilər. Ancaq dünyanın dörd tərəfindəki insanların şüursuz və cansız atomların ani bir qərarla bir yerə gəlib fəvqəladə bir təşkilat, intizam, ağıl və şüur göstərən qüsuruz bir sistemlə işləyən kainatı, həyat üçün uyğun olan hər cür xüsusiyyətə sahib olan Yer planetini və saysız kompleks sistemlə təchiz edilmiş canlıları meydana gətirdiyinə inanmasının cadudan başqa bir izahı yoxdur.

Necə ki, Allah Quranda inkarçı fəlsəfəni müdafiə edən bəzi adamların etdikləri sehlərlə insanlara təsir etdiklərini Hz. Musa və firon arasında keçən bir hadisə ilə bizlərə bildirir. Hz. Musa firona haqq dini izah etdiyində firon Hz. Musaya öz bilikli sehlərləri ilə insanların toplandığı bir yerdə qarşılaşmasını istəyir. Hz. Musa sehlərlərə əvvəlcə onların bacarıqlarını göstərməyini deyir. Bu hadisənin açıqlandığı ayə belədir:

(Musa:) “Siz atın”, – dedi. Onlar atdıqda, adamların gözlərini bağlayıb (sehrləyib) onları qorxutdular və böyük bir sehr göstərdilər. (Əraf surəsi, 116)

Göründüyü kimi, fironun sehrbazları öz hiylələri ilə (hz. Musa və ona inananlar xaricində) insanların hamısını ovsunlaya bilmişlər. Ancaq onların atdıqlarına qarşı hz. Musanın ortaya qoyduğu dəlil onların bu sehrini, ayədəki ifadə ilə uydurduqlarını udmuş, yəni təsirsiz etmişdir:

Biz də Musaya: “Əsanı tulla!”, – deyə vəhy etdik. Bir də (baxıb gördülər ki) əsa onların uydurub düzəlttikləri bütün şeyləri udur. Artıq haqq zahir, olanların uydurub düzəlttikləri yalanlar isə batil oldu. (Sehrbazlar) orada məğlub edildilər və xar olaraq geri döndülər. (Əraf surəsi, 117-119)

Ayələrdə də bildirildiyi kimi, daha əvvəl insanları ovsunlayaraq təsir edən bu adamların etdiklərinin bir saxtakarlıq olduğu başa düşülmüşdür. İndiki dövrdə də bir sehr təsiri ilə elm adı altında son dərəcə axmaq iddialara inanan və bunları müdafiə etmək üçün həyatını həsr edənlər əgər bu iddialardan imtina etməsələr, həqiqətlər tam mənası ilə ortaya çıxdığında və sehr pozulduğunda pis vəziyyətə düşəcəklər. Necə ki, təxminən 60 yaşına qədər təkamülü müdafiə edən və ateist fəlsəfəçi olan, ancaq daha sonra həqiqətləri görənlər Malkolm Maqeric təkamül nəzəriyyəsinin yaxın gələcəkdə süqut edəcəyi vəziyyəti belə açıqlayır:

Mən özüm təkamül nəzəriyyəsinin xüsusilə tətbiq olunduğu sahələrdə gələcəyin tarix kitablarındakı ən böyük zarafat vəsaitlərindən biri olacağına inandım. Gələcək nəsil bu qədər səhv və naməlum bir fərziyyənin inanılmaz bir saflıqla qəbul edilməsini heyrətlə qarşılayacaq.²¹²

Bu gələcək uzaqda deyil, əksinə, yaxın zamanlarda insanlar “təsadüflər”in ilah ola bilməyəcəklərini anlayacaqlar və təkamül nəzəriyyəsi dünya tarixinin ən böyük yalanı və ən şiddətli sehri olaraq təyin olunacaq. Bu şiddətli sehr böyük sürətlə dünyanın dörd tərəfində insanların üzərindən qalxmağa başlamışdır. Təkamül yalanının sirrini öyrənən bir çox insan bu yalana necə aldandığını heyrətlə düşünürlər.

...Sənin bizə öyrətdiklərinə başqa bizdə heç bir bilik yoxdur! Həqiqətən, Sən Bilənsən, Müdriksən! (Bəqərə surəsi, 32)

Qeydlər:

1. Herbert Spencer, *Social Status*, 1850, s. 414-415
2. Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, Rev. Ed., Boston, Beacon Press, 1955, s.41
3. Mark Kingwell, "Competitive States of America, Microsoft proves it: we're still wrestling with that treasured national ideal", *New York Times*, 25 Haziran 2000; http://www.spaceship-earth.org/Letters/Editor/Competitive_States_of_America.htm
4. <http://www.allston.org/josh/socialdarwinismf99.htm>

5. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, W.W. Norton and Company, New York, 1981, s. 72
6. *The Life and Letters of Charles Darwin*, Editör: Francis Darwin, D. Appleton and Co., 1896, Vol. 2, s . 294
7. <http://www.touchstonemag.com/docs/issues/15.8docs/15-8pg43.html>
8. Thomas R. Malthus, *An essay on the principle of population as it affects the future improvement of society.*, Reprint, London:Reeves and Turner, (1798) 1878, s. 412
9. Thomas R. Malthus, *An essay on the principle of population as it affects the future improvement of society.*, Reprint.London:Reeves and Turner, (1798) 1878, s.411, 430-431.
10. Karl Polanyi, *The Great Transformation*, Boston, Beacon Press, 1957, s.112
11. Karl Polanyi, *The Great Transformation*, Boston, Beacon Press, 1957,s.112.
12. Sir Gavin de Beer, *Charles Darwin*, London: Thomas Nelson & Sons, 1963
13. Charles Darwin, *On the Origin of Species By Means of Natural Selection*, London, 1859, (tekrar baskı 1964, Harvard University Press, Cambridge) s.64
14. Charles Darwin, *On the Origin of Species*, s. 117
15. Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, s. 88
16. <http://www.creationism.org/csshs/v04n3p18.htm>
17. Ian Taylor, *In the Minds of Men*, s. 65
18. Matthew Josephson, *The Robber Barons*, New York, Harcourt and Brace, 1934
19. Robert Hunter, *Poverty*, New York: Torchbooks, 1965
20. Jeanne Stellman, Susan Daum, *Work is Dangerous to Your Health*, New York, Random House Vintage Books, 1973
21. Otto Bettmann, *The Good Old Days! They Were Terrible!*, New York, Random House, 1974, s. 68
22. Otto Bettmann, *The Good Old Days! They Were Terrible!*, s. 70
23. Howard Zinn, *A People's History of the United States*, New York, Harper Collins, 1999, s. 255
24. Howard Zinn, *A People's History of the United States*, s. 255
25. Otto Bettmann, *The Good Old Days! They Were Terrible!*, s. 71
26. Otto Bettmann, *The Good Old Days! They Were Terrible!*, s.71
27. Kenneth Hsu, *The Great Dying; Cosmic Catastrophe, Dinosaurs and the Theory of Evolution.*, New York, Harcourt, Brace, Jovanovich, 1986, s. 10
28. Joseph F Wall, *Andrew Carnegie*, New York, Oxford University Press, 1970, s. 364
29. Richard Milner, *Encyclopedia of Evolution: Humanity's Search for Its Origin*, New York, Facts on File, 1990, s. 72
30. Joseph F Wall, *Andrew Carnegie*, s.389
31. William Ghent, *Our Benevolent Feudalism*, New York, Macmillan, 1902, s. 29
32. Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, s. 49
33. Isaac Asimov, *The Golden Door: The United States from 1876 to 1918*, Boston, Houston Mifflin Company, 1977, s.94
34. Richard Milner, *Encyclopedia of Evolution*, 1990, s.412
35. Stephen T. Asma, "The New Social Darwinism: Deserving Your Destitution.", *The Humanist*, 1993, 53(5), s. 11
36. Ibn Ebi Şeybe, *Kitabü'l-İman* (neşr:el-bani) s.33; El-Bânî, *Silsiletü'l-ehâdisis'sahîha*, I, 69-71; Hakim ve Beyhaki, 250, H.no:190.

37. Karl A. Schleunes, *The Twisted Road to Auschwitz* (Urbana, Illinois, University of Illinois Press, 1970), s. 30, 32; Jerry Bergman, *Eugenics and Nazi Racial Policy*, s. 118
38. Sidney M. Mintz, *American Scientist*, vol.60, Mayıs/Haziran 1972, s. 387
39. John C. Burham, *Science*, vol.175, 4 Şubat 1972, s. 506
40. Edwin G. Conklin, *The Direction of Human Evolution*, New York, Scribner's, 1921, s. 34
41. <http://www.ncl.ac.uk/lifelong-learning/distrib/darwin/08.htm>
42. George Gaylord Simpson, "The Biological Nature of Man", *Science*, vol.152, 22 Nisan, 1966, s. 475
43. Henry Fairfield Osborn, "The Evolution of Human Races," *Natural History*, Ocak/Şubat 1926; ikinci kez yayınlanması *Natural History*, vol. 89, Nisan 1980, s. 129
44. James Ferguson, "The Laboratory of Racism", *New Scientist*, vol. 103, 27 Eylül 1984, s. 18
45. Stephen Jay Gould, "Human Equality is a Contingent Fact of History", *Natural History*, vol.93, Kasım 1984, s. 28
46. Charles Darwin, *The Descent of Man*, 2. baskı, New York, A L. Burt Co., 1874, s. 178
47. Charles Darwin, *The Voyage of the Beagle*, (edited David Amigoni, London: Wordsworth, 1997), Bölüm 10, "Tierra Del Fuego"
48. Charles Darwin, *The Voyage of the Beagle*, s.477
49. <http://www.ncl.ac.uk/lifelong-learning/distrib/darwin/08.htm>
50. Francis Darwin, *The Life and Letters of Charles Darwin*, Vol. I, 1888. New York, D. Appleton and Company, s.285-286
51. Stephen Jay Gould, *Ontogeny and Phylogeny*, Cambridge, Mass: Harvard University Press, 1977, s. 12752.
52. Thomas Huxley, *Lay Sermons, Addresses and Reviews*, New York, NY:Appleton, 1871, s. 20
53. Robert Lee Hotz, "Race has no basis in biology, researchers say," *Los Angeles Times*, 20 Şubat 1997
54. Susan Chaves Cameron, *Journal of Counseling and Development*, 76:277-285, 1998
55. Natalie Angier, "Do Races Differ? Not Really, DNA Shows", *New York Times*, 22 Ağustos 2000
56. Natalie Angier, "Do Races Differ? Not Really, DNA Shows", *New York Times*, 22 Ağustos 2000
57. Natalie Angier, "Do Races Differ? Not Really, DNA Shows", *New York Times*, 22 Ağustos 2000
58. Genetically Speaking, Race Doesn't Exist In Humans http://www.eurekalert.org/pub_releases/1998-10/WUiS-GSRD-071098.php
59. Genetically Speaking, Race Doesn't Exist In Humans http://www.eurekalert.org/pub_releases/1998-10/WUiS-GSRD-071098.php
60. *Time*, 16 Ocak 1995
61. *Time*, 16 Ocak 1995
62. Jim Knapp, *Imperialism: The Struggle to Be Superior*, <http://www-personal.umich.edu/~jimknapp/papers/Imperialism.html>
63. *Encyclopedia Britannica*, 1946 edition, volume 12, page 122A

64. Gertrude Himmelfarb, *Darwin and the Darwinian Revolution*, Chicago, Elephant Paperbacks, Ivan R. Dee, Publisher, 1996, s. 416
65. Hans-Ulrich Wehler, *The German Empire*, s.180, <http://www.geocities.com/Area51/Rampart/4871/Darwin.html>
66. T. D. Hall, *The Scientific Background of the Nazi "Race Purification" Program, US & German Eugenics, Ethnic Cleansing, Genocide, and Population Control*, <http://www.trifax.org/avoid/nazi.html>
67. Charles Darwin, *The Decent of Man*, s. 297
68. Karl Pearson, *National Life from the Standpoint of Science*, Cambridge, Cambridge University Press, 1900, s. 11-16, 20-23, 36-37, 43-44
69. Karl Pearson, *National Life from the Standpoint of Science*, Cambridge, Cambridge University Press, 1900, s. 11-16, 20-23, 36-37, 43-44
70. John Merriman, *A History of Modern Europe*, Volume Two: From the French Revolution to the Present, s.990-991
71. Karl Pearson, *National Life from the Standpoint of Science*, 1900
72. Richard Milner, *Encyclopedia of Evolution: Humanity's Search for Its Origin*, s. 59
73. Oscar Levy, *Complete Works of Nietzsche*, 1930, Vol. 2, s. 75
74. Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, s. 197; Gertrude Himmelfarb, *Darwin and the Darwinian Revolution*, s. 417
75. Richard Hofstadter, *Social Darwinism in American Thought*, s. 197; Gertrude Himmelfarb, *Darwin and the Darwinian Revolution*, s. 417
76. Arthur Keith'in, *Machin'in Darwin's Theory Applied to Mankind* adlı kitabına yazdığı önsözden, s. Viii; Gertrude Himmelfarb, *Darwin and the Darwinian Revolution*, s. 417
77. W. Carr, *A history of Germany 1815-1990*, 4. Baskı, s. 205; Ernst Haeckel, *Der Kampf um den Entwicklungs-Gedanken*, 1905
78. W. Carr, *A History of Germany 1815-1990*, 4. Baskı, s. 208
79. Oscar Levy, *Complete Works of Nietzsche*, 1930, Vol. 2, s. 75
80. H. Enoch, *Evolution or Creation*, 1966, s. 147-148
81. Max Nordau, "The Philosophy and Morals of War", *North American Review*, 169 (1889), s. 794
82. Jacques Barzun, *Darwin, Marx, Wagner*, Garden City, New York, Doubleday, 1958, s. 92, 93
83. Jacques Barzun, *Darwin, Marx, Wagner*, s. 92-95
84. <http://www.kimel.net/terror.html>
85. Karl A. Schleunes, *The Twisted Road to Auschwitz*, University of Illinois Press, Urbana, Illinois, 1970. s.30-32
86. A. Chase, *The Legacy of Malthus; The Social Costs of the New Scientific Racism*, Alfred Knopf, New York, 1980, s. 349
87. Arthur Keith, *Evolution and Ethics*, G.P. Putnam's Sons, New York, 1946, s. 230
88. *The Nuremberg Trials*, Vol. 14, U.S. Government Printing Office, Washington, D.C., s. 279
89. J. Tenenbaum, *Race and Reich*, Twayne Pub., New York, 1956, s. 211
90. Adolf Hitler, *Um das Schicksal der Nation'*, in B. Dusik (ed.), Hitler. Reden Schriften Anordnungen. Februar 1925 bis Januar 1933, vol. 2(2), Munich, 1992, Doc 245.

91. Robert Clark, *Darwin: Before and After*, Grand Rapids International Press, Grand Rapids, MI, 1958, s. 115
92. Beate Wilder-Smith, *The Day Nazi Germany Died*, Master Books, San Diego, CA, 1982, s. 27
93. George J. Stein, "Biological science and the roots of Nazism", *American Scientist* 76(1):50–58, 1988, s.51
94. George J. Stein, "Biological science and the roots of Nazism", *American Scientist* 76(1):50–58, 1988, s. 56
95. Rauschning, H., *The Revolution of Nihilism*, Alliance Book Corp., New York, 1939
96. Arthur Keith, *Evolution and Ethics*, G.P. Putnam's Sons, New York, 1946, s. 230
97. Arthur Keith, *Evolution and Ethics*, G.P. Putnam's Sons, New York, 1946, s. 105
98. Peter Hoffman, *Hitler's Personal Security*, London, Pergamon Press, 1979, s. 264
99. Robert Clark, *Darwin: Before and After*, Grand Rapids International Press, Grand Rapids, MI, 1958, s. 115-116
100. A. E. Wiggam, *The New Dialogue of Science*, Garden Publishing Co., Garden City, NY, 1922, s. 102
101. Ernst Haeckel, *The History of Creation: Or the Development of the Earth and Its Inhabitants by the Action of Natural Causes*, Appleton, New York, 1876, s. 170
102. George Stein, "Biological science and the roots of Nazism", *American Scientist* 76(1):50–58, 1988., s. 56; Ernst Haeckel, *The Wonders of Life; A Popular Study of Biological Philosophy*, Harper, New York, 1905, s. 116
103. K. Ludmerer, *Eugenics*, In: *Encyclopedia of Bioethics*, Edited by Mark Lappe, The Free Press, New York, 1978, s.457
104. Thomas Robert Malthus, *An Essay On The Principle of Population*, Sixth Edition, 1826, based on the second edition (1803)
105. Charles Darwin, *The Descent of Man*, 2nd Ed., s. 133–134, 1887
106. Charles Darwin, *İnsanın Türeyişi*, s. 171
107. Charles Darwin, *The Descent of Man*, s. 945
108. Allan Chase, *The Legacy of Malthus*, Chicago:University of Illinois Press, 1980, s.136).
109. Francis Galton, *Hereditary Genius: An Inquiry into its Laws and Consequences*, London:Macmillan, 1892, s. 330
110. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 96
111. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 98
112. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 98
113. *Nature*, 116 (1925), s. 456
114. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 18
115. <http://www.politicalamazon.com/pioneerfund.html>
116. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 116-117

117. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 119
118. Ian Kershaw, *Hitler*, volume 1, 1998, s. 134
119. R. Youngson, *Scientific Blunders; A Brief History of How Wrong Scientists Can Sometimes Be*, Carroll and Graf Pub., New York, 1998
120. A. Hitler, *Hitler's Secret Conversations 1941–1944, With an introductory essay on The Mind of Adolf Hitler* by H.R. Trevor-Roper, Farrar, Straus and Young, New York, 1953, s. 116
121. A. Hitler, *Hitler's Secret Conversations 1941–1944, With an introductory essay on The Mind of Adolf Hitler* by H.R. Trevor-Roper, Farrar, Straus and Young, New York, 1953, s. 116
122. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 11
123. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s.22
124. J.C. Fest, *The Face of the Third Reich*, Pantheon, NY, 1970, s. 99–100
125. Jerry Bergman, *Darwinism and the Nazi Race Holocaust*, <http://www.trueorigin.org/holocaust.asp>
126. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 17
127. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 17
128. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, II. Bölüm
129. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 32
130. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 32
131. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 33
132. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 40
133. Bernhard Schreiber, *The Men Behind Hitler - A German Warning to the World*, <http://www.toolan.com/hitler/Hitler>, s. 40
134. Joseph L. Graves Jr., *The Emperor's New Clothes*, Rutgers Universtiy Press, 2001, s. 128
135. Doç. Dr. Haydar Sur, *Sağlık Hizmetlerinin Geçmişi ve Gelişimi*, <http://www.merih.net/m1/whaysur12.htm>
136. <http://www.mihir.com/mihir/osm/sistem/ilim.htm>
137. Jerry Bergman, "The History of Evolution's Teaching of Women's Inferiority", <http://www.rae.org/women.html>

Birçok bilimsel dergi ve gazetede 400'den fazla yazısı yayınlanan, 20 kitabı olan ve Darwinizm'i eleştiren çalışmalarıyla tanınan Jerry Bergman, "The History of Evolution's Teaching of Women's Inferiority" adlı makalesinde, Darwin'in ve çağdaş evrimcilerin kadınlara bakış açılarını incelemiş ve kadınları aşağılayan ifadelerinden

bazılarını bir araya getirerek, Darwin'in ve Darwinizm'in bilinmeyen bir yönünü oldukça çarpıcı delillerle ortaya koymuştur.

138. Evelleen Richards, "Will the Real Charles Darwin Please Stand Up?", *New Scientist*, (Dec. 22/29 1983): 887

139. Elaine Morgan, *The Descent of Woman*, New York: Stein and Day, 1972, s.1

140. John R. Durant, "The Ascent of Nature in Darwin's Descent of Man" in *The Darwinian Heritage*, Ed. by David Kohn, (Princeton, NJ: Princeton University Press, 1985), s.295

141. Charles Darwin, *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, New York: D. Appleton and Company, 1871 (1896 baskısı), s.326

142. Charles Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882* (Ed. by Nora Barlow), New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1958, 232-233

143. Charles Darwin, *The Autobiography of Charles Darwin 1809-1882* (Ed. by Nora Barlow), New York: W. W. Norton & Company, Inc., 1958, 232-233

144. Charles Darwin, *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, New York: D. Appleton and Company, 1871 (1896 baskısı), s.564

145. Carl Vogt, *Lectures on Man: His Place in Creation, and the History of Earth*, edited by James Hunt, London: Paternoster Row, Longman, Green, Longman, and Roberts, 1864, xv, 192

146. Stephanie A. Shields, "Functionalism, Darwinism, and the Psychology of Women; A Study in Social Myth," *American Psychologist*, no. 1 (1975): 749

147. Evelleen Richards, "Darwin and the Descent of Women," in David Oldroyd and Ian Langham (Eds.), *The Wider Domain of Evolutionary Thought* (Holland: D. Reidel, 1983), 75

148. Evelleen Richards, "Darwin and the Descent of Women," in David Oldroyd and Ian Langham (Eds.), *The Wider Domain of Evolutionary Thought* (Holland: D. Reidel, 1983), 74-49

149. Charles Darwin, *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, New York: D. Appleton and Company, 1871 (1896 baskısı), s.54

150. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s.83

151. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s. 83, 188

152. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s.104

153. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s.104

154. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s.85

155. Stephen Jay Gould, *The Mismeasure of Man*, s.104-105

156. Wayne Jackson, *More Skull-Duggery*, 7 Ekim 2002, <http://www.christiancourier.com/penpoints/skullDuggery.htm>

157. John Hurrell Crook, "Sexual Selection, Dimorphism, and Social Organization in the Primates," in Campbell (Ed.), *Sexual Selection and the Descent of Man 1871-1971* Chicago: Aldine Publishing Company, 1972

158. Charles Darwin, *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, New York: D. Appleton and Company, 1871 (1896 baskısı), s.565

159. Phillip E. Johnson, *Defeating Darwinism*, Intervarsity Press, 1997, s.103-104

160. Michael Denton, *Evolution: A Theory in Crisis*, 1988, s. 358

161. William Provine, "Evolution and the Foundation of Ethics", *MBL Science*, (A Publication of Marine Biological Laboratory at Woods Hole, Massachusetts), vol. 3, no. 1, s. 25-29; *The Scientist*, 5 Eylül 1988
162. H. Epoch, *Evolution or Creation*, (1988), s. 148-149
163. Phillip E. Johnson, *Defeating Darwinism*, Intervarsity Press, 1997, s.99
164. <http://www.trufax.org/avoid/manifold.html>
165. George Gaylord Simpson, *Life of The Past:An Introduction to Paleontology*, New Haven: Yale University Press, 1953
166. Richard Dawkins, *Unweaving The Rainbow*, Houghton Mifflin Company Newyork, 1998, s. ix
167. Sir Fred Hoyle, *The Intelligent Universe*, 1983, s. 9
168. George Gaylord Simpson, "The World into Which Darwin Led Us," *Science* 131 (1960), s. 970
169. Francis Darwin (ed.), *Life and Letters of Charles Darwin* (1903; 1971 reprint), Volume 1, s. 285
170. George B. Johnson, *Biology: Visualizing Life*, Holt, Rinehart and Winston, Inc., 1994, s. 453
171. <http://www.touchstonemag.com/docs/issues/15.8docs/15-8pg43.html>
172. P.J. Darlington, *Evolution for Naturalists*, 1980, s. 243-244
173. Stephen Jay Gould, *Ever Since Darwin*, s. 223
174. Charles Darwin, *The Descent of Man and Selection in Relation to Sex*, New York: D. Appleton and Company, 1871 (1896 baskısı), s. 403
175. Lorraine Lee Larison Cudmore, "The Center of Life," in *Science Digest*, Kasım 1977, s. 46
176. Thomas F. Gossett, *Race: The History of an Idea in America*, Dallas: Southern Methodist University Press, 1963, s. 170
177. Peter Singer, "Sanctity of Life or Quality of Life?," *Pediatrics*, Temmuz1983, s. 128-129
178. Martin Mawyer, "Death Act Dies in California", *Fundamentalist Journal*, 7 Haziran 1988:61
179. Martin Mawyer, "Death Act Dies in California", *Fundamentalist Journal*, 7 Haziran 1988:61
180. Barbara Burke, "Infanticide", *Science* 84, Mayıs 1984, s. 29
181. Charles Darwin, *On the Origin of Species*, 1859, s.449
182. E. O. Wilson, *Sociobiology: The New Synthesis*, Cambridge, 1975, s.3
183. Stephen Jay Gould, *Ever Since Darwin*, New York, W.W. Norton & Co., 1977
184. Richard Dawkins, *The Selfish Gene*, 1976 baskısının önsözü, Oxford: Oxford University Press
185. E.O. Wilson, *On Human Nature*, Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1978, s. 2-3
186. Richard Dawkins, *The Selfish Gene*, İkinci Baskı,1989, Oxford: Oxford University Press., s.2
187. Robert Wallace, *The Genesis Factor*, New York: Morrow and Co.,1979, s.217-218
188. Mae-Wan Ho, The Human Genome Map, the Death of Genetic Determinism and Beyond, *ISIS Report*, 14 Şubat 2001; <http://www.i-sis.org.uk/HumangenTWN-pr.php>

189. Francis S. Collins, Lowell Weiss ve Kathy Hudson, "Have no fear. Genes aren't everything", *The New Republic*, 06/25/2001
190. Francis S. Collins, Lowell Weiss ve Kathy Hudson, "Have no fear. Genes aren't everything", *The New Republic*, 06/25/2001
191. Francis S. Collins, Lowell Weiss ve Kathy Hudson, "Have no fear. Genes aren't everything", *The New Republic*, 06/25/2001
192. Francis S. Collins, Lowell Weiss ve Kathy Hudson, "Have no fear. Genes aren't everything", *The New Republic*, 06/25/2001
193. Sidney Fox, Klaus Dose, *Molecular Evolution and The Origin of Life*, Marcel Dekker, New York, 1977, s. 2.
194. Alexander I. Oparin, *Origin of Life*, Dover Publications, New York, 1936, 1953 (yeni baskı), s.196.
195. "New Evidence on Evolution of Early Atmosphere and Life", *Bulletin of the American Meteorological Society*, cilt 63, Kasım 1982, ss. 1328-1330.
196. Stanley Miller, *Molecular Evolution of Life: Current Status of the Prebiotic Synthesis of Small Molecules*, 1986, s. 7.
197. Jeffrey Bada, *Earth*, Şubat 1998, s. 40.
198. Leslie E. Orgel, "The Origin of Life on Earth", *Scientific American*, cilt 271, Ekim 1994, s. 78.
199. Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, s. 189.
200. Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, s. 184.
201. B. G. Ranganathan, *Origins?*, The Banner Of Truth Trust, Pennsylvania, 1988.
202. Charles Darwin, *The Origin of Species: A Facsimile of the First Edition*, Harvard University Press, 1964, s. 179.
203. Derek A. Ager, "The Nature of the Fossil Record", *Proceedings of the British Geological Association*, cilt 87, 1976, s. 133.
204. Douglas J. Futuyma, *Science on Trial*, Pantheon Books, New York, 1983, s. 197.
205. Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, To plinger Publications, New York, 1970, 75-94; Charles E. Oxnard, "The Place of Australopithecines in Human Evolution: Grounds for Doubt", *Nature*, cilt 258, s. 389.
206. J. Rennie, "Darwin's Current Bulldog: Ernst Mayr", *Scientific American*, Aralık 1992.
207. Alan Walker, *Science*, cilt 207, 1980, s. 1103; A. J. Kelso, *Physical Antropology*, 1. baskı, J. B. Lipincott Co., New York, 1970, s. 221; M. D. Leakey, *Olduvai Gorge*, cilt 3, Cambridge University Press, Cambridge, 1971, s. 272.
208. *Time*, Kasım 1996.
209. S. J. Gould, *Natural History*, cilt 85, 1976, s. 30.
210. Solly Zuckerman, *Beyond The Ivory Tower*, New York: Toplinger Publications, 1970, s. 19
211. Richard Lewontin, "The Demon-Haunted World", *The New York Review of Books*, 9 Ocak 1997, s. 28.
212. Malcolm Muggeridge, *The End of Christendom*, Grand Rapids: Eerdmans, 1980, s. 43.

20-ci əsr çaxnaşmalara, qarışıqlıq, döyüş və qarşıdurmalara sürükləyən, insanlar arasında kin və düşmənliyə səbəb olan fikir sistemi əsas 19-cu əsrdə qoyulan sosial darvinizmdir.

"Həyatın (sözdə) "mübarizə yeri" olduğu, insanın bu mübarizəni qazanması və ya heç olmasa bu vəhşi mühitdə "həyatda qalması" üçün yaşamasının lazım olduğu" kimi azğın bir düşüncə sosial darvinizmlə yayıldı.

Heç bir elmi əsas olmayan bu cərəyanla birlikdə mərhəmətsizlik, vəhşilik və zülm din əxlaqını yaşamayan bir çox insan tərəfindən adi qarşılanmağa başlandı.

Zülmün tətbiqçiləri zalımlıqlarının elmi əsasının olduğunu iddia edir, etdikləri vəhşiliyin bu şəkildə məqbul qarşılanacağını zənn edirdilər. Əlbəttə, bu iddia və zənləri böyük yalan və yanılmadan ibarət idi.

Bu kitabda söz mövzusu yanılmaları bütün həqiqəti və dəlilləri ilə oxuyub sosial darvinizmin azğın təlqinlərinin necə böyük təhlükələr ehtiva etdiyinə şahid olacaqsınız.